

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ  
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ  
«Αναλυτικά Προγράμματα Μαθησιακών Δυσκολιών-Ενημέρωση-  
Ευαισθητοποίηση»

## ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΤΕΥΧΟΣ Β΄

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ  
ΜΕ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Α. Καρακίσιος  
Π. Ευκαρπίδης, Ε. Αναγνωστοπούλου



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ  
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ  
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ  
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΣΗΣΗ  
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ  
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ



  
**ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ**  
2<sup>ο</sup> Επιχειρησιακό Πρόγραμμα  
Εκπαίδευσης και Αρχικής  
Επαγγελματικής Κατάρτισης

## ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΩΝ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ .....	4
ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ – ΑΝΑΓΝΩΣΗ .....	7
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ .....	13
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ..	14
ΑΝΑΓΝΩΣΗ, ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ .....	17
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 <sup>η</sup> ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ.....	17
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 <sup>η</sup> : ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΤΗΜΕΝΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ .....	22
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	27
ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ .....	27
Η ΠΡΟΤΑΣΗ .....	30
ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ, ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΟΥΣ.....	32
ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ – ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ .....	38
ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥΣ -ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (ΑΠΛΗ – ΣΥΝΘΕΤΗ ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ) .....	42
ΣΥΝΟΧΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ - Α΄ ΟΜΑΔΑ .....	48
ΣΥΝΟΧΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ- Β΄ ΟΜΑΔΑ.....	49
ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ.....	51
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ .....	53
ΕΥΘΥΣ – ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ.....	54
ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΜΕ ΧΡΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΚΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ .....	57
Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ – ΣΥΜΠΤΥΞΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (ΠΕΡΙΛΗΨΗ).....	57
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 <sup>η</sup> .....	57
ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ – ΤΑ ΑΝΤΙΘΕΤΑ- ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΕΥΘΥ ΣΕ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ – ΧΡΗΣΗ ΛΕΞΙΚΟΥ.....	62
ΡΗΜΑΤΑ – ΧΡΟΝΟΙ ΡΗΜΑΤΩΝ.....	66
ΣΥΖΥΓΙΕΣ ΡΗΜΑΤΩΝ .....	70
ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ ΡΗΜΑΤΩΝ .....	72
ΚΛΙΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΡΗΜΑΤΩΝ .....	74
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	90
ΚΟΜΙΚΣ .....	100
ΥΛΙΚΑ – ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΜΕΣΑ .....	100
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ .....	100
ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ .....	103
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 <sup>η</sup> : ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ.....	103
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ .....	103

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 <sup>η</sup> : ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ .....	111
ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΣΕΙΡΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ .....	129
1 <sup>η</sup> ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ .....	130
2 <sup>η</sup> ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ .....	143
Η ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ ΜΕ ΑΛΛΑ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ .....	148
ΕΞΟΙΚΕΙΩΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ.....	155
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΛΟΓΟΥ ΣΕ ΑΝΑΛΟΓΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	161
ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ Η ΠΡΟΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ.....	163
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ .....	170
ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ .....	171
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ.....	176

## Παραγωγή λόγου

**Στόχοι:** Παραγωγή αφηγηματικού λόγου με τη βοήθεια εικόνων (περιορισμένα ερεθίσματα)

**Επίπεδο:** πρώτη ομάδα

**Υλικά – παιδαγωγικά μέσα:** σειρά εικόνων από ένα πικ-νικ

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

#### Άσκηση 1

Τα παιδιά υποστηρίζονται μέσω ερωτήσεων να αναγνωρίσουν τα βασικά συστατικά, τα οποία εμφανίζονται στις αφηγηματικές ιστορίες επίλυσης προβλημάτων και να διευθετήσουν τις εικόνες. Τα συστατικά αυτά περιλαμβάνουν μια αρχική τοποθέτηση και ένα στόχο, ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο ήρωας, μια προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος και το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας που καταλήγει σε ένα τέλος. Στη συνέχεια τα παιδιά παράγουν την ιστορία προφορικά. Αν υπάρχουν σφάλματα, ο δάσκαλος αναδιοργανώνει τα νοήματα και τα παιδιά διορθώνουν την ακολουθία των εικόνων. Ακολουθεί η γραπτή παραγωγή της αφήγησης. Έπειτα τα παιδιά αυτοδιορθώνουν το κείμενο σύμφωνα με τα βασικά συστατικά της αφήγησης.

#### Άσκηση 2

Γράψε για ένα πικ-νικ που έκανες με την οικογένειά σου

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

### Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

Ο δάσκαλος επιλέγει λέξεις μέσα από τα κείμενα των παιδιών, τις γράφει στον πίνακα και καθοδηγεί τα παιδιά να εστιάσουν στο σημασιολογικό τους περιεχόμενο και να τις κατατάξουν σε ομάδες (ουσιαστικά – ρήματα). Ζητάει από τα παιδιά να σκεφτούν κι άλλες λέξεις που κατατάσσονται στις κατηγορίες και με κριτήριο τα κοινά σημασιολογικά χαρακτηριστικά οι λέξεις ομαδοποιούνται ως ουσιαστικά και ρήματα. Κατόπιν εισάγεται ο βασικός ορθογραφικός κανόνας για τα ρήματα και τα παιδιά καλούνται να γράψουν δικές τους προτάσεις με ρήματα της επιλογής τους προσέχοντας την ορθογραφία. Σ' αυτό το στάδιο δε γίνεται διόρθωση των θεματικών λαθών που πιθανόν υπάρχουν στις λέξεις, αλλά η διαδικασία επικεντρώνεται στις καταλήξεις.

Στόχοι:

Ανάγνωση

Εξοικείωση με στοιχεία δομής ενός κειμένου

Κατανόηση του περιεχομένου

Επίπεδο: πρώτη ομάδα

## Κείμενο 1: Η ιστορία με τα τέσσερα γουρουνάκια

Για να μάθεις τι έκαναν τα γουρουνάκια βάλε τα κομμάτια στη σωστή σειρά.

Το ένα πήγε στον κήπο, έφαγε άγουρα σταφύλια και το έπιασε κοιλόπονος.

Το πιο μικρό μονάχα έμεινε κοντά στη μαμά του. Αυτό δεν το έπιασε κοιλόπονος, ούτε το τσίμπησε καμιά χήνα. Ούτε που λερώθηκε καθόλου. Ήταν ένα όμορφο, καθαρό, ροζ γουρουνάκι.

Η μαμά γουρούνα πήρε τα γουρουνάκια της μια φορά, και πήγε στο χωράφι. Επειδή έκανε πολύ ζέστη, βρήκε μια σκιά και ξάπλωσε, ώσπου την πήρε ο ύπνος. Τα γουρουνάκια άρχισαν να τρέχουν εδώ κι εκεί.

Το τρίτο έτρεξε μέσα στο δρόμο την ώρα που περνούσε ένα αυτοκίνητο. Ευτυχώς, βρήκε μια λακκούβα και κουλουριάστηκε μέσα εκεί. Όμως, όταν σηκώθηκε, ήταν πολύ βρόμικο.

Το άλλο πήδησε μες στην αυλή, το κυνήγησε όμως η χήνα και το τσίμπησε με το ράμφος της.

Ο δάσκαλος εξηγεί ποιες λέξεις ονομάζονται επίθετα. Επίθετα είναι οι λέξεις που δείχνουν πώς είναι τα ουσιαστικά (τι λογής είναι). Δίνει παραδείγματα επιθέτων και στη συνέχεια μαζί με τα παιδιά προσπαθούν να αναγνωρίσουν τα επίθετα του κειμένου (άγουρα, βρόμικο, μικρό, όμορφο, καθαρό).

Προσπαθούν να βρουν επίθετα για να χαρακτηρίσουν ζώα, ανθρώπους κ.α.

Π.χ. είναι άγρια και πονηρή: είναι η αλεπού.

Εναλλακτικά μπορούν να δοθούν ασκήσεις του τύπου:

Είναι άγριος και πονηρός.

λίγος

λάκκος

λύκος

Στόχοι:

Αντιλαμβάνεται την ανάγκη να ξαναγράψει ένα κείμενο, για να το βελτιώσει με βάση τις παρατηρήσεις τις δικές του ή των άλλων.

Εξοικειώνεται γραπτά και προφορικά με βασικές προτασιακές δομές του τύπου Υ-Ρ-Α και αντιλαμβάνεται τη σημασία τους για την κατανόηση του λόγου.

**Επίπεδο:** πρώτη ομάδα

**Κείμενο:** Τα γενέθλια του Γρηγόρη

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

Άσκηση 1

Δομή προτάσεων: δίνουμε στα παιδιά απλές προτάσεις και μαζί τους αναγνωρίζουμε τη βασική τους δομή.

Ποιος;	Κάνει;	Τι;
Το παιδί	παίζει	μπάλα.
Η μητέρα	στόλισε	το σπίτι.
Ο Γρηγόρης	μοίρασε	δωράκια.

Στη συνέχεια προσπαθούμε να μεγαλώσουμε τις προτάσεις θέτοντας ερωτήσεις.

Το παιδί παίζει μπάλα. (Πού;) (Με ποιον;)

Η μητέρα στόλισε το σπίτι. (Με τι;)

Ο Γρηγόρης μοίρασε δωράκια. (Πότε;) (Σε ποιους;)

Άσκηση 2

Βάλε τις λέξεις στη σειρά για να μάθεις πώς πέρασε τα γενέθλιά του ο Γρηγόρης.

γενέθλια, ο, Σάββατο, είχε, Γρηγόρης, Το, του, τα, στόλισε, με, μητέρα, του, μπάλονια, Η, σπίτι, το, φίλοι, οι, Το, ήρθαν, του, απόγευμα, δώρα, πολλά, έφεραν, Του, όμορφα, χόρεψαν, διάφορα, και, Άκουσαν, έπαιξαν, μουσική, παιχνίδια, ωραία, πολύ, Πέρασαν, δωράκια, τους, Γρηγόρης, ο, μοίρασε, Όταν, έφυγαν.

### Άσκηση 3

Γράψε κι εσύ πώς πέρασες στα δικά σου γενέθλια.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

## Προφορικός λόγος – Ανάγνωση

**Στόχος:** Φωνημική επίγνωση

**Επίπεδο:** πρώτη ομάδα

**Κείμενο:** Απ' το λάθος ενός τόνου

### Κείμενο 2: Απ' το λάθος ενός τόνου

Απ' το λάθος ενός τόνου  
περίμεναν στην εκκλησιά  
παπάς να γίνει ένας πάπας  
κι έτσι ν' αρχίσει η λειτουργιά.

Και εξαιτίας ενός γιώτα  
ένα κορίτσι με μπλε ποδιά  
άδικα τόσο προσπαθούσε  
να κόψει μήλα απ' τη μιλιά.

Κι ας μη μιλάμε για τα δάκρυα  
του κούκου πάνω στο κλαδί  
που χωρίς τόνο προσπαθούσε  
το κουκου – κουκου να μας πει.  
(Ροντάρι)

### *Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>*

Ζητάμε από τα παιδιά να υπογραμμίσουν στο ποίημα τις λέξεις που μοιάζουν.

**Πάπας – παπάς:** συζητάμε τη σημασία των λέξεων και αναγνωρίζουμε το ρόλο του τόνου. Αναζητούμε κι άλλα ζευγάρια λέξεων (π.χ. γέρος – γερός, κάλος – καλός, πότε – ποτέ, πόδια - ποδιά). Παρακινούμε τα παιδιά να φτιάξουν δικά τους ποιήματα χρησιμοποιώντας τονικά παρώνυμα.

**Μήλα – μηλιά – μιλιά:** συζητάμε πώς η ορθογραφία σχετίζεται με τη σημασία των λέξεων. Μαθαίνουμε πως αν αλλάξουμε ένα γράμμα σε μια λέξη δημιουργούμε μια άλλη με διαφορετική σημασία.

β	}	άρος	στ	}	άλα
φ			σκ		

Δίνουμε στα παιδιά φθογγικά σύνολα και ζητούμε να προσθέσουν διαφορετικά φωνήματα για να δημιουργηθούν διαφορετικές λέξεις. Π.χ.

}	-όδια	}	-ακί	}	-ίδα	}	-όνος

**Στόχοι:**

Συγκρίνει κείμενα με το ίδιο θέμα που ανήκουν όμως σε διαφορετικό είδος λόγου  
Παραγωγή λόγου

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα

Κείμενα:

Ο εφευρέτης της τέλειας κόλλας

Ο μεγάλος εφευρέτης

Οι εφευρέσεις

**Κείμενο 3: Α΄ Ο εφευρέτης της τέλειας κόλλας**

«Δεν υπάρχει καμιά τέλεια κόλλα», έλεγε μια φορά ένας άνθρωπος. «Εγώ θα γίνω ο εφευρέτης της τέλειας κόλλας». Μάζεψε λοιπόν όλα τα είδη που του φαινόταν ότι κολλούν: καραμέλες, πίσσα, τρίχες από γάτα, ασπράδι του αυγού, βερνίκι των νυχιών, πατατοκεφτέδες, μέλι, ένα φυτό που το λένε κολιτσίδα, μαστίχα, σκόνη για τη φαγούρα και ζύμη. Όλα αυτά τα έβρασε μέσα σε μια κατσαρόλα για μια ώρα. Όταν έβρασαν καλά, έβαλε το δάχτυλό του για να δοκιμάσει. Μα αυτό κόλλησε και καθώς το τράβηξε σχηματίστηκε μια χοντρή ίνα. «Πολύ ωραία», σκέφτηκε και προσπάθησε να ξεκολλήσει το δάχτυλό του με το άλλο χέρι. Δεν κατάφερε όμως τίποτα και κόλλησε κι αυτό. «Θαυμάσια», είπε «έφτιαξα μια τέλεια κόλλα». Προσπάθησε να ξεκολλήσει τις κλωστές της κόλλας με το πόδι, μα το μόνο που κατάφερε ήταν να κολλήσει κι αυτό. Για να μη σας τα πολυλογώ, σε λιγάκι βρισκόταν ολόκληρος ένα κουβάρι με τις κλωστές της κόλλας, και καθώς στριφογύριζε για να ξεμπερδευτεί, μπέρδεψε μαζί και το τραπέζι κι ένα σκαμνί και στο τέλος δεν μπορούσε πια ούτε να κουνηθεί. Κάποτε γύρισε η γυναίκα του στο σπίτι. Τον κατάβρεξε με μπόλικο γάλα και κρύο καφέ, ώσπου να διαλυθεί η κόλλα και να τον ελευθερώσει.



#### Κείμενο 4: Β΄ Ο μεγάλος εφευρέτης (Ροντάρι)

Μια φορά ένας νέος ονειρευόταν να γίνει μεγάλος εφευρέτης. Μελετούσε μέρα νύχτα. Αφού μελέτησε κάμποσα χρόνια, είπε μια μέρα:

-Φτάνει. Μελέτησα αρκετά. Τώρα είμαι ένας επηστήμονας και θα δείξω σε όλους την αξία μου.

Άρχισε λοιπόν τα πειράματά του και, πραγματικά, κάποια μέρα ανακάλυψε τις τρύπες του τυριού. Όπως, όμως, πληροφορήθηκε αργότερα τις είχε κιόλας ανακαλύψει κάποιος άλλος.

Ξανάρχισε λοιπόν πάλι από την αρχή. Μελέτησε πολλούς μήνες και τελικά είπε:

-Εντάξει. Τώρα είμαι πια στα σίγουρα ένας επιστήμονας. Τώρα είμαι έτοιμος να δείξω τι μπορώ να κάνω.

Και πραγματικά το 'δειξε: ανακάλυψε τις τρύπες για ομπρέλες κι έκανε όλο τον κόσμο να σκάσει απ' τα γέλια.

Δεν έχασε όμως το κουράγιο του. Ξαναχώθηκε στα βιβλία του και πειράματα στα πειράματα, μια μέρα είπε:

-Ε, τώρα δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Είμαι ένας επιστήμονας.

Παρ' όλα αυτά, ήταν ακόμα ένας επιστήμονας μ' ένα μικρό λαθάκι. Τι ανακάλυψε; Ένα καράβι που δούλευε με μαρκαδόρους, που ήταν πανάκριβο και γέμιζε και τη θάλασσα με χρώματα.

-Δε θα το βάλω κάτω, σκέφτηκε ο θαρραλέος νεαρός που, στο μεταξύ, τα μαλλιά του είχαν αρχίσει ν' ασπρίζουν.

Διάβασε, μελέτησε, ξαναδιάβασε, ξαναμελέτησε, μέχρι που έγινε ένας **επιστήμονας** τέλειος, με ολόσωστα τα σύμφωνα και τα φωνήεντά του. Και μόνο τότε μπόρεσε ν' ανακαλύψει ό,τι ήθελε. Ανακάλυψε το λεωφορείο για το φεγγάρι, το τρένο που ξόδευε μόλις έναν κόκκο ρυζιού σε κάθε χίλια χιλιόμετρα, τα παπούτσια που δεν λιώνουν και πολλά άλλα.

#### Κείμενο 5: Γ΄ Οι εφευρέσεις (εικόνες, Η εγκυκλοπαίδεια για το δημοτικό)

Από τότε που οι άνθρωποι έμαθαν να επεξεργάζονται την πέτρα για να φτιάξουν πιο αποτελεσματικά εργαλεία, άρχισαν να επινοούν διάφορα αντικείμενα για να βελτιώσουν τη ζωή τους. Παρατηρώντας διαρκώς τον κόσμο γύρω τους, έβρισκαν τρόπους να κάνουν πιο άνετη τη ζωή τους και να επικοινωνούν πιο εύκολα.

Το 1876 ο Γκράχαμ Μπελ επινόησε το πρώτο τηλέφωνο. Οι άνθρωποι μπορούσαν πια να μιλούν από απόσταση και η επικοινωνία τους έγινε πιο εύκολη και άμεση.

#### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

##### Άσκηση 1

Ο δάσκαλος συζητά με τους μαθητές το περιεχόμενο των κειμένων και αναζητούν τα κοινά τους στοιχεία (θέμα: εφευρέσεις-εφευρέτες) και τις διαφορές τους (διαφορετική οπτική των συγγραφέων, διαφορετικός στόχος, διαφορετική δομή).

Ακολουθούν ερωτήσεις που βοηθούν στην κατανόηση - επεξεργασία κάθε κειμένου χωριστά σε σχέση με το στόχο του συγγραφέα [(κείμενο Α **λογοτεχνικό**: ποιος

είναι ο ήρωας, τι θέλει να κάνει, πώς προσπαθεί να το πετύχει, τι αποτέλεσμα έχουν οι προσπάθειές του, τι γίνεται στο τέλος), (κείμενο Β λογοτεχνικό με έμφαση στην ορθογραφία: ποιος είναι ο ήρωας, τι θέλει να κάνει, πώς προσπαθεί να το πετύχει, τι αποτέλεσμα έχουν οι προσπάθειές του, τι γίνεται στο τέλος, σε ποιας λέξης την ορθογραφία επικεντρώνεται ο συγγραφέας, αναζήτηση κι άλλων ουσιαστικών που έχουν κατάληξη –ονας και εξαγωγή του σχετικού κανόνα), (κείμενο Γ ενημερωτικό – πληροφοριακό: τι είναι εφεύρεση, αναφορά μιας σημαντικής εφεύρεσης και του δημιουργού της)].

Με αφορμή τις ειδικές περιπτώσεις που παρουσιάζονται στα κείμενα, ορίζονται οι βασικές έννοιες εφευρέσεις – εφευρέτες. Αναφερόμαστε σε άλλες εφευρέσεις που γνωρίζουμε και προσπαθούμε να οδηγήσουμε τους μαθητές να φανταστούν πώς ήταν ο κόσμος πριν την επινόησή τους.

#### Άσκηση 2

**Λεξιλόγιο:** Βρίσκουμε συνώνυμα της λέξης εφεύρεση (επινοήση, ανακάλυψη) και συζητάμε τις διαφορές τους. Χρησιμοποιούμε τις λέξεις μέσα σε προτάσεις.

Π.χ. Η ..... της τυπογραφίας βοήθησε στη διάδοση του γραπτού λόγου.

Ο Γκράχαμ Μπέλ ..... το τηλέφωνο.

Ο Κολόμβος ..... την Αμερική.

#### Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

Γραπτός λόγος:

#### Άσκηση 1

Κάθε παιδί επιλέγει ένα κείμενο και γράφει την περίληψή του, ακολουθώντας τη δομή του.

#### Άσκηση 2

Κάθε παιδί επιλέγει μια εφεύρεση, αναζητά πληροφορίες γι' αυτή, γράφει ένα σύντομο κείμενο και το παρουσιάζει.

#### Στόχοι

Κατανόηση δομής παραγράφου

Εμπλουτισμός λεξιλογίου (διαπιστώνει ότι με τη σύνθεση μπορούν να δημιουργηθούν χιλιάδες λέξεις και μαθαίνει να χρησιμοποιεί το λεξικό)

**Επίπεδο:** Πρώτη ομάδα

**Κείμενο:** Η τηλεόραση στο χωριό του γέλιου

#### Κείμενο 6: Η τηλεόραση στο χωριό του γέλιου

Μια φορά κι έναν καιρό στο χωριό του γέλιου όλοι ζούσαν χαρούμενοι. Οι μεγάλοι δούλευαν γελαστοί στα χωράφια. Τα παιδιά μετά το σχολείο έπαιζαν ξένοιαστα στους δρόμους. Η ζωή κυλούσε ήσυχα και όμορφα.

Ένα βράδυ όμως στο καφενείο έφτασε ένα γκρίζο, ξύλινο κουτί, που άλλαξε τις συνήθειες και τη ζωή των ανθρώπων. Μιλούσε, έπαιζε μουσική, έδειχνε ανθρώπους, ποδόσφαιρο, πόλεις, ποτάμια, θάλασσες και πολλά άλλα.

Οι άνθρωποι έμειναν με ανοιχτό το στόμα. Πώς μπορούσε ένα κουτί να κάνει όλα αυτά τα πράγματα; Είχαν ακούσει πως κάπου μακριά επιστήμονες ανακάλυψαν ένα κουτί που το ονόμασαν τηλεόραση και τώρα να το! Ήταν μπροστά τους.

Όταν όμως ύστερα από λίγο καιρό η τηλεόραση μπήκε στα πιο πολλά σπίτια του χωριού, τους έγινε συνήθεια. Οι πιο πολλοί άνθρωποι δεν παραξενεύονταν πια με ό,τι έβλεπαν. Άρχισε να τους γίνεται μέρος της καθημερινής τους ζωής.

Μερικοί όμως παραξενεύονταν, γιατί τα λόγια τους όλο και λιγότευαν. Οι γιαγιάδες παραξενεύονταν, γιατί τα παιδιά δεν ήθελαν ν' ακούσουν παραμύθια. Τα αρνιά παραξενεύονταν, γιατί γύριζαν νωρίς στη μάντρα. Η κουκουβάγια παραξενευόταν, γιατί τα παιδιά δεν έπαιζαν ως αργά το βράδυ.

Η δασκάλα όμως δεν παραξενευόταν, γιατί το πρωί στην τάξη μερικά παιδιά νύσταζαν ακόμα.

Από ομάδα Ελλήνων της Αυστραλίας

### *Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>*

Συζήτηση για τις παραγράφους σε σχέση με το κείμενο υπό το πρίσμα των σχέσεων μέρους – όλου. Οι παράγραφοι αποτελούν επιμέρους ενότητες ενός γενικού θέματος. Κάθε παράγραφος έχει τη δική της δομή (θεματική περίοδος, σχόλια, κατακλείδα: δεν εισάγονται οι όροι στους μαθητές απλά γίνεται η προσπάθεια να εντοπίσουν τα βασικά συστατικά της παραγράφου). Ο δάσκαλος αναλύει την πρώτη παράγραφο του κειμένου, εντοπίζοντας τα βασικά συστατικά της και επιλέγει έναν κατάλληλο πλαγιότιπλο. Στη συνέχεια καθοδηγεί τα παιδιά να εντοπίσουν τα βασικά συστατικά στις επόμενες παραγράφους και να επιλέξουν πλαγιότιπλους. Γράφονται στον πίνακα 2-3 πλαγιότιπλοι ανά παράγραφο και συζητιέται ποιος είναι ο πιο κατάλληλος. Αφού επιλεγθούν οι κατάλληλοι πλαγιότιπλοι, οι μαθητές καλούνται να τους συνδέσουν και να γράψουν μια σύντομη περίληψη του κειμένου. Επικουρικά ο δάσκαλος τους δίνει ορισμένες λειτουργικές λέξεις που θα βοηθήσουν στη σύνδεση των πλαγιότιπλων μεταξύ τους (κάποτε, όμως, ώσπου, ωστόσο, αλλά κ.τ.λ.).

### *Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>*

#### Άσκηση 1

Λεξιλόγιο: ανάλυση της λέξης «τηλεόραση» στα συνθετικά της (τηλε +όραση). Δίνεται η ερμηνεία: τηλε = μακριά. Δημιουργούμε κι άλλες σύνθετες λέξεις και συζητούμε τη σημασία τους:

Τηλε + φωνή =

Τηλε + γράφω =

Τηλε + σκοπώ =

Τηλε + οπτικός =

Τηλε + επικοινωνία =

## Άσκηση 2

Χρησιμοποιούμε λεξικό για να βρούμε κι άλλες λέξεις με πρώτο συνθετικό το «τηλε-». Ο δάσκαλος εξηγεί τη διαδικασία αναζήτησης λέξεων στο λεξικό. Οι λέξεις είναι γραμμένες με αλφαβητική σειρά, άρα πρώτα εντοπίζουμε που αρχίζουν οι λέξεις με πρώτο γράμμα το «Τ». Στη συνέχεια βλέπουμε το δεύτερο γράμμα της λέξης και αναζητούμε στα λήμματα λέξεις από «τη». Έπειτα σκεφτόμαστε το τρίτο γράμμα και ούτω καθεξής μέχρι να εντοπίσουμε τη σωστή σελίδα όπου θα αναζητήσουμε τη λέξη που θέλουμε.

### Στόχοι

Ανάγνωση και κατανόηση κειμένου

Παραγωγή λέξεων (ο μαθητής διαπιστώνει ότι με την παραγωγή δημιουργούνται χιλιάδες λέξεις)

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Πώς δημιουργείται μια παράδοση

### Κείμενο 7: Πώς δημιουργείται μια παράδοση

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν μια πόλη με δυο παράλληλους δρόμους. Ένας δερβίσης πέρασε από τον ένα δρόμο στον άλλο και καθώς πλησίασε το δεύτερο, ο κόσμος πρόσεξε ότι από τα μάτια του τρέχαν ποτάμι τα δάκρυα.

«Κάποιος πέθανε στον άλλο δρόμο!» φώναξε κάποιος και πριν περάσει ώρα, όλα τα παιδιά της γειτονιάς άρχισαν να κλαίνε.

Στην πραγματικότητα ο δερβίσης είχε καθαρίσει κρεμμύδια.

Σε λίγη ώρα τα κλάματα είχαν φτάσει στον πρώτο δρόμο και οι άνθρωποι στους δυο δρόμους ήταν τόσο φοβισμένοι και απελπισμένοι – γιατί η μια γειτονιά συγγένευε με την άλλη – ώστε δεν τολμούσαν να ρωτήσουν καθαρά ποια ήταν η αιτία εκείνης της αναταραχής. Κάποιος σοφός δοκίμασε να λογικέψει τους ανθρώπους των δυο δρόμων ζητώντας τους να ρωτήσουν ο ένας τον άλλο για να μάθουν. Παραζαλισμένοι και μην καταλαβαίνοντας τι τους έλεγαν οι άλλοι, είπαν μερικοί:

«Απ' ό,τι ξέρουμε, υπάρχει μια θανατηφόρα επιδημία στον άλλο δρόμο».

Η φήμη αυτή εξαπλώθηκε σαν δυνατή φωτιά ώσπου οι κάτοικοι του κάθε δρόμου πίστευαν πια πως οι άλλοι ήταν καταδικασμένοι. Σύντομα οι δυο κοινότητες αποφάσισαν να μεταναστεύσουν για να σωθούν.

Έτσι κι έγινε λοιπόν και από διαφορετικές μεριές της πόλης ο κόσμος έφευγε από τους δυο δρόμους κι ο τόπος ερήμωνε.

Τώρα, αιώνες αργότερα, η πόλη είναι ακόμη εγκαταλειμμένη ενώ κάπου εκεί κοντά βρίσκονται δυο χωριά. Το καθένα απ' αυτά έχει τη δική του παράδοση για το πώς πρωτάρχησε η εγκατάσταση του πληθυσμού εκεί, χάρη στη φυγή των κατοίκων από μια καταδικασμένη πόλη, τα πολύ παλιά χρόνια, για να γλιτώσουν από κάποιο ακατονόμαστο κακό.

### Ενδεικτική πορεία

Ο δάσκαλος κατευθύνει τα παιδιά, αφού διαβάσουν ξανά το κείμενο, να υπογραμμίσουν τις προτάσεις που μιλούν για το πραγματικό γεγονός και τις φήμες που διαδόθηκαν γύρω από αυτό.

Πραγματικό γεγονός	Φήμες
Ο δερβίσης έκλαιγε επειδή είχε καθαρίσει κρεμμύδια.	Κάποιος πέθανε στον άλλο δρόμο. Απ' ότι ξέρουμε, υπάρχει μια θανατηφόρα επιδημία στον άλλο δρόμο.

Συζητιέται πώς ένα γεγονός (ο δερβίσης έκλαιγε) μπορεί να ερμηνευθεί είτε με την αναζήτηση της πραγματικής αιτίας που το προκάλεσε είτε μέσω ανεπιβεβαίωτων ειδήσεων. Έπειτα τα παιδιά αναζητούν στο κείμενο τη συνέπεια της φήμης ώστε να συσχετιστούν όλα τα γεγονότα.

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

#### Άσκηση 1

Σημείωσε ποια από τα παρακάτω είναι φήμες και ποια πραγματικά γεγονότα:

Έγινε ληστεία στην Εθνική Τράπεζα και κλάπηκαν 20.000 ευρώ.

Λέγεται ότι βρέθηκε πετρέλαιο στη Θεσσαλονίκη.

Είπαν ότι υπάρχουν άνθρωποι στον Άρη.

Τα παιδιά του τρίτου κόσμου υποσιτίζονται.

#### Άσκηση 2

Δίνονται από το δάσκαλο γεγονότα σχετικά με τις εμπειρίες των παιδιών και αναζητούνται οι πιθανές πραγματικές αιτίες τους.

Π.χ.

Ένα παιδί στο πάρκο έκλαιγε, γιατί α).....

β).....

Η μαμά ξύπνησε νωρίς το πρωί, γιατί α).....

β).....

Ο δάσκαλος μάλωσε τα παιδιά, γιατί α).....

β).....

Κάποιος ζητάει ασπιρίνη, γιατί α).....

β).....

### Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

#### Άσκηση 1

Ερμηνεία των βασικών εννοιών του κειμένου. Αναζήτησε στο λεξικό τη σημασία των παρακάτω λέξεων.

Δερβίση  
Φήμη  
Παράδοση

Άσκηση 2

Παραγωγή λέξεων:

Φήμη> φημίζομαι

> φημισμένος

> φημολογία = διάδοση φημών

> φημολογείται = υπάρχει η φήμη, διαδίδεται

Παράδοση> παραδοσιακός

Συμπλήρωσε τις προτάσεις με μία από τις λέξεις φήμη – παράδοση ή τα παράγωγά τους:

Ο κ. Οικονόμου ..... για τη γενναιοδωρία του.

Μόλις κυκλοφόρησε ένα βιβλίο με ..... παραμύθια της Μακεδονίας.

Η ..... μουσική αποτελεί εξέλιξη της βυζαντινής μουσικής.

Ο κ. Χ είναι ..... γιατρός.

..... ότι θα υπάρξουν αλλαγές στην κυβέρνηση.

Ο Σάκης Ρουβάς διέψευσε την είδηση του γάμου του καταγγέλλοντας ότι πρόκειται για .....

## Σύγκριση κειμένων που ανήκουν σε διαφορετικό λογοτεχνικό είδος

Στόχοι:

Συγκρίνει κείμενα με το ίδιο θέμα που ανήκουν όμως σε διαφορετικό λογοτεχνικό είδος. Μετασχηματίζει κείμενο σε διαφορετικό είδος λόγου.

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα

Κείμενα:

Η κυρα-Ρύπανση

Η ρύπανση: ο μεγάλος εχθρός

### Κείμενο 8: Η κυρα-Ρύπανση

Με λένε κυρά Ρύπανση  
γνωστή μικρών μεγάλων  
και την περνώ υπέροχα  
σε κάθε περιβάλλον.

Στα σπίτια μέσα, στις αυλές,  
στους δρόμους, στις πλατείες.  
Κυκλοφορώ μες στα χωριά  
και μες στις πολιτείες.

Παίρνω σε καθεμιά εποχή  
τα δροσερά μου μπάνια,  
σε ποταμούς κι ακρολιμνιές  
σ' ακτές και σε λιμάνια.

Κι αφήνομαι μες στ' απαλό  
φτερούγισμα του αγέρα,  
να με πηγαίνει δω κι εκεί  
ταξίδι, νύχτα, μέρα.

Της μόδας έγινα πολύ  
τα τελευταία χρόνια  
κι όλοι για μένα συζητούν  
σ' αίθουσες και σαλόνια.

Αυτό πολύ με συγκινεί  
βεβαίως, μα σωπαίνω.  
Αυτοί μιλούν, μιλούν, μιλούν  
κι εγώ ρυπαί... ρυπαί... ΡΥΠΑΙΝΩ!  
(Μανθόπουλος Δημήτρης)

### *Ενδεικτικές δραστηριότητες*

#### Άσκηση 1

Κατανόηση του ποιήματος

Υπογράμμισε τους στίχους του ποιήματος στους οποίους:  
ορίζεται το θέμα του,  
παρουσιάζονται οι μορφές της ρύπανσης,  
αναλύεται η έκταση του προβλήματος.

#### Άσκηση 2

Μεταφορά του ποιήματος σε πεζό λόγο, προφορικά. Ο δάσκαλος παροτρύνει τα παιδιά να ξαναδούν τους στίχους που υπογράμμισαν στην προηγούμενη άσκηση, ώστε να μετασχηματίσουν το ποίημα σε πεζό πιο αποτελεσματικά.

#### Άσκηση 3

Τα παιδιά μετασχηματίζουν το ποίημα σε πεζό κείμενο γραπτά και συζητούν με το δάσκαλο για τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα δύο είδη λόγου και τις ομοιότητες.

### *Κείμενο 9: Η ρύπανση: ο μεγάλος εχθρός*

Θανάση, πριν έτρωγες με πλαστικό πιρουνάκι, είπες στο Θανάση ο δάσκαλος.  
Έχω κι άλλο στην τσέπη μου, το θέλετε;

Ναι, είπε ο δάσκαλος. Πήρε το πιρουνάκι στα χέρια του, το 'δειξε στα παιδιά.

Αυτό το πλαστικό, αν το θάψουμε στη γη, δε θα γίνει ποτέ ένα με το χώμα, είπε.

Να το κάψουμε! Πρότεινε ο Αλέξης.

Θα μολύνουμε την ατμόσφαιρα αν το κάψουμε, εξήγησε ο δάσκαλος. Και ξέρετε τι θα πει να μολύνουμε την ατμόσφαιρα; Δε θα 'χουμε οξυγόνο. Και χωρίς οξυγόνο δεν υπάρχει ζωή. Η φύση δεν έχει απεριόριστες δυνατότητες παραγωγής οξυγόνου! Κάθε άνθρωπος καταναλώνει κάθε χρόνο διακόσια ως τριακόσια κιλά οξυγόνο.

Τότε έχουμε μπόλικο, συμπέρανε η Βαγγελιώ.

Όχι, γιατί ένα τζετ για μια απλή πτήση Ν. Υόρκη – Παρίσι καταναλώνει τριανταπέντε τόνους οξυγόνο. Ενώ τρία δισεκατομμύρια άνθρωποι καταναλώνουν εννιακόσια εκατομμύρια τόνους οξυγόνο.

Τα παιδιά άκουγαν ζαλισμένα.

Κι η θάλασσα... η όμορφη θάλασσα έγινε ο σκουπιδοτοπος του πολιτισμού μας. Ο ήλιος δεν μπορεί πια να διαπεράσει το παχύ στρώμα της ρύπανσης που της άπλωσε ο πολιτισμός μας. Η οξυγόνωσή της δεν είναι πια δυνατή κι έτσι τα ψάρια πεθαίνουν.

Δηλαδή... χανόμαστε, ψέλλισε η Χριστίνα.

Δηλαδή... άντε να βουτήξεις στη θάλασσα! Αναστέναξε ο Γιάννης.

Κι άντε να κάνεις βαθιές εισπνοές στο παράθυρό σου το πρωί, για να παίρνεις ανύπαρκτο οξυγόνο. Ο Πέτρος άνοιξε τα χέρια του και πήρε κωμικά μια βαθιά εισπνοή.

Κάτι πρέπει να γίνει, είπε σκεπτικά ο Αλέξης.

Και τι δηλαδή μπορούμε να κάνουμε εμείς; Κορόιδεψε ο Κώστας.

Μπορούμε, Κώστα, να μην πετάμε στο δρόμο το χαρτί της καραμέλας που φάγαμε, είπε η Άννα.

Κι όταν πηγαίνουμε εκδρομή να μην αφήνουμε τα σκουπίδια και τα' αποφάγια χωρίς να τα μαζέψουμε, είπε ο Αλέξης.

Κι όταν είμαστε κοντά στο δάσος να μην παίζουμε απρόσεχτα με τη φωτιά! πρόσθεσε ο Φώτης.

Κι άλλο μπορούμε να κάνουμε, πρότεινε η Βαγγελιώ. Να φυτέψουμε δέντρα στη γυμνή πλευρά του λόφου μας, για να δώσουμε κι άλλο οξυγόνο στον τόπο μας.

Αυτό πολύ άρεσε στα παιδιά.

- Ζήτω! ξεφώνισαν.

(Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη)

### *Δραστηριότητα 1η*

Άσκηση 1: Ερωτήσεις κατανόησης

Διάβασε προσεκτικά το κείμενο και προσπάθησε να εντοπίσεις τα αποτελέσματα της ρύπανσης. Δικαιολογείται ο τίτλος του κειμένου;

Ποιες μορφές ρύπανσης αναφέρονται στο κείμενο;

Με ποιους τρόπους μπορούν τα παιδιά να βοηθήσουν στον αγώνα κατά της ρύπανσης; Να τους υπογραμμίσεις στο κείμενο.

Άσκηση 2: Σύγκριση των δύο κειμένων

Τι κοινό υπάρχει ανάμεσα στο κείμενο της Γ. Γρηγοριάδου-Σουρέλη και στο ποίημα του Δ. Μανθόπουλου;

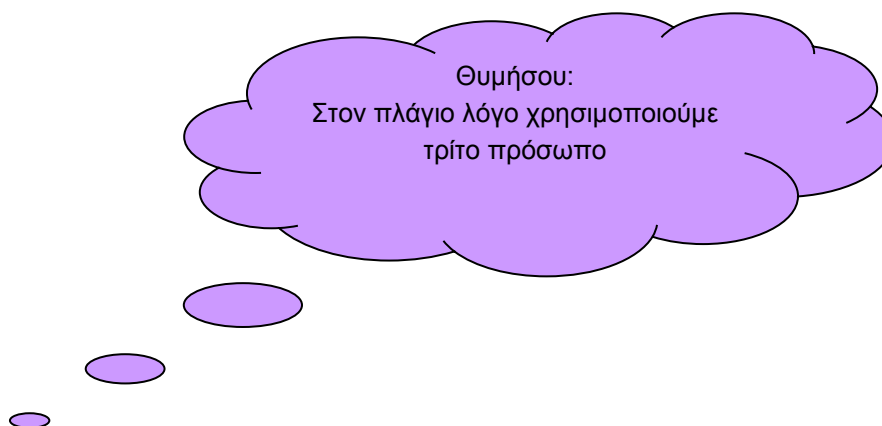


Ποιες διαφορές εντοπίζεις ανάμεσα στα δύο κείμενα;

### Δραστηριότητα 2η

Το κείμενο είναι γραμμένο με μορφή διαλόγου. Προσπάθησε να το μετατρέψεις σε συνεχή λόγο, κάνοντας τις απαραίτητες τροποποιήσεις.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....



## Ανάγνωση, κατανόηση κειμένου

### Ενότητα 1<sup>η</sup> Κατανόηση ποιήματος

**Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>** : κατανόηση ποιήματος

**Στόχος:** Ανάπτυξη της ικανότητας του παιδιού να κατανοεί το περιεχόμενο κειμένων με αυξανόμενη αναγνωστική δυσκολία, να αξιολογεί και να αξιοποιεί τις πληροφορίες του κειμένου.

**Επίπεδο:** πρώτη και δεύτερη ομάδα.

**Κείμενο:** Τα γατάκια

### Κείμενο 10: Τα γατάκια

Κοιτάζω τα μικρούτσικα γατάκια  
Πόσο τρελά που παίζουν ολημέρα,  
Τώρα τρεχτά για δω, τώρα τρεχτά για πέρα,  
Κι ως τα παιγνίδια τους φουντώνουν  
Αυτιά κι ουρίτσες να ψευτοδαγκώνουν.  
Έρχεται η νύχτα μ' άστρα ή με φεγγάρι

Κι ούτε παίρνουν χαμπάρι,  
«φτάνει» δεν λεν, να παν να κοιμηθούν,  
δεν νοιάζονται να θυμηθούν  
ανάγνωση κι ορθογραφία,  
γραμματική και γεωγραφία.  
Ζηλεύω, βέβαια αυτά τους τα παιγνίδια  
Κι «αχ, λέω κι εγώ να την περνούσα έτσι ίδια  
Που δεν αφήνουν έγνοιες να τα ζώσουν»  
Όμως και σκέφτομαι απ' την άλλη  
πως όσο τα γατάκια αν μεγαλώσουν  
Ποτέ τους δεν θα γίνουν κάτι,  
Θα μείνουν πάντα γάτοι!

(Μόντης Κ., 1991, Του στίχου τα μηνύματα, Λευκωσία, Ίδρυμα Αναστασίου Γ. Λεβέντη)

Ενδεικτικές ασκήσεις:

A. Διάβασε προσεκτικά το ποίημα και απάντησε στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Οι ερωτήσεις συνοδεύονται από τέσσερις πιθανές απαντήσεις. Επέλεξε τη σωστή κατά τη γνώμη σου.

Ο ποιητής λέει κάπου σε ένα στίχο ότι αισθάνεται για τα γατάκια:

- A. Ζήλια
- B. Θυμό
- Γ. Θαυμασμό
- Δ. Μίσος

Τι κάνουν τα γατάκια τη νύκτα;

- A. Πάνε για ύπνο
- B. συνεχίζουν τα παιγνίδια τους
- Γ. μαθαίνουν ανάγνωση κι ορθογραφία
- Δ. θυμούνται γραμματική και γεωγραφία

Ο ποιητής ζηλεύει τα γατάκια επειδή:

- A. είναι μικρά σε ηλικία, ενώ εκείνος είναι μεγάλος
- B. κοιμούνται πολλές ώρες
- Γ. δεν έχουν έννοιες στο μυαλό τους
- Δ. τρέχουν πολύ γρήγορα

Ο ποιητής δεν θα ήθελε τελικά να είναι σαν τα γατάκια, γιατί:

- A. Δε θα πετύχουν κάτι σημαντικό στη ζωή τους μεγαλώνοντας
- B. Δε θα ήθελε να είναι ζώο
- Γ. Προτιμά να πηγαίνει σχολείο με τους συμμαθητές του
- Δ. Δεν του αρέσει να τρέχει όλη μέρα

Με τη φράση «πως όσο τα γατάκια αν μεγαλώσουν, ποτέ τους δεν θα γίνουν κάτι, θα μείνουν πάντα γάτοι!», ο ποιητής εννοεί ότι:

- A. Οι γάτοι δεν έχουν ποτέ φιλοδοξίες.

- B. Οι γάτοι είναι πάρα πολύ έξυπνοι.
- Γ. Οι γάτοι κυκλοφορούν μόνο τη νύχτα.
- Δ. Οι γάτοι αδιαφορούν για το μέλλον.

Με τη φράση «Κοιτάζω τα μικρούτσικα γατάκια, πόσο τρελά που παίζουν όλη μέρα», ο ποιητής εννοεί:

- A. ότι διασκεδάζει παρατηρώντας τα γατάκια
- B. θεωρεί τα γατάκια άρρωστα και θέλουν να πάνε στον τρελογιατρό
- Γ. πιστεύει ότι τα γατάκια είναι άτακτα
- Δ. πιστεύει ότι τα γατάκια είναι ευτυχισμένα.

Ο ποιητής αισθάνεται ζήλια επειδή:

- A. τα γατάκια παίζουν όλη μέρα.
- B. τα γατάκια είναι πάντοτε χαρούμενα
- Γ. ο ποιητής είναι μεγάλος και άνθρωπος
- Δ. ο ποιητής είναι ζηλιάρης.

### *Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>:*

**Στόχος:** αναγνώριση λογικής δομής του κειμένου, παραγωγή ελεύθερου κειμένου.

**Επίπεδο :** πρώτη ομάδα

**Κείμενο:** Τα γατάκια, Κ. Μόντη

Ο μαθητής απαντάει στην ερώτηση και ταυτόχρονα υπογραμμίζει το στίχο στον οποίο αναφέρεται ή ανιχνεύεται η σωστή απάντηση

Τι παρατηρεί ο ποιητής;

Τι τον εντυπωσιάζει περισσότερο από τα γατάκια;

Τι εννοεί ο ποιητής με τη φράση «αυτιά και ουρίτσες να ψευτοδαγκώνουν»;

Τι κάνουν τα γατάκια τη νύκτα;

Τι ζηλεύει ο ποιητής στα γατάκια;

Γιατί τα ζηλεύει;

Απαντήστε με λίγες γραμμές στο ερώτημα:

Πώς σχολιάζετε τις τελευταίες σκέψεις του ποιητή για τους γάτους; Συμφωνείτε;

### *Δραστηριότητα 3<sup>η</sup> Κατανόηση κειμένου*

**Στόχος:** όπως 1<sup>η</sup> και 2<sup>η</sup> δραστηριότητα

**Επίπεδο:** πρώτη και δεύτερη ομάδα

Κείμενο: Τα παιδιά τολμούν

### Κείμενο 11: Τα παιδιά τολμούν

( ... ) Εκείνη την εποχή ο κήπος του παππού ήτανε χαρά Θεού! Οι μέλισσες είχαν πολλή δουλειά. Φτεροπετούσανε από το ένα λουλούδι στο άλλο. Τα λεμονόδεντρα ήτανε φορτωμένα.

Δίπλα στο δωμάτιο του παππού υπήρχε μια μεγάλη κληματαριά.

-«Φέτος είναι η χρονιά της!» έλεγε συχνά ο παππούς με καμάρι.

Και δεν είχε άδικο. Από πάνω της κρέμονταν πυκνά τα τσαμπιά με σταφύλι «βέ-  
ρικο». Ακόμα κι οι δυο εγγονούλες του της είχανε ιδιαίτερη αγάπη.

Όμως, εκείνο που χαίρονταν ξεχωριστά ήτανε η σκιά της. Μόλις κατηφόριζε ο ή-  
λιος, κάθε απόγευμα από κάτω. Κάθονταν για να δροσιστούν, ν' ασειέψουνε, να κου-  
βεντιάσουν με τον παππού. Πότε πότε δεν έλειπε η μητέρα και ο πατέρας.

Πολλές φορές ο παππούς φιλοξενούσε και τα άλλα παιδιά της ομάδας με τους  
γονιούς τους. Με τον τρόπο αυτό, εύρισκε συντροφιά για να λιγοστεύει η μοναξιά του.

Φυσικά, η Μαρία και η Άννα ήτανε πάντα οι καλύτερές του φίλες. Για να παίξουνε  
μαζί του «μονόπολι», «ντόμινο» ή κανένα άλλο παιχνίδι.

Με πολλή ευχαρίστηση δεχόταν ο παππούς να τους διηγηθεί καμιά από τις πα-  
λιές ιστορίες του χωριού ή κανένα ανέκδοτο από τα χρόνια της υπηρεσίας του στο δη-  
μόσιο. Και με πόση χάρη τα διηγόταν!

Όμως ποτέ δεν ξεχνούσε το μεράκι του: τα γραμματόσημα! Σ' αυτό πιο συχνά  
εύρισκε την Άννα πιστό του ακόλουθο...

Ένα απόγευμα, κάπως αργά, έτυχε οι δυο τους να βρεθούνε μονάχοι. Η μητέρα  
και ο πατέρας είχαν πάρει τη Μαρία στον οδοντίατρο.

Σκέφτηκε, λοιπόν, ο παππούς να της δείξει το «κόκκινο λεύκωμά» του. Η τελευ-  
ταία φορά ήτανε πριν από μερικούς μήνες. Γιατί, στο μεταξύ, του είχε προσθέσει αρκε-  
τά νέα γραμματόσημα.(...)

(Κυθρεώτης Ιακ. 1997, Λευκωσία)

#### Ενδεικτικές ασκήσεις

Με την πρόταση «ο κήπος του παππού ήταν μια χαρά θεού», ο συγγραφέας εν-  
νοεί ότι:

- A. Ο κήπος έδειχνε ότι ο Θεός ήταν χαρούμενος.
- B. Ο παππούς έφτιαξε τον κήπο με χαρά.
- Γ. Ο κήπος ήταν πολύ όμορφος.
- Δ. Όταν έμπαινε κάποιος στον κήπο ένιωθε θεϊκή χαρά.

Ο παππούς φιλοξενούσε παιδιά της γειτονιάς με τους γονείς τους  
γιατί:

- A. Του το ζητούσαν οι ίδιοι.
- B. Είχε πολύ μεγάλο σπίτι
- Γ. Έτσι δεν ένιωθε πολύ τη μοναξιά.
- Δ. Το υποσχέθηκε στις εγγονές του.

Δίπλα στο δωμάτιο του παππού υπήρχε μια:

- A. Μηλιά
- B. Ροδακινιά
- Γ. Πορτοκαλιά
- Δ. Κληματαριά

Ο παππούς έκανε συλλογή από:

- A. Κάρτες
- B. Κομπολόγια
- Γ. Γραμματόσημα
- Δ. Σπιρτόκουτα

Με την πρόταση «εύρισκε την Άννα πιστό του ακόλουθο», ο συγγραφέας εννοεί ότι:

A. Όποτε πήγαινε ο παππούς να αγοράσει γραμματόσημα η Άννα τον ακολουθούσε.

B. Η Άννα ενδιαφερόταν περισσότερο από τους υπόλοιπους για τα γραμματόσημα του παππού.

Γ. Και στην Άννα άρεσε να συλλέγει γραμματόσημα.

Δ. Ο παππούς εύρισκε την Άννα στο δωμάτιό του να βλέπει τα γραμματόσημά του.

6. Περιγράψτε σε μια παράγραφο μια συλλογή γραμματοσήμων και σε μια άλλη την αξία της συλλογής γραμματοσήμων

Δραστηριότητα: 4<sup>η</sup> ( όπως και πριν)

### Κείμενο 12: Ο Λουκάς, ο Νίκος και το Λουκάνικο.

( ... ) Οι Δίδυμες καθίσανε στο τρίτο κάθισμα, η μια δεξιά κι η άλλη αριστερά, και το Λουκάνικο ξεκίνησε. Δέκα μέτρα πιο πέρα τους σταματάει ο Αστυφύλακας:

-Άδεια οδηγού, κυκλοφορίας και εργασίας, τους είπε βλοσυρά.

Ο Λουκάς δεν είχε καμιά άδεια.

-Καλέ, εμείς δεν είμαστε έμποροι, τίποτα δεν πουλάμε, πάμε να εξερευνήσουμε τον κόσμο, είπε η Λόλα η Γκαφατζού.

-Και πού είναι οι χάρτες σας; Ρωτάει ο Αστυφύλακας. Πώς θα εξερευνήσετε τον κόσμο δίχως χάρτες; Χρειάζεστε έναν αστυφύλακα το δρόμο να σας δείχνει. Πάρτε με, αν θέλετε, μαζί σας. Βαρέθηκα το καυσαέριο να ρουφάω ολημέρα. Εφτά είναι τυχερός αριθμός, εφτά δεν ήτανε τα θαύματα του κόσμου;

Ο Νίκος, ο Λουκάς, ο κυρ Μαθιός, η Λόλα και οι Δίδυμες έσκυψαν και κάτι μπουμούρισαν. Έκαναν τόπο ύστερα στον Αστυφύλακα για να περάσει. Εκείνος κάθισε στο τέταρτο κάθισμα δεξιά και άνοιξε το χάρτη δίνοντας οδηγίες:

-Τράβηξε τώρα δεξιά, αμέσως ύστερα αριστερά, στο τρίτο πάλι αριστερά και θα κατηφορίσεις. Θα βγεις στη λεωφόρο που θα σε πάει ολοταχώς στη θάλασσα. Αχ οξυγόνο! (...)

(Παιονίδου Ε., Πατάκης, Αθήνα, 1998)

Ενδεικτικές ασκήσεις

Ο αστυφύλακας είπε στη Λόλα, το Λουκά και τις Δίδυμες να τον πάρουν μαζί τους για να:

- A. Συλλαμβάνει όποιον κάνει παρανομίες.
  - B. Τους προστατεύει από τους κακούς του κόσμου.
  - Γ. Γνωρίζει κι αυτός νέες χώρες.
  - Δ. Τους δείχνει το δρόμο.
- Το Λουκάνικο, στο κείμενο, καταλαβαίνουμε ότι είναι:
- A. Τρόφιμο
  - B. Μεταφορικό μέσο
  - Γ. Όνομα παιδιού
  - Δ. Τίτλος τραγουδιού

Οδηγός ήταν:

- A. Η Λόλα
- B. Ο Λουκάς
- Γ. Ο Αστυφύλακας
- Δ. Ο Νίκος

4. Γράψτε σε δυο παραγράφους μια εικόνα κυκλοφοριακού χάους στην πρωτεύουσα της Ελλάδας ή στην πόλη σου.

## Ενότητα 2<sup>η</sup> : Κατανόηση του κειμένου με τη χρήση και εφαρμογή της αποκτημένης πληροφορίας

Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>: Κατανόηση κειμένου με τη βοήθεια ερωτήσεων

**Στόχος:** Το παιδί κατανοεί κείμενα δομημένα γύρω από έναν ήρωα – άτομο με ειδικές ανάγκες.

**Επίπεδο:** Πρώτη ομάδα

**Κείμενο:** Ο Τριγωνοψαρούλης (διασκευή πάνω στο ομώνυμο αφήγημα του Β. Ηλιόπουλου)

### Κείμενο 13: Ο Τριγωνοψαρούλης

Μια φορά και έναν καιρό σε τόπο μακρινό και αλαργινό, στο βυθό της πιο μεγάλης θάλασσας, ζούσε μια χαρούμενη παρέα από λογής- λογής ψάρια και ψαράκια. Όλα τα ψάρια ήταν χαρούμενα; Όχι!!! Ένα ψαράκι ήταν πάντα λυπημένο. Από την ώρα που γεννήθηκε ήταν ένα μικρό μεγάλο πρόβλημα. Δεν έμοιαζε καθόλου με τα άλλα τα ψαράκια. Το κεφάλι του ήταν λίγο μακρόστενο και το σώμα του πιο φαρδύ. Έμοιαζε με τρίγωνο. Αυτό όμως ήταν το λιγότερο. Ήταν αργό σε όλα του, στις βουτιές του και στα πετάγματα μέσα στο βυθό της θάλασσας. Κανένα από τα άλλα ψαράκια δεν έπαιζε μαζί του.

Η κυρά - γαρίδα η δασκάλα του σχολείου μόλις το είδε μπροστά της με δυσκολία έκρυψε την απορία της.

-Τι είναι πάλι τούτο, είπε από μέσα της

Δεν ήξερε τι είδους ψαράκι ήτανε! Από τα άλλα ψαράκια που τον φώναζαν *τριγωνάκια* τον φώναζε και εκείνη *Τριγωνοψαρούλη*. Η κυρά - γαρίδα μέρα με τη μέρα ανησυχούσε για τον Τριγωνοψαρούλη. Όλα τα άλλα ψαράκια άλλο

δύσκολα, άλλο εύκολα μάθαιναν να ζωγραφίζουν, να γράφουν και να διαβάζουν. Ο Τριγωνοψαρούλης όμως δεν τα κατάφερνε. Η κυρά -- γαρίδα σήκωνε συχνά πυκνά τα χέρια της στον ουρανό από απελπισία και απογοήτευση για τις επιδόσεις του Τριγωνοψαρούλη.

Στο μάθημα, τα ψαράκια κορόιδευαν και περιγελούσαν τον Τριγωνοψαρούλη. Ούτε και στο διάλειμμα ήταν καλύτερα. Κανένα ψαράκι δεν ήθελε να κάνει παρέα με τον Τριγωνοψαρούλη. Όταν τα πλησίαζε σχεδόν παρακαλεστά, του φώναζαν:

Φύγε από δω  
άσχημε, χαζούλη  
Τριγωνοψαρούλη.

Όλα έφαχναν το όμορφο μπαρμπούνη και τη γλυκιά καλαμαρίτσα που ήταν οι πιο έξυπνοι μαθητές του σχολείου.

Ο Τριγωνοψαρούλης ήταν αχ, τόσο πολύ στενοχωρημένος! Στεκόταν μόνος του και σιωπηλός. Το μόνο που του άρεσε να κάνει ήταν οι βουτιές, που με τόσο κόπο έμαθε να κάνει. Του άρεσαν ακόμα και κάποιες κινήσεις για την ουρά και τα πτερύγια που είδε να κάνουν κάτι μεγάλα ψάρια κάθε πρωί. Κάθε μέρα ο μοναχικός Τριγωνοψαρούλης έφευγε μακριά και έκανε τις βουτιές του και τις ασκήσεις του. Σιγά - σιγά άρχισαν να μεγαλώνουν όλα στο σώμα του. Μεγάλωσε το στόμα και η ουρά του και η μύτη.

Μια μέρα, καθώς κολυμπούσε μόνος του, είδε κάτι ψάρια πιασμένα στα δίχτυα του ψαρά. Φώναζαν, έκλαιγαν και έτρεμαν από το φόβο τους. Έτρεξε αμέσως προς τα εκεί. Έπιασε το δίχτυ και λίγο λίγο το έκοψε με την κοφτερή του μύτη. Γρήγορα όλα τα ψάρια λευτερώθηκαν. Ο Τριγωνοψαρούλης καταχάρηκε.

Δεν είμαι πια χαζούλης  
δεν είμαι πια κουτός.  
Είμαι ο Τριγωνοψαρούλης  
και είμαι διαφορετικός, φώναξε.

Όμως εκείνα τον κοίταξαν περίεργα, σχεδόν όπως και τα άλλα ψαράκια και έφυγαν. Δεν του είπαν ούτε ένα ευχαριστώ. Κάποιο μόνο φώναξε.

- Για δεξ τι ψάρι είναι αυτό θεέ μου! Ο Τριγωνοψαρούλης δεν είπε τίποτε. Είχε ακούσει τόσα και τόσα από τα άλλα ψαράκια.

Έτσι περνούσε ο καιρός και ένα πρωινό μεγάλη στενοχώρια είχε πέσει στην ψαρογειτονιά. Όλα τα ψάρια, μικρά και μεγάλα, είχαν βάλει το κεφάλι τους ανάμεσα στα δυο τους χέρια και αναστέναζαν βαριά. Μόνο μερικά πολύ μικρά δεν είχαν καταλάβει τι είχε συμβεί.

Μεγάλα καράβια και έξυπνοι ψαράδες είχαν περικυκλώσει με ασάλινα δίχτυα όλη την ψαρογειτονιά. Αχ! Αλίμονο όλα τα ψάρια αργά ή γρήγορα θα κατέληγαν στο τηγάνι και από εκεί στα αχόρταγα στομάχια των ανθρώπων.

Η σοφή κυρά - Σουπιά δεν ήξερε τι να πει, το έξυπνο μπαρμπούνη σιωπούσε και ο γίγαντας ροφός ήταν σκεπτικός. Πριν από λίγο ο ξιφίας είχε σπάσει τη μύτη του και ο καρχαρίας είχε χάσει ένα δόντι του. Μόνον ο Τριγωνοψαρού-

λης κάτι σκέφτηκε και φαντάστηκε. Είχε θυμηθεί πώς είχε λευτερώσει τα άλλα ψαράκια από τα δίχτυα του ψαρά και χωρίς να διστάσει βγήκε μπροστά.

- Ακολουθήστε με! Έχω ένα σχέδιο!

- Ναι - ναι, φώναζαν πρώτα τα ψάρια, που είχε γλιτώσει ο Τριγωνοψαρούλης. Εμάς μια μέρα μας γλίτωσε από το τηγάνι του ψαρά. Έσκισε τα δίχτυα του ψαρά! Είναι πολύ δυνατός ο Τριγωνοψαρούλης! Δεν φοβάται!

Όλα τα ψάρια μπήκαν πίσω από τον Τριγωνοψαρούλη και φώναζαν ρυθμικά.

Αφήστε να μας σώσει  
ο μάγκας, ο γλυκούλης  
ο Τριγωνοψαρούλης

Εμπρός λοιπόν ο Τριγωνοψαρούλης, από πίσω τα άλλα ψάρια, ξεκίνησαν για τα δίχτυα του ψαρά. Από μακριά τα ψάρια φαίνονταν σαν ένα τρίγωνο. Ο Τριγωνοψαρούλης είδε πρώτος τα ασάλινα δίχτυα.. Ανατρίχιασε. Ή όλα θα πήγαιναν καλά, σκέφτηκε, ή όλα θα κατέληγαν στο τηγάνι του ψαρά. Πήγε πολύ κοντά και ακούμπησε με τη μύτη και τα πτερύγιά του τα δίχτυα. Άρχισε να κουνιέται και να τρίβεται πάνω στα δίχτυα μια με τη μύτη του μια με τα πτερύγιά του. Σιγά - σιγά στην αρχή, πιο δυνατά μετά. Δυο τρία λέπια ξεκόλλησαν, έτρεξε λίγο αίμα. Τα ψάρια κοιτούσαν και δεν μιλούσαν. Αλλά να! Τα δίχτυα άρχισαν να κόβονται. Μια μεγάλη τρύπα άνοιξε και όλα τα ψάρια πηγαινοέρχονταν ελεύθερα. Μερικά μικρά μάλιστα έκαναν και ακροβατικές βουτιές πιασμένα από τα δίχτυα. Όλα ήταν χαρούμενα. Είχαν γλιτώσει χάρη στον Τριγωνοψαρούλη.

Ο Τριγωνοψαρούλης ήταν πολύ χαρούμενος. Όλοι τον θαύμαζαν και τον χειροκροτούσαν.

Δεν είναι πια χαζούλης,  
δεν είναι πια κουτός,  
μαγκίτης και γλυκούλης  
ο Τριγωνοψαρούλης.

Έμεινε στα παραμύθια στην ιστορία των ψαριών σαν το πιο γενναίο και δυνατό ψάρι. Κι ας μην ήξερε να γράφει και να διαβάζει τόσο καλά, όσο τα άλλα ψαράκια.

Μερικές νύχτες με φεγγάρι μερικοί ψαράδες διηγούνται ότι βλέπουν καθαρά στο βυθό μια μεγάλη ζωγραφιά. Είναι η εικόνα του γενναίου Τριγωνοψαρούλη.

#### Ενδεικτικές ασκήσεις

Ανάγνωση παιδικού αφηγήματος και διδασκαλία του με τη χρήση ερωτήσεων κατανόησης, αιτιολόγησης και επέκτασης ή προβολικές

#### Α΄ Φάση (Προκαταρκτική)

1. Εικόνες από ψάρια
2. Πού ζούνε τα ψάρια;
3. Πώς ζούνε, μόνα τους ή σε οικογένειες;
4. Ποια ψάρια γνωρίζετε;
5. Πώς είναι το σώμα τους (πτερύγια, ουρά, μάτια, κεφάλι, λέπια)



6. Όλα τα ψάρια είναι ίδια; Έχουν όλα τα ίδιο χρώμα;

7. Έχετε δει ποτέ τρίγωνο ψάρι;

Β΄ Φάση Ανάγνωση - Δραματοποίηση

Γ΄ Φάση

Πώς φώναζαν τα άλλα ψαράκια το ψαράκι της ιστορίας μας;

Ο Τριγωνοψαρούλης ήταν χαρούμενος και ευτυχισμένος, όπως όλα τα άλλα ψαράκια; *Γιατί όχι; Γιατί δεν τον παίζανε;*

Γιατί η δασκάλα του η κυρά - Γαρίδα ανησυχούσε;

Στο σχολείο ο Τριγωνοψαρούλης είχε παρέες; *Γιατί όχι;*

Τι έκανε ο Τριγωνοψαρούλης όταν έμενε μόνος του σχεδόν κάθε μέρα;

Τι κατάφερε στο τέλος με τις ασκήσεις του; Πώς έγινε το σώμα του, η μύτη του και η ουρά του;

Τι έκανε, όταν είδε τα ψαράκια στα δίχτυα του ψαρά να φωνάζουν βοήθεια;

Πώς τα ελευθέρωσε;

Ήταν γενναίο και δυνατό ψάρι ή φοβητσιάρικο;

Τα ψαράκια που έσωσε ο Τριγωνοψαρούλης, τον ευχαρίστησαν στο τέλος;

Πώς αντέδρασαν τα ψαράκια που έσωσε ο Τριγωνοψαρούλης;

Όταν αργότερα κάποιοι ψαράδες περικύκλωσαν την ψαρογειτονιά με τα δίχτυα τους, τι έκαναν τα ψάρια;

Γιατί ήταν στενοχωρημένα;

Τι έκανε τότε ο Τριγωνοψαρούλης;

Πώς κατάφερε να σώσει τα ψάρια;

Πώς κρίνετε τη συμπεριφορά των ψαριών απέναντι στον Τριγωνοψαρούλη. Γιατί νομίζετε ότι τον φέρονται μ' αυτόν τον τρόπο;

Τι έγινε μετά που ο Τριγωνοψαρούλης λευτέρωσε όλα τα ψάρια; Τον θαύμαζαν πολύ; Τον ευχαρίστησαν πολύ; Τον ήθελαν τώρα στην παρέα τους;

Τι λέτε παιδιά, ήταν σωστό που τα ψαράκια δεν έπαιζαν με το Τριγωνοψαρούλη και τον κορόιδευαν; *Γιατί όχι;*

Πώς θα 'πρεπε να του συμπεριφέρονται του Τριγωνοψαρούλη τα άλλα ψαράκια;

Εσείς αν ήσασταν στη θέση των ψαριών τι θα κάνατε;

Αν στην τάξη σας ερχόταν ένα παιδάκι, που δεν ήταν όπως εσείς, και δεν μπορούσε να ζωγραφίζει καλά ή να κάνει παζλ ή όλα αυτά που μπορείτε εσείς να κάνετε, τι θα κάνατε; Θα του κάνατε παρέα ή θα τον αφήνατε μοναχό σε μια γωνιά όπως τα ψάρια τον Τριγωνοψαρούλη;

Σημείωση : Οι ερωτήσεις δεν είναι υποχρεωτικές

### Κείμενο 14: Ο Χάρης

Μια φορά κι έναν καιρό σε έναν κόσμο σαν τον τωρινό, ζούσε ένα αγόρι καθημερινό, που ήταν όμως κάπως διαφορετικό. Το όνομα του ήταν Χάρης. Για το επίθετό του όρκο άδικα μην πάρεις όμως πολλά παιδιά τον φώναζαν Χάρης ο Αρρωσιάρης.

Δεν είχε γρίπη, ούτε συνάχι ο Χάρης. Η κυρία Μαρία όμως είχε πει στα παιδιά πως ο Χάρης, από τότε που γεννήθηκε, έπασχε από μια αρρώστια πολύ βαριά. Τους είπε και κάτι παράξενα ονόματα όπως τα χρωμοσώματα, κάτι για τρισωμία που δεν είναι αλλεργία και για κάποιο Down που έχουν μερικά παιδιά κάπως λιγότερο φυσιολογικά. Κανείς δεν κατάλαβε τι είχε ο Χάρης μόνο πως ήταν αρρωστιάρης.

Η αλήθεια είναι πως ο Χάρης, παρόλο που μπορούσε, πολύ σπάνια μιλούσε, και αυτό όχι πολύ καθαρά και τα καταλάβαινε όλα όχι με την πρώτη φορά αλλά λίγο πιο αργά. Το σουλούπι του ήταν καλό αλλά είχε λαιμό κάπως κοντό, χέρια φαρδιά, με δάχτυλα κοντά και μάτια σχιστά θαρρείς και ήταν ζωγραφιστά.

Θα σας πω και κάτι ακόμα εμπιστευτικά, μιας και ο Χάρης κρατούσε πάντα τα χαρτιά του κλειστά: ο Χάρης ήταν πολύ δυνατός και γίγαντας σωστός. Αν ήτανε κάποιος κάτι να σηκώσει ο Χάρης μεμιάς μπορούσε να το κατορθώσει και στην πλάτη του θρανία και μπαούλα να φορτώσει. Χωρίς ποτέ να σκεφτεί γι' αυτό να κορδώσει ή να καμαρώσει και έτσι τη δύναμη του σε όλους να φανερώσει.

Είχε όμως ο Χάρης κι άλλο ένα μυστικό, πολύ σπουδαίο και σημαντικό. Όταν έβλεπε άνθρωπο λυπημένο ή με έγνοιες, έφευγε μακριά σαν το τρεχούμενο νερό. Είχε ευαίσθητη καρδούλα και καταλάβαινε κάθε θλιμμένη ψυχούλα. Με μια κουβέντα καλή και ένα γλυκό φιλί χάριζε στους άλλους κουράγιο, δύναμη και υπομονή. Αυτή ήταν όμως μια αρετή του Χάρη που τ' άλλα παιδιά αγνοούσαν.

Μια μέρα η Στέλλα πήγε στο σχολείο με μάτια θλιμμένα. Η γάτα της η Φωφώ το 'χε σκάσει μ' ένα γάτο χοντρό. Έκλαιγε η Στέλλα απαρηγόρητη, μόνη στη γωνιά κανείς όμως δεν της έδωσε καμία μα καμία σημασία.

Μόνο ο Χάρης κάθισε δειλά-δειλά δίπλα της, την αγκάλιασε και της έδωσε ένα φιλί στο μέτωπο, έτσι όπως μόνο αυτός ήξερε να χαρίζει χαμόγελο στις θλιμμένες καρδιές των ανθρώπων.

Η Στέλλα ξαφνιάστηκε και τον έσπρωξε. Ο Χάρης τραβήχτηκε γρήγορα μακριά και άρχισε να κλαίει. Τότε η Στέλλα κατάλαβε το σφάλμα της και του είπε: «Θέλεις να γίνουμε φίλοι;». Ο Χάρης σκούπισε τα δάκρυά του και της απάντησε «Ναι πολύ».

Από εκείνη τη μέρα ο Χάρης και η Στέλλα έγιναν δύο φίλοι αχώριστοι. Μπορεί ο Χάρης να μην μπορούσε να παίξει δύσκολα παιχνίδια και να μη μιλούσε πολύ καθαρά, η Στέλλα όμως έκανε υπομονή και τα κατάφερναν μαζί μια χαρά. Τα άλλα παιδιά συνέχιζαν να τον κοροϊδεύουν και να μην τον παίζουν. Είχαν τόσο άσχημη συμπεριφορά.

Οι μέρες κυλούσαν και τα άλλα παιδιά επέμεναν και στο Χάρη δεν μιλούσαν. Πλησίαζε πια το καλοκαίρι και ο τόπος είχε ανθίσει και ο ουρανός με λογής-λογής ευωδιές είχε μυρίσει. Όλα τα παιδιά έπαιζαν στην αυλή του νηπιαγωγείου χαρούμενα και ζωηρά. Η κυρία είχε μείνει στην τάξη γιατί φοβόταν ο ήλιος να μην την κάψει.

Ένα κοριτσάκι η Σοφία, που φαινόταν πως όταν μεγάλωνε θα γινόταν μια πολύ χοντρή κυρία, έπαιζε με το Ζαχαρία το παιχνίδι "Δεν περνάς κυρά-Μαρία". Εκεί που τραγουδούσε και μες στην καλή χαρά χοροπηδούσε, σκόνταψε έπεσε, το πόδι της σαν να έσπασε και αλίμονο πόσο πονούσε! Ο Ζαχαρίας προσπάθησε από τα χώματα που είχε πέσει να την τραβήξει, μα το μόνο που κατάφερε ήταν η Σοφία τις φωνές πιο δυνατά να μπήξει. Γρήγορα όλα τα παιδιά μαζεύτηκαν γύρω της. Ήταν τόσο βαριά η Σοφία που κανείς δεν μπορούσε να την σηκώσει, στο γιατρό του σχολείου να την πάει και από τον πόνο τον πολύ να τη γλιτώσει. Η ώρα περνούσε, η Σοφία έκλαιγε και ο πόνος δε σταματούσε. Κανένας δεν μπορούσε να βοηθήσει! Κανένας;

Ο Χάρης, που είχε δει την τούμπα που η Σοφία είχε πάρει την πλησίασε, άπλωσε τα δυνατά του χέρια και ωπ! με μια κίνηση τη σήκωσε στην αγκαλιά του. Η Σοφία σταμάτησε να κλαίει και τον κοίταζε. «Σ' ευχαριστώ πολύ Χάρη» του είπε και τον αγκάλιασε σφιχτά. Τα άλλα παιδιά έμειναν με τα στόματα ανοιχτά! Ο Χάρης μπροστά, πίσω η δασκάλα και τ' άλλα παιδιά πήγανε τη Σοφία στα επείγοντα περιστατικά και το Χάρη πιο πολύ απ' όλους αγαπούσε.

Μετά απ' όλα αυτά τα παιδιά έγιναν πιο γνωστικά και αφού ευχήθηκαν στη Σοφία περαστικά, όλα μαζί πήραν την απόφαση να αγαπούν και να παίζουν το Χάρη και να πάψουν να φέρονται εγωστικά!

Ο δυνατός και καλοσυνάτος Χάρης με την καλή του πράξη κέρδισε την αγάπη στις καρδιές όλων!

### Ενδεικτικές δραστηριότητες

Μπορείς να συνεχίσεις την ιστορία;

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

### Κατανόηση και παραγωγή κειμένου

Στόχοι:

Εξοικείωση με κείμενο στο οποίο χρησιμοποιείται η τεχνική της περιγραφής

Λεξιλόγιο και χρήση λεξικού

Παραγωγή λόγου

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Στους Δελφούς

#### Κείμενο 15: Στους Δελφούς

Βρισκόμαστε μπροστά στο ναό του Απόλλωνα. Είχε γύρω του κολόνες, γι' αυτό τον έλεγαν περίπτερο ναό. Οι κολόνες αυτές ήταν δωρικού ρυθμού, δηλαδή είχαν ένα απλό κιονόκρανο. Στις στενές του πλευρές είχε από έξι και στις μακριές του πλευρές από 15 κολόνες. Χωριζόταν σε τρία μέρη: στον πρόναο, όπου περιέμεναν οι θεοπρό-

ποι, στον οίκο, όπου βρισκόταν το άγαλμα του Απόλλωνα, ο ομφαλός της γης και ο τρίποδας της Πυθίας και στον οπισθόδομο, το πίσω μέρος του ναού.

.....

Ανακαλύψαμε το θέατρο με την καταπληκτική ακουστική. Μιλούσαμε και τον ήχο της φωνής μας τον έφερναν πίσω οι Φαιδριάδες. Ανεβήκαμε προσεκτικά στις πιο ψηλές κερκίδες κι ακούσαμε όσα έλεγε χαμηλά ο δάσκαλος.

Ύστερα ανεβήκαμε ως το στάδιο, όπου γίνονταν οι αγώνες. Το τοπίο, φωτεινό και ειρηνικό το σκίαζαν ψηλά δέντρα και το προστάτευαν οι κορυφές των Φαιδριάδων. Πόσα χειροκροτήματα και πόσες ζητωκραυγές πρέπει να έχουν φυλάξει στους πόρους τους αυτοί οι πέτρινοι θεατές των παλιών λαμπρών αγώνων. Πόσες ιαχές θριάμβου θα πολλαπλασίασαν με την ηχώ τους!

Από το μονοπάτι κατεβήκαμε στο μουσείο, όπου είδαμε τα εκθέματα περνώντας διαδοχικά στις αίθουσες. Πρώτα, είδαμε τον ομφαλό της γης. Μετά, τη Σφίγγα που αφιέρωσαν στο θεό οι κάτοικοι της Νάξου, το θησαυρό των Σιφνίων, μια αγκαθωτή κολόνα με χορεύτριες, το άγαλμα του Αγία και του Αντίνοου, που ήταν ο αχώριστος σύντροφος του αυτοκράτορα Αδριανού.

Σε μια αίθουσα ολομόναχος, μας περίμενε μέσα στη μακάρια τελειότητά του ο Ηνίοχος. Βρίσκεται σε ξεχωριστή θέση, γιατί είναι ένα σπάνιο απόκτημα. Είναι ολόκληρος από χαλκό και παριστάνει έναν ηνίοχο μετά την αρματοδρομία. Η στάση του, οι λεπτομέρειες, αλλά κυρίως η γαλήνια και ήρεμη φυσιογνωμία του δείχνουν άνθρωπο που λάμπει από ικανοποίηση. Καταλαβαίνεις αμέσως ότι ο Ηνίοχος νίκησε στους αγώνες και οι επευφημίες αντηχούν ακόμη στ' αυτιά του.

Παρόλο που το άρμα έκρυβε το κάτω μέρος του κορμιού του, τα δάχτυλα των ποδιών του και ο χιτώνας του είναι τόσο προσεγμένα και τέλεια, ώστε να προκαλούν θαυμασμό. Τα μάτια του είναι ζωηρά, καμωμένα από χρωματιστές πέτρες.

.....

(Αγγελική Βαρελά)

### *Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>*

#### Άσκηση 1

Αναζήτησε στο λεξικό τη σημασία των παρακάτω λέξεων:

Φαιδριάδες =

Κιονόκρανο =

Ιαχές =

Μακάριος =

Φυσιογνωμία =

#### Άσκηση 2: Σύνθετες λέξεις

Προσπάθησε να αναλύσεις τις παρακάτω λέξεις στα συνθετικά τους:

Π.χ. Κιονόκρανο= κίων (κολόνα) + κρανίο

Τρίποδας =

Χειροκρότημα =

Ζητωκραυγή =

Μονοπάτι =

Ηνίοχος =

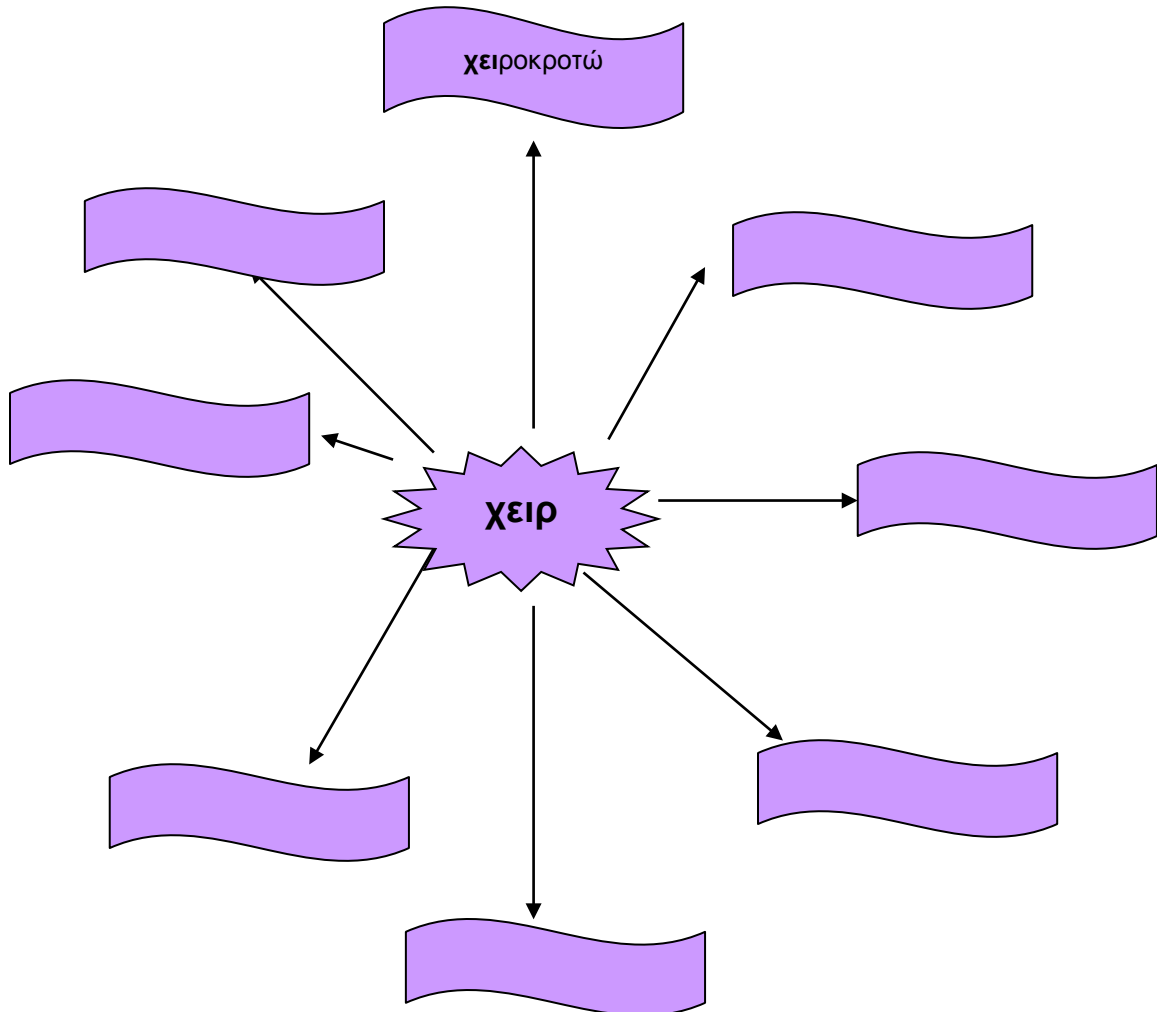
Φυσιογνωμία =

Αν υπάρχουν λέξεις που δεν μπορείς να αναλύσεις αναζήτησέ τις στο λεξικό.

### Άσκηση 3

**Χειροκροτώ = χειρ (χέρι) + κροτώ (χτυπώ)**

Προσπάθησε να σκεφτείς κι άλλες σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό τη λέξη «χειρ» και να συμπληρώσεις το παρακάτω πλαίσιο.



### Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

#### Άσκηση 1: κατανόηση κειμένου

Στο κείμενο της Αγγελικής Βαρελά χρησιμοποιείται η τεχνική της περιγραφής. Στην περιγραφή δίνονται τα βασικά στοιχεία ενός τοπίου, αντικειμένου, ή ανθρώπου μέσα σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο. Η συγγραφέας απομονώνει τις βασικές λεπτομέρειες των αντικειμένων και τις περιγράφει ώστε να μας δώσει μια συνολική εικόνα.

Διάβασε προσεκτικά το κείμενο και προσπάθησε να εντοπίσεις πόσα διαφορετικά πράγματα περιγράφει (το ναό του Απόλλωνα, το θέατρο, το στάδιο, το μουσείο και το άγαλμα του Ηνίοχου).

Πώς περιγράφει το ναό του Απόλλωνα;

Ποια στοιχεία τονίζει στις περιγραφές του θεάτρου και του σταδίου;

Βρες τις λεπτομέρειες που περιγράφει για να μας δώσει τη συνολική εικόνα του αγάλματος του Ηνίοχου. Νομίζεις ότι πετυχαίνει το σκοπό της;

Άσκηση 2: Παραγωγή λόγου

Προσπάθησε να περιγράψεις κι εσύ κάτι που σου έκανε εντύπωση (τοπίο, αντικείμενο κ.τ.λ.).

Τι στοιχεία θα χρησιμοποιούσες αν ήθελες να περιγράψεις έναν άνθρωπο;

## Η πρόταση

**Στόχος:** Ο μαθητής αναγνωρίζει – κατανοεί την έννοια της δομής της πρότασης.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Ο γάιδαρος και ο λύκος

**Κείμενο:** Το λιοντάρι, ο γάιδαρος και η αλεπού (διασκευή)

**Ενδεικτική πορεία:** Ο δάσκαλος προσπαθεί να προβληματίσει το μαθητή διαβάζοντάς του αρχικά κύριες προτάσεις, οι οποίες έχουν ολοκληρωμένο νόημα και στη συνέχεια δευτερεύουσες, οι οποίες δεν έχουν. Μέσα από αυτή τη διαδικασία ο μαθητής αντιλαμβάνεται ότι στο Συντακτικό δεν εκλαμβάνεται μόνο «η κουβεντούλα που έχει ολοκληρωμένο νόημα», ως πρόταση, κάτι που μάθαινε μέχρι τότε, αλλά και η πρόταση που εξαρτάται από κάποια κύρια. Στη συνέχεια επιχειρείται να εξαχθεί ο ορισμός της πρότασης..

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

#### Κείμενο 16: Ο γάιδαρος και ο λύκος

Μια φορά κι έναν καιρό, ένας γάιδαρος έβοσκε σ' ένα λιβάδι. Μια μέρα, εκεί που έβοσκε, τον είδε ένας λύκος και τα μάτια του έβγαλαν φωτιές. Ο λύκος πλησιάζει το γάιδαρο και του λέει:

-Γεια σου φιλαράκο! Έχω μια πείνα, θέλω να φάω κάτι.

-Βλέπεις τίποτε εδώ γύρω, για να φας; Του αποκρίθηκε ο γάιδαρος.

-Όχι, δε βλέπω.... βλέπω όμως εσένα, απάντησε απειλητικά ο λύκος.

Ο γάιδαρος κατάλαβε αμέσως πως δεν γλιτώνει με τίποτα και λέει στο λύκο:

-Αφού θα με φας που θα με φας, μπορείς, τουλάχιστον, ν' αρχίσεις από τα πισι-νά μου πόδια;

-Βεβαίως, απάντησε ο λύκος, που πίστεψε τα λόγια του γάιδαρου.

Πηγαίνει λοιπόν πίσω από το γάιδαρο, ανοίγει το στόμα του, για να τον φάει, και τότε..... δίνει ο γάιδαρος μια γερή κλοτσιά και σπάει τα δόντια του λύκου!

-Αχ! Αχ! Πω! Πω! τι έπαθα! Φώναζε ο λύκος και έφευγε ντροπιασμένος.

Μετά από αυτό, ο γάιδαρος συνέχισε να βόσκει στο λιβάδι ξέγνοιαστος.

**Άσκηση 1<sup>η</sup>:** Βάλε ένα  στις φράσεις που έχουν νόημα, όπως το παράδειγμα:

Μια φορά κι έναν καιρό, ένας γάιδαρος έβουσκε στο λιβάδι.	
Κάθε μέρα στο λιβάδι	
Πω! Πω! Τι έπαθα!	
πίστεψε στα λόγια του γαϊδάρου	
μπορείς τουλάχιστον	
Έλα λοιπόν	
Μετά από αυτό	

Μετά τη δραστηριότητα αυτή ο μαθητής με τη βοήθεια του δασκάλου προσπαθεί να βρει τους λόγους που δεν έχουν ολοκληρωμένο νόημα οι φράσεις. Η συζήτηση οδηγείται στα δομικά στοιχεία της πρότασης, δηλαδή στα μέρη από τα οποία αποτελείται:

**Ονοματικό μέρος + Ρηματικό μέρος**

**Άσκηση 2<sup>η</sup>:** Προσπάθεια εξαγωγής του ορισμού της πρότασης.

*Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>*

**Κείμενο 17: Το λιοντάρι, ο γάιδαρος και η αλεπού (διασκευή)**

Ένα λιοντάρι, ένας γάιδαρος και μια αλεπού βγήκαν παρέα να κυνηγήσουν. Αφού κυνήγησαν και σκότωσαν πολλά ζώα, είπε το λιοντάρι: «Φίλοι μου μπράβο μας! Το κυνήγι μας πήγε πολύ καλά, ελάτε τώρα να αποφασίσουμε όλοι μαζί πώς θα κάνουμε τη μοιρασιά».

Ο γάιδαρος, ως χορτοφάγος, είπε: Φίλοι μου καλοί, κρατήστε όλο το κυνήγι για εσάς, και δώστε μου εμένα ένα μικρό μέρος να το πάω στο φίλο μου το σκύλο!

Η αλεπού με τη σειρά της είπε:» Όχι, όχι, κρατείστε για εσάς το περισσότερο, γιατί πλησιάζει το καλοκαίρι και .....κάνω δίαιτα»!

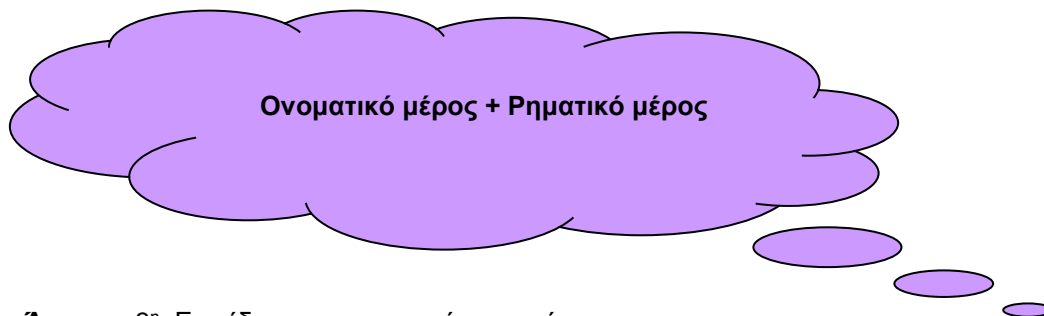
Το λιοντάρι, τέλος, πήρε το λόγο και είπε: «Τελικά κι εγώ δεν πεινάω πολύ, τι θα λέγατε να δώσουμε το μεγαλύτερο μέρος στο γηροκομείο των ζώων»;

Τα ζώα συμφώνησαν με την πρόταση του λιονταριού και δώσανε το μερίδιό τους στο γηροκομείο.

**Άσκηση 1<sup>η</sup>:** Βάλε ένα  στις φράσεις που έχουν νόημα, όπως το παράδειγμα:

Ένα λιοντάρι, ένας γάιδαρος και μια αλεπού βγήκαν παρέα να κυνηγήσουν	<input checked="" type="checkbox"/>
Ο γάιδαρος, ως χορτοφάγος	<input type="checkbox"/>
ένα μικρό μέρος	<input type="checkbox"/>
Τελικά κι εγώ δεν	<input type="checkbox"/>
να το πάω στο φίλο μου το σκύλο	<input type="checkbox"/>
Το λιοντάρι, τέλος, πήρε το λόγο και είπε:	<input type="checkbox"/>
Τελικά κι εγώ δεν πεινάω πολύ.	<input type="checkbox"/>

Μετά την δραστηριότητα αυτή ο μαθητής με τη βοήθεια του δασκάλου προσπαθεί να βρει τους λόγους που δεν έχουν ολοκληρωμένο νόημα οι φράσεις. Η συζήτηση οδηγείται στα δομικά στοιχεία, δηλαδή στα μέρη από τα οποία αποτελείται η πρόταση:



**Άσκηση 3<sup>η</sup>:** Εμπέδωση του ορισμού της πρότασης

## Είδη προτάσεων, ως προς το νόημά τους

**Στόχος:** Κατανοεί τα είδη των προτάσεων ως προς το νόημά τους (κρίσης, επιθυμίας, ερωτηματική, επιφωνηματική, αρνητική, καταφατική).

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Ο γάιδαρος και ο λύκος

**Κείμενο:** Ο γάιδαρος και ο λύκος (διασκευή)

**Κείμενο:** Το λιοντάρι, ο γάιδαρος και η αλεπού

**Κείμενο:** Το λιοντάρι, ο γάιδαρος και η αλεπού (διασκευή)

**Ενδεικτική πορεία:** Ο δάσκαλος αφηγείται το μύθο στους μαθητές με επιτονισμό. Κατά την αφήγηση προσέχει να γίνει ιδιαίτερα εμφανής μέσα από την κατανόηση και την εξέλιξη του μύθου η ερώτηση, η απορία, η επιθυμία, το επιφώνημα, η κατάφαση και η άρνηση.

Στη συνέχεια δίνει το κείμενο στους μαθητές σε αντίγραφο.

Ο μύθος, επειδή είναι σύντομος, ενδείκνυται για ανάγνωση από μέρους των μαθητών αλλά πολύ περισσότερο για δραματοποίηση.



### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

#### Κείμενο 18: Ο μύθος του Αισώπου «ο γάιδαρος και ο λύκος»

Μια φορά κι έναν καιρό, ένας γάιδαρος έβοσκε σ' ένα λιβάδι. Μια μέρα, εκεί που έβοσκε, τον είδε ένας λύκος και τα μάτια του έβγαλαν φωτιές. Ο λύκος πλησιάζει το γάιδαρο και του λέει:

-Γεια σου φιλαράκο! Έχω μια πείνα, θέλω να φάω κάτι.

-Βλέπεις τίποτε εδώ γύρω, για να φας; Του αποκρίθηκε ο γάιδαρος.

- Όχι, δε βλέπω.... βλέπω όμως εσένα, απάντησε απειλητικά ο λύκος.

Ο γάιδαρος κατάλαβε αμέσως πως δεν γλιτώνει με τίποτα και λέει στο λύκο:

-Αφού θα με φας που θα με φας, μπορείς, τουλάχιστον, ν' αρχίσεις από τα πισινά μου πόδια;

-Βεβαίως, απάντησε ο λύκος, που πίστεψε τα λόγια του γάιδαρου.

Πηγαίνει λοιπόν πίσω από το γάιδαρο, ανοίγει το στόμα του, για να τον φάει, και τότε..... δίνει ο γάιδαρος μια γερή κλοτσιά και σπάει τα δόντια του λύκου!

-Αχ! Αχ! Πω! Πω! τι έπαθα! Φώναζε ο λύκος και έφευγε ντροπιασμένος.

Μετά από αυτό, ο γάιδαρος συνέχισε να βόσκει στο λιβάδι ξέγνοιαστος.

**Άσκηση 1<sup>η</sup>:** Ο δάσκαλος διαβάζει προτάσεις από το κείμενο και ρωτάει τα παιδιά αν η πρόταση ρωτάει, αν εκφράζει κάποια επιθυμία, αν αρνείται κάτι, αν ζητάει κάτι, αν εκφράζει κάποιο συναίσθημα ή κάποια έκπληξη.

**Άσκηση 2<sup>η</sup>:** Βάλε  στο είδος της πρότασης

	ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ					
	κρίσης	επιθυμίας	ερωτηματικές	επιφωνηματικές	αρνητικές	καταφατικές
Μια φορά κι έναν καιρό, ένας γάιδαρος έβοσκε σ' ένα λιβάδι.	<input checked="" type="checkbox"/>					
Έχω μια πείνα,.						
θέλω να φάω κάτι						
-Βλέπεις τίποτε εδώ γύρω,						
για να φας;						
- Όχι, δε βλέπω						
... μπορείς, τουλάχιστον, ν' αρχίσεις από τα πισινά μου πόδια;						
-Βεβαίως, απάντησε ο λύκος						
-Αχ! Αχ! Πω! Πω! τι έπαθα!						
Μετά από αυτό, ο γάιδαρος συνέχισε να βόσκει στο λιβάδι ξέγνοιαστος.						

**Άσκηση 3<sup>η</sup>:** Γράψε δύο προτάσεις από κάθε είδος  
Προτάσεις κρίσης

---

---

Προτάσεις επιθυμίας

---

---

Ερωτηματικές προτάσεις

---

---

Επιφωνηματικές προτάσεις

---

---

Αρνητικές προτάσεις

---

---

Καταφατικές προτάσεις

---

---

**Άσκηση 4<sup>η</sup> :** Προσπάθησε να συμπληρώσεις ό,τι λείπει;

....., ένας γάιδαρος έβοσκε σ' ένα .....

Μια μέρα, εκεί που έβοσκε, τον είδε ένας ..... και τα μάτια του έβγαλαν φωτιές. Ο λύκος πλησιάζει το ..... και του λέει:

-..... φιλαράκο! Έχω μια πείνα, θέλω να ..... κάτι.

-Βλέπεις τίποτε εδώ γύρω, για να φας; Του αποκρίθηκε ο γάιδαρος.

-Όχι, δε βλέπω. Βλέπω όμως εσένα, απάντησε απειλητικά ο .....

Ο γάιδαρος ..... αμέσως πωσ δεν γλιτώνει με τίποτα και λέει στο λύκο:

-Αφού θα με φας που θα με φας, μπορείς, τουλάχιστον, ν' αρχίσεις από τα πισινά μου .....

-....., απάντησε ο λύκος, που πίστεψε τα λόγια του .....

Πηγαίνει λοιπόν πίσω από το γάιδαρο, ανοίγει το στόμα του, για να τον φάει, και τότε, δίνει ο γάιδαρος μια γερή ..... και σπάει τα ..... του .....

-.....! .....! Πω! .....! τι έπαθα! Φώναζε ο ..... και έφευγε ντροπισμένος.

Μετά από αυτό, ο ..... συνέχισε να ..... στο ..... ξέγνοιαστος.

## Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

**Στόχος:** Η κατανόηση του μεταφορικού λόγου

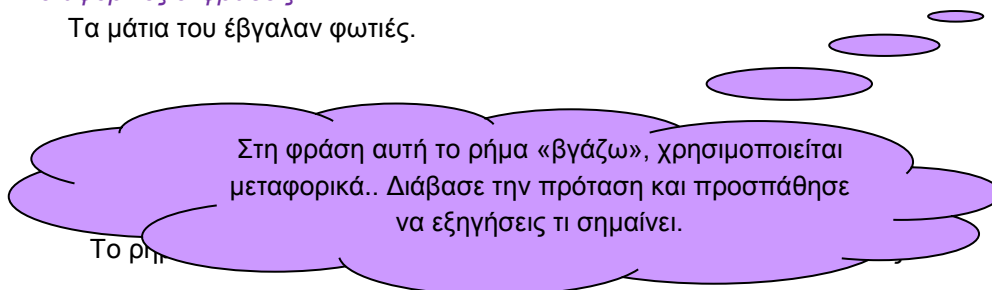
**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

**Υλικά:** Λαϊκές εκφράσεις με μεταφορική σημασία

**Ενδεικτική πορεία:** Ο δάσκαλος προσπαθεί με καταιγισμό παραδειγμάτων με κυριολεκτική και μεταφορική σημασία να δώσει στο μαθητή να καταλάβει την έννοια της μεταφοράς. Αυτό σίγουρα είναι δύσκολο, κυρίως όταν η διδασκαλία απευθύνεται σε μαθητές με δυσκολίες στη μάθηση.

### Μεταφορικές εκφράσεις

Τα μάτια του έβγαλαν φωτιές.



**Άσκηση 1<sup>η</sup> :** Διάβασε τις παρακάτω προτάσεις, υπογράμμισε τη φράση και δώσε τη δική σου ερμηνεία.

Αυτή η δουλειά είχε πολλές απαιτήσεις. Μου βγήκε το λάδι μέχρι να την τελειώσω. (κουράστηκα, εξαντλήθηκα)

Ο πρόεδρος όλα τα εκμεταλλεύεται, κι από την πέτρα βγάζει ζουμί (Γ. Θεοτοκάς). (κερδίζει κι από τα πιο ασήμαντα, είναι υπερβολικά φιλάργυρος)

Ο δάσκαλος τιμώρησε τον Κωστάκη γιατί του έβγαλε γλώσσα. (έγινε αυθάδης)

Αναρωτιέσαι πώς τα βγάζει πέρα με το μισθό που παίρνει. (αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις δυσκολίες)

Ο υπουργός έβγαλε στη φόρα τρομερά οικονομικά σκάνδαλα. (αποκαλύπτω, φανερώνω)

Αναγκάστηκε να βγάλει στο σφυρί ό,τι του είχε απομείνει για να ξεπληρώσει τα χρέη του. (ξεπουλώ)

## Δραστηριότητα 5<sup>η</sup>

**Στόχος:** Ο ίδιος με τη σελ. 122.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Ο γάιδαρος και ο λύκος (διασκευή)

### Κείμενο 19: Ο γάιδαρος και ο λύκος (διασκευή)

Μια φορά κι έναν καιρό, ένας γάιδαρος πήγε στο εστιατόριο, για να φάει. Είχε δουλέψει πολύ εκείνη την ημέρα και η πείνα του ήταν μεγάλη!

-Ουφ! Κάθε μέρα στο λιβάδι, σαλάτα, βαρέθηκα! Θέλω και κάτι άλλο, εξάλλου, σήμερα εργάστηκα πολύ και μου αξίζει μια ειδική περιποίηση!

Στο διπλανό τραπέζι καθόταν ένας λύκος, ο οποίος έπιασε αμέσως συζήτηση μαζί του.

-Γεια σου φιλαράκο! Του είπε.

Αν και σήμερα δεν πεινάω πολύ, ήρθα στο εστιατόριο, έτσι, για να φάω κάτι ελαφρύ!

-Καλά έκανες, του αποκρίθηκε ο γάιδαρος. Σ' αυτό το εστιατόριο ο μάγειρας μαγειρεύει υπέροχα. Είμαι βέβαιος, ότι θα βρεις κάτι που να σου αρέσει.

-Έχεις δίκιο, απάντησε ο λύκος,, ο μάγειρας είναι πολύ καλός, όμως, όπως λένε και στο χωριό μου, το φαγητό θέλει παρέα για να είναι νόστιμο!

-Αυτό το λένε και στο δικό μου χωριό, του απάντησε ο γάιδαρος· έλα λοιπόν, τι κάθεσαι και δεν έρχεσαι στο τραπέζι μου;

Έτσι κι έγινε. Ο γάιδαρος κι ο λύκος, έκατσαν στο ίδιο τραπέζι, έφαγαν, ήπιαν μαζί κρασί, τραγούδησαν και στο τέλος, χαιρέτισε ο ένας τον άλλο ευγενικά και πήγε ο καθένας στο σπίτι του.

**Άσκηση 1<sup>η</sup>** : Βάλε ένα  στις φράσεις που έχουν νόημα, όπως το παράδειγμα:

Μια φορά κι έναν καιρό, ένας γάιδαρος πήγε στο εστιατόριο	<input checked="" type="checkbox"/>
Κάθε μέρα στο λιβάδι	<input type="checkbox"/>
Βαρέθηκα	<input type="checkbox"/>
Ο οποίος έπιασε αμέσως συζήτηση	<input type="checkbox"/>
Στο διπλανό τραπέζι καθόταν ένας λύκος	<input type="checkbox"/>
Έλα λοιπόν	<input type="checkbox"/>
Τι κάθεσαι και δεν έρχεσαι	<input type="checkbox"/>

**Άσκηση 2<sup>η</sup>**: Βάλε  στο είδος της πρότασης

	Είδος πρότασης					
	κρίσης	επιθυμίας	ερωτηματικές	επιφωνηματικές	αρνητικές	καταφατικές
<p>Είχε δουλέψει πολύ εκείνη την ημέρα η πείνα του ήταν μεγάλη!</p> <p>-Ουφ! Κάθε μέρα στο λιβάδι, σαλάτα, βαρέθηκα!</p> <p>Στο διπλανό τραπέζι καθόταν ένας λύκος.</p>						

*-Γεια σου φιλαράκο!*

*Αν και σήμερα δεν πεινάω πολύ, ήρθα στο εστιατόριο,  
έτσι, για να φάω κάτι ελαφρύ!*

*Σ' αυτό το εστιατόριο ο μάγειρας μαγειρεύει υπέροχα.*

*Έλα λοιπόν,*

*τι κάθεσαι και δεν έρχεσαι στο τραπέζι μου;*

*Ο γάιδαρος κι ο λύκος, έκατσαν στο ίδιο τραπέζι*

*κι έφαγαν*

**Άσκηση 3<sup>η</sup>:** Γράψε δύο προτάσεις από κάθε είδος  
Προτάσεις κρίσης

---

---

Προτάσεις επιθυμίας

---

---

Ερωτηματικές προτάσεις

---

---

Επιφωνηματικές προτάσεις

---

---

Αρνητικές προτάσεις

---

---

Καταφατικές προτάσεις

---

---

## Κατανόηση – σύγκριση κειμένων

**Στόχος:** Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία, ώστε να είναι σε θέση να εντοπίζει, να αξιολογεί και να συγκρίνει τις πληροφορίες που περιέχονται στο κείμενο.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Ο μύθος του Αισώπου «Ο γάιδαρος και ο λύκος»

**Κείμενο:** «Ο γάιδαρος και ο λύκος» (διασκευή)

[Τα κείμενα βρίσκονται στην προηγούμενη ενότητα.]

**Ενδεικτική πορεία:** Ο δάσκαλος διαβάζει τις δύο ιστορίες στους μαθητές. Στη συνέχεια οι μαθητές διαβάζουν τις ιστορίες μόνοι τους. Ακολουθεί συζήτηση, μέσα από την οποία εξηγούνται οι άγνωστες λέξεις και εκφράσεις. Στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια σύγκρισης των δύο ιστοριών και εντοπισμός των ομοιοτήτων και των διαφορών τους. Τέλος, ζητείται από τους μαθητές να διηγηθούν πρώτα τη μία και μετά την άλλη ιστορία.

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

**Άσκηση 1<sup>η</sup>:** Απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις

Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές στις δύο ιστορίες;

1η Ιστορία	2η Ιστορία

Πού έγιναν (διαδραματίστηκαν) τα γεγονότα;

1η Ιστορία	2η Ιστορία

Τι έγινε στο τέλος;

1η Ιστορία	2η Ιστορία

Ανάφερε μερικά αληθινά στοιχεία από κάθε ιστορία

1η Ιστορία	2η Ιστορία

**Άσκηση 2<sup>η</sup>:** Ανάφερε μερικά στοιχεία που σου φαίνονται ότι δεν είναι αληθινά

1η Ιστορία	2η Ιστορία

Ποιο τέλος σου άρεσε περισσότερο;

---

---

---

Για ποιους λόγους;

1η Ιστορία	2η Ιστορία

### *Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>*

**Στόχος:** Ο ίδιος με την προηγούμενη

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

**Κείμενο 20: Ο μύθος του Αισώπου «Το λιοντάρι, ο γάιδαρος και η αλεπού»**

**Κείμενο 21: Ο μύθος του Αισώπου «το λιοντάρι, ο γάιδαρος και η αλεπού»**

Ένα λιοντάρι, ένας γάιδαρος και μια αλεπού βγήκαν παρέα να κυνηγήσουν. Αφού κυνήγησαν και σκότωσαν πολλά ζώα, το λιοντάρι είπε στο γάιδαρο: «γάιδαρε, κάμε εσύ τη μοιρασιά, μια και είσαι τόσο μυαλωμένος»!

Πραγματικά! Ο γάιδαρος, σαν μυαλωμένος και ακριβοδίκαιος που ήταν, χώρισε σε τρία ίσα μέρη όλα όσα έπιασαν, κάλεσε τον καθένα να διαλέξει το δικό του μερίδιο και τους ρώτησε: μήπως νομίζει κανείς ότι αδικήθηκε; Μήπως δεν έκανα ακριβοδίκαια τη μοιρασιά;

Το λιοντάρι, χωρίς να δώσει απάντηση στο γάιδαρο, βρυχήθηκε, όρμησε επάνω στο γάιδαρο και τον έκανε κομμάτια.....

Στη συνέχεια, είπε στην αλεπού: «δεν κάνεις τώρα εσύ αλεπού τη μοιρασιά, αφού κι εσύ διακρίνεσαι για τη γνώση σου»;

Τότε η αλεπού, έβαλε μπροστά στο λιοντάρι σχεδόν όλο το κυνήγι και κράτησε για τον εαυτό της ένα πολύ μικρό μέρος.

Το λιοντάρι θαύμασε τη «σοφία» της αλεπούς και τη ρώτησε: «Θέλω να μου πεις, ποιος σου έμαθε να μοιράζεις έτσι δίκαια»;  
 Τότε η αλεπού του αποκρίθηκε: «το αξιοθρήνητο τέλος του γαϊδάρου»!

**Άσκηση 1<sup>η</sup>:** Βάλε  στην σωστή απάντηση

	Είδος πρότασης					
	κρίσης	επιθυμίας	ερωτηματικές	επιφωνηματικές	αρνητικές	καταφατικές
Γάιδαρε κάνε εσύ τη μοιρασιά, μια και είσαι τόσο μυαλωμένος!						
Μήπως νομίζει κανείς ότι αδικήθηκε; Το αξιοθρήνητο τέλος του γαϊδάρου!						
Μήπως δεν έκανα ακριβοδίκαια τη μοιρασιά; Το λιοντάρι θαύμασε τη «σοφία» της αλεπούς. Η αλεπού του αποκρίθηκε.						
Ένας γάιδαρος, μια αλεπού και ένα λιοντάρι βγήκαν παρέα να κυνηγήσουν. Θέλω να μου πεις.....						

**Άσκηση 2<sup>η</sup>:** Γράψε δύο προτάσεις από κάθε είδος

Προτάσεις κρίσης

---



---

Προτάσεις επιθυμίας

---



---

Ερωτηματικές προτάσεις

---



---

Επιφωνηματικές προτάσεις

---



---

Αρνητικές προτάσεις

---



---

Καταφατικές προτάσεις

---



---



### Δραστηριότητα 3<sup>η</sup>

**Στόχος:** Ο ίδιος με την προηγούμενη δραστηριότητα

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

Κείμενο 22: Ο μύθος του Αισώπου «Το λιοντάρι, ο γάιδαρος και η αλεπού» (διασκευή)

Κείμενο 23: Ο μύθος του Αισώπου: «το λιοντάρι, ο γάιδαρος και η αλεπού» (διασκευή)

Ένα λιοντάρι, ένας γάιδαρος και μια αλεπού βγήκαν παρέα να κυνηγήσουν. Αφού κυνήγησαν και σκότωσαν πολλά ζώα, είπε το λιοντάρι: «Φίλοι μου μπράβο μας! Το κυνήγι μας πήγε πολύ καλά, ελάτε τώρα να αποφασίσουμε όλοι μαζί πώς θα κάνουμε τη μοιρασιά».

Ο γάιδαρος, ως χορτοφάγος, είπε: Φίλοι μου καλοί, κρατήστε όλο το κυνήγι για εσάς, και δώστε μου εμένα ένα μικρό μέρος να το πάω στο φίλο μου το σκύλο!

Η αλεπού με τη σειρά της είπε:» Όχι, όχι, κρατείστε για εσάς το περισσότερο, γιατί πλησιάζει το καλοκαίρι και .....κάνω δίαιτα»!

Το λιοντάρι, τέλος, πήρε το λόγο και είπε: «Τελικά κι εγώ δεν πεινάω πολύ, τι θα λέγατε να δώσουμε το μεγαλύτερο μέρος στο γηροκομείο των ζώων»;

Τα ζώα συμφώνησαν με την πρόταση του λιονταριού και δώσανε το μερίδιό τους στο γηροκομείο.

**Άσκηση 1<sup>η</sup>:** Βάλε  στην σωστή απάντηση

	Είδος πρότασης					
	κρίσιμη	επιθυμίας	ερωτηματικές	Σχηματιστικές	αρνητικές	καταφατικές
Φίλοι μου, μπράβο μας!						
Όχι, όχι, κρατείστε για εσάς το περισσότερο.						
Ελάτε να αποφασίσουμε πώς θα τα μοιράσουμε.						
Κρατείστε όλο το κυνήγι για εσάς.						
Τα ζώα συμφώνησαν με την πρόταση του λιονταριού.						
Να δώσουμε το μεγαλύτερο μέρος στο γηροκομείο των ζώων;						

**Άσκηση 2<sup>η</sup>:** Γράψε δύο προτάσεις από κάθε είδος  
Προτάσεις κρίσης

---

Προτάσεις επιθυμίας

---

Ερωτηματικές προτάσεις

---

Επιφωνηματικές προτάσεις

---

Αρνητικές προτάσεις

---

Καταφατικές προτάσεις

---

## Είδη προτάσεων ως προς τη δομή τους -δομικά στοιχεία (α-πλή – σύνθετη επαυξημένη πρόταση)

**Στόχοι:** Κατανοεί - ξεχωρίζει τις απλές, σύνθετες, ελλειπτικές και επαυξημένες προτάσεις.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

Κείμενο 24: Ο χιονάνθρωπος που δεν ήθελε να λιώσει (από τη συλλογή: παραμύθι στα σύννεφα του Μάνου Κοντολέων).

**Ενδεικτική πορεία:** Ο μαθητής με την καθοδήγηση του δασκάλου ανακαλύπτει και ξεχωρίζει τα δομικά στοιχεία και τα είδη των προτάσεων.

*Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>*

Κείμενο 25: Ο Χιονάνθρωπος που δεν ήθελε να λιώσει

Μια φορά κι έναν καιρό, στην κορυφή ενός ψηλού, χιονισμένου βουνού ζούσε ένας χιονάνθρωπος.

Για μάτια είχε δυο κουκουνάρια, για μύτη ένα βελανίδι, τα χέρια του ήταν δυο ξερά κλαριά από πεύκο, το στόμα του – μια φούντα θυμαριού – το είχε χάσει.

Ήταν χειμώνας, έκανε κρύο πάνω στο βουνό κι ένας τέτοιος καιρός άρεσε πολύ στο χιονάνθρωπο. Μα κάποιος αγριοκούνελος τον πληροφόρησε πως σε λίγο θα τέλειωνε ο χειμώνας, θα ερχόταν η Άνοιξη με τον ήλιο της και το χιόνι θα λιώνει.

-Πού να πάω για να σωθώ; ρώτησε ο χιονάνθρωπος τον αετό.

Αυτός άπλωσε τη φτερούγα του και του έδειξε κατά το βορρά.

Βρήκε ο χιονάνθρωπος ένα ζευγάρι παλιά, ξεχασμένα πέδιλα του σκι, τα φόρεσε και κίνησε προς τα εκεί που του έδειξε ο αετός.

Έφτασε σε μια πολιτεία, τον είδανε τα παιδιά που παίζανε στην πλατεία, τον πήρανε μαζί τους.

-Δες τα μάτια του! φώναξε η Κατερίνα.

Τι αστεία χέρια που έχει! γέλασε ο Στέφανος.

Κι ο Κωστής του κόλλησε ένα καπάκι αναψυκτικού για στόμα.

Ο χιονάνθρωπος διασκέδαζε με τα καμώματα των παιδιών, μα δεν ξεχνούσε πως έπρεπε να συνεχίσει και το ταξίδι του. Σα νύχτωσε, λοιπόν, κι άδειασε η πλατεία, πήρε πάλι τους δρόμους.

-Από εδώ πάνε για το βορρά; ρώτησε ένα λεωφορείο.

-Πήγαινε στο λιμάνι και τα καράβια θα σου πούνε! τ' απάντησε το λεωφορείο.

Ο χιονάνθρωπος έψαξε για το λιμάνι, το βρήκε, είδε τ' αραγμένα καράβια, τα ρώτησε αν ξέρουν πώς πάνε στα βορινά.

-Θα σε πηγαίναμε εμείς, μα έχει τρικυμία αυτές τις μέρες και δε θα σαλπάρουμε, τον απογοήτευσαν τα καράβια.

-Και τώρα τι θα κάνω! δάκρυσε ο χιονάνθρωπος και έκανε μια γκριμάτσα και ξεκόλλησε το καπάκι του αναψυκτικού κι έμεινε ξανά χωρίς στόμα.

Το είδε έτσι λυπημένο μια βαρκούλα, Θαλασσίτσα τη λέγανε.

-Άντε να σε πάω εγώ! του είπε, κι ο χιονάνθρωπος καταχάρηκε. Βολεύτηκε κάπου στην πλώρη κι ανοίχτηκε στο πέλαγος. Η φουρτούνα ήταν δυνατή.

Να, κάτι θεόρατα κύματα χτυπάγανε τη βάρκα κι έτριξαν τα γέρικα ξύλα «κριτς!» ράγισε το σκαρί.

Μπήκαν νερά. Πάει, βούλιαξε η Θαλασσίτσα, βρέθηκε στο βυθό ο χιονάνθρωπος.

Τον είδαν τα ψάρια, τα μικρά τρομάξανε, τα πιο μεγάλα ξαφνιαστήκανε. Ήταν κι ένας καρχαρίας π' όρμηξε και «χαπ!» κόβει ένα κομμάτι από την κοιλιά του χιονάνθρωπου.

Μα ήταν παγωμένη η μπουκιά και του πονέσανε οι αμυγδαλές και το 'βαλε στα πόδια ο καρχαρίας.

Ο χιονάνθρωπος κοιτούσε γύρω με τα δυο κουκουναρομάτια του, κοιτούσε και χάζευε τα ψάρια, τα φύκια, τα όστρακα και τα κογχύλια. Μετά άρχισε να λιώνει.

-Βοήθεια! φώναξε, αλλά δεν υπήρχε κανείς στο βυθό, που θα μπορούσε να τον σώσει.

-Έλιωσε, λοιπόν, κι έγινε νερό. Ένα αυλάκι παγωμένο, που κάποτε ήταν χιονάνθρωπος.

Πέρασαν πολλές μέρες, πέρασαν μήνες και το νερό αυτό, που κάποτε ήταν χιονάνθρωπος, βρέθηκε σε μια άλλη παραλία. Τον έριξαν τα κύματα στα βράχια, κύλησε σε μια λακκούβα κι έμεινε εκεί.

Βγήκε ο ήλιος και το ζέστανε, το έκανε μικρές σταγόνες, π' ανασηκώθηκαν ψηλά, μέχρι τον ουρανό, φτάσανε, ενώθηκαν όλες μαζί, φτιάξανε ένα σύννεφο.

Ο άνεμος έσυρε μαζί του το σύννεφο, το έφερε πάνω από το βουνό το χιονισμένο, απ' όπου ο χιονάνθρωπος είχε ξεκινήσει, κι εκεί το σύννεφο έπεσε σαν χιόνι πάνω στην κορυφή.

Κάτι περαστικοί ορειβάτες άρχισαν το χιονοπόλεμο και μετά φτιάξανε έναν χιονάνθρωπο.

Του βάλανε δύο κουκουνάρια για μάτια, ένα βελανίδι για μύτη, δυο ξερά κλαριά από πεύκο για χέρια. Μετά φύγανε και ξεχάσανε το στόμα.

Μα αυτό δε στενοχώρησε το χιονάνθρωπο. Ήταν τόσο χαρούμενος που ξαναγύρισε στον τόπο του, τόσο ευτυχισμένος που δεν χάθηκε ούτε στην πλατεία, ούτε στη μανιασμένη θάλασσα, ούτε στο βυθό με τα κογχύλια του, τα ψάρια του κι εκείνον τον απαίσιο, τον κακό καρχαρία του.

**Άσκηση 1<sup>η</sup>:** Μελέτησε τις παρακάτω απλές προτάσεις και βρες από ποια μέρη αποτελούνται.

Ζούσε ένας χιονάνθρωπος.

Γέλασε ο Στέφανος.

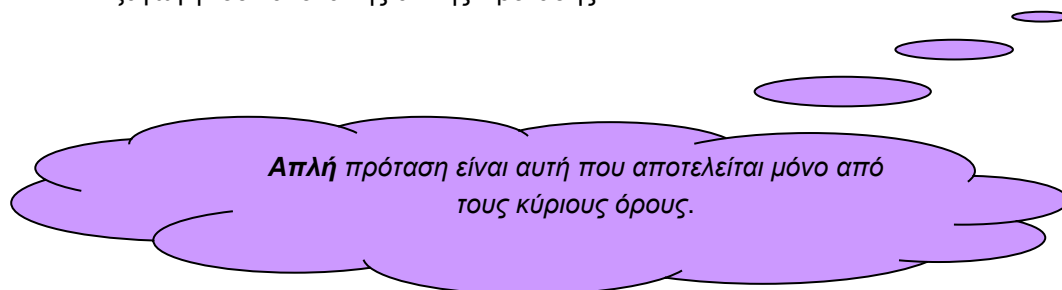
Ο χιονάνθρωπος ρώτησε τον αετό.

Αυτός άπλωσε τη φτερούγα του.

Η φουρτούνα ήταν δυνατή.

Ονοματικό μέρος		Ρηματικό μέρος
<b>Ποιος</b>		<b>Κάνει (τι)</b>
Ο χιονάνθρωπος		ζούσε
Ο Στέφανος		γέλασε
Ο χιονάνθρωπος	+	ρώτησε τον αετό
Αυτός		άπλωσε τη φτερούγα του
<b>Ποιος</b>		<b>είναι (τι)</b>
Η φουρτούνα		ήταν δυνατή

Εξαγωγή του κανόνα της απλής πρότασης



**Άσκηση 2<sup>η</sup>:** Μελέτησε τις παρακάτω προτάσεις και βρες από ποια μέρη αποτελούνται

Ο χιονάνθρωπος διασκέδαζε με τα καμώματα των παιδιών.

Κάτι περαστικοί ορειβάτες άρχισαν το χιονοπόλεμο.

Ο χιονάνθρωπος βρήκε ένα ζευγάρι παλιά ξεχασμένα πέδιλα του σκι.  
Το σύννεφο έπεσε σαν χιόνι πάνω στην κορυφή.

Εξαγωγή του κανόνα της επαυξημένης πρότασης

Οι προτάσεις που έχουν μόνο κύρια μέρη λέγονται **απλές**, ενώ οι προτάσεις που έχουν προσδιορισμούς λέγονται **επαυξημένες**.

**Άσκηση 3<sup>η</sup>:** Μελέτησε τις παρακάτω σύνθετες προτάσεις και βρες τα μέρη από τα οποία αποτελούνται

- Ο χιονάνθρωπος χάζευε τα ψάρια, τα φύκια, τα όστρακα και τα κοχύλια.
- Ο χιονάνθρωπος και η Θαλασσίτσα έγιναν φίλοι.
- Η φουρτούνα ήταν δυνατή και μεγάλη.
- Ο καρχαρίας ήταν κακός και απαίσιος.
- Ο χιονάνθρωπος ήταν χαρούμενος και ευτυχισμένος.

Ονοματικό μέρος	Ρηματικό μέρος
<b>Ποιος</b> Ο χιονάνθρωπος	<b>Κάνει (τι)</b> χάζευε τα ψάρια, τα φύκια, τα όστρακα και τα κοχύλια
Ο χιονάνθρωπος και η Θαλασσίτσα	έγιναν φίλοι
<b>Ποιος</b> Η φουρτούνα	<b>είναι (τι)</b> ήταν δυνατή και μεγάλη
Ο καρχαρίας	ήταν κακός και απαίσιος
Ο χιονάνθρωπος	ήταν χαρούμενος και ευτυχισμένος

Εξαγωγή του κανόνα της σύνθετης πρότασης

Η πρόταση που έχει περισσότερα από ένα υποκείμενα ή κατηγορούμενα λέγεται **σύνθετη** πρόταση.

**Άσκηση 4<sup>η</sup>:** Μελέτησε τις παρακάτω προτάσεις και προσπάθησε να βρεις ποια μέρη τους λείπουν

Ονοματικό μέρος		Ρηματικό μέρος
<del>Ποιος</del>	+	<del>Κάνει (τι)</del>
<del>Βοήθεια</del>		δεν ξεχνούσε
Τι αστεία χέρια		έκανε μια γκριμάτσα
		<del></del>

Εξαγωγή κανόνα της ελλειπτικής πρότασης

*Η πρόταση στην οποία παραλείπονται κύριοι όροι λέγεται **ελλειπτική πρόταση**.*

**Άσκηση 5<sup>η</sup>:** Βάλε  όπου ταιριάζει:

	ΕΙΔΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ			
	απλή	σύνθετη	ελλειπτική	επαιρημένη
Η Κατερίνα φώναξε				
Ο Κωστής του κόλλησε ένα καπάκι αναφυκτικού για στόμα				
Η πλατεία άδειασε				
Έλιωσε				
Τα μικρά και τα μεγάλα ψάρια τρόμαξαν				
Πέρασαν πολλές μέρες και μήνες				
Ο ορειβάτες έφτιαξαν ένα χιονάνθρωπο				

**Άσκηση 6<sup>η</sup>:** Συμπλήρωσε τις προτάσεις

Ο χιονάνθρωπος.....  
 Η Κατερίνα.....  
 Τα παιδιά.....  
 Ο χειμώνας.....  
 .....βούλιαξε.  
 .....είναι ψηλό.  
 .....έλιωσε.

## Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

**Στόχος:** Εξοικείωση των μαθητών με τις σύνθετες, συνώνυμες και ταυτόσημες λέξεις

**Επίπεδο:** Πρώτο και δεύτερο επίπεδο

**Κείμενο:** Ο Χιονάνθρωπος που δεν ήθελε να λιώσει

Ενδεικτική πορεία:

Σύνθεση λέξεων

Η λέξη **χιονάνθρωπος** αποτελείται από τα συνθετικά **χιόνι + άνθρωπος** και σημαίνει τον άνθρωπο που είναι φτιαγμένος από χιόνι.

Το α' συνθετικό της λέξης προσδιορίζει το β' και του δίνει την ιδιότητά του. Τα σύνθετα αυτού του τύπου λέγονται προσδιοριστικά.

**Άσκηση 1<sup>η</sup>** : Διάβασε το κείμενο και βρες ποια άλλα προσδιοριστικά σύνθετα υπάρχουν.

**Συνώνυμες** λέγονται οι λέξεις που έχουν περίπου την ίδια σημασία. Π.χ. θρανίο - τραπέζι

**Ταυτόσημες** λέγονται οι λέξεις που έχουν ακριβώς την ίδια σημασία. Π.χ. φεγγάρι – σελήνη

**Άσκηση 2<sup>η</sup>** : Προσπάθησε να βρεις στο κείμενο τις συνώνυμες ή ταυτόσημες των λέξεων:

1. όρος –
2. κλαδί –
3. πλοίο –
4. φουρτούνα –
5. ακρογιαλιά –

**Άσκηση 3<sup>η</sup>** : Να διαγράψεις σε κάθε σειρά τη λέξη που δεν είναι συνώνυμη με τις άλλες:

1. σώζω – γλιτώνω – γλιστρώ – λυτρώνω
2. πληροφορώ – πληρώνω – ειδοποιώ – ενημερώνω

3. λέω – μιλώ – συζητώ – δείχνω
4. κοιτάζω – χαζεύω – βλέπω – παρατηρώ
5. στενοχωριέμαι – θλίβομαι – λυπούμαι – ευχαριστιέμαι

## Συνοχή κειμένου - Α΄ Ομάδα

Στόχοι:

Κατανόηση των σχέσεων αιτίας – αποτελέσματος

Αναγνώριση των αιτιολογικών συνδέσμων

Χρήση των αιτιολογικών συνδέσμων για τη σύνδεση προτάσεων

**Επίπεδο:** πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Η μόδα των χορταρένιων μαλλιών

### Κείμενο 26: Η μόδα των χορταρένιων μαλλιών

«Τι δυστυχία να 'σαι φαλακρός», έλεγε ένας κουρέας στη γυναίκα του. «Δεν μπορώ να κάνω τίποτα μ' όλα τα γιατροσόφια που ξέρω και κανένας πια δε θα πατά στο κουρείο ενός φαλακρού!». Η γυναίκα του σκέφτηκε ότι έπρεπε να το βοηθήσει και γι' αυτό του αγόρασε μια περούκα. Όμως ο κουρέας ένωθε άβολα και την έβγαλε, συνεχίζοντας τα παράπονά του. «Όταν βάλω λίπασμα στον κήπο, φυτρώνει χορτάρι. Γιατί να μη φυτρώσουν και τα μαλλιά στο κεφάλι του άντρα μου;» σκέφτηκε η γυναίκα. Στα κρυφά λοιπόν, έβαλε λίπασμα μέσα στη λουσιόν για τα μαλλιά του άντρα της. Μέσα σε μια βδομάδα άρχισε να φυτρώνει δροσερό, πράσινο χορτάρι πάνω στη φαλάκρα του. Στην αρχή οι άνθρωποι απόρησαν, μα αργότερα ενθουσιάστηκαν και απ' τη μια μέρα στην άλλη, τα γρασιδένια κεφάλια έγιναν η τελευταία λέξη της μόδας. Κι επειδή το γρασιδί φύτρωνε μόνο σ' αληθινές φαλάκρες, οι άλλοι έβαζαν περούκες ή έβαφαν τα μαλλιά τους πράσινα. Τους φαλακρούς τώρα τους ζήλευαν για τα χορταρένια μαλλιά τους και ο κουρέας έκανε χρυσές δουλειές. Το μόνο κακό μ' αυτή τη μόδα ήταν ότι οι γρασιδοκέφαλοι δεν μπορούσαν να πάνε πια στο ζωολογικό κήπο. Όλα τα χορτοφάγα ζώα έβρισκαν πολύ νόστιμα τα κεφάλια τους. Σκεφτείτε πως ένα καγκουρό έφαγε τόσο χόρτο από ένα κεφάλι, που το άφησε φαλακρό.

### Δραστηριότητα 1η

#### Άσκηση 1

Ερωτήσεις κατανόησης (βρες την αιτία)

Γιατί ο κουρέας ήταν στενοχωρημένος;

Γιατί απέτυχε η πρώτη προσπάθεια της γυναίκας του;

Γιατί ζήλευαν τους φαλακρούς;

Γιατί οι γρασιδοκέφαλοι δεν μπορούσαν να πάνε στο ζωολογικό κήπο;

#### Άσκηση 2

Βρες την αιτία ξέροντας το αποτέλεσμα:



Κάποιος χρειάζεται διακοπές: επειδή δούλεψε σκληρά για αρκετό καιρό και κουράστηκε.

Κάποιος χρησιμοποιεί λεξικό:

Κάποιος ζητάει ασπιρίνη:

Ένα μικρό παιδί κλαίει:

Δες τις απαντήσεις σου και βρες τι κοινό έχουν. Μήπως κάποια λέξη επαναλαμβάνεται; Αυτή η λέξη σε βοηθάει να εξηγήσεις την αιτία των πραγμάτων; Μπορείς να καταλήξεις σε κάποιο συμπέρασμα;

## Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

### Άσκηση 1

Ένωσε τις προτάσεις, ώστε να φαίνεται η αιτία:

Οι γρασιδοκέφαλοι δεν μπορούσαν να πάνε στο ζωολογικό κήπο. Τα χορτοφάγα ζώα έβρισκαν πολύ νόστιμα τα κεφάλια τους.

Μια γυναίκα ήθελε να αδυνατίσει. Έτρωγε μόνο γιαούρτι.

Της άρεσε το κίτρινο χρώμα. Έβαψε όλο το σπίτι της κίτρινο.

Ο πατέρας θύμωνε συχνά. Ο γιος του ήταν πολύ άτακτος.

### Άσκηση 2

Συζητήστε στην τάξη για τους λόγους (αιτίες) που κάποιος δεν φοράει γυαλιά ενώ έχει μυωπία, ή δεν φοράει ακουστικό ενώ έχει προβλήματα ακοής.

## Συνοχή κειμένου- Β΄ Ομάδα

Στόχοι:

Να μάθει το παιδί να χρησιμοποιεί τους κατάλληλους συνδέσμους, ώστε το κείμενό του να έχει συνοχή

Κατανόηση κειμένου

Σύνδεση των επιμέρους γεγονότων ενός κειμένου, και παραγωγή περίληψης

Παραγωγή λόγου

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Ο βαρόνος Μινχάουζεν πάει στη Ρωσία (διασκευή)

### Κείμενο 27: Ο βαρόνος Μινχάουζεν πάει στη Ρωσία

Μια φορά, διηγίτανε ο βαρόνος Μινχάουζεν, είχα να πάω στη Ρωσία. Ξέρετε πως έχω μεγάλο πάθος με τ' άλογα, κι ούτε η ζέστη, ούτε το κρύο, ούτε η βροχή, ούτε η καταιγίδα με φοβίζουν. **Αποφάσισα** να πάω με το άλογο. **Μετά** άρχισε να χιονίζει και το χιόνι έπεφτε πυκνό. **Μετά** δεν μπορούσες να δεις ούτε μια σπιθαμή μπροστά σου. **Μετά** σουρούπωσε και το χιόνι εξακολουθούσε να πέφτει το ίδιο πυκνά. Μου ήταν αδύνατο να διακρίνω κάποιο χωριό ή κάποιο σπίτι για να περάσω το βράδυ. **Μετά** κα-

τέβηκα απ' το άλογο, το 'δεσα σ' ένα μικρό σταυρό που 'βγαινε απ' το χιόνι, μετά τυλίχτηκα στην κάππα μου και πήρα ένα βαθύ ύπνο.

Το άλλο πρωί ξύπνησα και κοίταξα τριγύρω. Δεν μπορούσα να πιστέψω πως ήμουν πραγματικά ξύπνιος. Βρισκόμουν σε μια λακκούβα, στο κέντρο της πλατείας κάποιας πόλης και γύρω μου ήταν μαζεμένος κόσμος **κι** όλοι κοιτούσαν ψηλά. **Μετά** σήκωσα κι εγώ τα μάτια μου και τι να δω; Το άλογό μου στεκόταν στην κορυφή του καμπαναριού, δεμένο με το χαλινάρι από το σταυρό! Το κακόμοιρο κλοτσούσε στον αέρα και κόντευε να πνιγεί. Τράβηξα γρήγορα το πιστόλι μου, **μετά** το γέμισα, σημάδεψα **και μετά** πυροβόλησα. Η σφαίρα έκοψε τα χαλινάρια και το άλογο έπεσε στην πλατεία στα τέσσερα πόδια του σαν γάτος. **Μετά** εγώ πήδησα στη σέλα, το σπιρούνισα και συνέχισα το ταξίδι μου.

Στο δρόμο, όμως, αναρωτιόμουν, πώς στο καλό έγινε κι ενώ είχα κοιμηθεί πάνω στο χιόνι στην εξοχή, ξύπνησα στο κέντρο εκείνης της πλατείας, και πώς τα' άλογό μου κρεμάστηκε απ' το σταυρό του καμπαναριού. **Μετά** βρήκα τη λύση του μυστηρίου. Απλούστατα, η χιονοθύελλα που είχα συναντήσει ήταν τόσο δυνατή που είχε σκεπάσει ολόκληρη την πόλη, εκτός από το μικρό σταυρό του καμπαναριού. Εγώ είχα δέσει το άλογό μου σ' εκείνο το σταυρό. Τη νύχτα όμως το χιόνι έλιωσε σιγά-σιγά κι εγώ άρχισα να χαμηλώνω μαζί του, μέχρι που έλιωσε όλο το χιόνι κι εγώ βρέθηκα μέσα στη λακκούβα στην κεντρική πλατεία της πόλης. Αντίθετα, το κακόμοιρο το άλογο, επειδή ήταν δεμένο στο σταυρό του καμπαναριού, είχε μείνει εκεί πάνω και μετά το λιώσιμο του χιονιού.

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

#### Άσκηση 1

Πού βρισκόταν ο βαρόνος;

Ποιο ήταν το πρώτο πρόβλημα που αντιμετώπισε ο βαρόνος και πώς το έλυσε;

Ποιο ήταν το δεύτερο πρόβλημα του βαρόνου; Το έλυσε; Με ποιο τρόπο;

Ποιο ήταν το μυστήριο που απασχολούσε το βαρόνο;

Ποια λύση – εξήγηση έδωσε στο μυστήριο;

#### Άσκηση 2

Όταν ο βαρόνος διηγόταν τις ιστορίες της ζωής του, ο κόσμος που τον άκουγε εντυπωσιαζόταν κι αναρωτιόταν αν ήταν αληθινές ή τις είχε βγάλει από το μυαλό του. Διαβάζοντας την παραπάνω ιστορία, μπορείς εσύ να δώσεις απάντηση σ' αυτό το ερώτημα;

#### Άσκηση 3

Υπάρχουν καθόλου παράδοξα στην ιστορία του βαρόνου; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

### Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

#### Άσκηση 1

Στο κείμενο υπάρχουν κάποιες λέξεις υπογραμμισμένες. Μπορείς να τις αντικαταστήσεις με άλλες πιο κατάλληλες, ώστε η διήγηση του βαρόνου να είναι πιο ενδιαφέ-

ρουσα; (μερικές λέξεις που μπορείς να χρησιμοποιήσεις: γι' αυτό, επειδή, όταν, αφού, ύστερα, μετά απ' αυτό, κ.τ.λ.)

## Άσκηση 2

Το κείμενο χωρίζεται σε τρεις παραγράφους. Διάβασε προσεκτικά την καθεμιά και προσπάθησε να εντοπίσεις το θέμα της. Στη συνέχεια δώσε ένα πλαγιότιπλο για κάθε παράγραφο. Χρησιμοποίησε τους πλαγιότιπλους και γράψε την περίληψη του κειμένου. Πρόσεξε να χρησιμοποιήσεις τις κατάλληλες λέξεις για να συνδέσεις μεταξύ τους τους πλαγιότιπλους, αποφεύγοντας τα λάθη του βαρόνου.

## Δραστηριότητα 3<sup>η</sup>

### Άσκηση 1

Γράψε ένα δικό σου κείμενο με θέμα «Μια περιπέτεια».

## Σύνδεση προτάσεων

**Στόχος:** Να μάθει τους τρόπους σύνδεσης των προτάσεων

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

Κείμενα:

Ο παράξενοςπραματευτής

Ο άνθρωπος του Γκότεμ

### Κείμενο 28: Ο παράξενοςπραματευτής

Μια και τούτο είναι το τελευταίο παραμύθι σκέφτομαι πως ήρθε η ώρα να μιλήσω για τον παράξενο μικρόπραματευτή.

Ήταν στην αρχή- αρχή, τότε που μάζευα τα παραμύθια. Τότε τον συνάντησα.

-Τι; Θαρρείς πως είναι εύκολο πράμα να μαζεύεις παραμύθια; μου είπε. Μπας και νομίζεις πως μπορείς να τα βρίσκεις στο δρόμο σαν δίφραγκα; Ή μήπως νομίζεις πως ανοίγεις ένα βιβλίο και τα βλέπεις μέσα; Έλα μαζί μου να γυρίσουμε με τα πόδια την Ελλάδα... θα γνωρίσουμε τους ανθρώπους... θα τους δίνουμεπραμάτειες και θα παίρνουμε παραμύθια.

Κοίταξα το καλάθι του. Είχε παράξενα πράγματα. Είχε ένα κομπολόι από δάκρυα του φεγγαριού, ένα φυτό ρολόι του ήλιου, το αστραφτερό πουκάμισο μιας θαλασσοσταγόνας, ένα μπουκαλάκι μ' αθάνατο νερό, ένα ζευγάρι παπούτσια από αραχνοκλωστές –ένα κι ένα για να περπατάς ανάποδα- και τέτοια. Ήταν στ' αληθινά παράξενοςπραματευτής.

Τώρα που μιλάμε ο παράξενοςπραματευτής νομίζει πως έχει ανταλλάξει όλες του τιςπραμάτειες και κάθεται κάτω απ' τον κόκκινο ίσκιο μιας αγριοτριανταφυλλιάς και κοιτάζει το χάρτη της Αθήνας και του Πειραιά.

-Δε μου 'μεινε τίποτα να δώσω...και πώς θάθελα κανα παραμύθι της Αθήνας.. ή κανα τραγουδί ταξιδιάρικο του λιμανιού.. Ας είναι, είπε, θα γνωρίσουμε για πρώτη φορά μια μεγάλη πόλη, καλό είναι κι αυτό...

Και πέρασε στο κεφάλι του το καλάθι, γιατί ο ήλιος έκαιγε ακόμα γερά.

Τότε, κάτι έπεσε απ' το καλάθι. Κάτι που ήταν στον πάτο κι ο παράξενοςπραματευτής δεν το 'χε δει πιο πριν. Έσκυψε και το μάζεψε. Ήταν ένα ολοσκάλιστο κλειδάκι από γυάλινη φλόγα!...

Λοιπόν αυτό το κλειδάκι δεν άνοιγε ούτε σπίτια ούτε αυτοκίνητα. Δεν άνοιγε ούτε μπαουλάκια με θησαυρούς ούτε μυστικά συρτάρια. Άνοιγε καρδιές! Μάλιστα. Αν ήθελες να γίνεις φίλος με κάποιον, άνοιγες με το κλειδάκι την καρδιά του και, όλα εντάξει. Όπως βέβαια καταλαβαίνετε, αυτό το κλειδί ήταν η πιο πολύτιμηπραμάτεια που είχε και, σκεφτείτε, παραλίγο να το 'χανε!

Θαύμα! φώναξε. Θ' ανταλλάξω το κλειδάκι μ' ένα ακόμα παραμύθι, ή μ' ένα ταξιδιάρικο τραγουδί του λιμανιού... Θαύμα! Κι έτρεξε στην Αθήνα.

Έεε! κίτρινη πεταλούδα με τις μεγάλες κεραίες, φώναξε, μήπως θάθελες ν' ανταλλάξουμε αυτό το κλειδάκι....

Δεν είμαι κίτρινη πεταλούδα, είμαι τρόλει!... και φύγε από μπροστά μη σε κάνω πίδα.

Ο παράξενοςπραματευτής πήδηξε γρήγορα στο πεζοδρόμιο...

Πλουμιστό μανιτάρι, μήπως θάθελες ν' ανταλλάξουμε αυτό το κλειδάκι της αγάπης...ξεφώνισε πάλι οπραματευτής.

Δεν είμαι μανιτάρι, είμαι περίπτερο και, μη στέκεσαι κοντά μου, εμποδίζεις τους πελάτες μου.

Ο παράξενοςπραματευτής παραμέρισε.

Το δειλινό κατέβαινε γοργά απ' το βουνό. Ο μικρόςπραματευτής αναρωτήθηκε γιατί το δειλινό βιαζόταν τόσο.

Δε θέλω να με προλάβουν τα μεγάλα φώτα, αποκρίθηκε το δειλινό. Θάθελα, για μια φορά, να βάψω την Αθήνα μενεξελιά, να την κάνω όμορφη σαν λουλούδι από σπάνιο αμέθυστο. Όμως... οι δρόμοι είναι παντού φραγμένοι...κοίτα...πάλι δεν πρόλαβα....

Ο παράξενοςπραματευτής είδε μεγάλα στρογγυλά φώτα ν' ανάβουν πάνω στις ψηλές κολώνες. Μα καθώς δεν ήταν σαν και σας και μένα. Καθώς ήταν ένας παράξενος μικρόςπραματευτής...

Αααα! έκανε με θαυμασμό. Εδώ θα 'ναι η Φεγγαρούπολη που λέει για ποιήματα. Πάντα πίστευα πως υπήρχε στ' αλήθεια αυτή η υπέροχη χώρα όπου ανθίζουν φεγγάρια σαν πανύψηλα λουλούδια!

Ελάτε να ανταλλάξουμε το κλειδάκι μου, υπέροχα φεγγαρολούλουδα είπτε ο μικρούλης στους γλόμπους του ηλεκτρικού, αλλά, μόλις τους άγγιξε, τρεμούλιασε ολόκληρος κι έπεσε κάτω.

Κύριε δράκε, σου υπόσχομαι μια ζωή λιγότερο μαύρη αν δεχτείς ν' ανταλλάξουμε το κλειδάκι μου, είπτε οπραματευτής μόλις σηκώθηκε και προχώρησε λίγο κούτσα-κούτσα.

Δεν είμαι δράκος, είμαι εργοστάσιο και μη μου μιλάς για καθαριότητες, γιατί!...

Ο παράξενοςπραματευτής είδε πάνω απ' την πόλη ένα πηχτό γκριζοκίτρινο πάπλωμα.

-Ετοιμάζεσαι να κοιμηθείς; τη ρώτησε με λαχτάρα. Έχω ένα κλειδί που μπορεί να σε πάει στα πιο όμορφα όνειρα.

-Όχι, εγώ δεν κοιμάμαι ποτέ, είπτε η πόλη.

Τότε ο μικρόςπραματευτής τράβηξε για τον Πειραιά. Δεν χοροπηδούσε. Δεν ένωθε την καρδιά του να φτερουγίζει. Δεν σιγοσφύριζε. Έσφιγγε στη χούφτα του το

κλειδί που κάνει τους ανθρώπους ν' αγαπιούνται... Αλλά κανείς δεν το ήθελε... Άρχισε να 'χει αγωνία. Κανένας μα κανένας δεν στεκόταν να τον ακούσει.

Όταν έφτασε στο λιμάνι, ο παράξενοςπραματευτής κατάλαβε πως δεν κρατούσε τίποτα στη χούφτα του. Το μαγικό κλειδάκι του 'χε πέσει...

Κάθισε τότε στο μόλο και κοίταξε τα καράβια και έλεγε: «Άμα πέσει ένας σπόρος στη γη γίνεται λουλουδί και άμα ανέβει μια στάλα στον ουρανό γίνεται σύννεφο· και άμα γλιστρήσει ένα βότσαλο στη θάλασσα γίνεται μαργαριτάρι... Μα, αν χαθεί το κλειδάκι της αγάπης, πώς θα γίνονται φίλοι οι άνθρωποι;»

Κι έκλαιγε κι έλεγε πως δεν είναι καλόςπραματευτής αφού δεν μπόρεσε να δώσει την πιο πολύτιμηπραμάτεια του.

Γι' αυτό λέω, ν' αρχίσουμε όλοι μαζί το ψάξιμο. Μπορεί να το βρούμε μεις το κλειδάκι. Και τότε που ξέρεις, ίσως να γίνουμε όλοι παράξενοι μικροίπραματευτάδες μ' ένα μαγικό κλειδάκι της αγάπης για τις καρδιές των φίλων μας.

(Ζωή Βαλάση)

### Ενδεικτική πορεία

Ο δάσκαλος προσπαθεί, έπειτα από την διδασκαλία των ενοτήτων που αφορούν τα είδη των προτάσεων, να διδάξει στους μαθητές τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να συνδέονται οι προτάσεις.

Με τη βοήθεια του κειμένου «ο παράξενοςπραματευτής», της Ζωής Βαλάση, ο μαθητής με την υποστήριξη του δασκάλου επισημαίνει τους τρεις διαφορετικούς τρόπους σύνδεσης προτάσεων:

Οι προτάσεις ενώνονται μεταξύ τους με τρεις τρόπους:

**ΑΣύνδετο** σχήμα: οι προτάσεις μπαίνουν η μία πλάι στην άλλη, χωρίς κανένα σύνδεσμο. Συνδέονται, ωστόσο, με κόμμα.

**Παρατακτική** σύνδεση: Οι προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με συνδέσμους συμπλεκτικούς, αντιθετικούς, διαχωριστικούς, συμπερασματικούς. Οι σύνδεσμοι αυτοί λέγονται παρατακτικοί και συνδέουν όμοιες προτάσεις, δηλαδή κύριες με κύριες ή δευτερεύουσες με δευτερεύουσες.

**Υποτακτική** σύνδεση: Οι δευτερεύουσες προτάσεις εξαρτώνται από μια κύρια και εισάγονται με συνδέσμους ειδικούς, αιτιολογικούς, τελικούς, διστακτικούς, υποθετικούς, χρονικούς, αποτελεσματικούς και εναντιωματικούς.

### Ενδεικτικές δραστηριότητες

Μελέτησε τις παρακάτω προτάσεις και προσπάθησε να κατανοήσεις με ποιον τρόπο είναι συνδεδεμένες μεταξύ τους. Υπογράμμισε με μπλε χρώμα την παρατακτική σύνδεση, με κόκκινο την υποτακτική σύνδεση και με πράσινο το ασύνδετο σχήμα.

1. «Έλα μαζί μου να γυρίσουμε με τα πόδια την Ελλάδα, θα γνωρίσουμε τους ανθρώπους, θα τους δίνουμεπραμάτειες...»

2. «Είχε ένα κομπολόι από δάκρυα του φεγγαριού, ένα φυτό ρολόι του ήλιου, το αστραφτερό πουκάμισο μιας θαλασσοσταγόνας, ένα μπουκαλάκι μ' αθάνατο νερό, ένα ζευγάρι παπούτσια από αραχνοκλωστές –ένα κι ένα για να περπατάς ανάποδα...»

3. «...σκέφτομαι πως ήρθε η ώρα να μιλήσω για τον παράξενοπραματευτή»

4. «Θαρρείς πως είναι εύκολο πράγμα να μαζεύεις παραμύθια»

5. «Ή μήπως νομίζεις πως ανοίγεις ένα βιβλίο και τα βλέπεις μέσα»

6. «Πως θάθελα κανα παραμύθι της Αθήνας ή κανα τραγούδι ταξιδιάρικο του λιμανιού»
7. «Και πέρασε στο κεφάλι του το καλάθι, γιατί ο ήλιος έκαιγε ακόμα γερά»
8. «Αν ήθελες να γίνεις φίλος με κάποιον, θα άνοιγες με το κλειδάκι την καρδιά του ....»
9. «Θ' ανταλλάξω το κλειδάκι μ' ένα ακόμα παραμύθι ή μ' ένα ταξιδιάρικο τραγούδι του λιμανιού»
10. «Δεν είμαι κίτρινη πεταλούδα, είμαι τρόλει και φύγε από μπροστά μου».
11. «Μήπως θα ήθελες να ανταλλάξουμε αυτό το κλειδάκι της αγάπης»
12. «Θάθελα, για μια φορά, να βάψω την Αθήνα μενεξελιά...»
13. «Πάντα πίστευα πως υπήρχε στ' αλήθεια αυτή η υπέροχη χώρα όπου ανθίζουν ....»
14. Ελάτε να ανταλλάξουμε το κλειδάκι μου, υπέροχα φεγγαρολούλουδα, είπε ο μικρούλης στους γλόμπους του ηλεκτρικού, αλλά, μόλις τους άγγιξε, τρεμούλιασε ολόκληρος κι έπεσε»
15. «Όταν έφτασε στο λιμάνι, ο παράξενος πραματευτής κατάλαβε πως δεν κρατούσε τίποτα στη χούφτα του».

## Ευθύς – πλάγιος λόγος

**Στόχοι:** Ο μαθητής μαθαίνει τη χρήση του ευθύ και του πλάγιου λόγου

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Πώς περνά τη μέρα του ο Νίκος (σε ευθύ λόγο)

**Κείμενο:** Πώς περνά τη μέρα του ο Νίκος (σε πλάγιο λόγο)

**Ενδεικτική πορεία:** Ο μαθητής με τη βοήθεια του δασκάλου κατανοεί τη λειτουργία και το νόημα του ευθύ και του πλάγιου λόγου, συγκρίνοντας τα δύο κείμενα που ακολουθούν.

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

#### Κείμενο 29: Πώς περνά τη μέρα του ο Νίκος (σε ευθύ λόγο)

Κείμενο Α.

Ο Νίκος γράφει πώς περνά τη μέρα του:

Στις επτά η ώρα χτυπά το ξυπνητήρι. Αμέσως σηκώνομαι από το κρεβάτι μου και πάω στο μπάνιο για να πλυθώ. Μετά ντύνομαι και πάω στην κουζίνα για να φάω το πρωινό μου. Μετά παίρνω την τσάντα μου και πάω στο σχολείο. Μετά που τελειώνω το σχολείο, γυρίζω στο σπίτι και τρώω το μεσημεριανό μου φαγητό. Μετά το φαγητό κάνω τα μαθήματά μου. Μετά παίζω λίγο στην αυλή ή στην παιδική χαρά. Μετά βλέπω λίγο τηλεόραση. Μετά τρώω το βραδινό φαγητό. Μετά διαβάζω ακόμη λίγο και πάω για ύπνο.

#### Κείμενο 30: Πώς περνά τη μέρα του ο Νίκος (σε πλάγιο λόγο)

Κείμενο Β.

Ο Κώστας περιγράφει πώς περνάει την ημέρα του ο Νίκος.

Στις επτά η ώρα χτυπά το ξυπνητήρι. Αμέσως σηκώνεται από το κρεβάτι του και πάει στο μπάνιο για να πλυθεί. Μετά ντύνεται και πάει στην κουζίνα, για να φάει το

πρωινό του. Μετά παίρνει την τσάντα του και πάει στο σχολείο. Μετά που τελειώνει το σχολείο, γυρίζει στο σπίτι και τρώει το μεσημεριανό του φαγητό. Μετά το φαγητό κάνει τα μαθήματά του. Μετά παίζει λίγο στην αυλή ή στην παιδική χαρά. Μετά βλέπει λίγο τηλεόραση. Μετά τρώει το βραδινό φαγητό. Μετά διαβάζει ακόμη λίγο και πάει για ύπνο.

**Άσκηση 1<sup>η</sup>** : Σύγκρινε τα δύο κείμενα και προσπάθησε να καταλάβεις σε ποια σημεία είναι ίδια και σε ποια διαφέρουν.

Το νόημα στο κείμενο Α είναι ..... με το κείμενο Β.

Το Α κείμενο είναι στο ..... πρόσωπο.

Το Β κείμενο είναι στο ..... πρόσωπο.

**Άσκηση 2<sup>η</sup>** : Γράψε τις παρατηρήσεις σου:


### *Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>*

**Στόχος:** Ο μαθητής κατανοεί τις πληροφορίες που περιέχονται στο κείμενο

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενα:** Ένα από τα δύο προηγούμενα κείμενα

**Ενδεικτική πορεία:** Αφού γίνει επεξεργασία του κειμένου, και καταστεί σαφές ότι ο μαθητής έχει κατανοήσει το περιεχόμενο, τότε δίνονται στο μαθητή οι ερωτήσεις με την παράκληση να ξαναδιαβάσει το κείμενο και να υπογραμμίσει τα σημεία που περιλαμβάνουν τις απαραίτητες πληροφορίες. Με την τακτική αυτή ο μαθητής μαθαίνει να υπογραμμίζει τα κύρια σημεία ενός κειμένου, γεγονός που θα τον βοηθήσει και στην εξαγωγή της περίληψης. Στη συνέχεια καταγράφει τις απαντήσεις.

Ερωτήσεις κατανόησης

**Άσκηση 1<sup>η</sup>:** Απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις

Τι ώρα ξυπνάει το πρωί ο Νίκος;

.....

Πρώτα ντύνεται ή τρώει πρωινό;

.....

Τα μαθήματά του, τα κάνει πριν ή μετά το φαγητό;

.....

Τι κάνει πριν πάει για ύπνο;

.....

### Δραστηριότητα 3<sup>η</sup>

**Στόχος:** Αναγνωρίζει τα συστατικά των προτάσεων και συνειδητοποιεί το ρόλο των κειμενικών δεικτών στη σύνδεση των προτάσεων.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

#### Κείμενο 31: Πώς περνά τη μέρα του ο Νίκος (πλάγιος λόγος)

**Ενδεικτική πορεία:** Αφού διαβάσει ο δάσκαλος το κείμενο μερικές φορές, όπως είναι, επιτονίζοντας τη λέξη «μετά», που εμφανίζεται πολλές φορές στο κείμενο, ξαναδιαβάζει το κείμενο χρησιμοποιώντας αυτή τη φορά διαφορετικά χρονικά συνδετικά όπως *έπειτα, κατόπιν, όταν, ύστερα, το μεσημέρι, το απόγευμα, το βράδυ*. Στη συνέχεια ρωτάει το μαθητή ποια από τις δύο αφηγήσεις του άρεσε περισσότερο, αυτή με τη συνεχή επανάληψη της λέξης «μετά» ή αυτή με τη χρήση των διαφορετικών χρονικών προσδιορισμών. Στη συνέχεια, αποκαλύπτει στο μαθητή ότι ο στόχος της άσκησης δεν είναι μόνο η αισθητική διαφορά, αλλά η ανακάλυψη του μορφολογικού πλούτου της ελληνικής γλώσσας.

**Άσκηση 1<sup>η</sup>:** Προσπάθησε να ξαναγράψεις το κείμενο χρησιμοποιώντας τις παρακάτω λέξεις: μετά, έπειτα, κατόπιν, όταν, ύστερα, το μεσημέρι, το απόγευμα, το βράδυ.


### Δραστηριότητα 4<sup>η</sup>

**Στόχος:** Αντιλαμβάνεται τις δυνατότητες αφαίρεσης, προσθήκης και αλλαγής της σειράς των προτάσεων, με χρονική αλληλουχία, καθώς και τις δυνατότητες μετασχηματισμού τους, για τις ανάγκες της επικοινωνίας.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Το κείμενο της 1<sup>ης</sup> άσκησης που ακολουθεί.

**Ενδεικτική πορεία:** Εάν ο μαθητής δεν έχει εμπειρία με ασκήσεις αυτής της μορφής, προτείνεται να γραφεί η ιστορία σε χαρτονάκια, ανά πρόταση. Στη συνέχεια, έπειτα από συζήτηση να μπουν τα χαρτονάκια με χρονική σειρά, όπως εξελίσσεται η

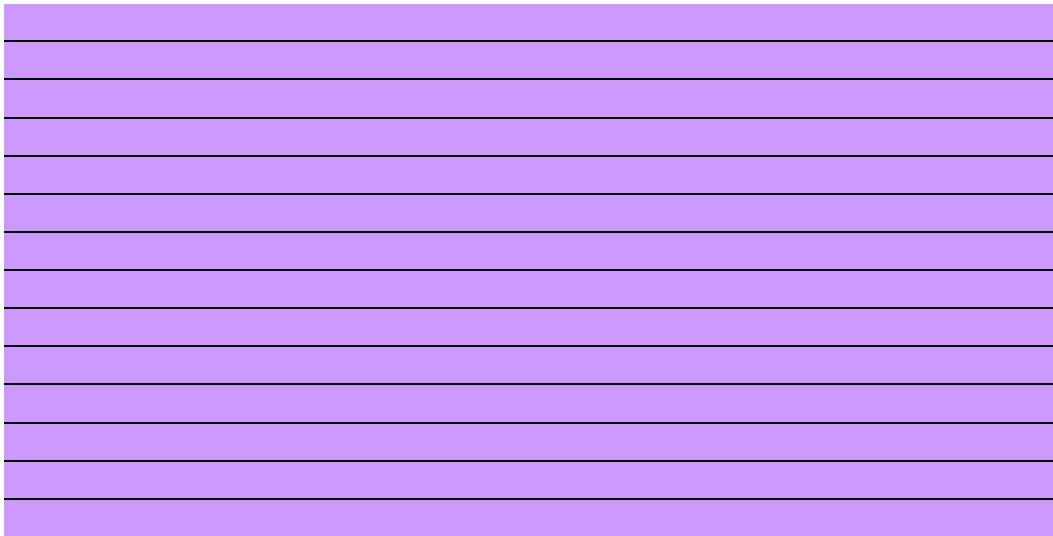


ιστορία, να γίνει έλεγχος της σειράς, να γραφεί επάνω σε κάθε καρτέλα ο αύξων αριθμός της και τέλος να δοθούν στους μαθητές για να κάνουν τη σύνθεση. Εάν νομίζετε ότι οι μαθητές θα μπερδευτούν, θα χάσουν τη σειρά, ή ότι δεν γνωρίζουν την τακτική ακολουθία των αριθμών, τότε προτείνεται να κολληθούν τα καρτελάκια με τη σειρά εξέλιξης σε μια κόλλα χαρτί μεγέθους (A4).

## Ανασύνθεση του κειμένου με χρονική και λογική ακολουθία

**Άσκηση 1<sup>η</sup>** : Ξαναγράψε το κείμενο με χρονική και λογική σειρά:

Μετά το φαγητό κάνω τα μαθήματά μου. Αμέσως σηκώνομαι από το κρεβάτι μου και πάω στο μπάνιο για να πλυθώ. Στις επτά η ώρα χτυπά το ξυπνητήρι. Μετά διαβάζω ακόμη λίγο και πάω για ύπνο. Μετά βλέπω λίγο τηλεόραση. Μετά παίζω λίγο στην αυλή ή στην παιδική χαρά. Μετά ντύνομαι και πάω στην κουζίνα για να φάω το πρωινό μου. Μετά που τελειώνω το σχολείο, γυρίζω στο σπίτι και τρώω το μεσημεριανό μου φαγητό.... Μετά τρώω το βραδινό φαγητό. Μετά παίρνω την τσάντα μου και πάω στο σχολείο.



## Η παράγραφος – σύμπτυξη κειμένου (περίληψη)

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

**Στόχος:** Διαπιστώνει τις νοηματικές σχέσεις κειμένου, ενότητας, παραγράφου.

**Επίπεδο:** Πρώτο και δεύτερο επίπεδο

**Κείμενο:** Το ποδήλατο

**Ενδεικτική πορεία:** Ο δάσκαλος καλεί το μαθητή να του διηγηθεί πώς πέρασε σε μια γιορτή ή σε μια εκδρομή με όσο πιο πολλά λόγια μπορεί. Στη συνέχεια καταγράφει στον πίνακα τις προτάσεις, όπως τις διηγείται ο μαθητής. Έπειτα, μαζί με το μαθητή βάζει σε μεγάλους κύκλους τις προτάσεις που αναφέρονται στο ίδιο θέμα, κάνοντας έτσι την πρώτη γνωριμία με την παράγραφο. Στη συνέχεια ενώνοντας τις πα-

ραγράφους φτιάχνει τις ενότητες και τέλος, ενώνοντας τις ενότητες δημιουργεί το κείμενο στην ολοκληρωμένη του μορφή.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί ότι δεν συνιστάται ο γνωστός τρόπος παραγραφοποίησης των γραπτών κειμένων με τη συνήθη φράση «... όπου αρχίζει λίγο πιο μέσα η σειρά...ξεκινάει καινούρια παράγραφος», διότι είναι μηχανιστική και δε βγαίνει από την κατανόηση του κειμένου.

### Κείμενο 32: Το ποδήλατο

Θα 'μουνα δε θα 'μουνα τότε δέκα χρονών, όταν οι φίλοι μου και γω στη γειτονιά αρχίσαμε να γαμπρίζουμε. Μέχρι τότε, δηλαδή, τα κορίτσια παίζανε χωριστά κάτι άχαρα παιχνίδια, μα από τότε και μετά αρχίσαμε να παίζουμε μαζί βρίσκοντας παιχνίδια που ταιριάζανε σ' όλους. Από τότε όμως που μπήκαν τα κορίτσια, το πράγμα άρχισε να χαλάει. Έφταιγε που όλοι προτιμούσαμε την ίδια, μ' αποτέλεσμα ν' αρχίσει αναμεταξύ μας η φαγωμάρα, τάχατες γι' άλλα, μα στην πραγματικότητα για το ποιος να φανεί ανώτερος.

Εκείνη λοιπόν την εποχή, το μέσο για να ξεχωρίσεις απ' τους άλλους ήταν το ποδήλατο και το κορίτσι που θέλαμε όλοι, η Σοφούλα. Εκείνες τις μέρες στη γειτονιά είχε ανοίξει ποδηλατάδικο κάποιος έμπορος που έφερε καμιά δεκαριά τσίλικα ποδήλατα «βικτόριες» και γυναικεία, κι ένα πιο χαμηλό, με χοντρά λάστιχα, που το βγάλαμε «γαϊδουρίτσα». Η Σοφούλα πάλι, συμμαθήτριά μας στο σχολείο, όχι πως ήταν η πιο όμορφη, μα ήταν η πιο καλή μαθήτριά και η πιο καλοντυμένη. Καθότανε πλάι στα «Κούτσουρα», την ταβέρνα, και από κει μπροστά κάναμε τις τσάρκες με το ποδήλατο και δώσ' του ορθοπεταλιά και δίχως χέρια και ακόμα πιο επικίνδυνα ακροβατικά.

Στα παιχνίδια ήμουνα απ' τους πιο καλούς. Όμως το ποδήλατο, δεν ξέρω πώς το πήρα, μου φάνηκε βουνό, τόσο που έμαθα τελευταίος απ' όλους. Σίγουρα έφταιγε το ότι τη μέρα που οι άλλοι πήρανε τη γαϊδουρίτσα και πήγανε και μάθανε, ποιος πολύ, ποιος λίγο, εγώ έλειπα, κι όταν πήγα την άλλη φορά μαζί τους, αυτοί μισοξέρανε, ενώ εγώ κάθε τόσο και λιγάκι έτρωγα τα μούτρα μου. Έτσι, περισσότερο από ντροπή παρά από φόβο απέφευγα το ποδήλατο και όταν ξαναποφάσισα να μάθω, οι άλλοι όχι μονάχα ξέρανε αλλ' ανεβάζανε και τα κορίτσια και τα κάνανε βόλτες.

Αυτό δεν μπορούσα να το χωνέψω. Νοίκιασα λοιπόν και γω στα κρυφά τη γαϊδουρίτσα και πήγα πίσω απ' τη Χ.Α.Ν.Θ. – μα πάλι τίποτα. Το μόνο που κατάφερα ήταν να γδάρω τα ποδάρια μου και, δεν έφτανε το τσουξίμο απ' το οινόπνευμα, είχα κι από πάνω τη μάνα μου που με βαρούσε όπου έφτανε.

Άσος στο ποδήλατο στη γειτονιά ήταν ο Κωστάκης που καθότανε κάτω από μας. Θα 'τανε τότε ίσαμε δεκαπέντε χρονών και όταν ανέβαινε στο ποδήλατο το 'κανε να βγάζει φωτιές: τι ορθοπεταλιές, τι ακροβατικά – ήταν πραγματικά να τον κοιτάς μ' ανοιχτό το στόμα. Σ' αυτόνα λοιπόν, τον Κωστάκη, κόλλησα σαν τη βδέλα. Σ' αυτόνα μόνο έλπιζα πως θα μου μάθαινε ποδήλατο, κι αυτός ο αφιλότιμος με τυράννησε όσο δε λέ-

γεται. Τι τα ψωμιά τους δεν κουβάλαγα μέρες και μέρες, τι τα τετράδια δεν πήγαινα κι έφερνα στους συμμαθητές του. Ως και ραβασάκι πήγα στη Λίτσα από μέρους του. Κι όλο δεν ευκαιρούσε για το ποδήλατο, κι όλο τα πράγματα μου τά 'δειχνε βουνό, αφήνοντάς μου ωστόσο μια τόση δα ελπίδα, όχι για τίποτ' άλλο, αλλά για να μη χάσει το δούλο. Ώσπου μια Κυριακή, τέλη Μαΐου ήτανε, θυμάμαι, μεσημεριάτικα μου είπε: «Άντε να πάμε για ποδήλατο», κι εγώ τινάχτηκα, ελατήριο σωστό, κι ο Κωστάκης «θα πάμε στην Έκθεση» μου είπε. Έκθεση, Έκθεση σκέφτηκα. Ήτανε, βέβαια, μακριά η Έκθεση απ' τη γειτονιά. Εκεί που τώρα είναι οι πολυκατοικίες των αξιωματικών. Ήτανε μια άδεια και ξερή αλάνα, κατηφορική προς τη μεριά της θάλασσας, που 'χε μονάχο χτίσμα την παράγκα του ραδιοφωνικού σταθμού του Τσιγγεριδίη. Ήτανε μακριά, μα εγώ για να μάθω ποδήλατο θα πήγαινα στα πέρατα του κόσμου. Ο Κωστάκης καβάλησε τη γαϊδουρίτσα κι έτρεχε μπροστά και μένα μου βγήκε μια πιθαμή η γλώσσα να τον ακολουθώ. Κάποτε φτάσαμε κι ανέβηκα σφιγμένος και ξέπνοος στο ποδήλατο. Πίσω ο Κωστάκης μου βάσταγε για ισορροπία τη σέλα κι ήταν όλο διαταγές και βρισίδι, κι όσο φώναζε, τόσο πιο πολύ τα μούσκευα. Στο τέλος βαρέθηκα και μ' απαρτίησε. Όμως εγώ, σαν κάτι να 'χα καταφέρει, κι η χαρά μου δε λεγότανε. Σιγά-σιγά έπαιρνα θάρρος και έτσι πήρα και τον κατήφορο της άδειας πλατείας. Από κάτω ερχότανε μονάχα ένας παπάς. Τον είδα από μακριά κι είπα «θα τον αποφύγω», κι όταν έφτασα κοντά του πάλι το ίδιο είπα, μα στο τέλος μπερδεύτηκα κι έπεσα απάνω του και βρεθήκαμε καταγής μπερδεμένοι παπάς, ποδήλατο κι εγώ. Ο άνθρωπος σηκώθηκε άσπρος στη σκόνη και ξεσκονίζονταν. Δεν είπε ωστόσο τίποτα και μόνο «Ολόκληρη πλατεία, ευλογημένε» μουρμούρισε, κι εγώ ν' ανοίξει η γη να με καταπιεί. Ο Κωστάκης πάλι έγινε καπνός. Απόμενα μονάχος κι έκανα δοκιμές. Κατάφερα κι έμαθα ν' ανεβαίνω. Σε μια στιγμή, μάλιστα, νόμισα πως έκανα κι ορθοπεταλιά. Γύρισα μονάχος μου καβάλα στη γαϊδουρίτσα κι η χαρά μου δε λεγότανε. Όταν μάλιστα ο Λευτέρης μου 'πε πώς είχα ακόμη δέκα λεφτά, χύθηκα για το σπίτι της Σοφούλας. Η Σοφούλα καθότανε στην πόρτα τους με τ' άλλα κορίτσια κι εγώ πέρασα μπροστά τους καμαρωτός. Πήγα ως κάτω και ξαναγύρισα, μα φτάνοντας κοντά στο σπίτι της Σοφούλας, το ποδήλατο άρχισε να κολλάει στο χώμα ώσπου οι ρόδες βουλιάζανε και σταμάτησε. Έπεσα στο δεξί μου πόδι κι όσο να κατεβάσω το άλλο, το δεξί είχε μπει στο βούρκο μέχρι το καλάμι. Τα κορίτσια σκάσανε τα γέλια: «Ο βόθρος», φώναζαν, «ο βόθρος». Έφυγα και μόνο που δε με πήρανε τα κλάματα. Έδωσα το ποδήλατο στο Μάριο να το πάει στον ποδηλατά. Τα πόδια μου είχαν βρομίσει μέχρι τη γάμπα και μυρίζανε. Κατάφερα και πλύθηκα στην αυλή χωρίς οι δικοί μου να με πάρουνε χαμπάρι. Μόλις τελείωσα και καθαρίστηκα ένιωσα πως είχε φύγει από πάνω μου ένα βάρος, αφού, όπως και να το κάνεις, είχα μάθει ποδήλατο.

Άσκηση 1<sup>η</sup>:

Αρίθμησε τις παραγράφους του κειμένου

## Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

Σύμπτυξη κειμένου - περίληψη

**Στόχος:** Να ασκηθεί ο μαθητής στη σύμπτυξη κειμένου με την ανεύρεση των βασικών πληροφοριών του κειμένου και την εξαγωγή της περίληψης

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Το ποδήλατο

**Ενδεικτική πορεία:** Στην αρχή ο μαθητής διδάσκεται διάφορες τακτικές, όπως σύνθεση πλαγιότιπλων, υπογράμμιση των βασικών πληροφοριών του κειμένου κλπ. Στη συνέχεια διδάσκεται τη σημασία της περίληψης, η οποία βοηθά στην «απλοποίηση» της πολύπλοκης πραγματικότητας, γεγονός που λειτουργεί και ως κίνητρο μάθησης. Τέλος, ο μαθητής διδάσκεται να κάνει την περίληψη ενός κειμένου με τη βοήθεια των διεργασιών της αναγωγής, της λογικής κρίσης, της αξιοποίησης των σημαντικών ιδεών και της διαγραφής των δευτερευόντων.

Θυμήσου ότι η περίληψη απαιτεί:

- ο ανάλυση της συνολικής ενότητας στα επιμέρους στοιχεία της
- ο αξιολόγηση των στοιχείων αυτών και επιλογή των σημαντικών
- ο αναγωγή των σημαντικών στοιχείων σε έννοιες γένους και εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων
- ο λεκτική διατύπωση των γενικεύσεων και ανάπτυξη τους σε συνεχή λόγο
- ο αναδιοργάνωση της δομής του αρχικού κειμένου, όπου η οικονομία το απαιτεί.

Άσκηση 1<sup>η</sup> : Σύνθεση πλαγιότιπλων παραγράφων σε ενιαίο κείμενο περίληψης

Βρες τα κυριότερα σημεία κάθε παραγράφου και στη συνέχεια γράψε τα παρακάτω

1<sup>η</sup> παράγραφος

---

2<sup>η</sup> παράγραφος

---

3<sup>η</sup> παράγραφος

---

4<sup>η</sup> παράγραφος

---

5<sup>η</sup> παράγραφος

Άσκηση 2<sup>η</sup> : Σύνθεσε όλα όσα έγγραφες προηγουμένως και κάνε την περίληψη


Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

**Στόχος:** Εξοικείωση του μαθητή με νοήματα λαϊκών εκφράσεων

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Το ποδήλατο

**Ενδεικτική πορεία:** Ο δάσκαλος χρησιμοποιεί πληθώρα παραδειγμάτων με α-νάλογες εκφράσεις, ώστε οι μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία τους.

Ερμηνεία – επεξεργασία πιθανών άγνωστων λέξεων και εκφράσεων

Θα	δίνω σου	⇒	θα ήμουνα περίπου δέκα χρονών
τσίλικο ποδήλατο		⇒	ολοκαίνουργιο ποδήλατο
πήγαμε τσάρκα		⇒	πήγαμε βόλτα
μου φάνηκε βουνό μέχρι να μάθω ποδήλατο		⇒	μου φάνηκε πολύ δύσκολο να μάθω ποδήλατο
τρώγω τα μούτρα μου		⇒	πέφτω και χτυπώ
δεν μπόρεσα να το χωνέψω ότι δεν ξέρω ποδήλατο		⇒	δεν μπόρεσα να το αποδεχτώ ότι δεν ξέρω ποδήλατο
Ο Κώστας είναι άσος στο ποδήλατο		⇒	Ο Κώστας ξέρει πολύ καλά ποδήλατο, είναι ο πρώτος
με κόλλησε σαν βδέλλα		⇒	είναι πάντα μαζί μου και δεν με αποχωρίζεται
ραβασάκι		⇒	μικρό γραμματάκι
ξερή αλάνα		⇒	πλατεία χωρίς φυτά, μόνο με χώμα

θα πήγαινα στα πέρατα του κόσμου για να μάθω ποδήλατο	⇒	θα έκανα τα πάντα για να μάθω ποδήλατο
από το τρέξιμο μου βγήκε μια πιθαμή η γλώσσα	⇒	από το τρέξιμο κουράστηκα πάρα πολύ
στο ποδήλατο πάντα τα μούσκεινα	⇒	στο ποδήλατο πάντα έκανα λάθη, γκάφες
ν' ανοίξει η γη να με καταπιεί	⇒	από την ντροπή μου δεν θα ήθελα να είμαι εκεί
τα παιδιά σκάσανε στα γέλια	⇒	τα παιδιά γέλασαν πολύ
δεν τους πήρανε χαμπάρι	⇒	δεν τους κατάλαβαν

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Γράψε μερικές προτάσεις χρησιμοποιώντας παραπλήσιες εκφράσεις

---



---



---



---



---



---



---



---



---



---



---

## Οι αριθμοί των ουσιαστικών – τα αντίθετα- μετατροπή ευθύ σε πλάγιο λόγο – χρήση λεξικού

**Στόχοι:** Να εξοικειωθούν οι μαθητές :

με τη διαλογική μορφή κειμένου - λόγου

με τα αντίθετα

με τη μετατροπή από τον ενικό στο πληθυντικό αριθμό και το αντίθετο

με τη χρήση του λεξικού

με το φιλικό ύφος επικοινωνίας των παιδιών

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Η Πρωτομαγιά

**Ενδεικτική πορεία:** Ο μαθητής με την καθοδήγηση του δασκάλου εξοικειώνεται με την έννοια του αριθμού ενός ουσιαστικού, του αντίθετου, τη μετατροπή του ευθύ σε πλάγιο λόγο καθώς επίσης και με τη χρήση λεξικού.

### Κείμενο 33: Η Πρωτομαγιά

Τα παιδιά συζητούν για την Πρωτομαγιά.

- Κώστα ξέρεις γιατί την Πρωτομαγιά δεν έχουμε σχολείο;
- Βέβαια. Την Πρωτομαγιά γιορτάζουμε τα λουλούδια.
- Μόνο αυτό; Ή μήπως γιορτάζουμε και κάτι άλλο;
- Νομίζω πως γιορτάζουμε και κάτι άλλο, μα δε θυμάμαι λεπτομέρειες.
- Άκου λοιπόν! Την ημέρα αυτή τιμούμε τη μεγάλη απεργία που έγινε το 1886

στο Σικάγο!

- Και τι μ' αυτό.
- Οι εργάτες κατέβηκαν με διάφορα αιτήματα σε απεργία.
- Και τι ζητούσαν;
- Ζητούσαν να εργάζονται 8 ώρες το εικοσιτετράωρο και τις υπόλοιπες να μορφώνονται, να ψυχαγωγούνται και να ξεκουράζονται.
- Και τι έγινε;
- Η αστυνομία συγκρούστηκε με τους απεργούς και σκοτώθηκαν εκατοντάδες εργάτες. Τρία χρόνια αργότερα, δηλαδή το 1889, ορίστηκε η 1<sup>η</sup> Μάη να γιορτάζεται σ' όλο τον κόσμο ως γιορτή της εργατιάς.

#### *Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>*

Ερωτήσεις κατανόησης

Τι γιορτάζουμε την 1η Μαΐου;

---

---

---

Τι έγινε στο Σικάγο της Αμερικής;

---

---

Τι ζητούσαν οι απεργοί;

---

---

Τι έγινε στο τέλος;

---

---

Εσύ βρέθηκες ποτέ σε απεργία;

---

---

## Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

Άσκηση 1<sup>η</sup> : Μετατροπή από τον ενικό στον πληθυντικό αριθμό και το αντίθετο

εγώ.....	εμείς γιορτάζουμε
έχεις ακούσει	έχετε.....
μεγάλη απεργία	μεγάλες.....
οι εργάτες	οι .....
οι απεργοί συγκρούστηκαν	οι απεργός.....
η γιορτή της εργατιάς	οι .....της εργατιάς

Άσκηση 2<sup>η</sup>: Γράψε τα αντίθετα των υπογραμμισμένων λέξεων

Η μεγάλη απεργία ⇒ .....

Λίγα χρόνια αργότερα ⇒ .....

Σκοτώθηκαν πολλοί ⇒ .....

Τρία χρόνια αργότερα ⇒ .....

Καλύτερες συνθήκες εργασίας ⇒ .....

Άσκηση 3<sup>η</sup>: Μετατροπή του ευθύ σε πλάγιο λόγο

Προσπάθησε να διηγηθείς στο γ' πρόσωπο τη συζήτηση των δύο φίλων


## Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

**Στόχος:** Να μάθουν να αναλύουν και να κατανοούν οι μαθητές με τις σύνθετες λέξεις

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

Ενδεικτική πορεία:

Παράδειγμα: Πρωτομαγιά = πρώτος + Μάιος = η πρώτη μέρα του Μαΐου



Ο δάσκαλος ζητά από τα παιδιά αφού αναλυθεί η λέξη «πρωτομαγιά» να αναγνωριστούν γραμματικά τα δύο συνθετικά. Στη συνέχεια ρωτά αν γνωρίζουν κι άλλες σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό αριθμητικό (πιθανές απαντήσεις: Πρωτοχρονιά, Πρωταπριλιά). Στη συνέχεια εξηγεί ότι υπάρχουν πολλές λέξεις με πρώτο συνθετικό όχι μόνο το τακτικό αριθμητικό «πρώτος» αλλά και διάφορα απόλυτα αριθμητικά.

Στη συνέχεια ο δάσκαλος δίνει στα παιδιά τις αλλαγές που παθαίνουν τα αριθμητικά κατά τη σύνθεσή τους:

ένα	μονο-	Π.χ. ένα + ξύλο = μονόξυλο
δύο	δι-	δύο + γένος = διγενής
τρία	τρι- ή τρισ-	τρία + πόδι = τρίποδο, τρία + άθλιος = τρισάθλιος
τέσσερα	τετρα-	τέσσερα + πόδι = τετράποδο
πέντε	πέντα-	πέντε + γραμμή = πεντάγραμμο
έξι	έξ-	έξι + γωνία = εξάγωνο
επτά	επτα	επτά + λόφος = επτάλοφος
οκτώ	οκτ-	οκτώ + ημέρα = οκταήμερο

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Χρησιμοποίησε τις παρακάτω λέξεις ως δεύτερο συνθετικό και φτιάξε σύνθετες λέξεις με όσα περισσότερα αριθμητικά μπορείς:

γένος, γράμμα, γλώσσα, γνώμη, γωνία, διάσταση, έτος, έδρα, ζυγός, ημέρα, θέση, κώνη, κατάρτι, κορυφή, μέλος, μήνας, στίχος, τροχός, τεύχος, χρώμα, χορδή, ώρα.

---



---



---



---



---

Άσκηση 2<sup>η</sup>: τρισευτυχισμένος, τρισάθλιος, τρισβαθος, τρισένδοξος: προσπάθησε να καταλάβεις τι σημασία δίνει το αριθμητικό τρία στις σύνθετες αυτές λέξεις. Τι κοινό παρατηρείς;

---



---



---



---



---

3) σύγκρινε τη σημασία των λέξεων **πεντάγωνο** και **πεντάμορφο**. Τι παρατηρείς; Τι κοινό έχουν οι δύο λέξεις; Ποια είναι η διαφορά τους;

---



---



---



---



---

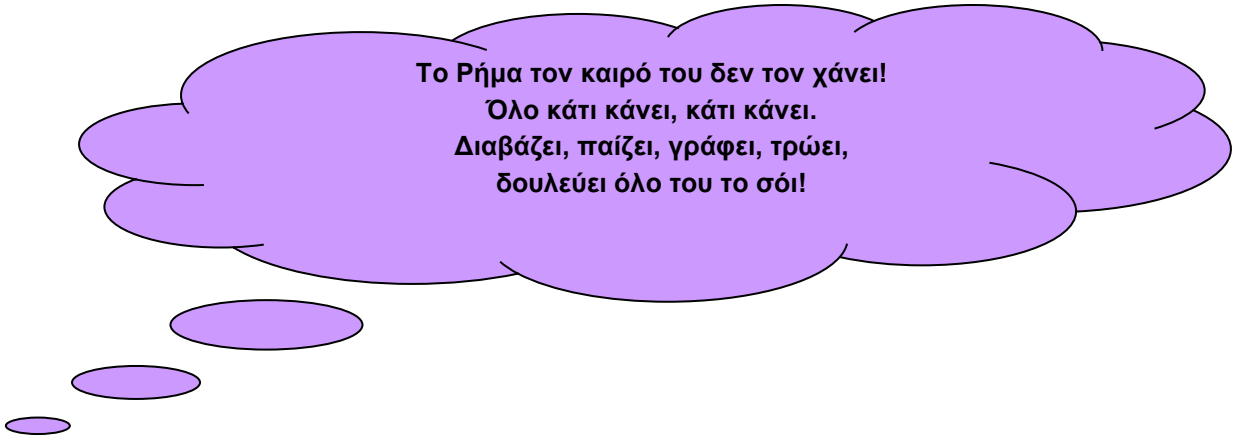
## Ρήματα – Χρόνοι ρημάτων

**Στόχοι:** Κατανοεί τα κλιτικά σχήματα των ρημάτων· χρόνοι παροντικοί, παρελθοντικοί, μελλοντικοί, στιγμιαίοι και εξακολουθητικοί.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

Κείμενο 34: «Το καινούριο σπίτι της οικογένειας Παπά», με διάφορες προσαρμογές και παραλλαγές.

**Ενδεικτική πορεία:** Ο μαθητής με τη βοήθεια και την καθοδήγηση του δασκάλου αναγνωρίζει και κατανοεί την έννοια και το ρόλο του ρήματος στην πρόταση, έχοντας πάντα στο μυαλό του ότι:



**Το Ρήμα τον καιρό του δεν τον χάνει!  
Όλο κάτι κάνει, κάτι κάνει.  
Διαβάζει, παίζει, γράφει, τρώει,  
δουλεύει όλο του το σόι!**

Κείμενο 35: Το καινούριο σπίτι της οικογένειας Παπά

Ο κύριος και η κυρία Παπά έχτισαν ένα πολύ όμορφο σπίτι!

Ο μπουγιατζής με τις βούρτσες και τα πινέλα του έβαψε τους τοίχους. Ο μαρμαράς τοποθέτησε όμορφα μάρμαρα στο δάπεδο. Ο ηλεκτρολόγος έκανε την ηλεκτρική εγκατάσταση. Ο υδραυλικός έκανε την εγκατάσταση του νερού και πέρασε τα είδη υγιεινής. Ο κουφωματάς πέρασε τις πόρτες και τα παράθυρα. Ο σιδεράς πέρασε τα κάγκελα στα μπαλκόνια.

Όταν όλα τελείωσαν, κουβάλησαν τα πράγματά τους, σφραγισμένα σε μεγάλα κουτιά, με μια μεταφορική εταιρεία. Έπειτα τα ξεσφράγισαν και τα ταχτοποίησαν στη θέση τους. Σε λίγο όλα ήταν έτοιμα.

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

Οι χρόνοι των ρημάτων

Άσκηση 1<sup>η</sup> : Βρες μέσα στο κείμενο ποια επαγγέλματα αναφέρονται στο χτίσιμο ενός σπιτιού και συμπλήρωσε το ανάλογο ρήμα σε παροντικό, παρελθοντικό (διαρκείας και στιγμιαίο) και μελλοντικό (διαρκείας και στιγμιαίο) χρόνο.

Άσκηση 2<sup>η</sup>: Εσύ γνωρίζεις άλλα επαγγέλματα που χρειάζονται για να γίνει ένα σπίτι; Γράψε τα.:

---



---



---

Άσκηση 3<sup>η</sup>

Επάγγελμα	Τι κάνει τώρα
ο μπογιατζής	τους τοίχους
ο μαρμαράς	τα μάρμαρα
ο ηλεκτρολόγος	την ηλεκτρική εγκατάσταση
ο χτίστης	τα τούβλα
ο υδραυλικός	τους σωλήνες και τις βρύσες
ο σιδεράς	τα σίδερα
ο σοβατζής	τους σοβάδες
ο κουφωματάς	τις πόρτες και τα παράθυρα

Άσκηση 4<sup>η</sup>

Επάγγελμα	Τι έκανε χθες (συνέχεια)
ο μπογιατζής	τους τοίχους
ο μαρμαράς	τα μάρμαρα
ο ηλεκτρολόγος	την ηλεκτρική εγκατάσταση
ο χτίστης	τα τούβλα
ο υδραυλικός	τους σωλήνες και τις βρύσες
ο σιδεράς	τα σίδερα
ο σοβατζής	τους σοβάδες
ο κουφωματάς	τις πόρτες και τα παράθυρα

Άσκηση 5<sup>η</sup>

Επάγγελμα	Τι έκανε πέρσι
ο μπογιατζής	τους τοίχους
ο μαρμαράς	τα μάρμαρα
ο ηλεκτρολόγος	την ηλεκτρική εγκατάσταση
ο χτίστης	τα τούβλα
ο υδραυλικός	τους σωλήνες και τις βρύσες
ο σιδεράς	τα σίδερα
ο σοβατζής	τους σοβάδες
ο κουφωματάς	τις πόρτες και τα παράθυρα

Άσκηση 6<sup>η</sup>

Επάγγελμα		Τι κάνει αύριο (συνέχεια)
ο μπογιατζής		τους τοίχους
ο μαρμαράς		τα μάρμαρα
ο ηλεκτρολόγος		την ηλεκτρική εγκατάσταση
ο χτίστης		τα τούβλα
ο υδραυλικός		τους σωλήνες και τις βρύσες
ο σιδεράς		τα σίδηρα
ο σοβατζής		τους σοβάδες
ο κουφωματάς		τις πόρτες και τα παράθυρα

Άσκηση 7<sup>η</sup>

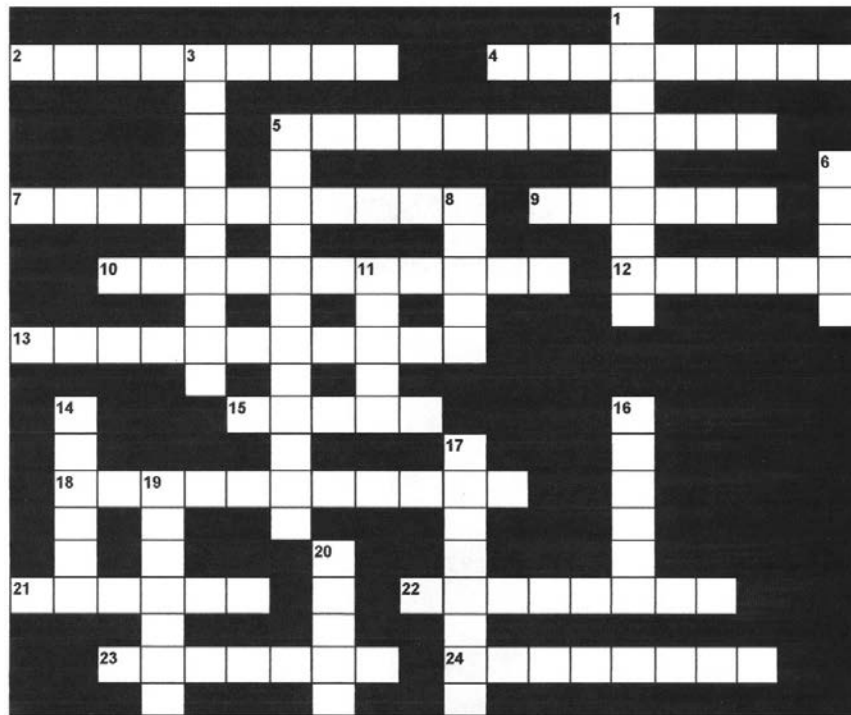
Επάγγελμα		Τι θα κάνει μετά από ένα χρόνο (μια στιγμή)
ο μπογιατζής		τους τοίχους
ο μαρμαράς		τα μάρμαρα
ο ηλεκτρολόγος		την ηλεκτρική εγκατάσταση
ο χτίστης		τα τούβλα
ο υδραυλικός		τους σωλήνες και τις βρύσες
ο σιδεράς		τα σίδηρα
ο σοβατζής		τους σοβάδες
ο κουφωματάς		τις πόρτες και τα παράθυρα

Άσκηση 8<sup>η</sup>

Επάγγελμα		Τι θα έχει κάνει μετά από ένα χρόνο
ο μπογιατζής		τους τοίχους
ο μαρμαράς		τα μάρμαρα
ο ηλεκτρολόγος		την ηλεκτρική εγκατάσταση
ο χτίστης		τα τούβλα
ο υδραυλικός		τους σωλήνες και τις βρύσες
ο σιδεράς		τα σίδηρα
ο σοβατζής		τους σοβάδες
ο κουφωματάς		τις πόρτες και τα παράθυρα

Άσκηση 9<sup>η</sup>

*ΡΗΜΑΤΑ – ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ*



**ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ:**

2. Ο ΣΟΒΑΤΖΗΣ ΘΑ..... ΑΥΡΙΟ ΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ
4. Ο ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ ΤΩΡΑ..... ΤΙΣ ΒΡΥΣΕΣ
5. Ο ΚΟΥΦΩΜΑΤΑΣ.....ΤΙΣ ΠΟΡΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ
7. Ο ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ ΟΛΟ ΤΟ ΜΗΝΑ..... ΚΑΛΩΔΙΑ
9. ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΘΑ..... Ο ΧΤΙΣΤΗΣ ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ
10. Ο ΣΙΔΕΡΑΣ ΟΛΗ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ..... ΤΑ ΚΑΓΚΕΛΑ
12. Ο ΧΤΙΣΤΗΣ ΧΘΕΣ..... ΤΟΝ ΤΟΙΧΟ
13. Ο ΣΙΔΕΡΑΣ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ..... ΤΑ ΚΑΓΚΕΛΑ
15. Ο ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ..... ΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
18. Ο ΣΙΔΕΡΑΣ ΑΥΡΙΟ ΘΑ..... ΤΑ ΚΑΓΚΕΛΑ
21. Ο ΜΑΡΜΑΡΑΣ ΧΘΕΣ..... ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ ΣΤΟ ΣΑΛΟΝΙ
22. Ο ΣΟΒΑΤΖΗΣ ΧΘΕΣ.....ΤΟ ΣΑΛΟΝΙ
23. Ο ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ..... ΤΩΡΑ ΤΑ ΚΑΛΩΔΙΑ
24. Ο ΣΟΒΑΤΖΗΣ ΧΘΕΣ ΟΛΗ ΜΕΡΑ..... ΤΑ ΜΠΑΛΚΟΝΙΑ

**ΚΑΘΕΤΑ:**

1. Ο ΣΟΒΑΤΖΗΣ.....ΤΩΡΑ ΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ
3. Ο ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ ΠΡΟΧΘΕΣ..... ΤΑ ΕΙΔΗ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
5. Ο ΚΟΥΦΩΜΑΤΑΣ ΣΕ ΜΙΑ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΘΑ..... ΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ
6. Ο ΜΠΟΓΙΑΤΖΗΣ ΑΥΡΙΟ ΘΑ..... ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ
8. Ο ΜΠΟΓΙΑΤΖΗΣ ΧΘΕΣ ΟΛΗ ΜΕΡΑ..... ΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ
11. Ο ΜΠΟΓΙΑΤΖΗΣ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ..... ΤΑ ΔΩΜΑΤΙΑ
14. Ο ΧΤΙΣΤΗΣ ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ..... ΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ
16. Ο ΧΤΙΣΤΗΣ ΤΩΡΑ..... ΤΗ ΣΚΑΛΑ
17. Ο ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ ΧΘΕΣ ΟΛΗ ΜΕΡΑ.....ΣΩΛΗΝΕΣ
19. Ο ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ ΑΥΡΙΟ ΘΑ..... ΤΟΥΣ ΣΩΛΗΝΕΣ
20. Ο ΜΠΟΓΙΑΤΖΗΣ ΤΩΡΑ..... ΤΑ ΔΩΜΑΤΙΑ

## Συζυγίες ρημάτων

**Στόχος:** Ο μαθητής εσωτερικεύει το κλιτικό σχήμα των ρημάτων στις δύο συζυγίες.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Το καινούριο σπίτι της οικογένειας Παπά (προσαρμογή I)

**Ενδεικτική πορεία:** Ο μαθητής ανακαλύπτει τις δύο συζυγίες επαγωγικά, συγκρίνοντας τις καταλήξεις των ρημάτων που συναντάει.

### Κείμενο 36: Το καινούριο σπίτι της οικογένειας Παπά (προσαρμογή I)

Ο κύριος και η κυρία Παπά έχτισαν ένα πολύ όμορφο σπίτι!

Ο μπουγιατζής με τις βούρτσες και τα πινέλα του έβαψε τους τοίχους. Ο μαρμαράς τοποθέτησε όμορφα μάρμαρα στο δάπεδο. Ο ηλεκτρολόγος έκανε την ηλεκτρική εγκατάσταση. Η εγκατάσταση του νερού έγινε από τον υδραυλικό από τον οποίο περάστηκαν και τα είδη υγιεινής. Οι πόρτες και τα παράθυρα κατασκευάστηκαν και τοποθετήθηκαν από τον κουφωματά. Ο σιδεράς πέρασε τα κάγκελα στα μπαλκόνια.

Όταν όλα τελείωσαν, κουβάλησαν τα πράγματά τους, σφραγισμένα σε μεγάλα κουτιά, με μια μεταφορική εταιρεία. Έπειτα τα ξεσφράγισαν και τα ταχτοποίησαν στη θέση τους. Σε λίγο όλα ήταν έτοιμα.

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα, όπως το παράδειγμα

Ρηματικός τύπος	Οριστική	
	Ενεστώτας	Παρατατικός
έχτισαν	χτίζω	έχτιζα
έβαψε	βάφω	
τοποθέτησε	τοποθετώ	
έκανε	κάνω	
έγινε	γίνομαι	
περάστηκαν	περνιέμαι	
κατασκευάστηκαν	κατασκευάζομαι	
τοποθετήθηκαν	τοποθετούμαι	
πέρασε	περνώ	
τελείωσαν	τελειώνω	
κουβάλησαν	κουβαλώ	
ξεσφράγισαν	ξεσφραγίζω	
ταχτοποίησαν	ταχτοποιώ	

## Άσκηση 2<sup>η</sup>: Τι παρατηρείς;

- ως προς την κατάληξη υπάρχουν δύο ομάδες ρημάτων:
  - αυτά που λήγουν σε –ω, (π.χ. βάφω, περνώ) και
  - αυτά που λήγουν σε –ομαι, –ιέμαι ή –ομαι (π.χ. γίνομαι, περνιέμαι, τοποθετούμαι).
- ως προς τον τόνο:
  - αυτά που λήγουν σε –ω χωρίζονται σε δύο ομάδες
    - σε αυτά που τονίζονται στη λήγουσα (π.χ. περνώ)
    - σε αυτά που τονίζονται στην παραλήγουσα (π.χ. βάφω)
  - αυτά που λήγουν σε –ομαι, –ιέμαι ή –ομαι χωρίζονται
    - σε αυτά που τονίζονται στην προπαραλήγουσα (π.χ. γίνομαι)
    - και σε αυτά που τονίζονται στην παραλήγουσα (π.χ. περνιέμαι, τοποθετούμαι).

Να θυμάσαι ότι τα ρήματα ανάλογα με τον τρόπο που κλίνονται στον Ενεστώτα και τον Παρατατικό χωρίζονται σε δύο ομάδες που λέγονται συζυγίες.

Στην πρώτη συζυγία ανήκουν τα ρήματα που τελειώνουν:

- σε –ω άτονο στην οριστική του ενεργητικού ενεστώτα (π.χ. βάφω)
- σε –ομαι στην οριστική του παθητικού ενεστώτα (π.χ. γίνομαι)

Στη δεύτερη συζυγία ανήκουν τα ρήματα που τελειώνουν:

- σε –ω με τόνο στην οριστική του ενεργητικού ενεστώτα (π.χ. περνώ)
- σε –ιέμαι ή –ομαι στην οριστική του παθητικού ενεστώτα (π.χ. περνιέμαι, τοποθετούμαι).

Άσκηση 3<sup>η</sup>: Βρες τα ρήματα από το προηγούμενο κείμενο, και καταχώρησέ τα στον παρακάτω πίνακα

Ρηματικός τύπος	Α΄ συζυγία	Β΄ συζυγία

## Εγκλίσεις ρημάτων

**Στόχος:** Ο μαθητής εσωτερικεύει το κλιτικό σχήμα των ρημάτων στις διάφορες εγκλίσεις.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Το καινούριο σπίτι της οικογένειας Παπά (προσαρμογή II)

**Ενδεικτική πορεία:** Ο μαθητής ανακαλύπτει τις διάφορες εγκλίσεις επαγωγικά, συγκρίνοντας τις καταλήξεις των ρημάτων που συναντάει

### Κείμενο 37: Το καινούριο σπίτι της οικογένειας Παπά (προσαρμογή II)

Ο κύριος και η κυρία Παπά έχτισαν ένα πολύ όμορφο σπίτι στην εξοχή! Ας φύγουμε μακριά από την πόλη σκέφτηκαν και ας προσπαθήσουμε να προσαρμοστούμε σ’ αυτά που προσφέρει το χωριό.

Ο μογατζής με τις βούρτσες και τα πινέλα του έβαψε τους τοίχους. Προσπαθήστε να είναι τα χρώματα αρμονικά με τη φύση, τους είπε ο κύριος και η κυρία Παπά. Ο μαρμαράς δημιούργησε πολύ ωραία σχήματα στο δάπεδο τοποθετώντας ένα – ένα τα μάρμαρα με προσοχή. Ο ηλεκτρολόγος και το συνεργείο του, εργαζόμενοι από το πρωί ως το βράδυ έκαναν την ηλεκτρική εγκατάσταση αφού πρώτα είχαν σκάψει τους τοίχους. Η εγκατάσταση του νερού έγινε από τον υδραυλικό από τον οποίο περάστη-



καν και τα είδη υγιεινής. Οι πόρτες και τα παράθυρα κατασκευάστηκαν και τοποθετήθηκαν από τον κουφωματά. Ο σιδεράς πέρασε τα κάγκελα στα μπαλκόνια.

Όταν όλα τελειώσουν, θα κουβαλήσουν τα πράγματά τους, σφραγισμένα σε μεγάλα κουτιά, με μια μεταφορική εταιρεία. Έπειτα θα τα ξεσφραγίσουν, για να τα ταχτοποιήσουν. Σε λίγες μέρες όλα θα έχουν τελειώσει.

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Προσπάθησε να ερμηνεύσεις με τη διαφορετική μορφή που παίρνει το ρήμα σε κάθε πρόταση, πώς παρουσιάζεται το νόημα από αυτόν που μιλάει και συμπλήρωσε ό,τι λείπει.

	Φανερώνει	Έγκλιση
Ο κύριος και η κυρία Παπά <u>έχτισαν</u> ένα πολύ όμορφο σπίτι στην εξοχή. Ο μπογιατζής με τις βούρτσες και τα πινέλα του έβαψε τους τοίχους Ο μαρμαράς <u>δημιούργησε</u> πολύ ωραία σχήματα στο δάπεδο τοποθετώντας ένα – ένα τα μάρμαρα με προσοχή	κάτι πραγματικό	Οριστική
<u>Ας φύγουμε</u> μακριά από την πόλη σκέφτηκαν και ας προσπαθήσουμε να προσαρμοστούμε σ' αυτά που προσφέρει το χωριό	Αυτό που θέλουμε να γίνει – αυτό που περιμένουμε να γίνει	Υποτακτική
<u>Προσπαθήστε</u> να είναι τα χρώματα αρμονικά με τη φύση, τους είπε ο κύριος και η κυρία Παπά	Προσταγή	Προστακτική
Ο μαρμαράς δημιούργησε πολύ ωραία σχήματα στο δάπεδο <u>τοποθετώντας</u> ένα – ένα τα μάρμαρα με προσοχή Ο ηλεκτρολόγος και το συνεργείο του, <u>εργαζόμενοι</u> από το πρωί ως το βράδυ έκαναν την ηλεκτρική εγκατάσταση αφού πρώτα είχαν σκάψει τους τοίχους	τον τρόπο	Ενεργητική Μετοχή  Παθητική Μετοχή <sup>1</sup> (είναι τύπος του ρήματος που μοιάζει με επίθετο).
Ο ηλεκτρολόγος και το συνεργείο του, εργαζόμενοι από το πρωί ως το βράδυ έκαναν την ηλεκτρική εγκατάσταση αφού πρώτα είχαν <u>σκάψει</u> τους τοίχους		Απαρέμφατο (είναι άκλιτο και χρησιμεύει για να σχηματίζονται μερικοί χρόνοι του ρήματος.

<sup>1</sup> Η ενεργητική είναι άκλιτη ενώ η παθητική κλίνεται όπως τα επίθετα

Η εγκατάσταση του νερού <u>έγινε</u> από τον υδραυλικό από τον οποίο <u>περάστηκαν</u> και τα είδη υγιεινής		
Οι πόρτες και τα παράθυρα <u>κατασκευάστηκαν</u> και <u>τοποθετήθηκαν</u> από τον κουφωματά.		
Ο σιδεράς <u>πέρασε</u> τα κάγκελα στα μπαλκόνια		
Όταν όλα τελειώσουν		
<u>θα</u> <u>κουβαλήσουν</u> τα πράγματά τους		
<u>σφραγισμένα</u> σε μεγάλα κουτιά		
Έπειτα θα τα ξεσφραγίσουν		
για να τα ταχτοποιήσουν		
Σε λίγες μέρες όλα θα έχουν <u>τελειώσει</u>		

Παρατήρηση:

Οι μορφές που παίρνει το ρήμα, για να φανερώσει πώς παρουσιάζεται το νόημά του από εκείνον που μιλάει λέγονται **εγκλίσεις**.

Να θυμάσαι....

Οι εγκλίσεις είναι τρεις: α) η οριστική, που φανερώνει κάτι το πραγματικό και το βέβαιο, β) η υποτακτική, που φανερώνει αυτό που θέλουμε ή που περιμένουμε να γίνει και γ) η προστακτική, που φανερώνει προσταγή, παράκληση ή ευχή.  
 Το απαρέμφατο είναι άκλιτο και χρησιμεύει για να σχηματίζονται μερικοί χρόνοι του ρήματος. Η μετοχή είναι τύπος του ρήματος που μοιάζει με επίθετο

## Κλιτικά σχήματα ρημάτων

**Στόχος:** Ο μαθητής κατανοεί ένα κλιτικό σχήμα ρήματος, ανάλογα με τη φωνή, τη διάθεση και τη συζυγία του. Βοηθητικά ρήματα

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα.

**Κείμενο:** Η ζωγραφιά

**Ενδεικτική πορεία:** Ο δάσκαλος προσπαθεί να προβληματίσει το μαθητή και να τον οδηγήσει στη διαπίστωση ότι δεν γίνεται πρόταση χωρίς ρήμα.. Έπειτα, μέσα από

την επεξεργασία σειράς προτάσεων, γίνεται προσπάθεια ορισμού της έννοιας του ρήματος. Στη συνέχεια ο μαθητής προσπαθεί να αναγνωρίσει στις δύο πρώτες παραγράφους, σε πρώτη φάση, τα ρήματα και στη συνέχεια σε όλο το κείμενο, εργασία την οποία έχει κάνει ήδη ο δάσκαλος. Με τη βοήθεια της αναγνώρισης κοινών χαρακτηριστικών μεταξύ των ρημάτων, που δίνονται σε ομάδες, ο μαθητής αναγνωρίζει το σχετικά σταθερό μόρφημα του θέματος καθώς επίσης και το ρόλο του μορφήματος που αλλάζει, δηλαδή της κατάληξης, μέσα από την οποία στη συνέχεια γίνεται κατανοητό ότι το ρήμα κλίνεται ανάλογα με την περίπτωση. Οι εργασίες προτείνεται να ξεκινήσουν με ρήματα ενεργητικής διάθεσης και στη συνέχεια με ρήματα παθητικής, μέσης ή ουδέτερης διάθεσης.

Μέσα από τη διαδικασία της σύγκρισης ρηματικών τύπων ο μαθητής συμπεραίνει ότι ορισμένοι τύποι σχηματίζονται μονολεκτικά και ορισμένοι περιφραστικά με τη βοήθεια των βοηθητικών ρημάτων.

### Κείμενο 38: Η ζωγραφιά

Εκείνος ο αδερφός μου, ώρες – ώρες, γινόταν ανυπόφορος. Ήταν φορές που έλεγα μέσα μου «να 'χεις χάρη μωρέ που είσαι ψηλός, αλλιώς θα σε είχα κάμει μαύρο στο ξύλο».

Δεν ήτανε του χεριού μου, κι άμα το κατάλαβα ήτανε πολύ αργά. Γιατί έτσι που τον βάραγα στα καλάμια με κείνα τα παπούτσια μου που είχανε πεταλάκι στη μύτη και πόναγε... Με βούταγε από τα μαλλιά, κι ύστερα μου έδινε κάμποσες στα πισινά μου με δύναμη... Δεν είχα να διαλέξω με δαύτονε. Ή θα έκανα την κουφή στα πειράγματά του, ή θα όρμαγα πάνω του, κι όποιον έπαιρνε ο χάρος. Και το ποιόνε θα έπαιρνε, ήταν από την αρχή κανονισμένο.

-Να 'χεις χάρη μωρέ που είσαι ψηλός, έλεγα, κι αποτραβιόμουνα στην άκρη, και πια δεν του μιλούσα, και κάπου – κάπου, κρυφά, τον μούντζωνα.

Όσπου κάποτε – βλογημένη στιγμή – μου έδωκε την αφορμή, μια γλυκιά αφορμή να του συγχωρήσω, όση σκληράδα μου είχε δείξει τόσον καιρό. Είχε 'ρθει το φθινόπωρο. Τα ξημερώματα το αισθανθήκαμε, στον ύπνο μας, χωρίς να ξέρουμε τι καιρό κάνει απόξω. Μας πήρε στο κούτελο ή νοτιά που τρύπωσε από τις χαραμάδες, και κουκουλωθήκαμε όπως – όπως με τ' αλαφριά σκεπάσματά μας, π' αλουνού είχανε πέσει στο πάτωμα, ή είχανε μπερδευτεί στα λιγνά μας τα πόδια.

Δεν είχαν ακόμα ανοίξει τα σχολεία.

-Τη Δευτέρα να 'ρθείτε, μας είπανε.

Τι καλά! Είχαμε ακόμα τρεις ημέρες να χαρούμε το φθινόπωρο χωρίς έγνοιες και σκοτούρες. Εκείνο το πρωί, χάλαγ' ο κόσμος απόξω, από τη βροχή που 'ρχότανε από νότο μεριά, χάλαγε ο κόσμος μέσα στο σπίτι από τις φωνές και το ποδοβολητό μας.

-Α! που να σκάσουνε, παραπονέθηκε η κυρά – Γεωργία.

Και καθότανε κάτω από μας. Μα εμείς, που να σκάσουμε! Και γιατί. Σκάγανε στα γέλια με τα πειράγματά μας, με τις κουταμάρες μας! Η μάνα μας έβρασε φασκομηλιά.

-Ανοίγει ο λαιμός, μας είπε.

Λες κι ήταν κλεισμένος! Εμείς ακουγόμαστε ως κάτω στη γραμμή τ' ορίζοντα, κι έτσι και στήγανε αφτί, στη Ζάκυνθο θα μας ακούγανε.

Ήπιαμε τη φασκομηλιά, και στριμωχτήκαμε στην μπαλκονόπορτα της δύσης. Τέσσερα ζευγάρια μάτια κοιτάγανε όξω τη βροχή που έπεφτε ασταμάτητα, που έφκIANE γούρνες, κι ύστερα έπεφτε στη θάλασσα και ανακατωνότανε με το νερό της.

-Βάλε με νου σου να είσαι πουλί, σε τέτοια μπόρα, είπ' ο αδερφός μου.

Μπα! κάμαμε μέσα μας, που τη βρήκε τούτος την τρυφεράδα. Μα έτσι και τονε ρωτάγανε ... είμαστε χαμένοι.

-Δεν κακομαθαίνουνε ρε βλάκα τα πουλιά, είπα εγώ.

Σα να μη μ' άκουσε, είπε:

-Μου φαίνεται, πως πιο τυχερά είν' εκείνα που είναι μαθημένα να κουρνιάζουνε στα βράχια!

Δεν μίλησα. Ήταν αμαρτία πια να του σκορπίσω την τρυφεράδα του. Μόνο που ύστερ' από λίγο, τονε ρώτησα.

-Γιατί είναι τυχερά;

-Γιατί εκείνα που κουρνιάζουνε στα δέντρα, πώς να φυλαχτούνε τα έρμα! Για κοίτα.

Κοίταξα εκεί που έδειχνε. Ένα δέντρο είχε λυγίσει, και τα κλαριά του ακουμπάγανε στη λάσπη. Μήτε πουλιά, μήτε τίποτα!

-Καλά λες συμφώνησα, πιο τυχερά είναι τα πουλιά που 'ναι μαθημένα να κουρνιάζουνε στα βράχια.

Η νοτιά είχε κάτσει πια στην κάμαρη για καλά. Η μάνα μας μοίρασε κι από 'να πλεχτό, κι ύστερα άναψε και το μαγκάλι.

-Να πάρει λίγο την υγρασία, είπε, και βοήθησε τον αδερφό μου το μικρό να φορέσει το ρούχο του.

Η κάμαρη ζεστάθηκε. Η βροχή απόξω, σταματημό δεν είχε. Τα τζάμια στη μεγάλη μπαλκονόπορτα της δύσης, θαμπώσανε. Πάνω τους ο αδερφός μου με το δάχτυλό του, έφκιαξ' ένα μεγάλο πουλί, που πήγαινε λες ίσα στα βράχια να φωλιάσει!

-Ολοζώντανο είναι, χοροπηδήσαμε' από χαρά κι η κυρά – Γιωργία από κάτω φώναζε να σκάσουμε.

Μήτε το 'χαμε κατά νου, μήτε προφτάσαμε. Έσκασ' ο ήλιος απάνω στο βουνό. Το φως του ζέστανε το τζάμι από την όξω μεριά, και το πουλί που 'χε φκιάξει ο αδερφός μου, γίνηκε άφαντο... Και μοναχά το τζάμι πήρε τα τρέχει τον κατήφορο νερό, κλαίγοντας λες το φευγιό του!

Ύστερα, απόξω, η βροχή έπαψε και τα πουλιά πέτουνταν πάλι σαν ζουρλιά. Ένα, μου φάνηκε ολόιδιο με κείνο που ο αδερφός μου είχε φκιάξει στο τζάμι της μπαλκονόπορτας της δύσης, βουτώντας το δάχτυλό του, στη θλίψη του φθινοπώρου!

-Δεν το 'χε ξανακάμει ποτέ, είπαμε μεις στη μάνα, άμα κείνος βγήκε.

-Μην κοιτάτε που δεν μιλάει, είπ' εκείνη, που για όλους είχε κάτι καλό να πει. Όλοι, δεν ανοίγουνε την καρδιά τους όμοια. Ο αδερφός σας μίλησε μ' ένα πουλί, σημάδι πως είναι τρυφερός τρομάρα του! Να τον πηγαίνετε με το καλό.

Με το καλό τον πηγαίναμε, μα κείνος έφυγε μακριά, σαν και το πουλί από το τζάμι, άμα τ' άγγιξε ο ήλιος. Κι η μάνα πέθανε με τον καημό του ξενιτεμού του... Μα και κείνος τι πίκρα – και κείνος πήγε το κατόπι της... Φώλιασε στα βράχια του άπειρου.... Και χάθηκε, σαν και το πουλί της ζωγραφιάς εκείνου του φθινοπώρου.

## Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Βρες τα ρήματα που υπάρχουν στις δύο πρώτες παραγράφους.


Άσκηση 2<sup>η</sup>: Απάντησε στις ερωτήσεις

Τι έκανε ο αδερφός του;	
Τι έκανε μέσα του;	
Τι του έκανε στα καλάμια;	
Τι του έκανε από τα μαλλιά;	
Τι του έκανε στα πισινά;	
Τι θα έκανε πάνω του;	
Τι έκανε στην άκρη;	
Τι δεν του έκανε;	
Τι του έκανε κάπου – κάπου;	
Τι έκαναν τα ξημερώματα;	
Τι έκανε η νοτιά	
Τι έκαναν	
Τι δεν είχαν κάνει τα σχολεία	
Τι έκανε ο κόσμος	

Τι παρατηρείς;

Παρατηρώ ότι τα ρήματα απαντούν στην ερώτηση ....τι κάνω; τι έκανε; κ.λ.π.

Οι λέξεις που φανερώνουν ότι κάποιος (πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) ενεργεί ή παθαίνει κάτι από έναν άλλο ή βρίσκεται σε μια κατάσταση λέγονται **ρήματα**.

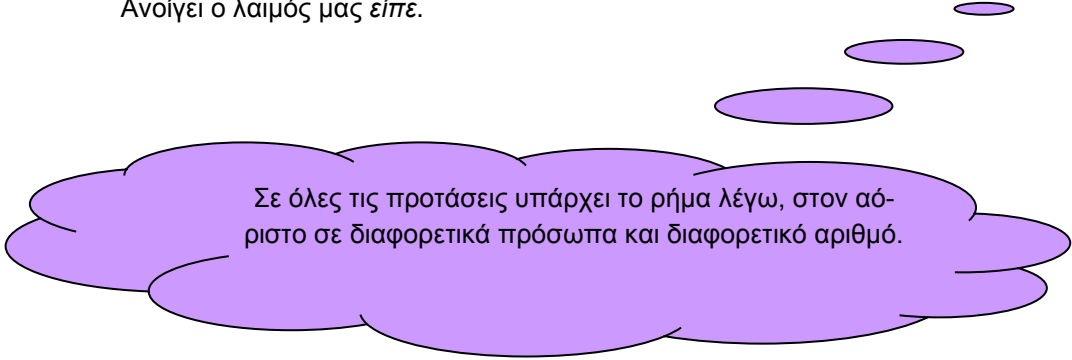
Άσκηση 3<sup>η</sup> : Παρατήρησε τις παρακάτω προτάσεις και βρες τι κοινό έχουν

Δεν κακομαθαίνουνε ρε βλάκα τα πουλιά, *είπα* εγώ.

Τη Δευτέρα να 'ρθείτε, μας *είπανε*.

Δεν το 'χε ξανακάμει ποτές, *είπαμε* μεις στη μάνα, άμα κείνος βγήκε.

Ανοίγει ο λαιμός μας *είπε*.



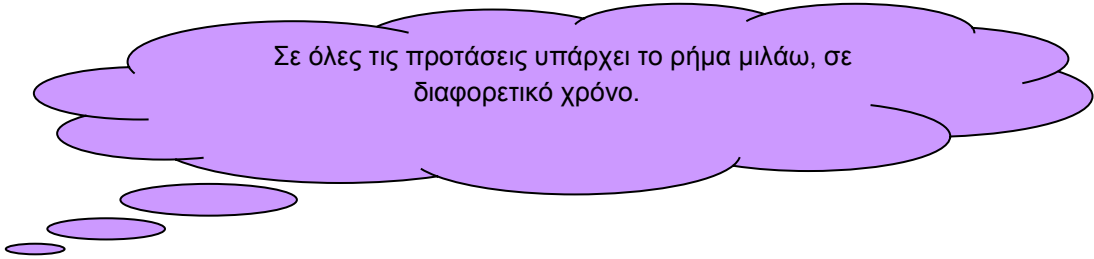
Σε όλες τις προτάσεις υπάρχει το ρήμα λέγω, στον αόριστο σε διαφορετικά πρόσωπα και διαφορετικό αριθμό.

Άσκηση 4<sup>η</sup> : Παρατήρησε τις παρακάτω προτάσεις και βρες τι κοινό έχουν

Μην κοιτάτε που δεν *μιλάει*, *είπ'* εκείνη.

Δεν *μίλησα*.

Και πια δεν του *μιλούσα*.



Σε όλες τις προτάσεις υπάρχει το ρήμα μιλάω, σε διαφορετικό χρόνο.

Άσκηση 5<sup>η</sup> : Παρατήρησε τις παρακάτω προτάσεις και βρες τι κοινό έχουν

Δεν *είχαν ανοίξει* ακόμα τα σχολεία.

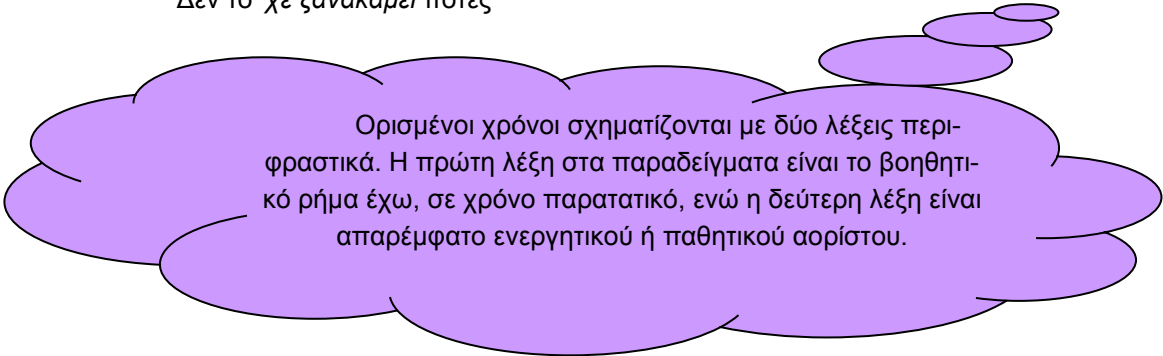
*Είχανε μπερδευτεί* στα λιγνά μας τα πόδια.

*Είχανε πέσει* στο πάτωμα.

Μια γλυκιά αφορμή να του συγχωρήσω, όση σκληράδα μου *είχε δείξει* τόσον καιρό.

Η νοτιά *είχε κάτσει* πια στην κάμαρη για καλά.

Δεν το 'χε ξανακάμει ποτές



Ορισμένοι χρόνοι σχηματίζονται με δύο λέξεις περιφραστικά. Η πρώτη λέξη στα παραδείγματα είναι το βοηθητικό ρήμα έχω, σε χρόνο παρατατικό, ενώ η δεύτερη λέξη είναι απαρέμφατο ενεργητικού ή παθητικού αορίστου.

Άσκηση 6<sup>η</sup> : Παρατήρησε τα υπογραμμισμένα ρήματα στις παρακάτω προτάσεις και προσπάθησε να βγάλεις συμπεράσματα σε σχέση με τη διάθεσή τους

Γιατί έτσι που τον βάρανε στα καλάμια με κείνα τα παπούτσια που είχανε πεταλάκι στη μύτη τον πόναγε. Με βούταγε από τα μαλλιά, κι ύστερα μου έδινε κάμπουσες στα πισινά μου με δύναμη.

-Να 'χεις χάρη μωρέ που είσαι ψηλός, έλεγα, κι αποτραβιόμουνα στην άκρη, και πια δεν του μιλούσα, και κάπου – κάπου, κρυφά, τον μούντζωνα

Α! που να σκάσουνε, παραπονέθηκε η κυρά – Γεωργία

Η κάμαρη ζεστάθηκε

Παρατηρούμε ότι τα ρήματα, ανάλογα με το αν ενεργεί ή παθαίνει κάτι το υποκείμενο, μπορούν να είναι ενεργητικής, παθητικής, μέσης ή ουδέτερης διάθεσης.

Άσκηση 7<sup>η</sup>: Παρατήρησε τα υπογραμμισμένα ενεργητικά ρήματα στις παρακάτω προτάσεις και προσπάθησε να βγάλεις συμπεράσματα σε σχέση με το που πηγαίνει η ενέργεια του υποκειμένου.

Με βούταγε από τα μαλλιά, κι ύστερα μου έδινε κάμπουσες στα πισινά μου με δύναμη. Δεν είχα να διαλέξω με δαύτονε. Ή θα έκανα την κουφή στα πειράγματά του, ή θα όρμαγα πάνω του, κι όποιον έπαιρνε ο χάρος.

βούταγε από τα μαλλιά	η ενέργεια πάει στα μαλλιά
έδινε κάμπουσες στα πισινά	η ενέργεια πάει στα πισινά
να διαλέξω	η ενέργεια δεν πάει πουθενά
θα όρμαγα πάνω του	η ενέργεια πάει πάνω του

Τα ρήματα που φανερώνουν ότι η ενέργεια του υποκειμένου πηγαίνει σ' ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, λέγονται μεταβατικά, ενώ τα ρήματα που η ενέργειά τους δεν πηγαίνει πουθενά, λέγονται αμετάβαρα.

Το πρόσωπο, ζώο ή πράγμα στο οποίο πηγαίνει η ενέργεια που κάνει το υποκείμενο λέγεται αντικείμενο. Τα αμετάβαρα ρήματα δεν έχουν αντικείμενο.

## Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Παρατήρησε τα υπογραμμισμένα ρήματα στις παρακάτω προτάσεις και προσπάθησε να βγάλεις συμπεράσματα σε σχέση με τη φωνή τους.

Γιατί έτσι που τον βάρανε στα καλάμια με κείνα τα παπούτσια που είχανε πετάλακι στη μύτη τον πόνανε. Με βούταγε από τα μαλλιά, κι ύστερα μου έδινε κάμπουσες στα πισινά μου με δύναμη.

-Να ΄χεις χάρη μωρέ που είσαι ψηλός, έλεγα, κι αποτραβιόμουνα στην άκρη, και πια δεν του μιλούσα, και κάπου – κάπου, κρυφά, τον μούντζωνα.

Α! που να σκάσουνε, παραπονέθηκε η κυρά – Γεωργία.

Η κάμαρη ζεστάθηκε.

Ρηματικός τύπος	Κατάληξη στο α' ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα (εγώ τώρα.....)	
	κατάληξη -ω	κατάληξη -μαι
βάρανε	βαράω	
είχανε	έχω	
πόνανε		
βούταγε		
έδινε		
έχεις		
είσαι		
αποτραβιόμουνα		
μιλούσα		
μούντζωνα		
σκάσουνε		
παραπονέθηκε		
ζεστάθηκε		

Οι ρηματικοί αυτοί τύποι λέγονται φωνές του ρήματος και είναι δύο: η ενεργητική φωνή και η παθητική φωνή.

Στην ενεργητική φωνή ανήκουν οι ρηματικοί τύποι που τελειώνουν σε -ω στο πρώτο ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα (μεσαία στήλη), ενώ στην παθητική φωνή ανήκουν οι ρηματικοί τύποι που τελειώνουν σε -μαι στο πρώτο πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα (δεξιά στήλη).



Άσκηση 2<sup>η</sup> : Παρατήρησε τους ρηματικούς τύπους στον παρακάτω πίνακα και προσπάθησε να βγάλεις κάποια συμπεράσματα.

είμαστε χαμένοι	Μα έτσι και τονε ρωτάγανε ... είμαστε χαμένοι
είναι μαθημένα	Μου φαίνεται, πως πιο τυχερά είν' εκείνα που είναι μαθημένα να κουρνιαζουνε στα βράχια
είχαν ανοίξει	Δεν είχαν ακόμα ανοίξει τα σχολεία
είχανε μπερδευτεί είχανε πέσει	Μας πήρε στο κούτελο ή νοτιά που τρύπωσε από τις χαρμάδες, και κουκουλωθήκαμε όπως – όπως με τ' αλαφριά σκεπάσματά μας, π' αλουνού είχαμε πέσει στο πάτωμα, ή είχαμε μπερδευτεί στα λιγνά μας τα πόδια
είχε 'ρθει	Είχε 'ρθει το φθινοπώρι
είχε δείξει	... μια γλυκιά αφορμή να του συγχωρήσω, όση σκληράδα μου είχε δείξει τόσον καιρό
είχε κάτσει	Η νοτιά είχε κάτσει πια στην κάμαρη για καλά
είχε λυγίσει	Ένα δέντρο είχε λυγίσει, και τα κλαριά του ακουμπάγανε στη λάσπη
είχε να πει	Μην κοιτάτε που δεν μιλάει, είπ' εκείνη, που για όλους είχε κάτι καλό να πει
είχε ξανακάμει	Δεν το 'χε ξανακάμει ποτέ, είπαμε μεις στη μάνα, άμα κείνος βγήκε
είχε φκιάξει	Το φως του ζέστανε το τζάμι από την όξω μεριά, και το πουλί που 'χε φκιάξει ο αδερφός μου, γίνηκε άφαντο...
θα ακούγανε	Εμείς ακουγόμαστε ως κάτω στη γραμμή τ' ορίζοντα, κι έτσι και στήνανε αφτί, στη Ζάκυνθο θα μας ακούγανε
θα έπαιρνε θα όρμαγα	Ή θα έκανα την κουφή στα πειράγματά του, ή θα όρμαγα πάνω του, κι όποιοι (θα) έπαιρνε ο χάρος.

Ο σχηματισμός των ρηματικών τύπων του παραπάνω πίνακα, ανάλογα με τα βοηθητικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται, ανήκουν σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία σχηματίζεται με τη χρήση των βοηθητικών ρημάτων «έχω» ή «είμαι» και η δεύτερη κατηγορία σχηματίζεται με τη βοήθεια του μορίου «θα».

*Δραστηριότητα 3<sup>η</sup>: Μετατροπή από Παρακείμενο σε Υπερσυντέλικο και το αντίστροφο*

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Στις παρακάτω προτάσεις προσπάθησε να μετατρέψεις τα ρήματα που είναι στον παρακείμενο σε υπερσυντέλικο χρόνο και το αντίστροφο, δηλαδή τα ρήματα που είναι στον υπερσυντέλικο σε παρακείμενο χρόνο.

Μα έτσι και τονε ρωτάγανε ... είμαστε χαμένοι	
Μου φαίνεται, πως πιο τυχερά είν' εκείνα που είναι μαθημένα να κουρνιαζουνε στα βράχια	
Δεν είχαν ακόμα ανοίξει τα σχολεία	
Μας πήρε στο κούτελο ή νοτιά που τρύπωσε από τις χαραμάδες, και κουκουλωθήκαμε όπως – όπως με τ' αλαφριά σκεπάσμάτά μας, π' αλουνού είχανε πέσει στο πάτωμα, ή είχανε μπερδευτεί στα λιγνά μας τα πόδια	
Είχε 'ρθει το φθινοπώρι	
... μια γλυκιά αφορμή να του συγχωρήσω, όση σκληράδα μου είχε δείξει τόσον καιρό	
Η νοτιά είχε κάτσει πια στην κάμαρη για καλά	
Ένα δέντρο είχε λυγίσει, και τα κλαριά του ακουμπάγανε στη λάσπη	
Μην κοιτάτε που δεν μιλάει, είπ' εκείνη, που για όλους είχε κάτι καλό να πει	
Δεν το 'χε ξανακάμει ποτές, είπαμε μεις στη μάνα, άμα κείνος βγήκε	
Το φως του ζέστανε το τζάμι από την όξω μεριά, και το πουλί που 'χε φκιάξει ο αδερφός μου, γίνηκε άφαντο...	

Άσκηση 2<sup>η</sup>: Προσπάθησε να μεταφέρεις τα ρήματα των προτάσεων σε παροντικούς χρόνους

Μα έτσι και τονε ρωτάγανε ... είμαστε χαμένοι	
Μου φαίνεται, πως πιο τυχερά είν' εκείνα που είναι μαθημένα να κουρνιάζουνε στα βράχια	
Δεν είχαν ακόμα ανοίξει τα σχολεία	
Μας πήρε στο κούτελο ή νοτιά που τρύπωσε από τις χαραμάδες, και κουκουλωθήκαμε όπως – όπως με τ' αλαφριά σκεπάσματά μας, π' αλουνού είχανε πέσει στο πάτωμα, ή είχανε μπερδευτεί στα λιγνά μας τα πόδια	
Είχε 'ρθει το φθινοπώρι	
... μια γλυκιά αφορμή να του συγχωρήσω, όση σκληράδα μου είχε δείξει τόσον καιρό	
Η νοτιά είχε κάτσει πια στην κάμαρη για καλά	
Ένα δέντρο είχε λυγίσει, και τα κλαριά του ακουμπάγανε στη λάσπη	
Μην κοιτάτε που δεν μιλάει, είπ' εκείνη, που για όλους είχε κάτι καλό να πει	
Δεν το 'χε ξανακάμει ποτές, είπαμε μεις στη μάνα, άμα κείνος βγήκε	
Το φως του ζέστανε το τζάμι από την όξω μεριά, και το πουλί που 'χε φκιάξει ο αδερφός μου, γίνηκε άφαντο...	

Άσκηση 3<sup>η</sup>: Προσπάθησε να μεταφέρεις τα ρήματα των προτάσεων σε μελλοντικούς εξακολουθητικούς χρόνους

Μα έτσι και τονε ρωτάγανε ... είμαστε χαμένοι	
Μου φαίνεται, πως πιο τυχερά είν' εκείνα που είναι μαθημένα να κουρνιάζουνε στα βράχια	
Δεν είχαν ακόμα ανοίξει τα σχολεία	
Μας πήρε στο κούτελο ή νοτιά που τρύπωσε από τις χαραμάδες, και κουκουλωθήκαμε όπως – όπως με τ' αλαφριά σκεπάσματά μας, π' αλουνού είχανε πέσει στο πάτωμα, ή είχανε μπερδευτεί στα λιγνά μας τα πόδια	
Είχε 'ρθει το φθινοπύρι	
... μια γλυκιά αφορμή να του συγχωρήσω, όση σκληράδα μου είχε δείξει τόσον καιρό	
Η νοτιά είχε κάτσει πια στην κάμαρη για καλά	
Ένα δέντρο είχε λυγίσει, και τα κλαριά του ακουμπάγανε στη λάσπη	
Μην κοιτάτε που δεν μιλάει, είπ' εκείνη, που για όλους είχε κάτι καλό να πει	
Δεν το 'χε ξανακάμει ποτές, είπαμε μεις στη μάνα, άμα κείνος βγήκε	
Το φως του ζέστανε το τζάμι από την όξω μεριά, και το πουλί που 'χε φκιάξει ο αδερφός μου, γίνηκε άφαντο...	

Άσκηση 4<sup>η</sup>: Προσπάθησε να μεταφέρεις τα ρήματα των προτάσεων σε μελλοντικούς στιγμιαίους χρόνους

Μα έτσι και τονε ρωτάγανε ... είμαστε χαμένοι	
Μου φαίνεται, πως πιο τυχερά είν' εκείνα που είναι μαθημένα να κουρνιάζουνε στα βράχια	
Δεν είχαν ακόμα ανοίξει τα σχολεία	
Μας πήρε στο κούτελο ή νοτιά που τρύπωσε από τις χαραμάδες, και κουκουλωθήκαμε όπως – όπως με τ' αλαφριά σκεπάσματά μας, π' αλουνού είχανε πέσει στο πάτωμα, ή είχανε μπερδευτεί στα λιγνά μας τα πόδια	
Είχε 'ρθει το φθινοπώρι	
... μια γλυκιά αφορμή να του συγχωρήσω, όση σκληράδα μου είχε δείξει τόσον καιρό	
Η νοτιά είχε κάτσει πια στην κάμαρη για καλά	
Ένα δέντρο είχε λυγίσει, και τα κλαριά του ακουμπάγανε στη λάσπη	
Μην κοιτάτε που δεν μιλάει, είπ' εκείνη, που για όλους είχε κάτι καλό να πει	
Δεν το 'χε ξανακάμει ποτές, είπαμε μεις στη μάνα, άμα κείνος βγήκε	
Το φως του ζέστανε το τζάμι από την όξω μεριά, και το πουλί που 'χε φκιάξει ο αδερφός μου, γίνηκε άφαντο...	

Άσκηση 5<sup>η</sup>: Προσπάθησε να μεταφέρεις τα ρήματα των προτάσεων σε μελλοντικούς συντελεσμένους χρόνους

Μα έτσι και τονε ρωτάγανε ... είμαστε χαμένοι	
Μου φαίνεται, πως πιο τυχερά είν' εκείνα που είναι μαθημένα να κουρνιάζουνε στα βράχια	
Δεν είχαν ακόμα ανοίξει τα σχολεία	
Μας πήρε στο κούτελο ή νοτιά που τρύπωσε από τις χαραμάδες, και κουκουλωθήκαμε όπως – όπως με τ' αλαφριά σκεπάσματά μας, π' αλουνού είχανε πέσει στο πάτωμα, ή είχανε μπερδευτεί στα λιγνά μας τα πόδια	
Είχε 'ρθει το φθινοπώρι	
... μια γλυκιά αφορμή να του συγχωρήσω, όση σκληράδα μου είχε δείξει τόσον καιρό	
Η νοτιά είχε κάτσει πια στην κάμαρη για καλά	
Ένα δέντρο είχε λυγίσει, και τα κλαριά του ακουμπάγανε στη λάσπη	
Μην κοιτάτε που δεν μιλάει, είπ' εκείνη, που για όλους είχε κάτι καλό να πει	
Δεν το 'χε ξανακάμει ποτές, είπαμε μεις στη μάνα, άμα κείνος βγήκε	
Το φως του ζέστανε το τζάμι από την όξω μεριά, και το πουλί που 'χε φκιάξει ο αδερφός μου, γίνηκε άφαντο...	

#### Δραστηριότητα 4<sup>η</sup>

**Στόχος:** Να μάθουν οι μαθητές τη λειτουργία των βοηθητικών ρημάτων στην πρόταση.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα.

**Κείμενο:** Η ζωγραφιά.

**Ενδεικτική πορεία:** Στο κείμενο «η ζωγραφιά», ο δάσκαλος έχει αντικαταστήσει όλα τα βοηθητικά ρήματα με κενές γραμμούλες. Στη συνέχεια καλείται ο μαθητής με τη βοήθεια του πρωτότυπου κειμένου ή χωρίς αυτό, ανάλογα με το επίπεδο της ομάδας, να συμπληρώσει τα κενά..

Άσκηση 1<sup>η</sup> : Συμπλήρωσε τα κενά, με τη βοήθεια του προηγούμενου κειμένου

..... φορές που έλεγα μέσα μου «να..... χάρη μωρέ που..... ψηλός, αλλιώς θα σε..... κάμει μαύρο στο ξύλο».

Δεν..... του χεριού μου, κι άμα το κατάλαβα..... πολύ αργά. Γιατί έτσι που τον βάραγε στα καλάμια με κείνα τα παπούτσια μου που..... πεταλάκι στη μύτη και πόναγε. Με βούταγε από τα μαλλιά, κι ύστερα μου έδινε κάμποσες στα πισινά μου με δύναμη. Δεν..... να διαλέξω με δαύτονε. Ή θα έκανα την κουφή στα πειράγματά του, ή θα όρμαγα πάνω του, κι όποιον έπαιρνε ο χάρος. Και το ποιόνε θα έπαιρνε,..... από την αρχή κανονισμένο.

-..... χάρη μωρέ που..... ψηλός, έλεγα, κι αποτραβιόμουνα στην άκρη, και πια δεν του μιλούσα, και κάπου – κάπου, κρυφά, τον μούντζωνα.

Όσπου κάποτε – βλογημένη στιγμή – μου έδωκε την αφορμή, μια γλυκιά αφορμή να του συγχωρήσω, όση σκληράδα μου..... δείξει τόσον καιρό..... 'ρθει το φθινόπωρι. Τα ξημερώματα το αισθανθήκαμε, στον ύπνο μας, χωρίς να ξέρουμε τι καιρό κάνει απόξω. Μας πήρε στο κούτελο η νοτιά που τρύπωσε από τις χαραμάδες, και κουκουλωθήκαμε όπως – όπως με τ' αλαφριά σκεπάσματά μας, π' αλουνού..... πέσει στο πάτωμα, ή..... μπερδευτεί στα λιγνά μας τα πόδια.

Δεν..... ακόμα ανοίξει τα σχολεία.

.....  
.....

Τι καλά!..... ακόμα τρεις ημέρες να χαρούμε το φθινόπωρο χωρίς έγνοιες και σκοτούρες.

.....  
.....

-Μου φαίνεται, πως πιο τυχερά..... εκείνα που..... μαθημένα να κουρνιάζουνε στα βράχια!

Δεν μίλησα..... αμαρτία πια να του σκορπίσω την τρυφεράδα του. Μόνο που ύστερ' από λίγο, τονε ρώτησα.

-Γιατί..... τυχερά;

-Γιατί εκείνα που κουρνιάζουνε στα δέντρα, πώς να φυλαχτούνε τα έρμα! Για κοίτα.

Κοίταξα εκεί που έδειχνε. Ένα δέντρο..... λυγίσει, και τα κλαριά του ακουμπάγανε στη λάσπη. Μήτε πουλιά, μήτε τίποτα!

-Καλά λες συμφώνησα, πιο τυχερά..... τα πουλιά που..... μαθημένα να κουρνιάζουνε στα βράχια.

Η νοτιά..... κάτσει πια στην κάμαρη για καλά. Η μάνα μας μοίρασε κι από 'να πλεχτό, κι ύστερα άναψε και το μαγκάλι.

.....  
.....

Άσκηση 2<sup>η</sup> : Σκέψεις

..... την εμπειρία των χρόνων, σκέφτομαι συχνά αν..... άραγε την εμπειρία αυτή τα παιδιά που μεγαλώνουν στις πόλεις. Θα..... άραγε τυχερά όπως τα παιδιά του χωριού, που ακούν και βλέπουν τα πουλιά να κουρνιάζουν στα

βράχια του βουνού; Θα..... πολύ ικανοποιημένος αν θα το γνώριζα αυτό μετά από εκατό χρόνια..... νέος δεν σκέφτεσαι ποτέ το μετά, τώρα όμως που με βάρυναν τα χρόνια και..... πια ογδόντα χρονών..... αποκτήσει πολλές εμπειρίες και..... ζήσει αρκετές περιπέτειες, κάνω σκέψεις αν θα..... τα παιδιά του μέλλοντος την τύχη να μιλούν κι αυτά με τα πουλιά.

Άσκηση 3<sup>η</sup>: Γράψε κι εσύ τι θα ήθελες να έχεις μετά από είκοσι χρόνια:

Εγώ, μετά από είκοσι χρόνια θα

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---



Πίνακας 1: Χρόνοι και φωνές των ρημάτων

Χρόνοι	Ενεργητική Φωνή - ω	Παθητική Φωνή -ομαι
Ενεστώτας	➤ τι κάνω τώρα; δένω	➤ τι παθαίνω τώρα; δένομαι
Παρατατικός	➤ τι έκανα χτες πολύ ώρα; έδενα	➤ τι πάθαινα χτες πολύ ώρα; δενόμουν
Αόριστος	➤ τι έκανα χτες μια στιγμή; έδεσα	➤ τι έπαθα χτες μια στιγμή; δέθηκα
Στιγμιαίος Μέλλοντας	➤ τι θα κάνω αύριο μια στιγμή ; θα δέσω	➤ τι θα πάθω αύριο μια στιγμή ; θα δεθώ
Εξακολουθητικός Μέλλοντας	➤ τι θα κάνω αύριο πολλή ώρα ; θα δένω	➤ τι θα παθαίνω αύριο πολλή ώρα; θα δένομαι
Παρακείμενος	➤ τι έχω κάνει ως τώρα ; έχω δέσει	➤ τι έχω πάθει ως τώρα; έχω δεθεί
Υπερσυντέλικος	➤ τι είχα κάνει ως χτες; είχα δέσει	➤ τι είχα πάθει ως χτες; είχα δεθεί
Συντελεσμένος Μέλλοντας	➤ τι θα έχω κάνει ως αύριο; θα έχω δέσει	➤ τι θα έχω πάθει ως αύριο; θα έχω δεθεί

## Ουσιαστικά

**Στόχος:** Κατανοεί τη σημασία των ομώνυμων λέξεων, των αντίθετων Εξοικείωση με το έντεχνο λαϊκό παραμύθι.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Μια συντροφιά αληθινοί φίλοι

**Ενδεικτική πορεία:** Ο μαθητής με τη βοήθεια του δασκάλου αναγνωρίζει και κατανοεί την έννοια των ουσιαστικών. Ο δάσκαλος «οδηγεί» τα παιδιά στην κατάκτηση της έννοιας με ερωτήσεις που αναφέρονται στα φυσικά χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες των ουσιαστικών. Πέραν τούτου, θα μπορούσε να δημιουργήσει ομάδες με ζώα, πρόσωπα, πράγματα, ιδέες, ώστε ο μαθητής με τη βοήθεια των ομοιοτήτων τους να κατακτήσει την έννοια.

### Κείμενο 39: Μια συντροφιά αληθινοί φίλοι

Μια φορά κι έναν καιρό, ζούσε στην αρχή του δάσους ένας γέρος, που από πολύ μικρός είχε χάσει τη μιλιά του. Δεν μπορούσε να πει ούτε μια λέξη.

Κανένας δεν ήξερε τίποτα γι' αυτόν, από πού είχε έρθει, ποιο ήταν τ' όνομά του. Όλοι νόμιζαν πως ήταν πολύ δυστυχισμένος, έτσι όπως ζούσε ολομόναχος και σιωπηλός. Αλλά ο γέρος δεν ήταν μόνος, είχε την καλύτερη συντροφιά του κόσμου κι ίσως να ήταν ο πιο ευτυχισμένος άνθρωπος.

Μια καλή νεράιδα του είχε δώσει ένα πολύ μεγάλο χάρισμα, που κανένας άνθρωπος δεν το είχε. Του έδωσε το χάρισμα να καταλαβαίνει τα λόγια από τη μιλιά του αγέρα, της βροχής, και από τα πλάσματα του δάσους.

Μόνο που θα έπρεπε, για να μη χάσει το χάρισμά του, να το κρατάει μυστικό από τους ανθρώπους. Γι' αυτό έμενε μακριά τους.

Αλλά ο γέρος είχε για συντροφιά όλα τα πλάσματα του δάσους, που τον αγαπούσαν, κι ήταν ευχαριστημένος με το καλύβι του και το απλό του φαγητό που το φρόντιζε μόνος του.

Το καλοκαίρι έβρισκε στο δάσος βατόμουρα, τζιτζιφα, αγριοφράουλες, αγριοαχλαδάκια, διάφορα χόρτα. Κι είχε τόσα κάστανα και φουντούκια να μαζέψει και για το χειμώνα. Τις καλές μέρες του χειμώνα διάλεγε τα ωραιότερα μανιτάρια για τη σούπα του, που τη μαγείρευε στο τζάκι του και φίλευε όποιο μικρό ζώακι ερχόταν πεινασμένο στην πόρτα του.

Και τα βράδια, σαν φυσούσε ο αγέρας ή χτυπούσε στο καλύβι του η βροχή, πόσα παραμύθια δεν του έλεγαν μαζί με τα δέντρα και τα πουλιά. Παραμύθια για νεράιδες, μάγισσες, δράκους, βασιλόπουλα, βασιλοπούλες, για φτωχούς και πλούσιους, για καλούς και κακούς, για ευτυχισμένους και δυστυχισμένους, για τρελούς και γνωστικούς. Κι όλη μέρα οι φίλοι του τού δάσους, πόσα λόγια και πόσα τραγούδια δεν του έλεγαν, που κανένας άλλος άνθρωπος δεν τα είχε ακούσει.

Έτσι περνούσαν τα χρόνια κι ο γέρος όλο και πιο πολύ γερνούσε και κάθε χρόνο όλο και δέκα βήματα λιγότερα μπορούσε να κάνει. Αλλά, όσο αυτός προχωρούσε δέκα βήματα λιγότερα, τόσο οι φίλοι του τα δέντρα πλησίαζαν δέκα βήματα προς το καλύβι του. Όσπου κάποτε, δεν μπορούσε ούτε από την πόρτα της αυλής του να βγει. Τότε όμως, είχαν φτάσει πια γύρω στο φράχτη του η αγαπημένη του καστανιά, η φουντου-

κιά, η βατομουριά, η τζιτζιφιά, η αγριοφραουλιά, που του έριχναν στα χέρια τους καρπούς τους, και πολλά χόρτα και μανιτάρια φύτρωναν μέσα στην αυλή του.

Έτσι, ο γέρος δεν ένιωσε τα βαθιά του γεράματα κι όταν μια μέρα έκλεισε τα μάτια του, δεν κατάλαβε ότι δε θα τ' άνοιγε ποτέ πια.

Και, τότε, οι φίλοι του τα δέντρα έγειραν κι έριξαν όλα τους τα φύλλα και σκέπασαν το καλύβι με το γέρο. Η γη, σιγά-σιγά, το ρούφηξε μέσα της, έτσι που τίποτα δεν έμεινε απ' αυτόν και το μυστικό του.


Μόνο στη θέση εκείνη, φύτρωσε τ' ομορφότερο δέντρο του δάσους, που έλεγε κι έλεγε χιλιάδες παραμύθια στα δέντρα που ήταν γύρω μαζεμένα, στα ζώα και στα πουλιά, στη βροχή και στον αγέρα.

Κι εκείνο το μέρος έμεινε για πάντα το πιο όμορφο κομμάτι του δάσους, γιατί κάποτε είχαν μαζευτεί εκεί μια συντροφιά αληθινοί φίλοι: ο γέρος με το μεγάλο χάρισμα, τα ζωντανά του δάσους και τα δέντρα.

(Θ.Χ.)

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Ομώνυμες λέξεις



Ομώνυμες είναι οι λέξεις που προφέρονται το ίδιο αλλά έχουν διαφορετική σημασία.

Παράδειγμα: Το *κλίμα* της πατρίδας είναι μεσογειακό  
Το *κλήμα* της αυλής μας έχει σταφύλια

Βρες τις ομώνυμες λέξεις στο παρακάτω κείμενο:

Μια φορά κι έναν καιρό, ζούσε στην αρχή του δάσους ένας γέρος, που από πολύ μικρός είχε χάσει τη μιλιά του. Στο κέντρο της αυλής του σπιτιού του μια μεγάλη μηλιά του χάριζε τα μήλα της.

Οι ομώνυμες λέξεις είναι: η..... και η .....

Οι δύο λέξεις έχουν την ίδια .....

και διαφορετική .....

Η μιλιά (ομιλία) γράφεται με ..... ενώ το δέντρο γράφεται με .....

Άσκηση 2<sup>η</sup>: Αντίθετες λέξεις

Παραδείγματα:

μικρός		μεγάλος
ψηλός		κοντός
πλούσιος		φτωχός

Βρες τέτοιες λέξεις στη 7η παράγραφο και όποιες άλλες νομίζεις ότι μπορείς να βρεις στο κείμενο:

φτωχούς		πλούσιους

Άσκηση 3<sup>η</sup>: Ερωτήσεις κατανόησης:

Ποιος είναι ο ήρωας του παραμυθιού;

.....

Τι είχε χάσει από πολύ μικρός ο Μπάρμπα Γιάννης;

.....

Ποιο χάρισμα του είχε δώσει η νεράιδα;

.....

Θα μπορούσε να είχε συμβεί αυτή η ιστορία;

.....

Πώς ονομάζεται η ιστορία που:

αρχίζει με «Μια φορά κι έναν καιρό»

έχει συνήθως μάγισσες και νεράιδες και

έχει αίσιο (καλό) τέλος;

.....

Τι μας «λέει» η τριανταφυλλιά με την ευωδιά της;

.....

Τι μας «λέει» η τριανταφυλλιά με τα αγκάθια της;

.....

Μπορείς να θυμηθείς εκφράσεις που έχουν σχέση με τα μυστικά;

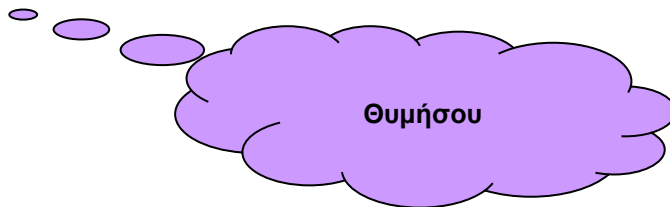
.....  
.....  
.....  
.....

### Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Προσπάθησε να βρεις τα ουσιαστικά και να τα καταγράψεις στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με το γένος τους

(ο) Αρσενικά	(η) Θηλυκά	(το) Ουδέτερα

Άσκηση 2<sup>η</sup>: Προσπάθησε να καταγράψεις στον παρακάτω πίνακα τα ουσιαστικά που βρήκες στο κείμενο ανάλογα με το αν είναι ισοσύλλαβα, ανισοσύλλαβα, ιδιόκλιτα.



Τα ουσιαστικά που έχουν στον πληθυντικό τόσες συλλαβές όσες και στον ενικό λέγονται *ισοσύλλαβα*.

Τα ουσιαστικά που έχουν στον πληθυντικό αριθμό μια συλλαβή παραπάνω από ό,τι έχουν στον ενικό λέγονται *ανισοσύλλαβα*.

Μερικά ουσιαστικά δεν έχουν όλες τις πτώσεις και των δύο αριθμών και ονομάζονται *ελλειπτικά* (το δείλι, το πρωί).

Τα ουσιαστικά που δεν κλίνονται κατά μία από τις τρεις κλίσεις παρά ακολουθούν δικό τους σχηματισμό λέγονται *ιδιόκλιτα* (ο δεκανέας – οι δεκανείς, ο συγγενής – οι συγγενείς).

Τα ουσιαστικά που στον πληθυντικό αριθμό αλλάζουν γένος και έτσι ακολουθούν άλλη κλίση ονομάζονται *διπλόκλιτα* (ο βράχος – οι βράχοι – τα βράχια).

Τα ουσιαστικά που έχουν δύο τύπους, τον ένα με μια συλλαβή λιγότερη, και με διαφορετική συνήθως σημασία λέγονται *διπλόμορφα* (γέροντας – γέρος, Άτλαντας – Άτλας).

Τα ουσιαστικά που σχηματίζονται στον ενικό ή τον πληθυντικό με διαφορετικούς τύπους λέγονται *διπλοκατάληκτα* (ο γονιός – οι γονιοί και γονείς).

Ισοσύλλαβα	Ανισοσύλλαβα	Ιδιόκλιτα	Διπλόκλιτα	Ελλειπτικά

Άσκηση 3<sup>η</sup>: Προσπάθησε να καταγράψεις τα ουσιαστικά που βρήκες στο κείμενο ανάλογα με το αν είναι οξύτονα, παροξύτονα ή προπαροξύτονα

Θυμήσου: οι λέξεις που τονίζονται στη λήγουσα λέγονται *οξύτονες*, αυτές που τονίζονται στην παραλήγουσα λέγονται *παροξύτονες*, ενώ αυτές που τονίζονται στην προπαραλήγουσα λέγονται *προπαροξύτονες*.

Οξύτονα	Παροξύτονα	Προπαροξύτονα

**Άσκηση 4<sup>η</sup>: Συμπλήρωσε ό,τι λείπει**

Το δάσ..... ήταν μεγάλ..... Στη μέση του, περίπου, ζούσε σε μια καλύβα ένας γέρ....., απ' αυτούς τους γέροντ..... που μιλάνε συνήθως τα παραμύθ..... Ο γέρ..... μας λοιπόν δεν είχε μιλι..... και η μόνη του συντροφι..... ήταν οι κάτοικ..... του δάσ....., δηλαδή τα πουλι....., τα ζώ..... και τα φυτ..... Και όπως συμβαίνει συνήθως στα παραμύθι....., μια νεράιδ..... του έδωσε ένα πολύ σπουδαίο χάρισμ..... Απ' αυτά τα χαρίσματα..... που κάνουν τους ανθρώπ..... ξεχωριστ.....και αγαπητ.....που δεν είχε καμία σχέσ..... με τα χαρίσματ..... των δράκ..... και των μαγισσ..... Ο γέροντ..... μας, λοιπόν είχε την ικανότητ..... να καταλαβαίνει τα λόγι..... από όλα τα πλάσματ..... της φύσ..... που οι άλλοι άνθρωπ..... δεν θα μπορούσαν να καταλάβουν. Οι νεράιδ..... πάντοτε δίνουν ξεχωριστ..... χαρίσματ..... στους ξεχωριστ..... ανθρώπ..... Έτσι, ο γέροντ..... μας καταλάβαινε τα λόγι..... του αγέρ....., της βροχ..... και όλων των πλάσματ..... του δάσ.....

Στο καλύβ..... του είχε πάντα διάφορα φαγητ..... και φίλευε με μεγάλη χαρ..... όλους τους επισκέπτ..... του. Τα τζίτζιφ....., οι αγιοφράουλ....., τα χόρτ....., τα κάσταν....., τα φουντούκι..... και προπαντός η καλή διάθεσ..... δεν έλειπαν ποτέ από το καλυβάκ..... του. Έτσι όμορφα περνούσαν οι χειμών..... και τα καλοκαίρι.....και κάποτε.....ο γέροντ..... μας έφτασε στα βαθι..... γεράματ..... Τα βήματ..... του έγιναν πιο βαριά, τόσο βαριά, που κάποτε δεν μπορούσε πια να περπατήσει. Τότε, ανέλαβαν την φροντίδ..... του οι καλοί του φίλ....., τα δέντρ..... και τα φυτ.....

Τη συνέχει..... και το τέλ..... της ιστορί..... μας δεν σας την αφηγηθώ, γιατί θέλω, αν ποτέ πάω στο δάσ....., να συναντήσω το γεράκ..... μας.

**Δραστηριότητα 3<sup>η</sup>**

**Στόχος:** Αναγνωρίζει μορφήματα των λέξεων, το ρόλο και τη σημασία τους (καταλήξεις, γένος ουσιαστικών)

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

### Κείμενο 40: Ο μύθος της Περσεφόνης

**Ενδεικτική πορεία:** Όπως και στην προηγούμενη δραστηριότητα

### Κείμενο 41: Ο μύθος της Περσεφόνης

Στα πολύ παλιά χρόνια, επειδή οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να εξηγήσουν πώς γίνεται ν' αλλάζει ο καιρός, τη μια δηλαδή να έρχεται ο χειμώνας και την άλλη άνοιξη ή καλοκαίρι, έπλασαν ένα μύθο.

Ζούσε, λέει, σε εκείνα τα χρόνια μια όμορφη και χαριτωμένη κοπέλα, η Περσεφόνη. Έλεγαν πως ήταν κόρη του Θεού Δία και της Θεάς Δήμητρας.

Η Περσεφόνη περνούσε τον καιρό της ανάμεσα στα λουλούδια και τα πουλιά κι ο κόσμος την αγαπούσε πολύ. Τη ζήλεψε όμως ο Θεός του Κάτω Κόσμου, ο Άδης, και την πήρε μαζί του.

Η Δήμητρα έψαξε να βρει την κόρη της, μα δεν την έβρισκε πουθενά. Εννιά μέρες και εννιά νύχτες τη γύρευε και κανένας δεν ήξερε να της πει τι απέγινε. Απάνω στις εννιά μέρες, όμως, της μίλησε ο ήλιος, που όλα τα βλέπει στη γη, και της είπε το μυστικό.

Η Δήμητρα τότε ανέβηκε στον Όλυμπο, όπου κατοικούσε ο Δίας, και του ζήτησε να φέρει πίσω την κόρη τους. Στην αρχή ο Άδης δεν ήθελε να τη δώσει με κανέναν τρόπο. Στο τέλος, όμως, έκαμαν μια συμφωνία: τέσσερις μήνες να μένει η Περσεφόνη στον Κάτω Κόσμο με τον άντρα της και τον άλλο χρόνο να γυρνάει στη μάνα της, πάνω στη γη.

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Ουσιαστικά

Προσπάθησε να βάλεις στη σωστή στήλη του παρακάτω πίνακα τα ουσιαστικά που ακολουθούν:

άνθρωπος, Περσεφόνη, καιρός, νύχτα, χειμώνας, λουλούδι, Όλυμπος, τρόπος, Δήμητρα, μύθος, θεός, θεά, κόσμος, μυστικό, Άδης, άντρας, ήλιος, άνοιξη, ιστορία, κοπέλα, κόρη, ημέρα, καλοκαίρι.

**Βοήθεια:** Θα σε διευκολύνει αν προσπαθήσεις να βρεις την ονομαστική του ενικού αριθμού, αν βάλεις δηλαδή μπροστά το άρθρο ο, η, το, ανάλογα αν είναι αρσενικό, θηλυκό ή ουδέτερο.



(ο) αρσενικά	(η) θηλυκά	(το) ουδέτερα

Άσκηση 2<sup>η</sup> : Συμπλήρωσε τις καταλήξεις:

Ο άνθρωπ..... μαθαίνει να οδηγεί.  
 Η Περσεφόν..... ήταν κόρη της Δήμητρ.....  
 Ο καιρ..... σήμερα είναι καλός  
 Οι καιρ..... αλλάζουν  
 Της νύχτ..... τις δουλειές τις βλέπει η μέρ..... και γελά  
 Ο χειμών..... είναι μια από τις τέσσερις εποχ.....  
 Τα λουλούδι..... ανθίζουν την Άνοιξ.....  
 Ο Όλυμπ..... είναι το ψηλότερο βουν..... της Ελλάδ.....  
 Η Δήμητρ..... ήταν θεά της γεωργίας  
 Της Δήμητρ..... η κόρη ήταν η Περσεφόν.....  
 Οι μύθ..... άρεσαν στους αρχαί..... Έλλην.....  
 Οι θε..... του Ολύμπ..... ήταν δώδεκα  
 Η Δήμητρ..... γνώριζε τα μυστικ..... των λουλουδι..... και των φυτ.....  
 Τα καλοκαίρι..... έρχονται και φεύγουν

Άσκηση 3<sup>η</sup>: Κύρια και κοινά ουσιαστικά

Υπογράμμισε τα κύρια ουσιαστικά:

Άνθρωπος, Περσεφόνη, καιρός, νύχτα, χειμώνας, λουλούδι, Όλυμπος, τρόπος, Δήμητρα, μύθος, θεός, θεά, κόσμος, μυστικό, Άδης, άντρας, ήλιος, άνοιξη, ιστορία, κοπέλα, κόρη, ημέρα, καλοκαίρι.

#### Δραστηριότητα 4<sup>η</sup>

**Στόχος:** Ουσιαστικά -κατανόηση κειμένου -διαγραφή του λανθασμένου.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Ο Ίκαρος και ο Δαίδαλος

**Ενδεικτική πορεία:** όπως και στην προηγούμενη δραστηριότητα.

## Κείμενο 42: Ο Ίκαρος και ο Δαίδαλος

Στα πολύ παλιά χρόνια, ένας από τους πιο ξακουστούς αρχιτέκτονες ήταν και ο Δαίδαλος. Έτσι, μια μέρα, τον κάλεσε ο βασιλιάς Μίνωας, από την Κρήτη και του ανέθεσε να χτίσει το παλάτι του, που ονομάστηκε λαβύρινθος και όπως λένε πολλοί, δεν μπορούσε να βρει κάποιος την έξοδο του εύκολα.

Αφού τελείωσε ο λαβύρινθος, μια μέρα, έπειτα από πολλές σκέψεις, ο Δαίδαλος βρήκε τη δύναμη και είπε στο βασιλιά:.

-Βασιλιά μου, το καθήκον μου το έκανα, τώρα θέλω να φύγω, πρέπει να φύγω. Θέλω να ταξιδέψω και σε άλλα μέρη.

Ο Μίνωας όμως δεν άφησε το Δαίδαλο να φύγει. Τότε ο Δαίδαλος πήρε κερί και έφτιαξε τέσσερα φτερά, δύο για το γιο του και δύο για τον εαυτό του. Έτσι, πατέρας και γιος πέταξαν πάνω από τη θάλασσα.

-Μην πετάς τόσο ψηλά, είπε ο Δαίδαλος στο γιο του.

Ο Ίκαρος όμως δεν άκουσε τον πατέρα του και πέταξε ψηλά. Έφτασε ως τον ήλιο. Τότε τα φτερά του έλιωσαν κι έπεσε στη θάλασσα, κοντά σ' ένα νησί. Από τότε το νησί αυτό λέγεται Ικαρία και η θάλασσα Ικάριο πέλαγος.

Άσκηση 1<sup>η</sup>: Ερωτήσεις κατανόησης

Βάλε σε κύκλο τη σωστή απάντηση

Ο Δαίδαλος ήταν:	α. πατέρας του Ίκαρου β. γιος του Ίκαρου γ. πατέρας του Μίνωα
------------------	---

Ο Δαίδαλος ήταν ένας αρχιτέκτονας:	α. από την Κρήτη β. από την Ικαρία γ. από την Πελοπόννησο
------------------------------------	---

Ο Δαίδαλος έφτιαξε:	α. τέσσερα κεριά β. δύο φτερά γ. έξι φτερά
---------------------	--

Ο Ίκαρος πέταξε ψηλά και έφτασε:	α. κοντά στο φεγγάρι β. στην Ικαρία γ. κοντά στον ήλιο
----------------------------------	--

Τα φτερά του Ίκαρου έλιωσαν και έπεσε:	α. στην Ικαρία β. στην Κρήτη γ. στη θάλασσα
--	---

Άσκηση 2<sup>η</sup>: Βάλε ένα κύκλο στις προτάσεις που είναι αληθινές

Ο Δαίδαλος πήγε στην Κρήτη κι έχτισε το λαβύρινθο

Ο Δαίδαλος πήρε κερί και έφτιαξε το λαβύρινθο  
 Ο Δαίδαλος και ο Ίκαρος πέταξαν πάνω από το φεγγάρι  
 Ο Ίκαρος πέταξε πολύ ψηλά  
 Τα φτερά του Ίκαρου έλιωσαν και έπεσε σ' ένα νησί.

Άσκηση 3<sup>η</sup>: Προσπάθησε να βρεις τα ουσιαστικά και να τα καταγράψεις στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με το γένος τους

(ο) Αρσενικά	(η) Θηλυκά	(το) Ουδέτερα

Άσκηση 4<sup>η</sup>: Συμπλήρωσε ό,τι λείπει

Στα πολύ παλι..... χρόνι..... ο Δαίδαλ..... ήταν ένας από τους πιο ξακουστ..... αρχιτέκτον.....

Κάποια μέρ..... τον κάλεσε ο Μίνω....., ένας από τους πιο ξακουστ..... βασιλιά..... όλων των εποχ....., και του είπε να χτίσει ένα από τα παλάτ..... του. Οι μέρ..... περνούσαν και οι εργασί..... στην Κρήτ..... κάποτε τελείωσαν. Τότε, ο Δαίδαλ..... παρακάλεσε τον Μίνω..... να του επιτρέψει να φύγει μαζί με το γι..... του, τον Ίκαρο. Ο βασιλι..... όμως χωρίς πολλές σκέψ..... αρνήθηκε να τους δώσει την άδει..... να φύγουν.

Μετά από αυτό, ο Δαίδαλ....., ως σπουδ..... μηχανικός που ήταν, κατασκεύασε τέσσερα φτερ..... από κερ....., με τα οποία προσπάθησαν να φύγουν από το νησ..... Ο Δαίδαλ..... έλεγε συνέχεια στον Ίκαρο να μην πετάει ψηλά, για να μη λειώσουν τα φτερ..... του. Πέταξαν πάνω από θάλασσ..... και νησι....., ώσπου, κάποια μέρ....., ο Ίκαρ....., ξεχνώντας τη συμβουλή του πατέρ..... του, πέταξε ψηλά, έλιωσαν τα φτερ..... του από τη ζέστ..... του ήλι..... και έπεσε στο πέλαγ....., που για να ξεχωρίζει μάλιστα από τα άλλα πελάγ..... ονομάστηκε Ικάρι..... Το νησί που βρίσκονταν εκεί κοντά ονομάστηκε Ικάρι.....

## Κόμικς

**Στόχος:** Να εξοικειωθεί ο μαθητής με άλλη μορφή κειμένου όπως αυτή των «Κόμικς»

### Υλικά – παιδαγωγικά μέσα

#### Κείμενο 43: «Η έπαυλη των ανέμων» (Μίκυ Μάους)

**Επιμέρους στόχος,** αυτών των δραστηριοτήτων, είναι να δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές να αναπτύξουν το προφορικό λόγο και να έρθουν σε επαφή με άλλη μορφή κειμένου.

### Ενδεικτική πορεία

Το κόμικ διαβάζεται από το δάσκαλο και στη συνέχεια οι μαθητές επιλέγουν έναν ήρωα του κόμικ και το διαβάζουν ομαδικά. Οι ομάδες μαθητών που έχουν δημιουργηθεί αναλαμβάνουν να συνεχίσουν την ιστορία ώστε να έχει διαφορετική εξέλιξη κάθε φορά. Στη συνέχεια γίνονται οι ασκήσεις που ακολουθούν.

Ερωτήσεις κατανόησης

Τι ήθελε ν' αγοράσει ο κύριος Χιονομούρης;

Τι σχεδίαζε να κάνει εκεί;

Τι ήθελε να μάθει;

Τι απάντησε ο Ντόναλντ;

Τι αγόρασαν τα ανίψια του Ντόναλντ και τι έκαναν μ' αυτό;

Οι μαθητές χωρίζονται σε ζευγάρια

Τι διάλογο θα κάνατε στις παρακάτω καταστάσεις;

Θέλω να αγοράσω ένα οικόπεδο

Θέλω να αγοράσω ένα μηχάνημα

Έχω χαθεί και ρωτώ για να βρω το δρόμο

Μου τηλεφωνεί κάποιος που έχω καιρό να μιλήσω μαζί του

Φτιάξτε διαλόγους που θα είχατε με τους παρακάτω επαγγελματίες:

Μεσίτη

Πωλητή

Κρεοπώλη

Μανάβη

Φούρναρη

Κομμωτή

Ταχυδρόμο

Οδηγό ταξί

Πες όσες περισσότερες δραστηριότητες σχετίζονται με τα ακόλουθα επαγγέλματα:(π.χ. Δάσκαλος: διαβάζει, εξηγεί, συμβουλεύει, διορθώνει, εκπαιδεύει κ.ά.)

Μεσίτης

Αγρότης  
Αθλητής  
Πυροσβέστης  
Δικηγόρος  
Μηχανικός  
Γιατρός

Βρες όσες λέξεις μπορείς που να έχουν σχέση με τα παρακάτω θέματα:

Αγορά οικοπέδου

Καιρός

Γκολφ

Λιβάδι

Να αναφέρεις τι θα έκανες εάν βρισκόσουν στις παρακάτω καταστάσεις

Αν έβρεχε και δεν είχες ομπρέλα

Αν το αυτοκίνητό σου χαλούσε στα μέσα της εθνικής οδού και το κινητό σου δεν  
είχε σήμα

Αν ήσουν άρρωστος και είχες πυρετό

Αν έχανες το σκύλο σου

Αν υπήρχε διακοπή ρεύματος

Κείμενο 44: Το κόμικ



## Κατανόηση κειμένου – Δημιουργική γραφή

### Ενότητα 1<sup>η</sup>: Κατανόηση κειμένου – Δημιουργική γραφή

Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>: Κατανόηση παιδικού λογοτεχνικού νεοτερικού αφηγήματος

**Στόχος:** Εξοικείωση με λογοτεχνικά κείμενα νεοτερικής γραφής, ανάπτυξη δεξιοτήτων που συνδέονται με την κατανόηση ενός παιδικού αφηγήματος.

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Η παράξενη ιστορία που γράφτηκε μόνη της ( Χ. Μπουλωτής)

### Ενδεικτική πορεία

Το κείμενο μπορεί να δίδεται για επεξεργασία στο σπίτι και αφού διαβαστεί από τον εκπαιδευτικό ή από τα παιδιά γίνεται αντικείμενο ειδικής επεξεργασίας. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο τα σημεία στα οποία εντοπίζονται οι απαντήσεις των ερωτήσεων που θα θέσουμε στα παιδιά, σημειώνοντας αρχικά και απαλείφοντας αργότερα με αριθμούς τα σημεία που αντιστοιχούν στις ερωτήσεις.

### Κείμενο 45: Η παράξενη ιστορία που γράφτηκε μόνη της

Με τις ιστοριούλες αυτές τα πράγματα κύλησαν κάπως αλλιώς. Συνήθως πηγαίνει πρώτα ο συγγραφέας, λέει ότι έχει να πει, κι ύστερα ξοπίσω του ο εικονογράφος βγάζει εικόνες απ' τις λέξεις. Καμιά φορά βαδίζουν πλάι πλάι. Εδώ όμως όλα ξεκίνησαν απ' τις εικόνες. Ζωγραφισμένες η κάθε μια κι απ' άλλο χέρι – ανάμεσα στο 1920 και το 1923 (βλέπε σελ 63) – γοήτεψαν το μάτι, έγιναν πρόκληση για να γραφτούν οι επτά γιορτινές ιστοριούλες. Πρόκληση κι άσκηση μαζί. Κάθε εικόνα θα μπορούσε, βέβαια, να 'ναι αφορμή για δεκάδες άλλες, διαφορετικές ιστοριούλες. Δεν εξαντλείται η εικόνα έτσι εύκολα με τα λόγια, κι η φαντασία έχει ατέλειωτα μονοπάτια.

Οι τρεις πρώτες γράφτηκαν στο Παρίσι, μέσα Δεκέμβρη του '89, οι άλλες τρεις στο τρένο από Wurzburg για Αθήνα στις 12 και 13 Γενάρη του '90, κι η τελευταία, στ' Ακρωτήρι της Σαντορίνης, στο σπίτι των ανασκαφών, προς το τέλος του Ιούλη του '91, κι είχε πανσέληνο.

Πριν πάρουν το δρόμο για τύπωμα, τις άκουσαν η Μαρία, η Άθα, ο Αλέξης κι η Σεμέλη.

Χ.Μ.

Δυο μανιές είχε από μικρός ο κύριος Λεονάρντο. Να σκαρώνει ιστοριούλες στο χαρτί και να λαβαίνει γράμματα και κάρτες. Και το 'ξερε καλά πως για να χτυπά ο ταχυδρόμος συχνά την πόρτα του, έπρεπε κι αυτός να στέλνει γράμματα και κάρτες ολόένα. Τα τελευταία όμως χρόνια τον είχε πιάσει το παράπονο. Όλο και πιο λίγο έγραφαν οι άνθρωποι. Ακόμα κι οι καλύτεροί του φίλοι σπάνια του απαντούσαν. Μονάχα τις γιορτές – Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά – «θερμές ευχές» κι «ευτυχισμένος ο καινούριος χρόνος», κι άλλα τέτοια.

Όσο για την άλλη του μανία, τις ιστοριούλες δηλαδή, ε... τα πράγματα δουλεύανε ρολόι. Έγραφε όποτε του 'κανε κέφι, έγραφε, κι έγραφε ασταμάτητα. Δεν πρόφτανε να τελειώσει τη μια ιστοριούλα κι αρχινούσε άλλη. Κι ήταν φορές που σκάρωνε μαζί τρεις, πέντε, δέκα ιστοριούλες. Καμάρωνε κρυφά ο κύριος Λεονάρντο για το ταλέντο του. Κι εδώ που τα λέμε όχι άδικα, αφού για καθετί που άκουγε, γεννιόταν ευθύς και μια ιστοριούλα στο μυαλό του. Στην πολιτεία όμως όπου ζούσε ο κύριος Λεονάρντο οι άνθρωποι δεν αγαπούσαν τις ιστοριούλες. Ο ίδιος πίστευε, απλά, πως ύστερα από μια μεγάλη επιδημία, ανάμεσα σ' άλλα δεινά που τους βρήκαν, είχαν ξεμάθει να διαβάζουν, και πως μόνο μικρές φράσεις καταλάβαιναν. Αυτές δηλαδή που τις ήξεραν από παλιά, όπως «θερμές ευχές για τα Χριστούγεννα», «ευτυχισμένος ο καινούριος χρόνος», κι άλλα τέτοια.

Γι' αυτό, λοιπόν, ο κύριος Λεονάρντο σαν τελείωνε μια ιστοριούλα περίμενε να πέσει η νύχτα, να σβήσει το φως και στο τελευταίο παράθυρο της πολιτείας, κι έτρεχε ύστερα σ' έναν ερειπωμένο πύργο πλάι στο ποτάμι. Σκαρφάλωνε στη στέγη του, στο πιο ψηλό σημείο σκαρφάλωνε, κι από κει άφηνε στο αεράκι την ιστοριούλα του, να την πάρει πέρα μακριά, σε άλλες πολιτείες. Γιατί αν οι συντοπίτες του είχαν ξεμάθει να διαβάζουν, οι άνθρωποι σε άλλες πολιτείες – είχε τις πληροφορίες του αυτός – διάβαζαν ακόμη, και μάλιστα πολύ. Κάθε φορά καθώς άφηνε στο αεράκι το χαρτί με τη φρεσκογραμμένη ιστοριούλα, ψιθύριζε κάτι λέξεις ακαταλαβίστικες που μπορεί και να 'ταν μαγικές. Και κλείνοντας τα μάτια φανταζόταν την ιστοριούλα του στα χέρια ενός παιδιού. Αυτή ήταν η προτίμησή του, να βρίσκουν τις ιστοριούλες του παιδιά.

Κάποια Χριστούγεννα όμως έτυχε στον κύριο Λεονάρντο να περάσει δύσκολες ώρες. Ίσως τις πιο δύσκολες της ζωής του. Αιτία κι αφορμή μια κάρτα ολότελα απρόσμενη απ' έναν παιδικό του φίλο, τον καλύτερο, που είχε να τον δει τριάντα τόσα χρόνια. «Αγαπημένε μου Λεονάρντο» του 'γραφε ανάμεσα σε άλλα «δυσάρεστα πράγματα θυμάμαι πάντα με νοσταλγία απ' τα παιδικά μας χρόνια: Τα τρελά παιχνίδια μας στην ακροποταμιά και τις ιστοριούλες σου, προπάντων τις χριστουγεννιάτικες. Αλήθεια, συνεχίζεις;». Συγκινήθηκε βέβαια πολύ ο κύριος Λεονάρντο, μα πάρα πολύ! Και σκέφτηκε πως η καλύτερη απάντηση θα 'ταν να ταχυδρομούσε στον παλιό του φίλο μια χριστουγεννιάτικη ιστοριούλα. Ειδικά γι' αυτόν θα την έγραφε. Και σαν απόδειξη – οι παλιοί καλοί φίλοι θέλουν πάντα αποδείξεις -, η ιστοριούλα θα πλεκόταν γύρω απ' την εικόνα της κάρτας που του είχε στείλει.

Κάτω απ' το χριστουγεννιάτικο δέντρο ένα αγόρι σε ξύλινο άλογο με ρόδες, να καλπάζει, κι ένα κορίτσι μ' ένα μωρό στην αγκαλιά, φασκιωμένο – η παλιά της κούκλα ή ίσως η καινούρια. Αυτά έδειχνε η κάρτα. Κι ήθελε ο κύριος Λεονάρντο να 'ναι παράξενη η ιστοριούλα, όσο γινόταν πιο παράξενη και όμορφη.

Πρώτη φορά όμως – άλλο πάλι και τούτο – δεν του κατέβαιναν ιδέες. Ή μάλλον του κατέβαιναν, μα δεν του άρεσε καμιά. Κι αυτές που τύχαινε να του αρέσουν, όσο κι αν προσπαθούσε, δεν στάθηκε μπορετό να τις συναρμολογήσει στο χαρτί. Θα 'βαζε τ' άλογο να μιλάει; Ή θα 'ταν μήπως ένα πραγματικό άλογο που κάθε Χριστούγεννα μεταμορφωνόταν σε ξύλινο παιχνίδι; Κι ο καρβιλάριος του, και το κορίτσι με την κούκλα; Τη μια σκεφτόταν να γράψει για μια παλιά ιστοριούλα αγάπης. Ύστερα άλλαζε γνώμη κι έλεγε να μιλήσει για δυο μεγάλους που γίνανε, ανήμερα Χριστούγεννα, παιδιά και μείναν έτσι, ή...



Καθόταν να πει το τσάι του ο κύριος Λεονάρντο, πήγαινε για ψώνια, κι ο νους του εκεί. Κατέβηκε να περπατήσει στην ακροποταμιά, χώθηκε βαθιά στο δάσος, κλείστηκε στο δωμάτιό του ώρες ατέλειωτες. Μα τίποτα.

«Φαίνεται, είμαι εξαιρετικά συγκινημένος και δεν μπορώ να κατασταλάξω» μονολογούσε ανυπόμονα. Γιατί φοβόταν πολύ ο κύριος Λεονάρντο να παραδεχτεί πως ίσως και να στέρευαν οι ιστοριούλες του. Και θα 'ταν σαν να γύρναγε ο κόσμος ανάποδα, αν δεν μπορούσε πια να ξαναγράψει. Σιγά σιγά η ανυπομονησία του έγινε ανησυχία, κι αυτή με τη σειρά της φόβος. Άρχισε ν' απελπίζεται, να πίνει κιάλας καθώς ξημεροβραδιαζόταν μπροστά στο λευκό χαρτί πασχίζοντας να γράψει δυο αράδες.

Μια από κείνες όμως τις φορές, κάποιο χάραμα, έτσι όπως έγριρε πιωμένος το κεφάλι κι αποκοιμήθηκε πάνω στο λευκό χαρτί, έγινε κάτι που μοιάζει απίστευτο, αν το καλοξετάσεις. Η χριστουγεννιάτικη ιστοριούλα γράφτηκε από μόνη της! Μια μια οι σκέψεις και οι ιδέες του κύλησαν στο χαρτί, μπήκαν γρήγορα σε σειρά και τάξη. Γέμισε το χαρτί πυκνά ίσαμε κάτω, κι εκεί, στην άκρη δεξιά, μπήκε και τ' όνομά του: Λεονάρντο. Κι ύστερα, ένας δυνατός αέρας άνοιξε διάπλατα το παράθυρο και πήρε το χαρτί με την ιστοριούλα.

Για όλα αυτά, τα θαυμαστά και τα απίστευτα, ο κύριος Λεονάρντο θα μάθαινε μετά από πολύ καιρό, ή μάλλον θα τα φανταζόταν πώς πρέπει να έγιναν, όταν έλαβε μια δεύτερη κάρτα απ' τον παιδικό του φίλο. «Αγαπημένε μου Λεονάρντο» του 'λεγε «την πιο όμορφη, την πιο παράξενη χριστουγεννιάτικη ιστοριούλα μου 'στειλες. Πώς να σ' ευχαριστήσω, αγαπημένε μου Λεονάρντο».

Και ο κύριος Λεονάρντο συγκινήθηκε, βέβαια, ξανά πολύ, μα πάρα πολύ, και τρισευχισμένος κάθισε και σκάρωσε στα γρήγορα μια ιστοριούλα για τη χριστουγεννιάτικη ιστοριούλα που γράφτηκε από μόνη της.

Κλασική ιστορία με εμφανή τα χαρακτηριστικά της αυτοαναφορικότητας, δηλαδή έχουμε μια ιστορία που αναφέρεται στον εαυτό τη και ειδικότερα, στον τρόπο σύνθεση και κατασκευής της.

Ενδεικτικές ασκήσεις:

1. Βρείτε πού κρύβεται η σωστή απάντηση στο κείμενό σας στις παρακάτω ερωτήσεις:

Πόσες μανιές είχε ο κος Λεονάρντο;

Τι παράπονο είχε τα τελευταία χρόνια;

Τι λάβαινε στο σπίτι του, κάθε Χριστούγεννα και Πρωτοχρονιά ο κος Λεονάρντο;

Κάθε πότε έγραφε ιστοριούλες ο κος Λεονάρντο;

Ήταν περήφανος ο κος Λεονάρντο για το ταλέντο του να γράφει ιστορίες;

Πως έγραφε τις ιστορίες του ο Λεονάρντο;

Στην πολιτεία που ζούσε ο Λεονάρντο οι άνθρωποι αγαπούσαν τις ιστοριούλες;

Πως συνέβη αυτό;, τι πίστευε ο κος Λεονάρντο;

Πού τις πήγαινε τις ιστοριούλες του;

Σε ποιον ήθελε να φτάνουν οι ιστορίες του;

Τι συνέβη στον κος Λεονάρντο κάποια Χριστούγεννα;

Πώς την έγραψε την ιστορία ο κος Λεονάρντο;

Τι έγινε στο τέλος;

2. Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

Ανακαλύψτε τους τρόπους με τους οποίους ο Λεονάρντο συνέθετε τις ιστορίες.

Ανακαλύψτε τις ιδέες που είχε στο μυαλό του ο Λεονάρντο, καθώς επιχειρούσε να γράψει την ιστορία του αλλά τις απέρριπτε.  
Περιγράψτε, όπως μπορείτε τον ερειπωμένο πύργο του Λεονάρντο

### *Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>: κατανόηση λογοτεχνικού νεοτερικού αφηγήματος*

**Στόχος:** ανάπτυξη στρατηγικών κατανόησης κειμένου

**Επίπεδο :** δεύτερο

**Κείμενο:** το ίδιο

Ενδεικτική πορεία:

Τα παιδιά απαντούν σε ερωτήσεις όχι μόνο κατανόησης του περιεχομένου και χρονικών ακολουθιών (ποιος είναι ο πρωταγωνιστής, τι ήθελε, τι έκανε τελικά, που πηγαίνει και τι έγινε τότε, τι έγινε μετά), αλλά και σε ερωτήσεις που ερμηνεύουν τα κίνητρα και τη συμπεριφορά των ηρώων και απαιτούν χρήση συμπερασματικών διαδικασιών (γιατί χάρηκε, γιατί λυπήθηκε, γιατί ο ήρωας θύμωσε, πώς τα κατάφερε στο τέλος ) και σε ερωτήσεις προβολικές ή επεκτατικές που οδηγούν στη θεωρητική χρήση της αποκτημένης πληροφορίας και γνώσης (τι θα έκανες εσύ στη θέση του ήρωα, ήταν σωστός ο ήρωας ή έκανε λάθος και γιατί) και συνδέονται με πλήρη και βαθιά κατανόηση του κειμένου.

Ενδεικτικές Ασκήσεις:

Ποιος είναι ο ήρωας της μικρής ιστορίας;

Ποιες είναι οι δυο μανίες που είχε ο κος Λεονάρντο;

Στην πολιτεία που ζούσε ο Λεονάρντο οι άνθρωποι αγαπούσαν τις ιστοριούλες;

Ναι ή όχι; Γιατί;

Ήταν χαρούμενος ο κος Λεονάρντο

Τι πίστευε για αυτό ο Λεονάρντο;

Τι έκανε τις ιστοριούλες που έγραφε ο κος Λεονάρντο, σε ποιον τις έστελνε και με ποιον τρόπο;

Τι συνέβη στον Λεονάρντο κάποια Χριστούγεννα;

Γιατί δεν μπορούσε να γράψει μια ιστοριούλα;

Γιατί μεθούσε κάθε βράδυ ο κος Λεονάρντο;

Πώς τελειώνει η ιστορία;

Τελικά η ιστοριούλα γράφτηκε μόνη της; Το πιστεύετε ή όχι;

Στο τέλος όμως ο Λεονάρντο κάθεται και γράφει μια ιστοριούλα για την ιστορία που γράφτηκε μόνη της.

Πόσες είναι οι κάρτες και πόσες είναι οι ιστορίες;

Πως γράφεται γενικά μια ιστορία; Τι μας λέει ο Λεονάρντο;

Εξετάστε την απάντησή σας και στην ιστορία αλλά και στον πρόλογο του βιβλίου.

Σημειώστε ή υπογραμμίστε τις ιδέες που είχε ο Λεονάρντο αλλά δεν του αρέσαν. Εσάς σας αρέσουν αυτές οι ιδέες. Να τις χρησιμοποιήσουμε;

### Δραστηριότητα 3<sup>η</sup>: δημιουργική γραφή

**Στόχος:** ανάπτυξη δημιουργικότητας και φαντασίας. Καλλιέργεια συγγραφικών δεξιοτήτων.

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα

Ενδεικτική πορεία:

Παροτρύνουμε τα παιδιά με φράσεις προκλητικές όπως:

Π.χ. Θα ταξιδέψουμε στη μακρινή χώρα του κ. Λεονάρντο...Εμπρός να ανακαλύψουμε τον ερειπωμένο πύργο του κου Λεονάρντο...θα ταξιδέψουμε όπως και οι ιστορίες του σε μέρη μακρινά...θα συνθέσουμε φανταστικές ιστορίες...θα παίξουμε με λέξεις με νοήματα αλλά και με μάγισσες και νεράιδες...

Θα γίνουμε μικροί συγγραφείς;

1<sup>η</sup> επιλογή: εξετάζουμε την κάρτα που κοσμεί την αρχή του κειμένου και βάζουμε το άλογο να μιλάει: να λέει το παράπονό του, καθώς το πήραν από το στάβλο και το φέραν άρον – άρον μέσα σε ένα σπίτι. Τι του συνέβη, χαίρεται, κλαίει, στενοχωριέται, είναι θυμωμένο, με ποιον τα έχει βάλει και διαμαρτύρεται.

2<sup>η</sup> επιλογή: σχεδόν όπως και η προηγούμενη επιλογή προσθέτοντας την πιθανότητα ότι το άλογο κάθε Χριστούγεννα μεταμορφωνόταν σε ξύλινο αλογάκι.

3<sup>η</sup> επιλογή: ο καβαλάρης και το κορίτσι γίνονται οι ήρωες της ιστορίας και πλέκεται μια ιστορία αγάπης.

4<sup>η</sup> επιλογή: δυο μεγάλοι γίνανε ανήμερα Χριστουγέννων μικρά παιδιά και μείναν έτσι...

5<sup>η</sup> επιλογή: τι θα συνέβαινε εάν ο κος Λεονάρντο δεν κατάφερνε ποτέ του να ξαναγράψει ιστορίες. Μαντέψτε το τέλος του κου Λεονάρντο.



### Δραστηριότητα 4<sup>η</sup>: Κατανόηση παιδικών λογοτεχνικών κειμένων

**Στόχος:** ανάπτυξη δημιουργικότητας και φαντασίας. δημιουργική γραφή

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα

Ενδεικτική πορεία :

Στην ιστορία αυτή εκμεταλλευόμαστε περισσότερο τα εξωλογικά, μαγικά και παραμυθητικά στοιχεία. Επισημαίνουμε την παρουσία ηρώων που είναι στην πραγματικότητα αντικείμενα άψυχα και χωρίς συναισθήματα και τη δομή του αφηγήματος που είναι πιο κοντά στη δομή των λαϊκών παραμυθιών.

#### Κείμενο 46: Το δάσος που ταξίδευε

Ήταν ένα δάσος με έλατα που είχε πια βαρεθεί να είναι δάσος. Για την ακρίβεια είχε αρχίσει να βαριέται από τότε που οι νεράιδες μάζευαν τα μαγικά ραβδιά τους, τους σάκους με τη μαγική χρυσόσκονη και, τέλος πάντων, όλα τα μαγικά τους σύνεργα και έφευγαν γι' αλλού, έτσι, χωρίς λόγο κι αφορμή. Και τα πουλιά όλο και πιο σπάνια φτεροκοπούσαν στα κλαριά του, ώσπου σταμάτησαν ολότελα να έρχονται. Όσο για τους ανθρώπους, αυτοί ούτε καν υποψιάζονταν ίσως πως υπήρχε. Τόσο απόμακρα είχε φυτρώσει το δάσος με τα έλατα.

Πλησίαζαν Χριστούγεννα, και τα έλατα βαρυγκομούσαν για την άχαρη τύχη που τους έλαχε τρίζοντας παράξενα τα κλαριά τους. Α... να μπορούσαν, λέει, να ταξίδευαν, να βλεπαν πολιτείες, κόσμο! Ούτε ένα παιδί δεν είχαν δει ποτέ τους, ούτε μία καμινάδα να καπνίζει, ούτε ένα κοχύλι μικρούλι τόσο δα. Επειδή όμως το 'ξεραν πως τα δέντρα μένουν ακίνητα – εκτός από σπάνιες περιπτώσεις, να, για παράδειγμα, όταν είναι τρελά ερωτευμένα – επειδή, λοιπόν, το 'ξεραν καλά, όλο και πιο πολύ φούντωνε η επιθυμία τους για ταξίδια μακρινά. Είχαν ακουστά για κείνα τα έλατα στα γιορτινά σαλόνια, με τα κλαριά τους φορτωμένα λαμπιόνια και παιχνίδια, μα δεν τα ζήλευαν και πολύ, γιατί σαν τέλειωναν οι γιορτές ξεραίνονταν πεταμένα στο δρόμο. Όχι, καθόλου δεν τα ζήλευαν...

Μια από κείνες τις νύχτες ήχησαν γλυκά κοντά στο δάσος με τα έλατα τρία καμπανάκια, ντριγκι, ντριν, ντραν. Ήταν το χρυσό το καμπανάκι, τ' ασημένιο και το χάλκινο στο έλκηθρο του Αϊ-Βασίλη. Πήγαινε από Κίνα-Ευρώπη για να μοιράσει ο Αϊ-Βασίλης τα πρωτοχρονιάτικα δώρα. Σταμάτησε να ξαποστάσει λίγο, και το λίγο έγινε λίγο πιο πολύ, γιατί καθώς άκουσε τα παραπονιάρικα τριξίματα πήρε την απόφαση να κάνει, χρονιάρες μέρες, κάτι και για τα έλατα που είχαν φυτρώσει τόσο απόμακρα. Και του 'ρθε ευθύς μια φαινή ιδέα. Από καιρό σκόπευε ν' αλλάξει το κόκκινο παλτό του με την άσπρη γούνα. Δεν ήταν μόνο που το 'χε βαρεθεί, το ίδιο χρόνια και χρόνια, αλλά, να, είχε αρχίσει να παλιώνει κιόλας, κι εκεί στο γιακά και στα μανίκια είχε μετρήσει ο Αϊ-Βασίλης πέντ' έξι τρύπες. Σκέφτηκε, λοιπόν, πως αν μίκραιναν τα έλατα και κόλλαγαν στο καινούργιο του παλτό, κι αυτός θα φόραγε, επιτέλους, κάτι πιο πρωτότυπο, κι εκείνα τις γιορτινές μέρες θα ταξίδευαν μαζί του σ' ολόκληρη τη Γη, απ' άκρη σ' άκρη.

Κι έτσι έγινε. Μίκρυναν τα έλατα, μίκρυναν κι άλλο, κι άλλο, κι ήρθαν και κόλλησαν μ' ανυπόμονη γρηγοράδα στο καινούργιο παλτό του Αϊ-Βασίλη.

«Να ξεκινήσει το έλκηθρο!» πρόσταξε τότε εκείνος.

Έκανε ντριγκι το χρυσό καμπανάκι, το ασημένιο ντριν, ντραν έκανε το χάλκινο, κι άρχισε το θαυμαστό ταξίδι.

Σε μία και μόνη μέρα ταξίδεψαν τα έλατα σε τριακόσιες δύο πολιτείες, σ' έξι χιλιάδες πεντακόσια δώδεκα χωριά, συνάντησαν αμέτρητα παιδιά κι άκουσαν τα κάλαντα σ' εκατό διαφορετικές γλώσσες. Την άλλη μέρα είδαν κι άκουσαν ακόμη πιο πολλά. Έτσι κυλούσαν οι μέρες με το έλκηθρο μια να πετάει πάνω από θάλασσες και μία να

τρέχει σε χιονισμένες πεδιάδες και βουνά. Την τρίτη νύχτα είδαν να λάμπουν κάπου ανάμεσα στο φεγγάρι και στα παραμύθια τρία παράξενα αστέρια που ήταν, λέει, κάποτε καρύδια χρυσαφιά σε μια παλιά ιστοριούλα. Κι από παράξενα, άλλο τίποτα ο κόσμος! Ντρίγκι, ντριν, ντραν, ηχούσαν γλυκά τα τρία καμπανάκια. Και τα έλατα δεν χόρταιναν το θαυμαστό ταξίδι. Μάθαιναν και χαίρονταν και μάζευαν ... σοφία. Επειδή όμως κανένας απ' τους σοφούς που έτυχε να συναντήσουν δεν έμοιαζε ιδιαίτερα ευτυχισμένος, άρχισαν ν' ανησυχούν κάπως τα έλατα.

Περνώντας το έλκηθρο απ' ένα χωριό στην έρημο Σαχάρα, είπε το πιο γέρικο απ' τα έλατα:

«Εγώ θα μείνω εδώ, μου φτάνουν όσα είδα κι άκουσα». Γλίστρησε απ' το παλτό του Αϊ-Βασίλη και διάλεξε να ριζώσει καταμεσής σε μία κατάξερη πλατειούλα. Κι επειδή οι πιο πολλοί εκεί δεν είχαν δει ποτέ τους δέντρο, το γέρικο έλατο πέρασε ζωή χαρισάμενη.

Ένα άλλο που αγάπησε παράφορα τη θάλασσα έπεσε πάνω στο καράβι Αιγαίον και ταξίδεψε για πολλά, πολλά χρόνια στη γραμμή Ραφήνα-Λήμνος.

Τρίτο είπε «αντίο» ένα μικρούλι έλατο και φύτεψε στον κήπο της Ζυράννας Ζατέλη που ήταν συγγραφέας, με μάτια πράσινα, κόκκινα μαλλιά και με μία φούστα πολύχρωμη, λουλουδιασμένη. Και βέβαια δεν το μετάνιωσε ποτέ, γιατί μάθαινε από πρώτο χέρι ένα σωρό ιστοριούλες πολύ πριν γίνουνε βιβλίο. Στάθηκε όμως τυχερό το μικρούλι έλατο και για έναν άλλο λόγο. Εκεί, στον κήπο της Ζυράννας Ζατέλη, είχε για συντροφιά και δύο από κείνες τις γνωστές του νεράιδες. Του εξήγησαν αυτές πως οι νεράιδες μαζεύουν τα μαγικά τους σύνεργα κι εγκαταλείπουνε το δάσος μόνο σαν πρόκειται να ζήσουν με κάποιον συγγραφέα.

Αντίο στο αντίο σκόρπισαν δω κι εκεί τα μισά έλατα, ίσως και κάτι παραπάνω. Κι όλα είναι αλήθεια πως καλόπεσαν... Όσα προτίμησαν να μείνουν κολλημένα στο παλτό του Αϊ-Βασίλη ταξίδεψαν ακόμη λίγο, μέχρι που ντρίγκι, ντριν, ντραν – έφτασε το έλκηθρο, ξημέρωμα Πρωτοχρονιάς, έξω από το τσίρκο του Ούγκο Νατάλε. Ήταν για φέτος ο τελευταίος σταθμός. Κι είχε επτά παιδιά ο Ούγκο Νατάλε, και τα επτά περίμεναν το δώρο τους. Όμως, στο μεταξύ, δεν είχε απομείνει τίποτα στο έλκηθρο. Όσο κι αν έφαξε ο Αϊ-Βασίλης βαθιά στους σάκους του τίποτα δεν βρήκε. Πρώτη φορά έπεφτε έξω στους υπολογισμούς του. Στεναχωρήθηκε βέβαια πολύ. Αν όμως του τέλειωσαν τα δώρα, οι φαινές ιδέες, ευτυχώς, δεν είχαν τελειωμό. Έβγαλε το παλτό του, το κρέμασε στην πόρτα του τσίρκου και πάνω του καρφίτσωσε ένα σημείωμα:

«Για τον Τζιοβάννι  
τη Λουσία  
το Μάρκο  
το Βιπτόριο  
την Αντονέλλα  
το Ρόκκο  
την Τζουλιέττα

Για τον καθένα σας  
ένα παλτό  
απ' το δικό μου  
το παλτό».

Και τα παιδιά το χάρηκαν πολύ το δώρο τους, και τα έλατα καλύτερη τύχη δεν μπορούσαν να ονειρευτούν, γιατί το τσίρκο γύρναγε συνέχεια από πόλη σε πόλη, μαζί του γύρναγαν και τα επτά παιδιά που το καθένα τους καμάρωνε για το καινούριο του παλτό με τα έλατα.

Ντρίγκι, ντριν, ντραν, τελείωσε έτσι όμορφα και καλά η ιστοριούλα με τα έλατα που πεθυμήσανε χριστουγεννιάτικα να ταξιδέψουν και... ταξίδεψαν.

Ενδεικτικές ασκήσεις:

Παροτρύνουμε τα παιδιά με φράσεις προκλητικές όπως...

Θα ταξιδέψουμε στο μακρινό δάσος... θα παίξουμε με τη χρυσόσκονη.. θα δούμε δένδρα να τρελαίνονται... τον αη Βασίλη και το έλκυθρό του... τα παράξενα μάτια της κας Ζυράνας Ζατέλη... Εμπρός να ανακαλύψουμε τον κόσμο...θα ταξιδέψουμε όπως και ο αη Βασίλης σε μέρη μακρινά...θα συνθέσουμε φανταστικές ιστορίες...θα παίξουμε με λέξεις με νοήματα αλλά και με μάγισσες και νεράιδες...

Θα γίνουμε μικροί συγγραφείς...

Λοιπόν ακούστε με καλά. Μια ιστορία κατασκευάζεται. Ίδού τα πιο απαραίτητα στοιχεία σε μια ιστορία. Χωρίς αμφιβολία η δομή που σας προτείνεται ταιριάζει με τη δομή των περισσότερων έντεχνων και λαϊκών αφηγήσεων. Θα σας βοηθήσει να οργανώσετε την ιστορία σας. Σεβαστείτε την παραπάνω δομή αλλά όχι αυστηρά, εμπνεύστε και παίξτε με αυτήν με χιλιάδες παρεκκλίσεις καθώς θα στρώνετε το δρόμο για την πρώτη ολοκληρωμένη ιστορία σας.

ΠΟΥ, Ο τόπος: που αρχίζει, εξελίσσεται και τελειώνει μια ιστορία;

ΠΟΙΟΣ, τα πρόσωπα και οι ήρωες. Ποιος είναι ο ήρωας της ιστορίας μας; Τι του λείπει και τι του αρέσει αλλά και ποιόν συνάντησε;

ΤΙ, δηλ., τι ψάχνει ο ήρωας, τι επιθυμεί και τι του λείπει.

ΠΩΣ, πως αντιδρά ο ήρωας, πως διαχειρίζεται την επιθυμία του, τη έλλειψη ή το βασικό του στόχο;

Η ΕΝΑΡΞΗ, ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ. Ο ήρωας ξεκινάει την περιπέτειά του και κυνηγάει τον πρώτο στόχο του.

ΟΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ. Ο ήρωας συναντάει κάποιους, καλούς ή και κακούς.

Η ΓΙΟΡΤΗ. Στο τέλος ο ήρωας καταφθάνει στο μέρος που ήθελε και βρίσκει την πριγκίπισσα ή σκοτώνει το δράκο ή λύνει το μυστήριο ή τελικά επιστρέφει νικητής και τροπαιοφόρος. Ακολουθεί η μεγάλη γιορτή...

Παράδειγμα 1<sup>ο</sup>

Εφαρμόστε την παραπάνω δομή στο αφήγημα που έχετε διαβάσει. Τι αλλάζει; Τι αποκλίσσεις παρατηρείτε;

Κάντε μια ιστορία όχι με τα δένδρα αλλά με τον αη Βασίλη..

Τι θα συνέβαινε εάν χαλούσε το έλκυθρο και κανείς δεν θα μπορούσε να το επισκευάσει;

Τι θα συνέβαινε εάν ο αη Βασίλης δεν μπορούσε να καταλάβει τη γλώσσα των δένδρων...

Παράδειγμα 2<sup>ο</sup>

Εάν το κείμενο δεν εμπνέει τα παιδιά επιστρέφουμε σε κλασικά γνωστά παραμύθια.

Αναφέρουμε το κλασικό παραμύθι της Σταχτοπούτας και δίνουμε εμείς ένα διαφορετικό τέλος. Π.Χ. το παραμύθι τελειώνει με την εξομολόγηση ή δήλωση ή ικεσία του πρίγκιπα στη Σταχτοπούτα:

-Θέλεις να γίνεις γυναίκα μου;

Η Σταχτοπούτα κοίταξε τον πρίγκιπα στα μάτια, ύστερα χαμήλωσε το βλέμμα, έσκυψε το κεφάλι, έκανε μια υπόκλιση και απάντησε:

-Όχι πρίγκιπα μου! Εγώ είμαι ερωτευμένη και αιώνια δεσμευμένη με τον Τάσο, το γιο του φούρναρη στη γωνία και αυτόν θα παντρευτώ...

Τι γίνεται μετά; Συνεχίστε το παραμύθι....

Παράδειγμα 3<sup>ο</sup>

Στην ιστορία με τίτλο « το δάσος που ταξίδευε» εμφανίζουμε τον κο Λεονάρντο να συμμετέχει με τον τρόπο του στην ιστορία. Για παράδειγμα ο αη Βασίλης συναντάει τον κο Λεονάρντο και του αφηγείται το πρόβλημά του ότι δηλαδή δεν μπορεί να γράψει ιστορίες. Τι τον συμβουλεύει ο αη Βασίλης; Τι θα συμβεί μετά;



## Ενότητα 2<sup>η</sup>: Δημιουργική επεξεργασία και κατανόηση κειμένου

**Στόχοι ενότητας:** Ο μαθητής ασκείται βαθμιαία για να μπορεί είτε ακούγοντας είτε διαβάζοντας ένα κείμενο να κατανοεί τη δομή του, το νόημά του, ώστε να αποδίδει το περιεχόμενό του, να αντλεί πληροφορίες από αυτό, να προσδιορίζει, να συγκρίνει, να ταξινομεί επιμέρους στοιχεία του κειμένου, να εξοικειώνεται με την επιχειρηματολογία του, να οργανώνει υποθέσεις για την εξέλιξη της ιστορίας, να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα του τρόπου οργάνωσης του κειμένου και να επιχειρεί με διάφορους τρόπους την πύκνωσή του.

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>: εξοικείωση με τη νοηματική και λογική ακολουθία μιας ιστορίας

**Στόχος:** ο μαθητής διαβάζει ένα κείμενο για να εντοπίσει συγκεκριμένα στοιχεία και για να αντλήσει χρήσιμες πληροφορίες

**Επίπεδο:** πρώτη ομάδα

**Κείμενο :** Ο Τριγωνοψαρούλης

Ενδεικτικές ασκήσεις:

Επιλέγουμε την πρώτη παράγραφο της ιστορίας ο Τριγωνοψαρούλης. Κατακερματίζουμε την παράγραφο σε μικρότερες ενότητες.

Μια φορά και έναν καιρό σε τόπο μακρινό και αλαργινό, στο βυθό της πιο μεγάλης θάλασσας, ζούσε μια χαρούμενη παρέα από λογής- λογής ψάρια και ψαράκια.

Όλα τα ψάρια ήταν χαρούμενα; Όχι!!! Ένα ψαράκι ήταν πάντα λυπημένο.

Από την ώρα που γεννήθηκε ήταν ένα μικρό μεγάλο πρόβλημα.

Δεν έμοιαζε καθόλου με τα άλλα τα ψαράκια.

Το κεφάλι του ήταν λίγο μακρόστενο και το σώμα του πιο φαρδύ. Έμοιαζε με τρίγωνο.

Αυτό όμως ήταν το λιγότερο. Ήταν αργό σε όλα του, στις βουτιές του και στα πετάγματα μέσα στο βυθό της θάλασσας.

Κανένα από τα άλλα ψαράκια δεν έπαιζε μαζί του.

Καλούμε τα παιδιά να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις, οι οποίες ακολουθούν τη γραμμική ροή του κειμένου από την αρχή ίσαμε το τέλος:

Ποιο ήταν το όνομα του ήρωα;

Γιατί τον φώναζαν έτσι;

Πού ζούσε ο Τριγωνοψαρούλης και τα άλλα ψάρια;

Σε τι δυσκολευόταν ο Τριγωνοψαρούλης;

Τα άλλα ψαράκια έπαιζαν μαζί του;

Ο μαθητής πρέπει να βρει σε ποια πρόταση βρίσκεται η σωστή απάντηση και να απαντήσει με το σωστό αριθμό της πρότασης.

Μια παραλλαγή της άσκησης αυτής είναι να δοθούν οι ερωτήσεις χωρίς την παραπάνω σειρά που βασίζεται στη ροή του κειμένου, οπότε ο βαθμός δυσκολίας της άσκησης αυξάνεται.

**Μια άλλη δραστηριότητα θα μπορούσε να είναι και η παρακάτω παραλλαγή.** Επιλέγουμε από μια απλή και γνωστή ιστορία, π.χ. η Κοκκινোসκουφίτσα 3 έως 5 προτάσεις που εμπεριέχουν συγκεκριμένες πληροφορίες και επεισόδια. Καταγράφουμε τις προτάσεις σε καρτέλες τις οποίες τις παρουσιάζουμε στα παιδιά. Στην αρχή τα παιδιά τις διαβάζουν με τυχαία σειρά. Μετά ζητούμε να τις τοποθετήσουν στη σειρά έτσι ώστε να υπάρξει νοηματική και λογική ακολουθία.

### *Δραστηριότητα 2<sup>η</sup> : Κατανόηση κειμένου*

**Στόχος:** ο μαθητής να μπορεί να αντιλαμβάνεται τη νοηματική αλληλουχία απλών κειμένων.

**Επίπεδο:** Πρώτη ομάδα.

**Κείμενο :** Ο Τριγωνοψαρούλης

Ενδεικτική πορεία - ασκήσεις:

Επιλέγουμε από την ιστορία μια άλλη παράγραφο και προσθέτουμε μια τυχαία φράση ή πρόταση. Ανάλογα με το ρυθμό και την πορεία των μαθητών μπορούμε να προσθέσουμε και περισσότερες φράσεις

Παράδειγμα:

Μια φορά και έναν καιρό σε τόπο μακρινό και αλαργινό, στο βυθό της πιο μεγάλης θάλασσας, ζούσε μια χαρούμενη παρέα από λογής- λογής ψάρια και ψαράκια. Όλα τα ψάρια ήταν χαρούμενα; Όχι!!! Ένα ψαράκι ήταν πάντα λυπημένο. *Η Μαρία δεν έβλεπε την ώρα να πάει να κοιμηθεί* Από την ώρα που γεννήθηκε ήταν ένα μικρό μεγάλο πρόβλημα. Δεν έμοιαζε καθόλου με τα άλλα τα



ψαράκια. Το κεφάλι του ήταν λίγο μακρόστενο και το σώμα του πιο φαρδύ. Έμοιαζε με τρίγωνο. Αυτό όμως ήταν το λιγότερο. Ήταν αργό σε όλα του, στις βουτιές του και στα πετάγματα μέσα στο βυθό της θάλασσας. *Μα γιατί ήρθες τόσο αργά; Απόρησε ο Τριγωνοψαρούλης.* Κανένα από τα άλλα ψαράκια δεν έπαιζε μαζί του.

Ζητούμε από τους μαθητές να βρουν τις προτάσεις που δεν συνδέονται με τη λογική και νοηματική αλληλουχία του υπόλοιπου κειμένου.

Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να εμπλουτιστεί με διάφορες επιλογές και να αυξημειωθεί ο συντελεστής δυσκολίας με την προσθήκη περισσότερων ξένων φράσεων είτε με την προσθήκη αμφίσημων φράσεων, που απαιτούν περισσότερη σκέψη για την εύρεση της σωστής απάντησης, όπως π.χ. η φράση «ο Τριγωνοψαρούλης το αφρόψαρο ήταν δυστυχισμένος», που ενδεχομένως γίνεται πολύ δύσκολα αντιληπτή. Η ιδιότητα του αφρόψαρου που δεν ταιριάζει με τα υπόλοιπα ψάρια της γειτονιάς του που ζούνε στο βυθό ή να προστεθεί μια ιδιότητα στον ήρωα που δεν ταιριάζει στη ροή της ιστορίας.

### Δραστηριότητα 3<sup>η</sup> :

**Στόχος:** Αναγνωρίζει κειμενικούς δείκτες για τη σύνδεση φράσεων, προτάσεων στο πλαίσιο μιας ή δυο παραγράφων.

Επίπεδο: πρώτη ομάδα

**Κείμενο:** Το μπάνιο, Οι διακοπές του μικρού Νικόλα, Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2000.

**Λοιπόν** στην κατασκήνωση που κάνω διακοπές, κάνουμε ένα σωρό πράγματα όλη μέρα. **Πρώτα- πρώτα** το πρωί σηκωνόμαστε στις οκτώ. **Βέβαια** πρέπει να ντυθούμε πολύ γρήγορα **και** μετά να πάμε στη συγκέντρωση. **Αμέσως μετά** κάνουμε γυμναστική εν- δυό, εν δυό **και** λίγο μετά τρέχουμε στο μπάνιο, όπου γίνεται της κακομοίρας, καθώς πετάμε νερά ο ένας στο πρόσωπο του άλλου. **Ύστερα** αυτοί που είναι σε υπηρεσία ( ο καθένας με τη σειρά του) βιάζονται να πάνε γρήγορα να φέρουνε το πρωινό. **Και** είναι νόστιμο το πρωινό, με πολλές φέτες βούτυρο και μαρμελάδα. Βέβαια δεν τα στρώνουμε όπως η μαμά στο σπίτι. Μαζεύουμε τα σεντόνια και τις κουβέρτες, τις διπλώνουμε στα τέσσερα **και** τις βάζουμε πάνω στο στρώμα. **Μετά**, καθαρίζουμε το προαύλιο, κουβαλάμε κάποια πράγματα για τον κύριο Ζενό, το διαχειριστή μας, και μετά πάλι τρέχουμε στη συγκέντρωση, για να ξεκινήσουμε για μπάνιο στη θάλασσα. **Έπειτα** μαζευόμαστε κι επιστρέφουμε στην κατασκήνωση για φαγητό κι είναι καλά, γιατί πεινάμε πολύ. **Μετά** το φαγητό τραγουδάμε διάφορα τραγούδια, δηλαδή δύο, το «ήταν ένα μικρό καράβι» και «πέντε ναύτες στο λιμάνι»

Ενδεικτικές ασκήσεις:

Να εντοπιστούν συνδετικές λέξεις και φράσεις στο παραπάνω κείμενο και να εντοπιστεί η σημασία τους διαβάζοντας το ίδιο κείμενο χωρίς τους κειμενικούς δείκτες

### Δραστηριότητα 4<sup>η</sup>.

**Στόχος:** Αναγνωρίζει κειμενικούς δείκτες για τη σύνδεση παραγράφων και νοηματικών εννοτήτων στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου κειμένου.

**Επίπεδο:** πρώτη και δεύτερη ομάδα.  
Κείμενο, Το μπάνιο, Οι διακοπές του μικρού Νικόλα.

### Κείμενο 47: Το μπάνιο, Οι διακοπές του μικρού Νικόλα

**Λοιπόν** στην κατασκήνωση, που κάνω διακοπές, κάνουμε ένα σωρό πράγματα όλη μέρα. Πρώτα-πρώτα το πρωί σηκωνόμαστε στις οκτώ. Βέβαια πρέπει να ντυθούμε πολύ γρήγορα και μετά να πάμε στη συγκέντρωση. Αμέσως μετά κάνουμε γυμναστική, εν δυο, εν δυο και λίγο μετά τρέχουμε στο μπάνιο, όπου γίνεται της κακομοίρας πετώντας νερά ο ένας στο πρόσωπο του άλλου. Ύστερα αυτοί που είναι σε υπηρεσία (ο καθένας με τη σειρά του) βιάζονται να πάνε γρήγορα να φέρουνε το πρωινό. Κι είναι νόστιμο το πρωινό με πολλές φέτες βούτυρο και μαρμελάδα. Μόλις τελειώσουμε γρήγορα το πρωινό, τρέχουμε στα ξύλινα σπίτια, για να στρώσουμε τα κρεβάτια μας. Βέβαια δεν τα στρώνουμε όπως η μαμά στο σπίτι. Μαζεύουμε τα σεντόνια και τις κουβέρτες, τις διπλώνουμε στα τέσσερα και τις βάζουμε πάνω στο στρώμα. Μετά από αυτά, καθαρίζουμε το προαύλιο, κουβαλάμε κάποια πράγματα για τον κύριο Μ. Ζενό, το διαχειριστή μας και μετά ξανά τρέχοντας για συγκέντρωση, για να ξεκινήσουμε για μπάνιο στη θάλασσα. Έπειτα μαζευόμαστε κι επιστρέφουμε στην κατασκήνωση για φαγητό κι είναι καλά γιατί πεινούμε όλοι αδιακρίτως. Μετά το φαγητό τραγουδούμε διάφορα τραγούδια “Ήταν ένα μικρό καράβι” και “Πέντε ναύτες στο λιμάνι”. Ύστερα πρέπει να πάμε για ύπνο. Δεν μ’ αρέσει καθόλου αλλά είναι υποχρεωτικό ακόμα κι αν έχεις δικαιολογίες. Στο μεσημεριανό ύπνο ο ομαδάρχης μας λέει κανα παραμύθι και μας επιβλέπει γενικά. Μετά τον ύπνο ξαναπάμε οργανωμένοι στη θάλασσα για απογευματινό μπάνιο κι επιστρέφουμε το βράδυ για φαγητό. Μετά το φαγητό λέμε και κανένα τραγουδάκι από τα γνωστά, συνήθως γύρω από τη φωτιά και εάν δεν προβλέπεται τίποτε παιχνίδι νυχτιάτικα, πάμε για ύπνο, σβήνουμε τα φώτα αμέσως και κοιμόμαστε. Ε, τον υπόλοιπο καιρό μπορούμε να κάνουμε ότι θέλουμε.

**Όμως** αυτό που εμένα μ’ αρέσει περισσότερο από όλα αυτά είναι το μπάνιο στη θάλασσα. Πηγαίνουμε όλοι μαζί με τους αρχηγούς μας και όλη η παραλία γίνεται δική μας. Όχι γιατί κανείς άλλος δεν έχει δικαίωμα να έρθει αλλά γιατί κι όταν έρχονται φεύγουν μόλις εμείς φτάνουμε. Μάλλον φταιει ότι κάνουμε πολύ φασαρία και παίζουμε διάφορα παιχνίδια στην αμμουδιά, χαρούμενα για μας αλλά όχι για τους άλλους.

**Έτσι** μπαίνουμε στη γραμμή χωρισμένοι σε ομάδες. Αυτό σας το ξανάπα, αλλά δεν πειράζει, η δική μου ομάδα ονομάζεται “Οι κόκκινοι Λύκοι”, είμαστε δώδεκα παιδιά, έχουμε έναν ομαδάρχη και το σύνθημα μας είναι, “Κουράγιο”. Ο ομαδάρχης μας μαζεύει γύρω του στην παραλία και μας λέει: “Λοιπόν, ωραία! Δεν θέλω ανοησίες. Να είστε όλοι συγκεντρωμένοι γύρω μου και να μην πάτε στα βαθιά. Με το πρώτο σφύριγμα θα βγαίνετε όλοι έξω. Θέλω να σας βλέπω όλους. Απαγορεύονται τα μακροβούτια. Όποιος δεν υπακούσει, δεν θα ξανακάνει σήμερα μπάνιο. Σύμφωνοι; Εμπρός, μαρς όλοι στη θάλασσα!!!» Κι ο ομαδάρχης μας σφύριξε δυνατά κι όλοι μας βουτήξαμε όλοι μαζί του στη θάλασσα. Ήταν δροσερή, είχε κύμα, τι άλλο θέλαμε για να είναι όλα πανέμορφα.

**Κι ύστερα** προσέξαμε πως κάποιοι από την ομάδα μας δεν είχαν βουτήξει. Κάποιος είχε ξεμείνει στην αμμουδιά και κλαψούριζε. Α! βέβαια! ήταν ο Πολέν, που κλαψουρίζει συνεχώς και ανακοινώνει μονότονα ότι θέλει να πάει πίσω στη μαμά του.

- Πάμε, Πολέν! Έλα! φώναξε ο ομαδάρχης.

- Όχι! απάντησε ο Πολέν. Φοβάμαι! θέλω να πάω πίσω, στη μαμά και στον μπαμπά. Κι άρχισε να κυλιέται στην αμμουδιά φωνάζοντας ότι ήταν πολύ δυστυχισμένος.

- Καλά! πολύ καλά! είπε ο ομαδάρχης. Μείνετε συγκεντρωμένοι εδώ. Θα πάω να φέρω το φίλο σας.

**Και** ο ομαδάρχης βγήκε από τη θάλασσα μурμουρίζοντας, λόγια που λένε οι μεγάλοι σε ανάλογες καταστάσεις και πήγε να φέρει τον Πολέν.

- Μα τέλος πάντων, αγόρι μου! του είπε, δεν πρέπει να φοβάσαι!

- Όχι, όχι! Πρέπει! Πρέπει να φοβάμαι! είπε ο μικρός Πολέν.

- Μα δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος! Πίστεψε με! είπε ο ομαδάρχης. Έλα! Δώσε μου το χέρι σου. Θα μπούμε μαζί στο νερό και δεν θα σε αφήσω.

Ο Πολέν κλαίγοντας του έδωσε το χέρι του κι έφτασε σερνώμενος μέχρι την άκρη της θάλασσας. Όταν όμως έβρεξε λίγο τα πόδια του, άρχισε να ουρλιάζει. “Αα... Αα... είναι πολύ κρύα! Φοβάμαι! Θα πεθάνω! Αχ!”

- Μα αφού σου λέω ότι δεν υπάρχει κανένας...είπε ο ομαδάρχης και δεν αποτελείωσε τη φράση. Άνοιξε τα μάτια διάπλατα κι ούρλιαξε;

- Ποιός είναι εκείνος εκεί πέρα που κολυμπάει κοντά στη σημαδούρα;

- Α! είναι ο Κρεπέν, απάντησε ένα παιδί από την ομάδα. Κολυμπάει πολύ καλά και στοιχημάτισε ότι θα έφτανε μέχρι και τη σημαδούρα.

**Τελικά** ο ομαδάρχης παράτησε τον Πολέν και ξεχύθηκε κολυμπώντας προς τα βαθιά φωνάζοντας: “Κρεπέν! Έλα πίσω αμέσως!” Σφύριζε συνέχεια και μέσα στο νερό η σφυρίχτρα έκανε θόρυβο σαν τις μπουρμπουλήθρες. Κι ο Πολέν ξανάρχισε να κλαίει και να φωνάζει: “Μη μ’ αφήνετε μόνο! Θα πνιγώ! Μαμά! Μαμά! Μπαμπά!”. Κι όπως η θάλασσα ίσα που του έφτανε τα γόνατα, είχε πολύ πλάκα να τον βλέπεις έτσι.

**Έτσι** ο ομαδάρχης μας επέστρεψε μαζί με τον Κρεπέν, που είχε μια όψη βρεγμένου γάτου, γιατί τον είχε ήδη τιμώρησει να μείνει στην αμμουδιά. Αμέσως μετά άρχισε να μας μετράει έναν-έναν αλλά δεν ήταν καθόλου εύκολο, γιατί εμείς εν τω μεταξύ, όταν αυτός έψαχνε τον Κρεπέν, είχαμε σκορπίσει σχεδόν ο καθένας όπου ήθελε και καθώς ο ομαδάρχης μας είχε χάσει τη σφυρίχτρα του στη θάλασσα, καθώς έψαχνε κολυμπώντας τον Κρεπέν, άρχισε να ουρλιάζει: “Ομάδα, κόκκινοι Λύκοι! Ομάδα, κόκκινοι Λύκοι...”! Κι αμέσως μετά το σύνθημα συγκέντρωσης, «Κουράγιο! Κουράγιο!»

**Κι ύστερα** ένας άλλος ομαδάρχης τον πλησίασε και του είπε: “Ζεράρ! Σε παρακαλώ, να φωνάζεις πιο σιγά. Τα παιδιά της ομάδας μου δεν ακούνε πια τα σφυρίγματά μου”. Και πρέπει να πω βέβαια ότι οι ομαδάρχες έκαναν πολύ φασαρία, φωνάζοντας και σφυρίζοντας. Τέλος, ο ομαδάρχης μας μέτρησε όλους και κατάλαβε πως είμαστε όλοι παρόντες. Τότε έστειλε το Γκαλμπέρ να φωνάξει τον Κρεπέν από τη θάλασσα, γιατί ο τελευταίος ήταν μέσα στο νερό μέχρι το λαιμό και φώναζε: “Έπεσα σε τρύπα! Έπεσα σε τρύπα! Βοήθεια!”. Στην πραγματικότητα έκανε πλάκα, γιατί καθόταν οκλαδόν. Α, ο Κρεπέν είναι απίθανος.

**Λίγο μετά** οι ομαδάρχες αποφάσισαν ότι το μπάνιο είχε τελειώσει για αυτό το πρωινό και φώναζαν και σφύριζαν όλοι μαζί για συγκέντρωση και αναχώρηση. Μπήκαμε στη γραμμή και ξαναμετρηθήκαμε. “Έντεκα!”, είπε ο ομαδάρχης, “Λείπει ένας”. Έλειπε ο Πολέν, που κάθονταν μέσα στη θάλασσα και δεν ήθελε να βγει τώρα.

- Θέλω να μείνω στο νερό! φώναζε. Θα κρυώσω άμα βγω. Θέλω να μείνω!

Ο ομαδάρχης, που τώρα πια είχε αγριέψει για τα καλά, τον τράβηξε από τη θάλασσα, όπως τον είχε βάλει και ο Πολέν φώναζε ότι ήθελε να γυρίσει στη μαμά του και στον μπαμπά του και μέσα στο νερό. Και μετά, όταν ο ομαδάρχης μας ξαναμέτρησε είδε πως λείπει πάλι ένα παιδί.

- Είναι ο Κρεπέν... του είπανε.

- Σίγουρα δεν ξαναμπήκε στη θάλασσα; μας ρώτησε ο ομαδάρχης μας κατακίτρινος.

**Αλλά** ο αρχηγός της διπλανής ομάδας του είπε: “Μου περισσεύει ένας. Λες να είναι ο δικός σου;” Και ήταν ο Κρεπέν, που είχε πάει να πιάσει φιλίες και κουβέντες με ένα παιδί που είχε μια μεγάλη σοκολάτα.

Ο Κρεπέν ήρθε στην ομάδα μας, ο ομαδάρχης μας ξαναμέτρησε και είδε πως είμαστε δεκατρείς.

- Ποιός δεν είναι της ομάδας, «οι κόκκινοι λύκοι»; ρώτησε ο ομαδάρχης.

- Εγώ, κύριε, απάντησε ένας πιτσιρικός, που κανέναν δεν τον ήξερε.

- Από ποιά ομάδα είσαι; τον ρώτησε ο ομαδάρχης, από τα Γεράκια ή από τις Τίγρεις;

- Όχι, απάντησε ο πιτσιρικός. Είμαι από το ξενοδοχείο “Ωραία θέα” και ο μπαμπάς μου είναι εκείνος εκεί κάτω αραχτός στην προκυμαία

**Και** ο πιτσιρικός φώναξε: “Μπαμπά! μπαμπά!” κι ο κύριος που ήταν αραχτός σήκωσε το κεφάλι του και ξεκίνησε σιγά-σιγά να έρχεται προς εμάς.

- Τί τρέχει πάλι, Μπόμπο; είπε ο κύριος.

**Τότε λοιπόν**, ο ομαδάρχης μας του είπε:

- Ο πιτσιρικός σας ήρθε να παίξει μαζί με τα παιδιά μας. Θα έλεγε κανείς ότι του αρέσουν οι κατασκήνωσεις.

Ψύχραιμος ο κύριος ανταπάντησε:

- Βεβαίως! αλλά δεν θα τον στείλω ποτέ σε κατασκήνωση. Δε θέλω να σας προσβάλλω αλλά έχω την εντύπωση, ότι τα παιδιά χωρίς τους γονείς τους δεν έχουν καμία επίβλεψη.

### *Δραστηριότητα 5α<sup>η</sup>: Ανάγνωση και κατανόηση κειμένου*

**Στόχος:** να μάθει να αναγνωρίζει τις προθέσεις των ηρώων, να εντοπίζει τις σχέσεις μεταξύ των επεισοδίων και να αιτιολογεί τη συμπεριφορά των ηρώων.

**Επίπεδο:** πρώτο και δεύτερο επίπεδο

**Κείμενο:** Η γιαγιά μαγειρεύει στο σπίτι

Σήμερα η μαμά θα αργήσει να έρθει στο σπίτι, γιατί έχει πολύ δουλειά στο γραφείο. Ο μπαμπάς έτσι και αλλιώς δεν μαγειρεύει ποτέ του. Έτσι λοιπόν θα έρθει και θα μας μαγειρέψει η γιαγιά.

Η γιαγιά μας μαγείρεψε κεφτέδες με πατάτες. Αχ! πως αρέσουν στο Γιάννη και στη Μαργαρίτα! Δεν βλέπουν την ώρα να στρώσει το τραπέζι η γιαγιά.

Σε λίγο η γιαγιά στρώνει στο τραπέζι της κουζίνας ένα τραπεζομάντιλο και μετά βάζει τα πιάτα. Ύστερα γυρνάει στο Γιάννη και στη Μαργαρίτα και λέει:

- Εμπρός παιδιά, βάλτε εσείς τα πιρούνια, τα κουτάλια, τα μαχαίρια και τις πετσέτες, όπως ξέρετε εσείς καλά να κάνετε! Φώναξε η γιαγιά χαμογελώντας.

Τα δυο παιδιά δίπλωσαν βέβαια πρώτα από μια πετσέτα δίπλα σε κάθε πιάτο και έβαλαν από πάνω τα μαχαιροπίρουνα.

- Έτσι μπράβο, είπε η γιαγιά και χαμογέλασε ευχαριστημένη. Βλέπω ότι το θυμάστε από την άλλη φορά.

Τα δυο παιδιά και η γιαγιά κάθισαν στο τραπέζι και όλα ήταν έτοιμα. Σε λίγο ήρθε κι ο μπαμπάς. Ήταν πολύ χαρούμενος γιατί τα βρήκε όλα έτοιμα και γιατί τα δυο παιδιά βοήθησαν τη γιαγιά να στρώσει το τραπέζι.

Ενδεικτικές ερωτήσεις

Ποιος μαγειρεύει σήμερα;

Γιατί σήμερα μαγειρεύει η γιαγιά;

Ποιος μαγειρεύει συνήθως στο σπίτι, ο μπαμπάς ή η μαμά;

Ποιος βοήθησε τη γιαγιά να στρώσει το τραπέζι;

Τα κατάφεραν τα δυο παιδιά;

Γιατί ο μπαμπάς ήταν χαρούμενος;

### *Δραστηριότητα 5<sup>η</sup>*

**Στόχος:** παραγωγή γραπτού λόγου(να γράφει μικρά κείμενα)

**Επίπεδο:** πρώτη και δεύτερη ομάδα

Ενδεικτικές ασκήσεις:

Οι μαθητές καλούνται να γράψουν απλά κείμενα που οργανώνονται θεματικά γύρω από τις παρακάτω ερωτήσεις.

1<sup>ο</sup> Γιατί στο σπίτι μαγειρεύουν συνήθως οι μαμάδες και οι γιαγιάδες;

2<sup>ο</sup> Τι πρέπει να βάλουμε στο τραπέζι για να φάμε;

3<sup>ο</sup> Τι συμβαίνει όταν λείπει η μαμά από το σπίτι;

4<sup>ο</sup> Παρατηρείστε τη φωτογραφία (από το μικρό Νικόλα) και γράψτε λίγα λόγια γι' αυτό που βλέπετε.

### *Δραστηριότητα 6<sup>η</sup> α:*

**Στόχος:** ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν την κατανόηση κειμένου, ο εντοπισμός κύριων σημείων στο κείμενο σε ασκήσεις με προοδευτική κλιμάκωση δυσκολιών.

Επίπεδο: πρώτο επίπεδο

**Κείμενο:** «*Εγώ ελπίζω να τη βολέψω...*», Μαρτσέλο Ντ' Όρτα εκδόσεις Γνώση, 1997.

### **Κείμενο 48: *Εγώ ελπίζω να τη βολέψω...***

Γεια σας με λένε Δημήτρη. Η εποχή που προτιμώ είναι το καλοκαίρι. Το καλοκαίρι δεν πας σχολείο και δε φέρνεις δικαιολογητικά, υπάρχει ένας ήλιος, μια θάλασσα, μια ζέση! Εγώ πάω στο Μοντρακόνε, να κάνω διακοπές στο Μοντρακόνε. Υπάρχει το σπίτι στη θάλασσα στο Μοντρακόνε. Το βράδυ κάνουμε σούπα με μύδια και χοχλιούς και το πρωί πηγαίνουμε στη θάλασσα. Η παραλία μας ονομάζεται «παραλία πέρινα στη θάλασσα».

Το καλοκαίρι είναι ωραίο γιατί δεν βρέχει ποτέ και οι δρόμοι είναι έτσι κι έτσι. Εγώ γυρίζω με το ποδήλατο με δυο φανάρια. Μέσα στο ψυγείο ο πατέρας βάζει το μαγιό για να βγει όταν πρέπει να βγει και το νιώθει πιο δροσερό.

Το μόνο άσχημο του καλοκαιριού είναι ότι δεν υπάρχουνε τα Χριστούγεννα.

Ενδεικτικές ασκήσεις:

Αρίθμηση των φράσεων. Π.χ. 1<sup>η</sup> παράγραφος

Η εποχή που προτιμώ είναι το καλοκαίρι.

Το καλοκαίρι δεν πας σχολείο και δε φέρνεις δικαιολογητικά, υπάρχει ένας ήλιος, μια θάλασσα, μια ζέστη!

Εγώ πάω στο Μοντρακόνε, να κάνω διακοπές στο Μοντρακόνε.

Υπάρχει το σπίτι στη θάλασσα στο Μοντρακόνε.

Το βράδυ κάνουμε σούπα με μύδια και χοχλιούς και το πρωί πηγαίνουμε στη θάλασσα.

Η παραλία μας ονομάζεται «παραλία πέρνα στη θάλασσα».

Ζητούμε από τους μαθητές να εντοπίσουν σε ποια φράση βρίσκεται η απάντηση.

Ποια εποχή αρέσει στον αφηγητή της ιστορίας;

Γιατί του αρέσει τόσο το καλοκαίρι;

Σε ποια περιοχή πάει για διακοπές;

Τι τρώνε το βράδυ;

Πώς λέγεται η παραλία;

Μια παραλλαγή της παραπάνω δραστηριότητας μπορεί να γίνει εάν μπερδέψουμε τη σειρά των ερωτήσεων.

#### *Δραστηριότητα 6β:*

**Στόχος:** κατανόηση κειμένου με τη βοήθεια ερωτήσεων (κατανόησης και αιτιολόγησης)

**Επίπεδο:** πρώτη ομάδα

Ενδεικτικές ερωτήσεις

Ποια εποχή αρέσει στον αφηγητή της ιστορίας;

Γιατί του αρέσει τόσο το καλοκαίρι;

Σε ποια περιοχή πάει για διακοπές;

Τι τρώνε το βράδυ;

Πώς λέγεται η παραλία;

Γιατί το καλοκαίρι είναι ωραίο;

Τι βάζει στο ψυγείο ο μπαμπάς

Ποιο είναι το μόνο άσχημο πράγμα το καλοκαίρι;

#### *Δραστηριότητα 7<sup>η</sup>:*

**Στόχος:** Αναγνώριση του ρόλου και της αξίας του κόμματος και της τελείας.

**Επίπεδο:** πρώτη ομάδα.

**Κείμενο:** απόσπασμα από την ιστορία με τίτλο *τα παιγνίδια της νύχτας* από τη Συλλογή «οι διακοπές του μικρού Νικόλα, Σύγχρονοι Ορίζοντες, 2000, Θεσσαλονίκη.

Αυτό ήταν πανεύκολο, γιατί όλοι μας είμαστε ακόμη μέσα στην κατασκήνωση.

Τον κύριο Ζενού, τον είδαμε να επιστρέφει με τη σημαία στο χέρι την άλλη μέρα το πρωί με το φορτηγάκι του κυρίου που είχε το κτήμα με τις πορτοκαλιές. Αργότερα μας εξήγησαν ότι είχε κρυφτεί στο πευκοδάσος. Μόλις έπιασε η καταιγίδα, αφού βαρέθηκε να μας περιμένει, θέλησε να επιστρέψει. Χάθηκε όμως μέσα στο δάσος κι έπεσε σε ένα λάκκο με νερά. Φοβήθηκε, άρχισε να φωνάζει βοήθεια και τα σκυλιά από το κτήμα άρχισαν να γαβγίζουν. Κάπως έτσι ο κύριος που έχει το κτήμα με τις πορτοκαλιές βρήκε τον κύριο Ζενού και τον πήρε στο κτήμα του να στεγνώσει και να κοιμηθεί.

Εκείνο που μας κρύψανε ήταν αν δώσανε στο κύριο με το κτήμα το κουτί με τις σοκολάτες. Βεβαίως και το δικαιούται!

Ενδεικτικές ασκήσεις:

Μοιράζουμε το κείμενο χωρίς τα σημεία στίξης. Ζητούμε από τους μαθητές να συμπληρώσουν τα σημεία στίξης. Τους δίνουμε έπειτα το πρωτότυπο.

Τι διαφορές παρατηρούνε;

Ποια είναι η λειτουργία και η σημασία της τελείας και του κόμματος;

Τι αλλαγές προκαλεί το κόμμα στην ανάγνωση και κατανόηση του κειμένου;

### *Δραστηριότητα 8<sup>η</sup>:*

**Στόχος:** τρόποι πύκνωσης ενός κειμένου

**Κείμενο:** «Εγώ ελπίζω να τη βολέψω»

**Επίπεδο:** πρώτο

Ενδεικτική πορεία:

Ο Δημήτρης θέλει να στείλει τηλεγράφημα σε έναν παλιό του φίλο, γιατί βαριέται να στείλει γράμμα. Επομένως πρέπει να τα πει όλα αλλά με λίγες λέξεις. Ελάτε λοιπόν να τον βοηθήσουμε, γιατί, όπως καταλάβατε είναι και λίγο τεμπελάκος.

Για να δούμε τι γίνεται στις πρώτες σειρές της 1<sup>ης</sup> παραγράφου, από την αρχή *Η εποχή που προτιμάω έως και...Μοντρακόνε.*

Ένα παιδί σαν κι εσάς μας λέει ποια εποχή προτιμάει...μας λέει ακόμη και μας εξηγεί γιατί προτιμάει το καλοκαίρι. Αυτό μπορούμε να το γράψουμε ως τίτλο π.χ.

Ο Δημήτρης προτιμάει το καλοκαίρι και μας το εξηγεί.

Στο τηλεγράφημα όμως θα πρέπει να πούμε: Προτιμώ το καλοκαίρι, γιατί δεν έχει σχολείο αλλά ήλιο και θάλασσα.

Πάμε τώρα παρακάτω στην ίδια παράγραφο.

Τι μας λέει τώρα ο Δημήτρης;

Τώρα μαθαίνουμε τον τόπο διακοπών, το όνομα της παραλίας και το συνηθισμένο βραδινό φαγητό. Ο Δημήτρης κάνει διακοπές στο Μοντρακόνε, τρώει σουπτα κάθε βράδυ και κοχλιούς και το όνομα της παραλίας είναι «πέρνα στη θάλασσα.»

Το τηλεγράφημα μπορεί να συνεχίσει έτσι. Είμαι στο Μοντρακόνε, τρώμε ψάρια και κάνω μπάνιο.

Να συμπληρώσουμε λοιπόν.

Από αυτές τις πληροφορίες ποια είναι η λιγότερο σημαντική; Είναι πιθανόν τα παιδιά να κρίνουν ως σημαντικό το φαγητό ακόμη και το όνομα της παραλίας. Εξηγούμε ποια πληροφορία κρίνεται ως σημαντική.

Το τηλεγράφημα παίρνει την παρακάτω μορφή.

Προτιμώ το καλοκαίρι γιατί έχει μόνο ήλιο και θάλασσα. Τρώω μόνο ψάρια και κάνω μπάνιο και ποδήλατο.

Ο κάθε μαθητής κάνει μια περίληψη και μπορούμε να συγκρίνουμε καλές και κακές περιλήψεις

### *Δραστηριότητα 9<sup>η</sup>:*

**Στόχος:** κατανόηση και απόκτηση των ικανοτήτων για τη συγγραφή της περίληψης

**Επίπεδο:** πρώτη ομάδα

**Κείμενο:** *Παιχνίδια της νύχτας*, οι διακοπές του μικρού Νικόλα, Σ. Ορίζοντες, 2000.

### *Κείμενο 49: Παιχνίδια της νύχτας*

Χτες το βράδυ, την ώρα του βραδινού, ο κύριος Ρατό, ο αρχηγός της κατασκήνωσης, μιλούσε με τους αρχηγούς κι έλεγαν ένα σωρό πράγματα για πολύ ώρα ψιθυριστά και κοιτώντας μας που και που. Κι ύστερα μετά το επιδόρπιο (μαρμελάδα από φραγκοστάφυλα που ήταν όνειρο), μας είπαν να πάμε γρήγορα για ύπνο.

Ο αρχηγός της ομάδας μας ήρθε να μας δει στην παράγκα μας και μας ρώτησε αν ήμασταν όλοι σε φόρμα. Ύστερα μας είπε να κοιμηθούμε γρήγορα, γιατί θα χρειαζόμασταν όλες μας τις δυνάμεις.

- Για να κάνουμε τι; ρώτησε ο Καλίξ.

- Α, θα δείτε! απάντησε ο αρχηγός κι αμέσως μας καληνύχτισε κι έσβησε τα φώτα.

Εγώ, πήρα χαμπάρι πως αυτή η νύχτα δεν θα ήταν όπως οι άλλες, άλλωστε δεν μπορούσα να κοιμηθώ. Μου συμβαίνει κάθε φορά όταν είμαι λίγο εκνευρισμένος, πριν ξαπλώσω.

Τινάχτηκα και σηκώθηκα αμέσως μόλις άκουσα φωνές και σφυρίγματα.

Νυχτερινά παιχνίδια! Νυχτερινά παιχνίδια! Συγκέντρωση για νυχτερινά παιχνίδια! φώναζαν από έξω.

Ανασηκωθήκαμε στα κρεβάτια μας, εκτός από τον Γκαλμπέρ, που ως συνήθως κοιμόταν και δεν είχε καταλάβει τίποτε και τον Πολέν που φοβόταν κι έκλαιγε κάτω από την κουβέρτα του. Δεν τον βλέπαμε αλλά τον ακούγαμε να μυξοκλαίει. Εμείς όμως τον ξέραμε κι είχαμε μάθει ότι έκλαιγε κι ότι ήθελε πάλι να γυρίσει πίσω στη μαμά και στον μπαμπά, όπως το έλεγε με την πρώτη ευκαιρία.

Κι ύστερα η πόρτα άνοιξε, μπήκε μέσα ο αρχηγός μας, άναψε τα φώτα και μας είπε να ντυθούμε όλοι γρήγορα για να προλάβουμε τη συγκέντρωση για το νυχτερινό παιχνίδι και να ντυθούμε καλά με τα πανωφόρια μας. Την ίδια στιγμή ο Πολέν έβγαλε το κεφάλι του από την κουβέρτα και πάτησε μια τσιρίδα κι έλεγε ότι φοβόταν να βγει έξω μέσα στη νύχτα και εν πάσει περιπτώσει οι γονείς του δεν τον άφηναν ποτέ να βγαίνει νυχτιάτικα και δεν θα έβγαινε μέσα στην άγρια νύχτα.



- Πολύ ωραία! απάντησε ο αρχηγός, δεν έχεις παρά να μείνεις εδώ.

Τότε ο Πολέν πετάχτηκε όρθιος κι ετοιμάστηκε πρώτος, γιατί έλεγε πως φοβόταν να μείνει μόνος του στη σκηνή και πως παρόλα αυτά θα παραπονεθεί στον μπαμπά και στη μαμά.

Συγκεντρωθήκαμε στο προαύλιο της κατασκήνωσης, άναψαν τα φώτα γιατί είχε πίσσα σκοτάδι και δεν βλέπαμε και πολύ-πολύ, ακόμα και με τα φώτα. Ο κύριος Ρατό μας περίμενε και μας είπε με το γνωστό γλυκανάλατο ύφος.

- Αγαπητά μου παιδιά, είπε, θα παίξουμε ένα νυχτερινό παιχνίδι. Ο κύριος Ζενού, ο διαχειριστής μας, που όλοι τον λατρεύουμε ξεκίνησε εδώ και ώρα και πήρε μαζί του τη σημαία μας. Εσείς θα φάξετε να βρείτε τον αγαπητό μας κύριο Ζενού και να φέρετε πίσω τη σημαία μας. Θα χωριστείτε σε ομάδες κι η ομάδα που θα βρει τη σημαία, θα κερδίσει ένα μεγάλο κουτί σοκολάτες. Ο κύριος Ζενού μας άφησε κάποιες οδηγίες που θα σας διευκολύνουν να τον βρείτε. Ακούστε προσεκτικά: “Ξεκίνησα για την Κίνα και να σου εμπρός μου τρία μεγάλα πολύχρωμα βότσαλα...”. Ε! μήπως θα μπορούσατε να μην κάνετε φασαρία όταν σας μιλάω, εκεί κάτω;

Ο Μπερτέν τακτοποίησε τη σφυρίχτρα του στη τσέπη κι ο κύριος Ρατό συνέχισε: “Και μπροστά στα τρία άσπρα βότσαλα άλλαξα γνώμη κι έστριψα για το δάσος. Για να μη χαθώ όμως, έκανα όπως ο κοντορεβιθούλης... και...” Μα σας παρακαλώ, για τελευταία φορά σταματήστε το παιχνίδι με τη σφυρίχτρα...

- Α! συγγνώμη κύριε Ρατό, είπε ένας αρχηγός, νόμιζα ότι είχατε τελειώσει...

Ο κύριος Ρατό αναστέναξε βαθιά και συνέχισε.

- Λοιπόν, έχετε τις οδηγίες, που θα σας επιτρέψουν να βρείτε τον κύριο Ζενού και τη σημαία μας. Χρειάζεται εξυπνάδα, πρωτοβουλία και διορατικότητα. Μείνετε συγκεντρωμένοι σε ομάδες και ο καλύτερος ας κερδίσει! Εμπρός!!!

Οι αρχηγοί άρχισαν να σφυρίζουν συνέχεια, όλα τα παιδιά έτρεχαν πάνω-κάτω μέσα στην κατασκήνωση, γιατί κανείς δεν ήξερε προς τα που να πάμε.

Α! ήμασταν όλα τα παιδιά πολύ χαρούμενα. Να παίξουμε έτσι τη νύχτα είναι μια ωραία περιπέτεια.

- Θα πάω να φέρω το φακό μου, φώναξε ο Καλίξ.

Ο αρχηγός μας όμως τον φώναξε, να γυρίσει πίσω.

- Μην σκορπίζετε δεξιά κι αριστερά, μας είπε. Συζητείστε μεταξύ σας για να αποφασίσουμε πως θα ξεκινήσουμε και κάντε γρήγορα, για να μη μας προλάβει κάποια άλλη ομάδα και βρει τον κύριο Ζενού.

Σ’ αυτό δεν νομίζω ότι έπρεπε να ανησυχούμε, γιατί όλος ο κόσμος έτρεχε και φώναζε αλλά κανείς δεν είχε ακόμα ξεκινήσει να βγει από την κατασκήνωση.

- Λοιπόν, μας είπε ο αρχηγός μας. Σκεφτείτε το. Ο κύριος Ζενού είπε ότι έφυγε για την Κίνα. Προς ποια κατεύθυνση βρίσκεται αυτή η χώρα της Ανατολής.

- Εγώ, πετάχτηκε ο Κρεπέν, έχω ένα χάρτη με την Κίνα. Μου τον χάρισε η θεία μου η Ροζαλία για τα γενέθλιά μου. Βέβαια εγώ προτιμούσα ποδήλατο.

- Εγώ έχω ένα απίθανο ποδήλατο στο σπίτι μου, είπε ο Μπερτέν.

- Είναι αγωνιστικό; ρώτησα εγώ.

- Μην τον ακούς! είπε ο Κρεπέν. Λεει παραμύθια.

- Και η μπάτσα που θα φας είναι παραμύθι; τον ρώτησε ο Μπερτέν.

- Η Κίνα βρίσκεται στην Ανατολή, ούρλιαξε ο αρχηγός μας.

- Και η Ανατολή προς τα που πέφτει; πετάχτηκε κάποιος.

- Αρχηγέ! Αρχηγέ, αυτό το παιδί δεν είναι της ομάδας μας. Είναι κατάσκοπος! πετάχτηκε ο Καλίξ.

- Όχι! δεν είμαι κατάσκοπος, απάντησε το παιδί. Είμαι στην ομάδα των Ταύρων, την καλύτερη ομάδα της κατασκήνωσης.

- Ε! καλά τότε, πάνε στην ομάδα σου, του είπε ο αρχηγός.

- Μα ξέρετε, δεν ξέρω που είναι, είπε κι έβαλε τα κλάματα.

Μάλλον τα είχε χαμένα, ο φουκαράς, γιατί η ομάδα του δεν θα έπρεπε να ήταν μακριά. Όλος ο κόσμος ήταν ακόμα μέσα στην κατασκήνωση.

- Ο ήλιος, συνέχισε ο αρχηγός μας, από που ανατέλλει;

- Ανατέλλει από την πλευρά του Γκαλμπέρ που έχει το κρεβάτι του δίπλα στο παράθυρο και διαμαρτύρεται συνέχεια ότι ο ήλιος τον ζυπνάει! είπε ο Ιωνάς.

- Αμάν! αρχηγέ! φώναξε ο Κρεπέν, δεν είναι εδώ ο Γκαλμπέρ.

- Αλήθεια, συμπλήρωσε ο Μπερτέν, θα πρέπει να μην ζύπνησε, γιατί κοιμάται βαριά. Θα πάω να τον ψάξω.

- Κάνε γρήγορα! τον φώναξε ο αρχηγός.

Ο Μπερτέν έφυγε τρέχοντας και γύρισε αμέσως λαχανιασμένος λέγοντας πως ο Γκαλμπέρ νύσταζε πολύ, κι ήθελε να κοιμηθεί και δεν ήθελε να έρθει.

- Τόσο το χειρότερο γι' αυτόν, είπε ο αρχηγός. Έχουμε ήδη αργήσει αρκετά.

Παρόλα αυτά κανείς δεν είχε ξεκινήσει ακόμα. Εμφανίστηκε ξαφνικά ο κύριος Ρατό, στάθηκε στη μέση της κατασκήνωσης κι έβαλε τις φωνές.

- Ησυχία! Ησυχία! Οι αρχηγοί των ομάδων να βάλουν λίγο τάξη! Συγκεντρώστε τις ομάδες σας, για να ξεκινήσει το παιχνίδι!

Αυτό δεν ήταν και τόσο εύκολο, χρειαζόταν πολύ δουλειά, γιατί μες στο σκοτάδι είχαμε όλοι μπερδευτεί. Στην ομάδα μας βρέθηκε ένας από την ομάδα των Ταύρων και δύο από την ομάδα των Γενναίων. Τον Πολέν τον βρήκαμε γρήγορα στην ομάδα των Σιου, γιατί το κλάμα του είναι χαρακτηριστικό. Ο Καλίξ είχε πάει για κατασκοπία στους Κυνηγούς, που είχαν χάσει τον αρχηγό τους. Εμείς το γλεντούσαμε καλά και ξαφνικά άρχισε να βρέχει δυνατά.

- Το παιχνίδι αναβάλλεται! φώναξε ο κύριος Ρατό. Όλες οι ομάδες να γυρίσουν στις σκηνές τους.

Αυτό ήταν πανεύκολο, γιατί όλοι μας είμαστε ακόμη μέσα στην κατασκήνωση.

Τον κύριο Ζενού, τον είδαμε να επιστρέφει με τη σημαία στο χέρι την άλλη μέρα το πρωί με το φορηγάκι του κυρίου που είχε το κτήμα με τις πορτοκαλιές. Αργότερα μας εξήγησαν ότι είχε κρυφτεί στο πευκοδάσος. Μόλις έπιασε η καταιγίδα, αφού βαρέθηκε να μας περιμένει, θέλησε να επιστρέψει. Χάθηκε όμως μέσα στο δάσος κι έπεσε σε ένα λάκκο με νερά. Φοβήθηκε, άρχισε να φωνάζει βοήθεια και τα σκυλιά από το κτήμα άρχισαν να γαβγίζουν. Κάπως έτσι ο κύριος βρήκε τον κύριο Ζενού και τον πήρε στο κτήμα του να στεγνώσει και να κοιμηθεί.

Εκείνο που μας κρύψανε ήταν αν δώσανε στο κύριο με το κτήμα το κουτί με τις σοκολάτες. Βεβαίως και το δικαιούται!

Ενδεικτικές ασκήσεις:

Ζητούμε από τους μαθητές να στείλουν σε μορφή τηλεγραφήματος την παραπάνω ιστορία σε ένα φιλικό μας πρόσωπο. Υποθέτουμε ότι είναι οι σκέψεις ενός συμμαθητή από το άλλο τμήμα. Απαραιτήτως το τηλεγράφημα δεν πρέπει να ξεπερνάει τις 25-30 λέξεις. Μπορούμε να ζητήσουμε και ένα άλλο τηλεγράφημα με περισσότερες ή και με λιγότερες λέξεις.

Βοηθούμε τα παιδιά κάνοντας μια αποδεκτή αρίθμηση των παραγράφων και των ενοτήτων με τη βοήθεια των χρονικών και τοπικών προσδιορισμών. Εξηγούμε στους μαθητές τη διαδικασία σύνθεσης της περίληψης με φράσεις όπως:

Για να δούμε τι γίνεται στην πρώτη παράγραφο.

Κάτι περίεργο, αφού όλα λέγονται ψιθυριστά.

Κατόπιν τα πράγματα είναι απλά. Ανακοινώνεται ότι έχουμε στην κατασκήνωση του μικρού Νικόλα νυχτερινά παιχνίδια.

Το περίεργο είναι ότι έχουμε νυχτερινά παιχνίδια

Ποιο είναι αυτό το παιχνίδι; Τι κάνουν οι φίλοι του Νικόλα και η ομάδα του;

Το ψάξιμο της σημαίας και του κ. Ζενού με τη βοήθεια συγκεκριμένων οδηγιών.

Όλα είναι ένα μεγάλο μπέρδεμα.

Τι γίνεται στο τέλος;

Το παιχνίδι αναβάλλεται, Ο κ. Ζενού γυρίζει τλαιπωρημένος...

### *Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>:*

**Στόχος:** Ο μαθητής ασκείται για να αντιλαμβάνεται τις σημαντικές πληροφορίες του κειμένου σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου να κατανοεί το περιεχόμενο κειμένων με αυξανόμενη αναγνωστική δυσκολία, να αξιολογεί και να αξιοποιεί τις πληροφορίες του κειμένου. Εξοικείωση με τον ποιητικό λόγο.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

**Κείμενο:** Τα γατάκια

### *Κείμενο 50: Τα γατάκια*

Κοιτάζω τα μικρούτσικα γατάκια,  
πόσο τρελά που παίζουν ολημέρα!  
Τώρα τρεχτά για δω, τώρα τρεχτά για πέρα,  
κι ως τα παιχνίδια τους φουντώνουν  
αυτιά κι ουρίτσες να ψευτοδαγκώνουν.  
Έρχεται η νύχτα μ' άστρα ή με φεγγάρι  
κι ούτε παίρνουν χαμπάρι,  
«φτάνει» δεν λεν, να παν να κοιμηθούν,  
δεν νοιάζονται να θυμηθούν  
ανάγνωση κι ορθογραφία,  
γραμματική και γεωγραφία.  
Ζηλεύω, βέβαια αυτά τους τα παιχνίδια,  
κι «αχ, λέω κι εγώ να την περνούσα έτσι ίδια  
που δεν αφήνουν έγνοιες να τα ζώσουν».  
Όμως και σκέφτομαι απ' την άλλη  
πως όσο τα γατάκια αν μεγαλώσουν  
ποτέ τους δεν θα γίνουν κάτι,  
θα μείνουν πάντα γάτοι!

(Μόντης Κ., 1991, Του στίχου τα μηνύματα, Λευκωσία, Ίδρυμα Αναστασίου Γ. Λεβέντη. )

Ενδεικτική πορεία:

Μοιράζουμε σε φωτοτυπία το παραπάνω ποίημα μαζί με τις ερωτήσεις και ζητούμε από τους μαθητές να διαβάσουν προσεκτικά το ποίημα και να απαντήσουν στις ερωτήσεις, που συνοδεύονται από τέσσερις πιθανές απαντήσεις. Στην ουσία ζητούμε τη σωστή επιλογή από τις τέσσερις.

**Ερώτηση 1<sup>η</sup>:** Ο ποιητής λέει κάπου σε ένα στίχο ότι αισθάνεται για τα γατάκια:

- A. Ζήλια
- B. Θυμό
- Γ. Θαυμασμό
- Δ. Μίσος.

**Ερώτηση 2<sup>η</sup>:** Τι κάνουν τα γατάκια τη νύκτα;

- A. Πάνε για ύπνο
- B. συνεχίζουν τα παιχνίδια τους
- Γ. μαθαίνουν ανάγνωση κι ορθογραφία
- Δ. θυμούνται γραμματική και γεωγραφία;

**Ερώτηση 3<sup>η</sup>:** Γιατί ο ποιητής ζηλεύει τα γατάκια;

- A. Επειδή είναι μικρά σε ηλικία, ενώ εκείνος είναι μεγάλος
- B. κοιμούνται πολλές ώρες
- Γ. δεν έχουν έννοιες στο μυαλό τους
- Δ. τρέχουν πολύ γρήγορα

**Ερώτηση 4<sup>η</sup>:** Ο ποιητής δεν θα ήθελε τελικά να είναι σαν τα γατάκια, γιατί:

- A. Δε θα πετύχουν κάτι σημαντικό στη ζωή τους μεγαλώνοντας
- B. Δε θα ήθελε να είναι ζώο
- Γ. Προτιμά να πηγαίνει σχολείο με τους συμμαθητές του
- Δ. Δεν του αρέσει να τρέχει όλη μέρα

### *Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>:*

**Στόχος:** Προσδιορίζει, συγκρίνει, ταξινομεί επιμέρους στοιχεία του κειμένου. Κατανοεί λεπτομέρειες του κειμένου και διαστάσεις ειδικών χρήσεων της γλώσσας και εξοικειώνεται με τον ποιητικό λόγο.

**Επίπεδο:** δ,ε,στ.

Ενδεικτική πορεία

Να βρούμε τη σωστή επιλογή στις παρακάτω ερωτήσεις και να εξηγήσουμε τον τρόπο σκέψης που οδηγεί στη σωστή απάντηση.

**Ερώτηση 1<sup>η</sup>:** Με τη φράση «πως όσο τα γατάκια αν μεγαλώσουν, ποτέ τους δεν θα γίνουν κάτι, θα μείνουν πάντα γάτοι!», ο ποιητής εννοεί ότι:

- A. οι γάτοι δεν έχουν ποτέ φιλοδοξίες.
- B. οι γάτοι είναι πάρα πολύ έξυπνοι.

- Γ. οι γάτοι κυκλοφορούν μόνο τη νύχτα.
- Δ. οι γάτοι αδιαφορούν για το μέλλον.
- Ε. οι γάτοι δεν έχουν την τύχη να είναι άνθρωποι.

**Ερώτηση 2<sup>η</sup>:** Με τη φράση «Κοιτάζω τα μικρούτσικα γατάκια, πόσο τρελά που παίζουν όλη μέρα», ο ποιητής εννοεί:

- A. ότι διασκεδάζει παρατηρώντας τα γατάκια
- B. θεωρεί τα γατάκια άρρωστα και θέλουν να πάνε στον τρελογιατρό
- Γ. πιστεύει ότι τα γατάκια είναι άτακτα
- Δ. πιστεύει ότι τα γατάκια είναι ευτυχισμένα.

**Ερώτηση 3<sup>η</sup>:** Ο ποιητής αισθάνεται ζήλια επειδή:

- A. τα γατάκια παίζουν όλη μέρα.
- B. τα γατάκια είναι πάντοτε χαρούμενα
- Γ. Ο ποιητής είναι μεγάλος και άνθρωπος
- Δ. ο ποιητής είναι ζηλιάρης.

#### *Δραστηριότητα 3η:*

**Στόχος:** να διαβάξει το κείμενο είτε ως σύνολο για την απόκτηση μιας γενική ει-κόνας είτε λεπτομερειακά είτε επιλεκτικά για την ανεύρεση συγκεκριμένων στοιχείων. Εξοικείωση με τον ποιητικό λόγο.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

Ενδεικτική πορεία

Ο μαθητής απαντάει στη ερώτηση και ταυτόχρονα υπογραμμίζει το στίχο στον οποίο αναφέρεται ή εντοπίζεται η σωστή απάντηση

Τι παρατηρεί ο ποιητής;

Τι τον εντυπωσιάζει περισσότερο από τα γατάκια;

Τι εννοεί ο ποιητής με τη φράση «αυτιά και ουρίτσες να ψευτοδαγκώνουν»

Τι κάνουν τα γατάκια τη νύκτα;

Τι ζηλεύει ο ποιητής στα γατάκια;

Γιατί τα ζηλεύει;

Πως σχολιάζετε τις τελευταίες σκέψεις του ποιητή για τους γάτους; Συμφωνείτε;

#### *Δραστηριότητα 4<sup>η</sup>:*

**Στόχος:** να διαβάξει ένα κείμενο επιλεκτικά για την ανεύρεση συγκεκριμένων στοιχείων και πληροφοριών και να συνειδητοποιεί τις σημασιολογικές σχέσεις κυριολεξία και μεταφορά.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

Απόσπασμα από το « Τα παιδιά τολμούν», Κυθρώτης Ιακ. Λευκωσία.

### Κείμενο 51: Τα παιδιά τολμούν»

( ... ) Εκείνη την εποχή ο κήπος του παππού ήτανε χαρά Θεού! Οι μέλισσες είχαν πολλή δουλειά. Φτεροπετούσαν από το ένα λουλούδι στο άλλο. Τα λεμονόδεντρα ήτανε φορτωμένα.

Δίπλα στο δωμάτιο του παππού υπήρχε μια μεγάλη κληματαριά.

« Φέτος είναι η χρονιά της! » έλεγε συχνά ο παππούς με καμάρι.

Και δεν είχε άδικο. Από πάνω της κρέμονταν πυκνά τα τσαμπιά με σταφύλι «βέ- ρικο». Ακόμα κι οι δυο εγγονούλες του της είχανε ιδιαίτερη αγάπη.

Όμως, εκείνο που χαιρόνταν ξεχωριστά ήτανε η σκιά της. Μόλις κατηφόριζε ο ή- λιος, να τις κάθε απόγευμα από κάτω. Κάθονταν για να δροσιστούν, ν' ασειέψουνε, να κουβεντιάσουν με τον παππού. Πότε πότε δεν έλειπε η μητέρα και ο πατέρας.

Πολλές φορές ο παππούς φιλοξενούσε και τα άλλα παιδιά της ομάδας με τους γονιούς τους. Με τον τρόπο αυτό, εύρισκε συντροφιά για να λιγοστεύει η μοναξιά του.

Φυσικά, η Μαρία και η Άννα ήτανε πάντα οι καλύτερες του φίλες. Για να παίξουνε μαζί του «μονόπολι», «ντόμινο» ή κανένα άλλο παιχνίδι.

Με πολλή ευχαρίστηση δεχόταν ο παππούς να τους διηγηθεί καμιά από τις πα- λίες ιστορίες του χωριού ή κανένα ανέκδοτο από τα χρόνια της υπηρεσίας του στο δη- μόσιο. Και με πόση χάρη τα διηγόταν!

Όμως ποτέ δεν ξεχνούσε το μεράκι του: τα γραμματόσημα! Σ' αυτό πιο συχνά εύρισκε την Άννα πιστό του ακόλουθο...

Ένα απόγευμα, κάπως αργά, έτυχε οι δυο τους να βρεθούνε μονάχοι. Η μητέρα και ο πατέρας είχαν πάρει τη Μαρία στον οδοντίατρο.

Σκέφτηκε, λοιπόν, ο παππούς να της δείξει το «κόκκινο λεύκωμά» του. Η τελευ- ταία φορά ήτανε πριν από μερικούς μήνες. Γιατί, στο μεταξύ, του είχε προσθέσει αρκε- τά νέα γραμματόσημα.(...)

(« Τα παιδιά τολμούν», Κυθρεώτης Ιακ. Λευκωσία)

Ενδεικτική πορεία:

Ζητούμε από τους μαθητές, αφού τους μοιράσουμε το κείμενο με τις ερωτήσεις να βρουν τις σωστές απαντήσεις.

**Ερώτηση 1<sup>η</sup>:** Με την φράση «ο κήπος του παππού ήταν μια χαρά θεού», ο συγ- γραφέας εννοεί ότι:

- A. ο κήπος έδειχνε ότι ο Θεός ήταν χαρούμενος
- B. ο παππούς έφτιαξε τον κήπο με χαρά
- Γ. ο κήπος ήταν πολύ όμορφος
- Δ. όταν έμπαινε κάποιος στον κήπο ένιωθε θεική χαρά

**Ερώτηση 2<sup>η</sup>:** Ο παππούς φιλοξενούσε παιδιά της γειτονιάς με τους γονείς τους, γιατί:

- A. του το ζητούσαν οι ίδιοι.
- B. είχε πολύ μεγάλο σπίτι
- Γ. έτσι δεν ένιωθε πολύ τη μοναξιά.
- Δ. το υποσχέθηκε στις εγγονές του.

**Ερώτηση 3<sup>η</sup>:** Δίπλα στο δωμάτιο του παππού υπήρχε μια:

- A. μηλιά
- B. ροδακινιά
- Γ. πορτοκαλιά
- Δ. κληματαριά

**Ερώτηση 4<sup>η</sup>:** Ο παππούς έκανε συλλογή από:

- A. κάρτες
- B. κομπολόγια
- Γ. γραμματόσημα
- Δ. σπιριτόκουτα

**Ερώτηση 5<sup>η</sup>:** Με την πρόταση «εύρισκε την Άννα πιστό του ακόλουθο», ο συγγραφέας εννοεί ότι:

- A. κάθε φορά που ο παππούς πήγαινε να αγοράσει γραμματόσημα η Άννα τον ακολουθούσε.
- B. η Άννα ενδιαφερόταν περισσότερο από τους υπόλοιπους για τα γραμματόσημα του παππού.
- Γ. και στην Άννα άρεσε να συλλέγει γραμματόσημα.
- Δ. ο παππούς εύρισκε την Άννα στο δωμάτιό του να βλέπει τα γραμματόσημά του.

*Δραστηριότητα 5<sup>η</sup>:*

**Στόχος:** Ο μαθητής ασκείται για να αντιλαμβάνεται τις σημαντικές πληροφορίες του κειμένου σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου να κατανοεί το περιεχόμενο κειμένων με αυξανόμενη αναγνωστική δυσκολία, να αξιολογεί και να αξιοποιεί τις πληροφορίες του κειμένου.

**Επίπεδο:** α,β,γ, δ,ε,στ.

Απόσπασμα από το « Ο Λουκάς, ο Νίκος και το Λουκάνικο», Παιονίδου, Ε., 1999, Πατάκης

**Κείμενο 52: Ο Λουκάς, ο Νίκος και το Λουκάνικο**

( ... ) Οι Δίδυμες καθίσανε στο τρίτο κάθισμα, η μια δεξιά κι η άλλη αριστερά, και το Λουκάνικο ξεκίνησε. Δέκα μέτρα πιο πέρα τους σταματάει ο Αστυφύλακας:

Άδεια οδηγού, κυκλοφορίας και εργασίας, τους είπε βλοσυρά.

Ο Λουκάς δεν είχε καμιά άδεια.

Καλέ, εμείς δεν είμαστε έμποροι, τίποτα δεν πουλάμε, πάμε να εξερευνήσουμε τον κόσμο, είπε η Λόλα η Γκαφατζού.

Και πού είναι οι χάρτες σας; ρωτάει ο Αστυφύλακας. Πώς θα εξερευνήσετε τον κόσμο δίχως χάρτες; Χρειάζεστε έναν αστυφύλακα το δρόμο να σας δείχνει. Πάρτε με, αν θέλετε, μαζί σας. Βαρέθηκα το καυσαέριο να ρουφάω ολημέρα. Εφτά είναι τυχερός αριθμός, εφτά δεν ήτανε τα θαύματα του κόσμου;

Ο Νίκος, ο Λουκάς, ο κυρ Μαθιός, η Λόλα και οι Δίδυμες έσκυψαν και κάτι μουρμούρισαν. Έκαναν τόπο ύστερα στον Αστυφύλακα για να περάσει. Εκείνος κάθισε στο τέταρτο κάθισμα δεξιά και άνοιξε το χάρτη δίνοντας οδηγίες:

Τράβηξε τώρα δεξιά, αμέσως ύστερα αριστερά, στο τρίτο πάλι αριστερά και θα κατηφορίσεις. Θα βγεις στη λεωφόρο που θα σε πάει ολοταχώς στη θάλασσα. Αχ οξυγόνο! (...)

(Ο Λουκάς, ο Νίκος και το Λουκάνικο, Παιονίδου, Ε., 1999, Πατάκης)

#### *Ενδεικτική πορεία:*

Μοιράζουμε στους μαθητές το κείμενο με τις ερωτήσεις και ζητούμε να βρουν τις σωστές απαντήσεις. Ενισχύουμε τους μαθητές σε πιθανές αποτυχίες. Δείχνουμε σε κάθε περίπτωση τη σωστή απάντηση στην πρώτη ερώτηση.

**Ερώτηση 1<sup>η</sup>:** Ο αστυφύλακας είπε στη Λόλα, το Λουκά και τις Δίδυμες να τον πάρουν μαζί τους για να:

- A. συλλαμβάνει όποιον κάνει παρανομίες.
- B. τους προστατεύει από τους κακούς του κόσμου.
- Γ. γνωρίσει κι αυτός νέες χώρες.
- Δ. τους δείχνει το δρόμο.

**Ερώτηση 2<sup>η</sup>:** Το Λουκάνικο, στο κείμενο, καταλαβαίνουμε ότι είναι:

- A. τρόφιμο
- B. μεταφορικό μέσο
- Γ. όνομα παιδιού
- Δ. τίτλος τραγουδιού

**Ερώτηση 3<sup>η</sup>:** Οδηγός ήταν:

- A. η Λόλα
- B. ο Λουκάς
- Γ. ο Αστυφύλακας
- Δ. ο Νίκος

Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να διεξαχθεί διαφορετικά, διαβάζοντας δηλαδή το κείμενο και τις ερωτήσεις, οπότε ο βαθμός δυσκολίας αυξάνεται αλλά τροποποιείται και ο στόχος, ο οποίος άπτεται και της διάστασης του προφορικού λόγου.



## Αφηγήσεις μέσα από σειρές εικόνων

**Στόχος:** Ο μαθητής περιγράφει και αφηγείται γεγονότα με τη βοήθεια σειράς εικόνων.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Υλικά – παιδαγωγικά μέσα:** Σειρές εικόνων, (Τσιλιμένη, Τ., Παραμύθια σε εικόνες), που στην κάθε μία εξελίσσεται με λίγες σκηνές μια ιστορία.

Ενδεικτική πορεία:

Προτείνεται στην πρώτη και δεύτερη ιστορία ο δάσκαλος να είναι πολύ αναλυτικός και βοηθητικός προς το μαθητή ενώ προοδευτικά να μειώνει την εμπλοκή του στη διαδικασία αφήνοντας το μαθητή να αυτενεργεί όλο και περισσότερο.

Η διδασκαλία μπορεί να ολοκληρωθεί με δύο μεθοδολογίες. Η πρώτη εξελίσσεται με επαγωγικά βήματα σε τέσσερις φάσεις ενώ η δεύτερη στοχεύει περισσότερο στην κατάρκτηση των συστατικών της ιστορίας (Story Grammar).

### Μεθοδολογία 1<sup>η</sup>

Στην 1η φάση ο δάσκαλος δείχνει μία-μία τις εικόνες στο μαθητή, ο οποίος με τη σειρά του προσπαθεί να τις παρατηρήσει όσο το δυνατόν περισσότερο. Ταυτόχρονα επιδιώκεται η ανάπτυξη διαλόγου με σχολιασμό κάθε εικόνας.

Στη 2η φάση γίνεται προσπάθεια να τοποθετηθούν οι εικόνες με τη λογική σειρά εξέλιξης της ιστορίας, πάλι μέσα από συζήτηση και επιχειρηματολογία.

Στην 3η φάση γίνεται προσπάθεια καταγραφής της ιστορίας με τη βοήθεια συμπλήρωσης των λέξεων που λείπουν από κείμενο που έχει ήδη προετοιμάσει ο δάσκαλος. Η φάση αυτή μετά την 2η ή 3η ιστορία θα πρέπει σταδιακά να παραληφθεί.

Στην 4η φάση ο μαθητής προσπαθεί να καταγράψει μόνος του την ιστορία.

Προτείνεται με την πάροδο του χρόνου οι φάσεις να αυξηθούν και να ακολουθήσει, για παράδειγμα, μια 5η φάση, κατά την οποία ο μαθητής συνεχίζει την ιστορία υποθετικά και μαντεύει νέα εξέλιξη και πλοκή ή μια 6η φάση, κατά την οποία ο μαθητής προσπαθεί να μαντέψει τι υπήρχε πριν την πρώτη εικόνα.

### Μεθοδολογία 2<sup>η</sup>

Η τεχνική του Story Grammar: Αρχικά ο δάσκαλος με τη βοήθεια ερωτήσεων καθοδηγεί τους μαθητές ώστε να αναγνωρίσουν τα *βασικά συστατικά της αφηγηματικής ιστορίας* και να *διευθετήσουν* τις εικόνες. Στα συστατικά αυτά περιλαμβάνεται μια αρχική τοποθέτηση και ένας στόχος, ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο ήρωας, μια προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος, το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας και η κατάληξη σε ένα τέλος. Στη συνέχεια τα παιδιά παράγουν την ιστορία προφορικά, ενώ τα σφάλματα διορθώνονται με τη βοήθεια του δασκάλου μέσα από την αναδιοργάνωση του νοήματος και τη διόρθωση της ακολουθίας των εικόνων από τα παιδιά. Στη συνέχεια ακολουθεί γραπτή παραγωγή της αφήγησης, όπου και γίνονται και οι διορθώσεις του κειμένου σύμφωνα με τα βασικά συστατικά της αφήγησης.

## Πίνακας 2: Η τεχνική της γραμματικής της ιστορίας (story grammar)

Βήματα	Βασικά συστατικά της ιστορίας
1. Με τη βοήθεια ερωτήσεων οι μαθητές αναγνωρίζουν τα <u>βασικά συστατικά</u> της ιστορίας	
2. Παραγωγή της ιστορίας προφορικά	
3. Διόρθωση σφαλμάτων με αναδιοργάνωση του νοήματος και διόρθωση της ακολουθίας των εικόνων	Αρχική τοποθέτηση Στόχος Πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο ήρωας Προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος Κατάληξη της προσπάθειας Τέλος
4. Γραπτή παραγωγή της αφήγησης	
5. Διόρθωση του κειμένου από τα παιδιά σύμφωνα με τα βασικά συστατικά της αφήγησης	

### 1<sup>η</sup> Μεθοδολογία

#### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

##### Φάση 1η

Ο δάσκαλος δείχνει την πρώτη εικόνα στο μαθητή και ρωτά:

- Τι βλέπεις σ' αυτή την εικόνα;
- Η εικόνα είναι χρωματιστή ή ασπρόμαυρη;
- Είναι μεγάλη – μικρή – ούτε μεγάλη ούτε μικρή;
- Ποια πρόσωπα – ζώα – πράγματα εικονίζονται;
- Τι κάνουν όλα αυτά;

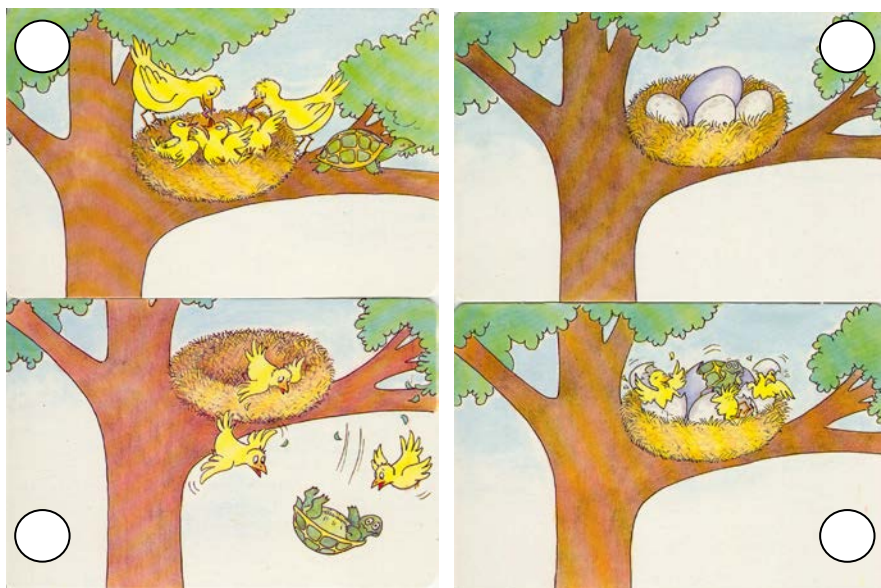
Στη συνέχεια δείχνει τη δεύτερη εικόνα στο μαθητή και ρωτά:

- Τι βλέπεις σ' αυτή την εικόνα;
- Η εικόνα είναι χρωματιστή ή ασπρόμαυρη;
- Είναι μεγάλη – μικρή – ούτε μεγάλη ούτε μικρή;
- Ποια πρόσωπα – ζώα – πράγματα εικονίζονται;
- Τι κάνουν όλα αυτά;

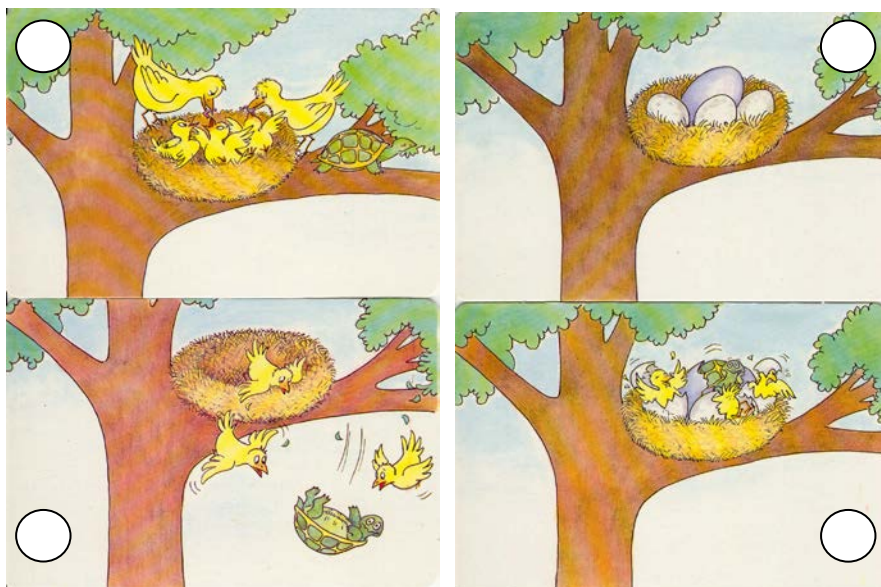
Παρατήρησε καλά τις δύο εικόνες και πες μου αν μοιάζουν ή αν διαφέρουν σε κάτι.

- Σε τι μοιάζουν;
- Σε τι διαφέρουν;

Με τον ίδιο τρόπο παρουσιάζονται και σχολιάζονται και οι άλλες δύο κάρτες.



### Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>



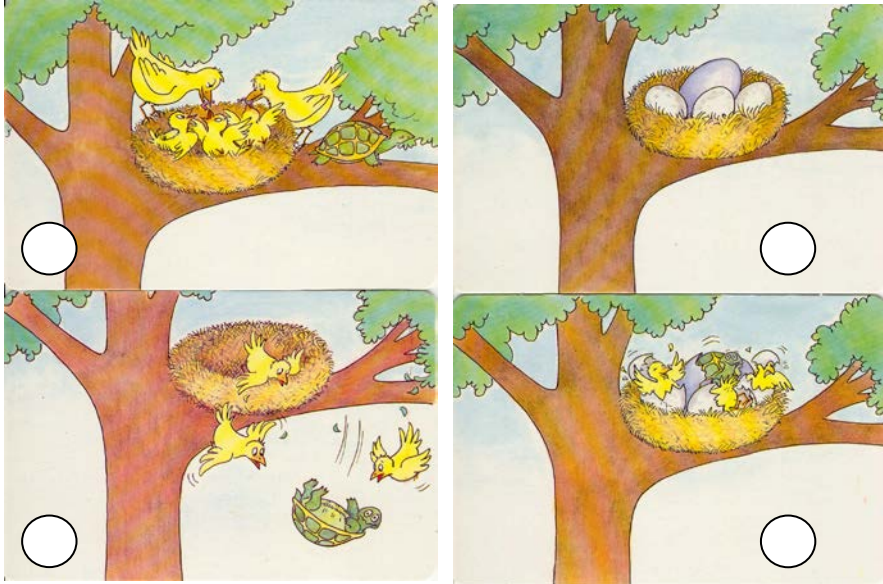
Ο δάσκαλος λέει στο μαθητή:

Παρατήρησε καλά όλες τις εικόνες, πιστεύεις ότι θα μπορούσε να είναι η εξέλιξη μιας ιστορίας; Θέλεις να προσπαθήσουμε να τις βάλουμε στη σειρά και να φτιάξουμε μια ιστορία;

Με συζήτηση και επιχειρηματολογία οι εικόνες μπαίνουν στη σειρά γράφοντας στο κυκλάκι τους τον αριθμό σειράς τους.

Στη συνέχεια ο μαθητής αφηγείται όλη την ιστορία ολοκληρωμένα.

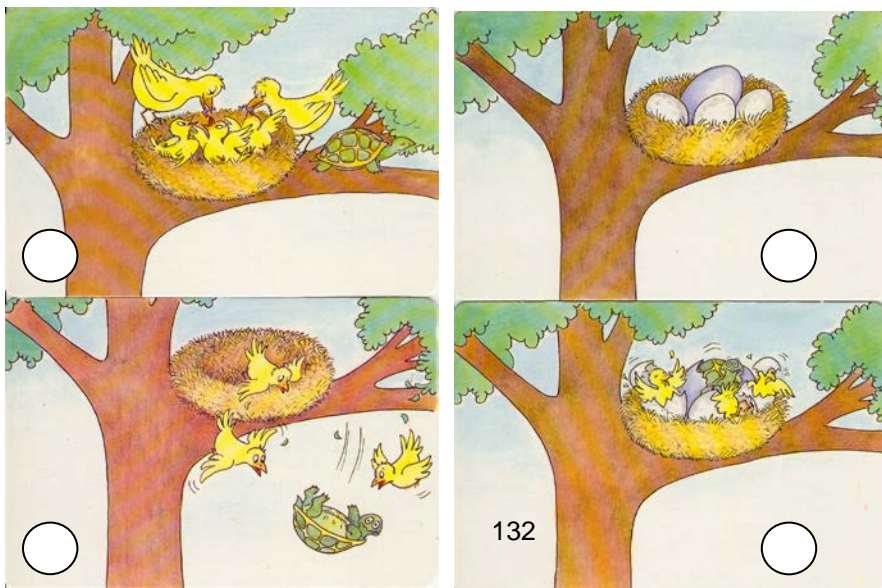
Δραστηριότητα 3<sup>η</sup>



Προσπάθησε να γράψεις την ιστορία συμπληρώνοντας τα κενά

1. Βλέπω .....δέντρο, μια ..... και τέσσερα .....
2. .... από ..... αυγά τρία ..... κι ένα .....
3. Ο ..... και η ..... ταιΐζουν τα πουλάκια. Το ..... φεύγει.
4. Τα ..... πετούν ..... το χελωνάκι ..... από το .....

Δραστηριότητα 4<sup>η</sup>



Προσπάθησε να γράψεις την ιστορία μόνος σου και να δώσεις έναν τίτλο.

---

---

---

---

---

---

---

---

### *Δραστηριότητα 5<sup>η</sup>*

Με συζήτηση και επιχειρηματολογία ο δάσκαλος κατευθύνει το μαθητή λέγοντάς του να προσπαθήσει να συνεχίσει την εξέλιξη της ιστορίας αρχικά προφορικά και στη συνέχεια είτε ζωγραφίζοντάς την είτε καταγράφοντάς της

Προσπάθησε να συνεχίσεις την εξέλιξη της ιστορίας, είτε ζωγραφίζοντάς την είτε καταγράφοντάς την.

---

---

---

---

---

---

---

---

## Δραστηριότητα 6<sup>η</sup>

Φάση 1η

Ο δάσκαλος δείχνει την πρώτη εικόνα στο μαθητή και ρωτά:

- Τι βλέπεις σ' αυτή την εικόνα;
- Η εικόνα είναι χρωματιστή ή ασπρόμαυρη;
- Είναι μεγάλη – μικρή – ούτε μεγάλη ούτε μικρή;
- Ποια πρόσωπα – ζώα – πράγματα εικονίζονται;
- Τι κάνουν όλα αυτά;

Στη συνέχεια δείχνει τη δεύτερη εικόνα στο μαθητή και ρωτά:

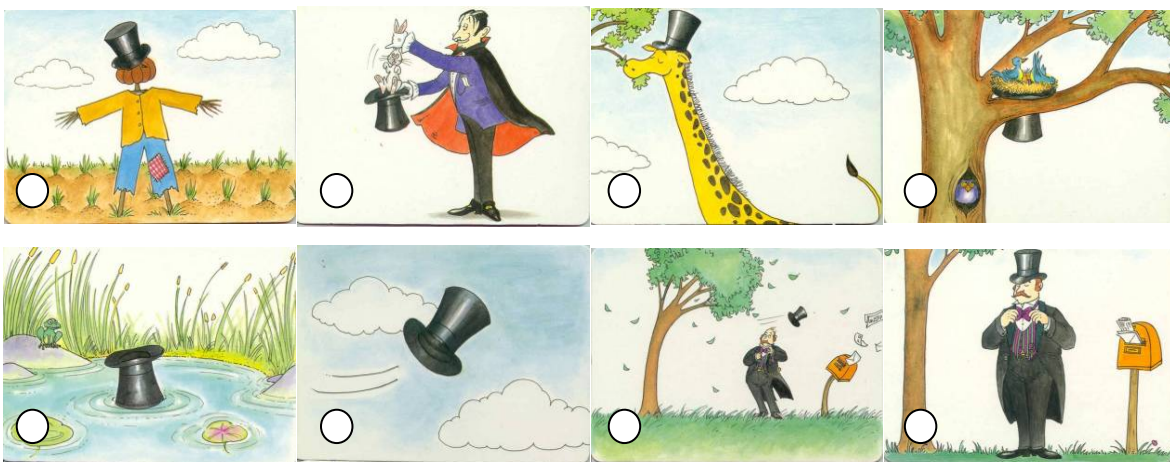
- Τι βλέπεις σ' αυτή την εικόνα;
- Η εικόνα είναι χρωματιστή ή ασπρόμαυρη;
- Είναι μεγάλη – μικρή – ούτε μεγάλη ούτε μικρή;
- Ποια πρόσωπα – ζώα – πράγματα εικονίζονται;
- Τι κάνουν όλα αυτά;

Παρατήρησε καλά τις δύο εικόνες και πες μου αν μοιάζουν ή αν διαφέρουν σε κάτι.

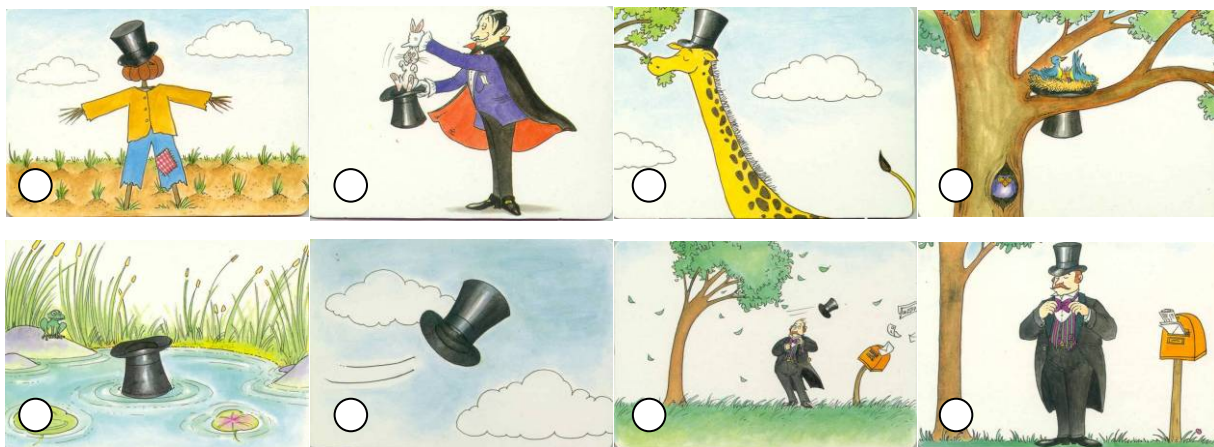
Σε τι μοιάζουν;

Σε τι διαφέρουν;

Με τον ίδιο τρόπο παρουσιάζονται και σχολιάζονται και οι υπόλοιπες κάρτες.



## Δραστηριότητα 7<sup>η</sup>



Ο δάσκαλος λέει στο μαθητή:

Παρατήρησε καλά όλες τις εικόνες, πιστεύεις ότι θα μπορούσε να είναι η εξέλιξη μιας ιστορίας; Θέλεις να προσπαθήσουμε να τις βάλουμε στη σειρά και να φτιάξουμε μια ιστορία;

Με συζήτηση και επιχειρηματολογία οι εικόνες μπαίνουν στη σειρά γράφοντας στο κυκλάκι τους τον αριθμό σειράς τους.

Στη συνέχεια ο μαθητής αφηγείται όλη την ιστορία ολοκληρωμένα.

---

---

---

---

---

---

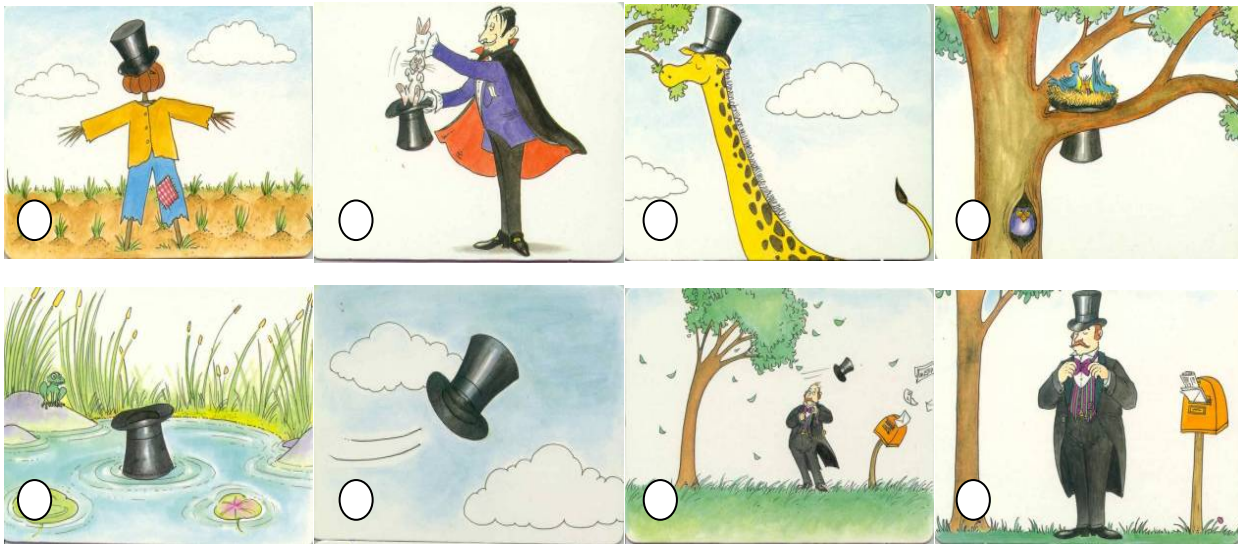
---

---

---

---

### Δραστηριότητα 8<sup>η</sup>



Προσπάθησε να γράψεις την ιστορία

---

---

---

---

---

---

---

---

### Δραστηριότητα 9<sup>η</sup>

Με συζήτηση και επιχειρηματολογία ο δάσκαλος κατευθύνει το μαθητή λέγοντάς του να προσπαθήσει να συνεχίσει την εξέλιξη της ιστορίας αρχικά προφορικά και στη συνέχεια είτε ζωγραφίζοντάς την είτε καταγράφοντάς της

Προσπάθησε να συνεχίσεις την εξέλιξη της ιστορίας, είτε ζωγραφίζοντάς την είτε καταγράφοντάς την.

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---



### Δραστηριότητα 10<sup>η</sup>

Φάση 1η

Ο δάσκαλος δείχνει την πρώτη εικόνα στο μαθητή και ρωτά:

- Τι βλέπεις σ' αυτή την εικόνα;
- Η εικόνα είναι χρωματιστή ή ασπρόμαυρη;
- Είναι μεγάλη – μικρή – ούτε μεγάλη ούτε μικρή;
- Ποια πρόσωπα – ζώα – πράγματα εικονίζονται;



-Τι κάνουν όλα αυτά;

Στη συνέχεια δείχνει τη δεύτερη εικόνα στο μαθητή και ρωτά:

-Τι βλέπεις σ' αυτή την εικόνα;

-Η εικόνα είναι χρωματιστή ή ασπρόμαυρη;

-Είναι μεγάλη – μικρή – ούτε μεγάλη ούτε μικρή;

-Ποια πρόσωπα – ζώα – πράγματα εικονίζονται;

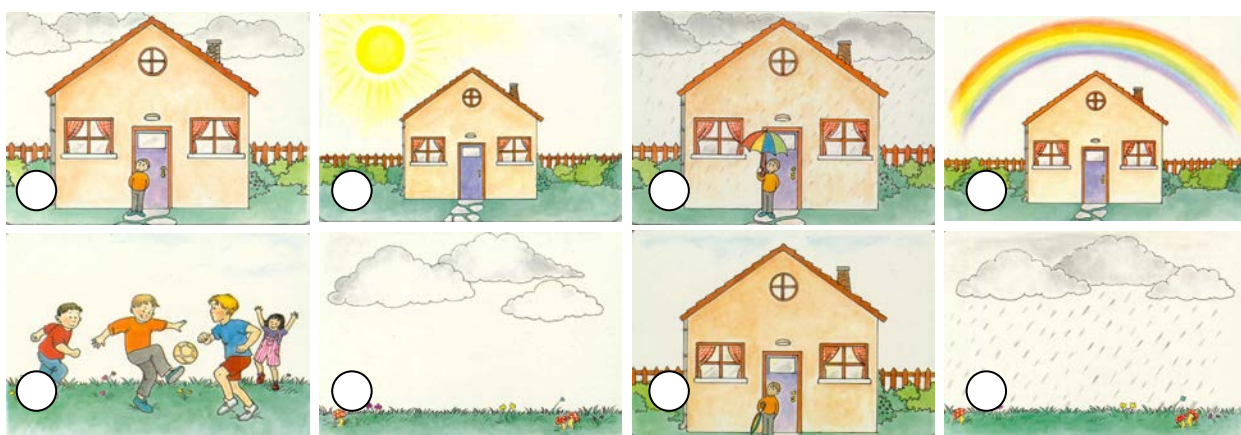
-Τι κάνουν όλα αυτά;

Παρατήρησε καλά τις δύο εικόνες και πες μου αν μοιάζουν ή αν διαφέρουν σε κάτι.

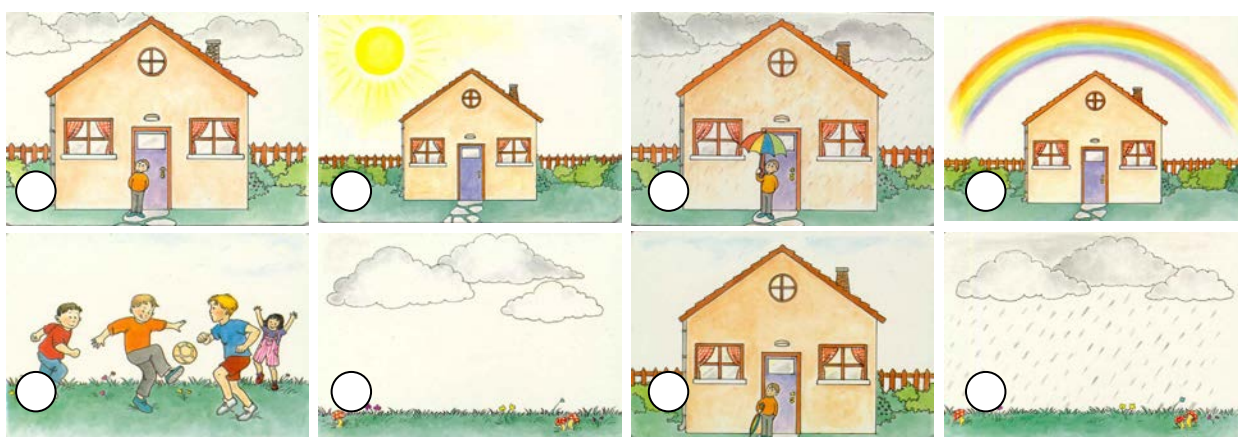
Σε τι μοιάζουν;

Σε τι διαφέρουν;

Με τον ίδιο τρόπο παρουσιάζονται και σχολιάζονται και οι υπόλοιπες κάρτες.



### Δραστηριότητα 11<sup>η</sup>



Ο δάσκαλος λέει στο μαθητή:

Παρατήρησε καλά όλες τις εικόνες, πιστεύεις ότι θα μπορούσε να είναι η εξέλιξη μιας ιστορίας; Θέλεις να προσπαθήσουμε να τις βάλουμε στη σειρά και να φτιάξουμε μια ιστορία;

Με συζήτηση και επιχειρηματολογία οι εικόνες μπαίνουν στη σειρά γράφοντας στο κυκλάκι τους τον αριθμό σειράς τους.

Στη συνέχεια ο μαθητής αφηγείται όλη την ιστορία ολοκληρωμένα.

---

---

---

---

---

---

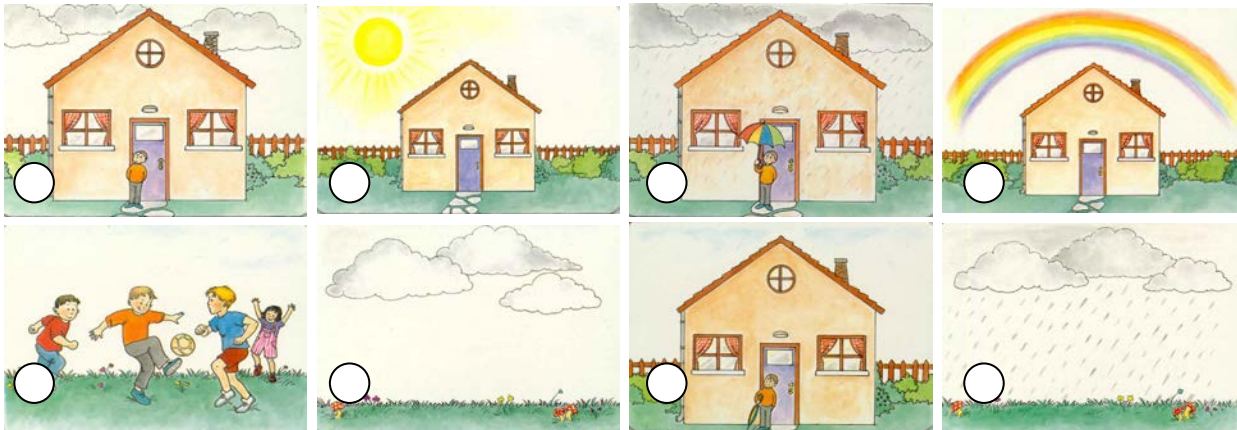
---

---

---

---

*Δραστηριότητα 12<sup>η</sup>*



Προσπάθησε να γράψεις την ιστορία

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

*Δραστηριότητα 13<sup>η</sup>*

Με συζήτηση και επιχειρηματολογία ο δάσκαλος κατευθύνει το μαθητή λέγοντάς του να προσπαθήσει να συνεχίσει την εξέλιξη της ιστορίας αρχικά προφορικά και στη συνέχεια είτε ζωγραφίζοντάς την είτε καταγράφοντάς της

Προσπάθησε να συνεχίσεις την εξέλιξη της ιστορίας, είτε ζωγραφίζοντάς την είτε καταγράφοντάς την.

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---



#### *Δραστηριότητα 14<sup>η</sup>*

##### Φάση 1η

Ο δάσκαλος δείχνει την πρώτη εικόνα στο μαθητή και ρωτά:

- Τι βλέπεις σ' αυτή την εικόνα;
- Η εικόνα είναι χρωματιστή ή ασπρόμαυρη;
- Είναι μεγάλη – μικρή – ούτε μεγάλη ούτε μικρή;
- Ποια πρόσωπα – ζώα – πράγματα εικονίζονται;
- Τι κάνουν όλα αυτά;

Στη συνέχεια δείχνει τη δεύτερη εικόνα στο μαθητή και ρωτά:

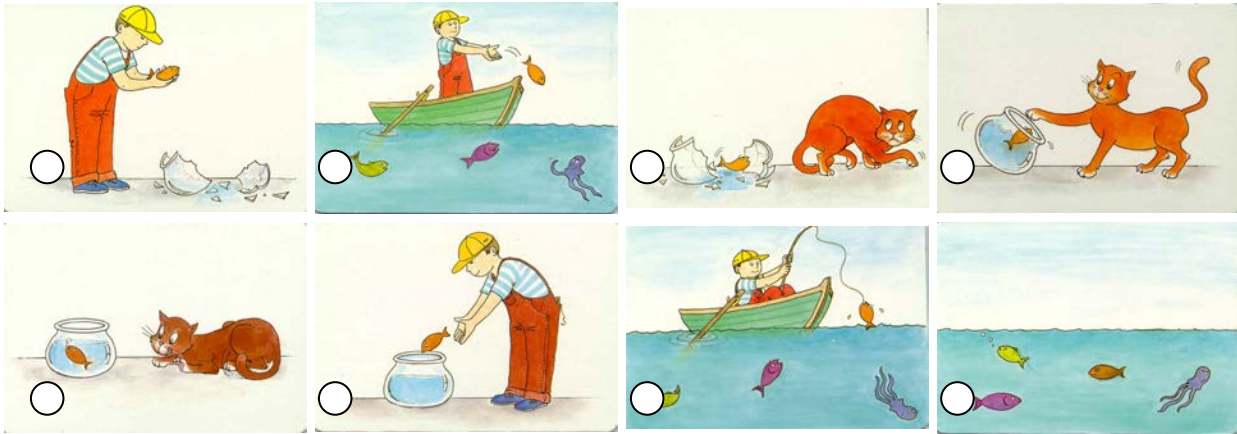
- Τι βλέπεις σ' αυτή την εικόνα;
- Η εικόνα είναι χρωματιστή ή ασπρόμαυρη;
- Είναι μεγάλη – μικρή – ούτε μεγάλη ούτε μικρή;
- Ποια πρόσωπα – ζώα – πράγματα εικονίζονται;

-Τι κάνουν όλα αυτά;  
Παρατήρησε καλά τις δύο εικόνες και πες μου αν μοιάζουν ή αν διαφέρουν σε κάτι.

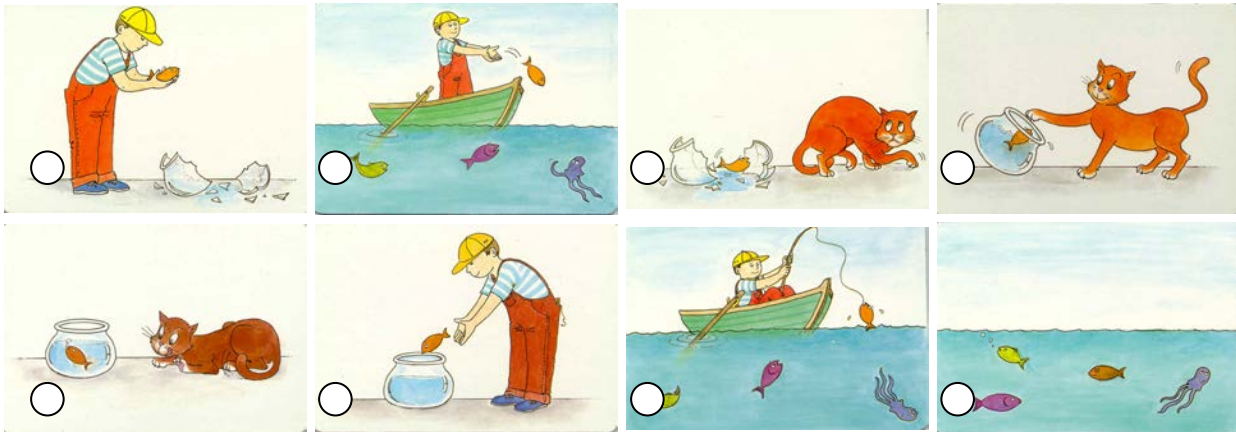
Σε τι μοιάζουν;

Σε τι διαφέρουν;

Με τον ίδιο τρόπο παρουσιάζονται και σχολιάζονται και οι υπόλοιπες κάρτες.



### Δραστηριότητα 15<sup>η</sup>



Ο δάσκαλος λέει στο μαθητή:

Παρατήρησε καλά όλες τις εικόνες, πιστεύεις ότι θα μπορούσε να είναι η εξέλιξη μιας ιστορίας; Θέλεις να προσπαθήσουμε να τις βάλουμε στη σειρά και να φτιάξουμε μια ιστορία;

Με συζήτηση και επιχειρηματολογία οι εικόνες μπαίνουν στη σειρά γράφοντας στο κυκλάκι τους τον αριθμό σειράς τους.

Στη συνέχεια ο μαθητής αφηγείται όλη την ιστορία ολοκληρωμένα.

---

---

---

---

---

---

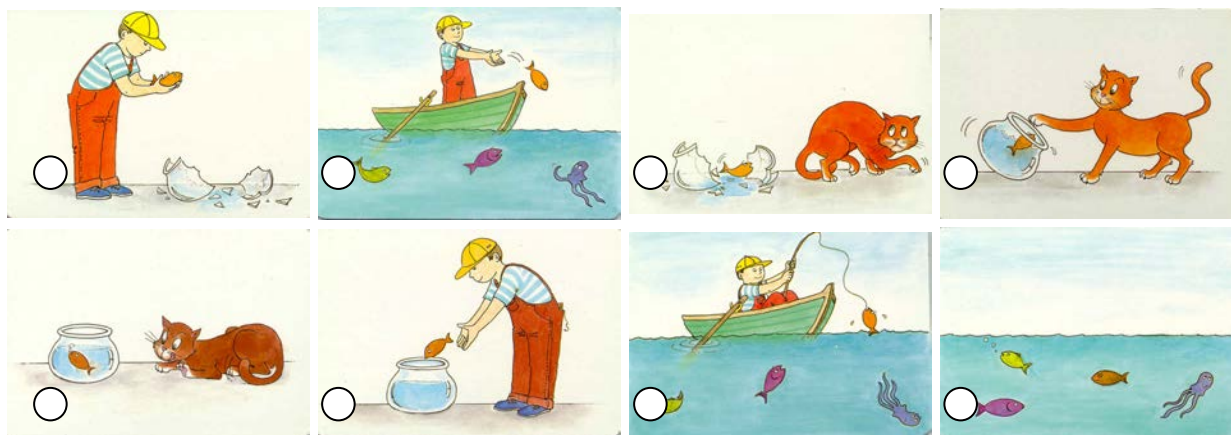
---

---

---

---

*Δραστηριότητα 16<sup>η</sup>*



Προσπάθησε να γράψεις την ιστορία μόνος σου

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

*Δραστηριότητα 17<sup>η</sup>*

Με συζήτηση και επιχειρηματολογία ο δάσκαλος κατευθύνει το μαθητή λέγοντάς του να προσπαθήσει να συνεχίσει την εξέλιξη της ιστορίας αρχικά προφορικά και στη συνέχεια είτε ζωγραφίζοντάς την είτε καταγράφοντάς της

Προσπάθησε να συνεχίσεις την εξέλιξη της ιστορίας, είτε ζωγραφίζοντάς την είτε καταγράφοντάς την.

---

---

---

---

---

---

---

---

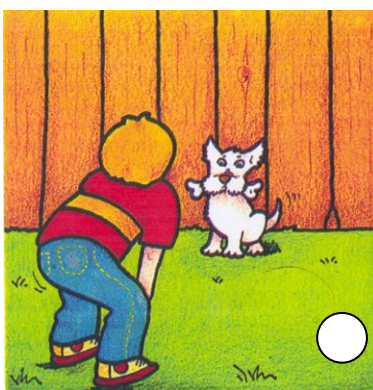
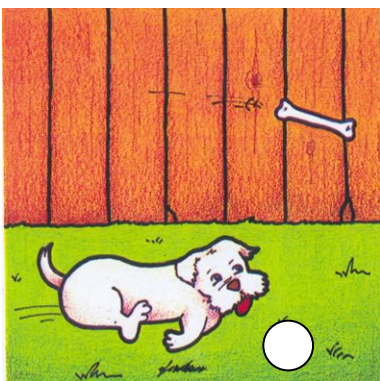
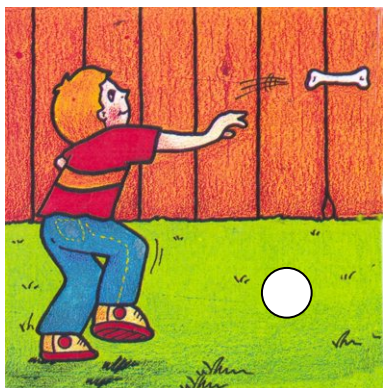
---

---



## 2<sup>η</sup> Μεθοδολογία

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>



Προσπάθησε να καταγράψεις την ιστορία που βλέπεις στις 4 εικόνες με τη βοήθεια της τεχνικής της ιστορίας της γραμματικής (βλ. κεφ. 2.36.3).

---

---

---

---

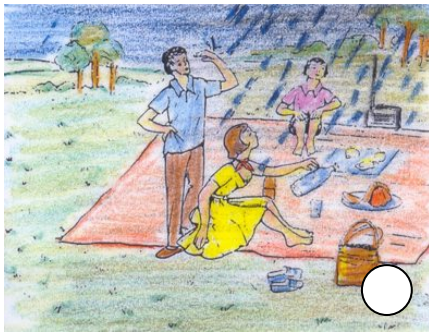
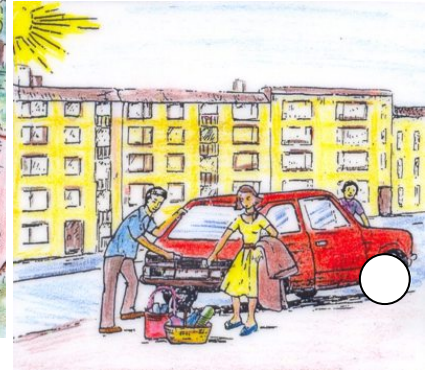
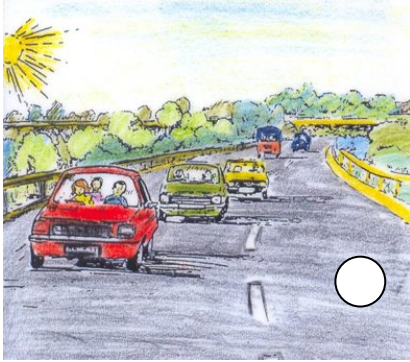
---

---

---

---

Δραστηριότητα 2<sup>η</sup>



Προσπάθησε να καταγράψεις την ιστορία που βλέπεις στις 5 εικόνες με τη βοήθεια της τεχνικής της ιστορίας της γραμματικής.

---

---

---

---

---

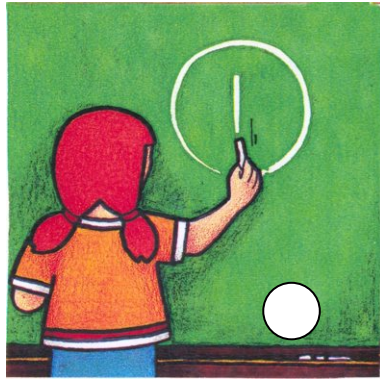
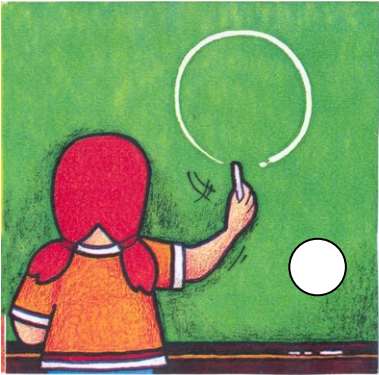
---

---

---



Δραστηριότητα 3<sup>η</sup>



Προσπάθησε να καταγράψεις την ιστορία που βλέπεις στις 6 εικόνες με τη βοήθεια της τεχνικής της ιστορίας της γραμματικής.

---

---

---

---

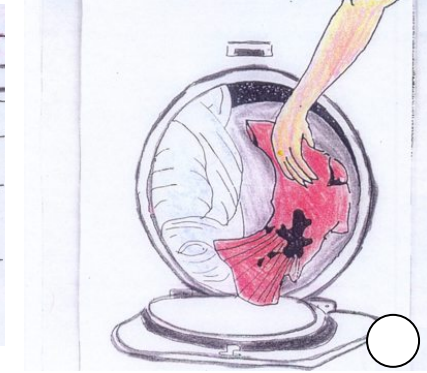
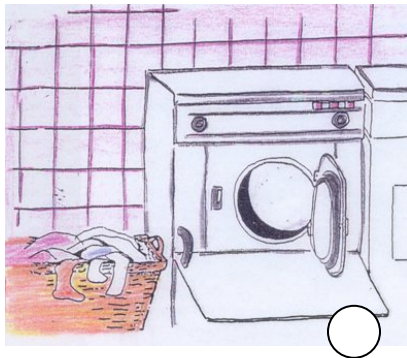
---

---

---

---

Δραστηριότητα 4<sup>η</sup>



Προσπάθησε να καταγράψεις την ιστορία που βλέπεις στις 6 εικόνες με τη βοήθεια της τεχνικής της ιστορίας της γραμματικής.

---

---

---

---

---

---

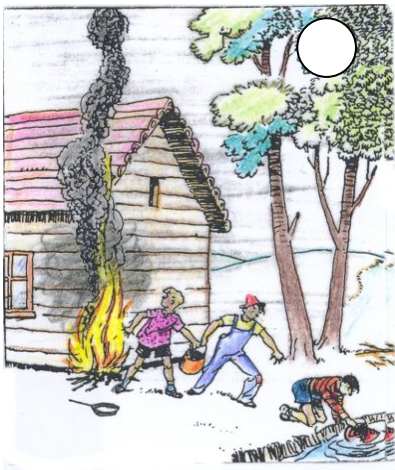
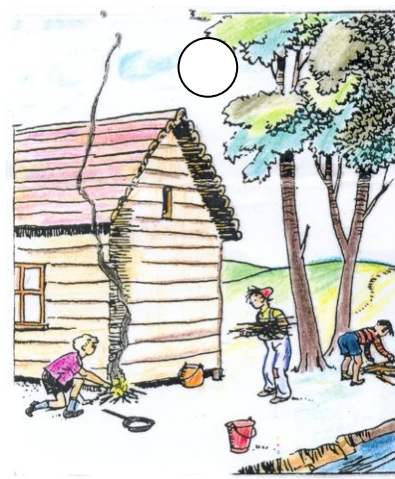
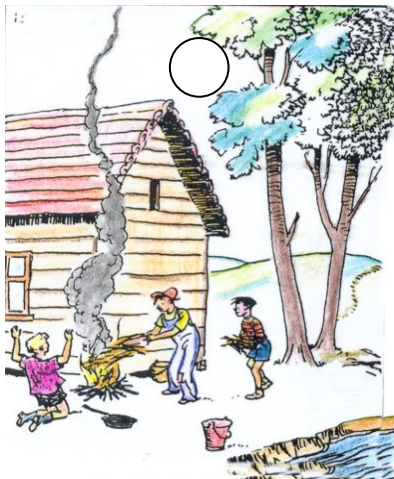
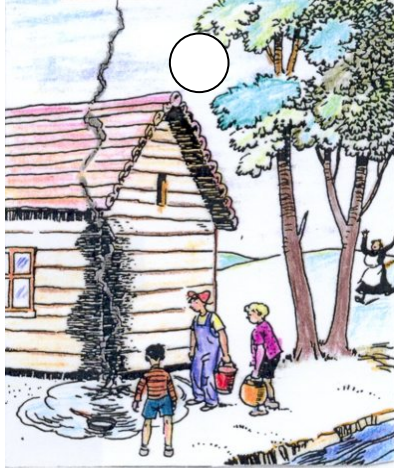
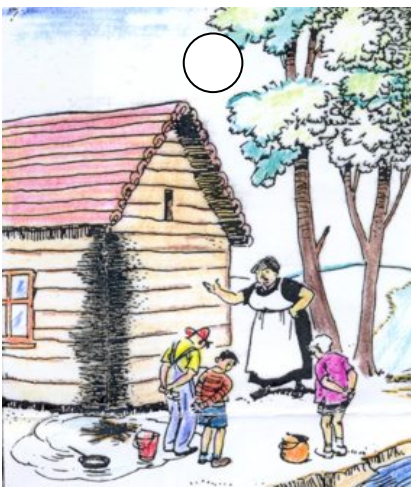
---

---

---

---

Δραστηριότητα 5<sup>η</sup>



Προσπάθησε να καταγράψεις την ιστορία που βλέπεις στις 8 εικόνες με τη βοήθεια της τεχνικής της ιστορίας της γραμματικής.

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

## Η εξοικείωση του μαθητή με άλλα είδη κειμένου

**Στόχος:** Εξοικείωση με άλλα είδη κειμένου

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Υλικά – παιδαγωγικά μέσα :** Για την επίτευξη του διδακτικού στόχου χρησιμοποιούνται κείμενα από: α) εφημερίδες (διαφημίσεις, αγγελίες, ενημέρωση - πληροφορίες) β) κάρτες προσκλήσεων, γ) ευχετήριες κάρτες, δ) κάρτες επίσκεψης (visit- κάρτες), ε) βιβλία (κείμενα, λεξικά, εικονογραφημένα), στ) επιστολές, ζ) παραμύθια και η) κείμενα από το διαδικτυακούς τόπους.

**Ενδεικτική πορεία:** Ο δάσκαλος προτείνεται να παρουσιάσει αρχικά κάθε είδος ξεχωριστά. Στη συνέχεια να ζητήσει από το μαθητή να βρει ομοιότητες και διαφορές σε κάθε είδος αναφορικά με το στόχο και το σκοπό λειτουργίας του καθενός, την έκτασή του, τη γλώσσα, το πρότυπο, τη γραμματοσειρά, το ύφος, τη λειτουργικότητα, το χρωματισμό κ.λ.π. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σελίδα του ιστοχώρου, στην οποία η αλλαγή σελίδας δεν γίνεται όπως στο βιβλίο, αλλά με την πλοήγηση και το γνωστό κλικ, καθώς επίσης και η ζωντανία της, με κινούμενο κείμενο, υπερσυνδέσεις, χρωματισμούς, διαφημιστικές και ακουστικές συνδέσεις (λινκ) κ.λ.π.

Τέλος, προτείνεται η συζήτηση και η επιχειρηματολογία για τη λειτουργική χρήση του κάθε είδους.



Τι βλέπεις στην εικόνα αριστερά;

---



---



---



---



---



---



---



---



---



---

Τι βλέπεις στην εικόνα δεξιά;

---



---



---



---



---



---



---



---



---



---

**ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΚΩΔΙΚΟΣ (02450)**

ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΟΥ	02450 41400-41277 (Φαξ 41442)	Υ.Π.Α.	02450 41587
ΓΡΑΦΟΠΛΑΤΗ	02450 41865 (Φαξ 41864)	Ε.Μ.Υ.	02450 41590
ΣΤΡΑΤΟΠΛΗΘ	02450 41660	ΑΚΤΟΠΛΟΙΑ	02450 41496
ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ	02450 41222	ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ	02450 41266
ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΑ	02450 41222	Ο.Π.Ε.	02450 41265
ΠΕΡΑΙΑ	02450 41288	ΔΕΗ	02450 41300
ΜΗΛΟΥ	010-4172057 - 4226000	ΙΑΤΡΕΙΟ	02450 41266
ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑ	02870-22100	ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ	02450 41400
ΣΤΕΤΕΙΟ	08410-22312	ΑΝΤΙΠΥΡ. ΤΡΑΠΕΖΩΝ:	097-4733838
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	08430-22310	ΕΘΝΙΚΗΣ	02450 41400
ΡΟΔΟΥ	02450-22227	ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ	02450 41234 - 41201
ΤΑΣΙ	02410-22220 - 27600	ΣΧΟΛΕΙΑ:	02450 41233
ΙΑΤΡΕΙΟ	02450 41158 - 41278 - 41765	ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ	02450 41324
ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ	02450 41333	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΦΩΥ	02450 41329
ΤΑΜΕΙΑ:	02450 41189	ΚΑΡΤΑΒΟΣ:	02450 41314
Ο.Γ.Α.	02450 41277	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	02450-22062
ΤΕΒΕ (ΡΟΔΟΣ)	02410-22688 & 77034	ΥΠΟΠΕΡΙΟΧΗ	02450-23199
ΚΑ (ΚΑΡΠΑΘΟΣ)	02450-22296	ΚΕΝΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ	02450-22743
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ:		Μ.Μ.Ε.	02450-31366
ΚΑΣΟΥ	02450 41585	ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΣ	02450 41234
ΡΟΔΟΥ	02410-83402 & 83403	ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	02450 41145
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	02450-22150	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	02450 41702
ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ	02450 41444		

**ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΕΡΟΠΛΑΝΩΝ**

Η Ολυμπιακή Αεροπορία με αεροπλάνο τύπου ATR 42 - 50 θάλασσιν-εμπειρητεί την Κάσου μέσω του επόμενου για ένα έως πρόγραμμα, από την Εβδομαδιαία Ένωση με τα ακόλουθα δρομολόγια

ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ ΕΚΤΟΣ ΤΡΙΤΗΣ	ΡΟΔΟΣ	ΚΑΣΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	ΡΟΔΟΣ
	11 40	12 30	13 20	14 00
	12 45	13 35	14 00	14 45

Από Ρόδο καθημερινή αναχώρηση για Αθήνα, εκτός Βιβλίου της Τρίτης.

**ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΛΙΝΤΖΑΣ "Αθηνά"**

ΦΩΝΙΚΗ (ΚΑΡΠΑΘΟΣ)	ΦΩΝΙΚΗ (ΚΑΣΟΥ)
ΑΝΑΧ.	ΑΦΙΞ.
ΔΕΥΤΕΡΑ 08 00	08 45
ΤΕΤΑΡΤΗ 12 45	13 45
08 00	08 45
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12 45	13 45
08 00	08 45
12 45	13 45

Τηλ. 02450 41047 Γιώργος Μανουσάκης

**ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ**

Την Πέμπτη, 8 Αυγούστου 2002 στον Άγιο Δημήτριο του Αρβανιτοχωρίου στις 8.30 π.μ. τελέσθη το 40μερο μνημόσυνο του εκλεκτού μας συμπατριώτη

**Ηλία Βινιάδη**

Το Σάββατο, 7 Σεπτεμβρίου 2002 στον Τίμιο Σταυρό στην Αγία Μαρίνα στις 8 π.μ. τελέσθη το 40μερο μνημόσυνο της αγαπητής συμπατριώτισσά μας

**Ιουλίας Ν. Παπακανάκη**

Στις 3 Σεπτεμβρίου 2002 στον Τίμιο Σταυρό στην Αγία Μαρίνα στις 8 π.μ. τελέσθη το 40μερο μνημόσυνο της αγαπητής συμπατριώτισσά μας

**Άννας Ι. Ασπρά (Αγά)**

Τι βλέπεις στην εικόνα αριστερά;

---



---



---



---



---



---



---



---



---



---



**Kriegsverbrecher** 800

...sverbrecher *m* εγκληματίας *m* πολέμου; *zug* *m* (-es; \*e) έκστρατεία *f*; *zustand* *m* (-es; \*e) εμπόλεμος κατάσταση *f*.

**Krim** [KRIM] *f* Κριμαία *f*.

**Krimi'nal** film [KRIM'i-] *m* (-s; -e) αστυνομική ταινία *f*; *ange-richt* *n* (-es; -e) κακούργιοδεικνύον *n*; *polizei* *f* ασφάλεια *f*; *roman* *m* (-es; -e) αστυνομικό μυθιστόρημα *n*.

**krimi'nell** [kri'mi-] *adj* πονηρός; εγκληματικός. [άστυον *n*].

**Krippe** *f* φάτινη *f*; (Kinderheim)

**Kris**e, *is* *f* (-; -sen) κρίσις *f*; *sein* (-le); *es kriselt* επικρατεί κρίσις.

**Kris'tall** *m* (-es; -e), *n* κρύσταλλο *n*, κρύσταλλος *m*; *bildung* *f* κρυστάλλωσις *f*; *zinnisch* [-'li:] κρυστάλλινος, κρυστάλλινος; *zisieren* [-li-'zi:] (-) αποκρυστάλλω.

**Kri'terium** [kri'te:ri-] *n* (s; -rien) κριτήριο *n*; *ik* [kri-'ti:k] *f* κριτική *f*; *iker* [kri:ti-], *zisch* κριτικός (*m*); *zisieren* [kri-'ti:] (-) (έπι-) κρίνω.

**Kritze'l** *iel* *f* ορθογραφία *m*; *ipr.*; *zn* (-le) κακογράφο.

**kroch** imperf. von kriechen.

**Kroko'dil** [kro'ko:'di:l] *n* (-es; -e) *Zo.* κροκόδειλος *m*; *s-tränen* *f* pl. ψεύτικα δάκρυα *n* pl.

**Krone** *f* κορώνα *f*, στέμμα *n*; *Baum:* κορυφή *f*; *fig. (Preis)* βραβείον *n*; (Höhepunkt) άκρον *n*, κορωνίς *f*; *das setzt allem die ~ auf* αυτό ξεπερνάει όλα; ihm ist etw. in die ~ gefahren το πήρε άπάνω του.

**krönen** στεφανώνω, στέφω; *fig.* βραβεύω.

**Kron|leuchter** *m* πολυέλαος *m*; *prinz* *m* (-en) διάδοχος *m*; *prinzessin* *f*; (-; -nen) διάδοχος *f*.

**Krönung** *f* στέψις *f*.

**Kronzeuge** *m* (-n) κύριος μάρτυς *m*.

**Kropf** *m* (-es; \*e) ♂ βρογχόκληλη *f*; *Vögel:* γάρα *f*, πρόλοβος *m*.

**kröpfen** κορφολογώ, άκροτομώ.

**Kröte** *f* *Zo.* κούβακας *m*, φρύνος *m*.

**Krück|e** *f*, *stock* *m* (-es; \*e) δεκανίκι *n*, βακτηρία *f*.

**Krug** *m* (-es; \*e) στάμνα *f*; (*Wirtshaus*) πανδοχείον *n*.

**Krume** *f* ψίχα *f*.

**Krümel** *m* ψίχουλο *n*, ψιχίον *n*; *zn* (-le) θρυμματίζω, θρύπτω.

**krumm** (-er; \*er; -st-, \*st-) *adj* κυρτός, καμπύλος; (*bucklig*) καμπουρωτός, κυφός; *biegen* σκεβράνω, καμπυλώ; *werden* καμπουριάζω, κυρτούμαι; *und lähm schlagen* κοφιομεσιάζω; *etw. ~ nehmen* παρεξήγώ *τι*; *F* *~e Finger machen* σουφρώνω, κλέπτω; *~beinig* στραβοπόδαρος.

**krüm|en** καμπουριάζω, κυρτώ; *sich ~ (winden)* κολουριάζομαι, συστύλλομαι; (*beugen*) σκύφτω, κύπτω; *sich vor Lachen ~* ξεκαρδίζομαι από τὰ γέλοια; *Zung* *f* καμπυλότης *f*; (*Biegung*) κάμψις *f*; *Weg:* στροφή *f*.

**Kruppe** *f* *Pferd:* καπούλια *n* pl.

**Krüppel** *m* σακάτης *m*, ανάπηρος *m*; *zhaft* σακατεμένος, ανάπηρος.

**Kruste** *f* κόρα *f*, φλούδα *f*, φλοιός *m*.

**Kruzifix** ['kru:tsi:'fiks] *n* (-es; -e) σταυρωμένος *m*.

**Kuba** *n* Κούβα *f*.

**Kübel** *m* κουβάς *m*, κάδος *m*.

**Kubik** [ku'bi:kfu:s] *m* (-es; 0) κυβικός πούς *m*; *meter* *n* κυβικών μέτρον *n*; *wurzel* *f* (-; -n) κυβική ρίζα *f*.

**Ku'bismus** [ku-'] *m* (-; -ses; 0) κυβισμός *m*.

**Küche** *f* κουζίνα *f*, μαγειρείον *n*; *kalte ~* κρύα φαγητά *n* pl.

**Kuchen** [-u:] *m* πίττα *f*, γλυκίσμα *n*; *bäcker* *m* *s.* Konditor; *blech* *n* (-es; -e) πινακωτή *f*, ταψί *n*.

**Küchen|gerät** *n* (-es; -e) μαγειρικά σκεύη *n* pl.; *junge* *m* (-n) παραμάγειρος *m*; *latein* *n* (-s; 0)

Τι βλέπεις στην εικόνα αριστερά;

457 βολάν - βουβάδα 458

βολάν το Δ. (άκλ. ξ. λ.) ό τροχός του πηδαλιού διεύθυνσεως αυτοκινήτου. βόλβη ή Κ. λίμνη της Μακεδονίας. βολβίδιον το ΑΚ. όφθαλμός φυτού, που έχει σχήμα μικρού βολβού. βολβικός - ή - ό(ν) ΚΔ. ό του βολβού. βολβόκοκος ό ΑΚΔ. μικρός βολβός. βολβοειδής - ές ΑΚ. όμοιος με βολβόν. βολβορίζα τὰ ΚΔ. (έπί φυτών) τὰ έχοντα ως ρίζαν βολβόν. βολβός ό ΑΚΔ. ρίζα φυτού σαν κρομμύδι. το κινούμενον τμήμα του όφθαλμού. βολβοειδής - ές ΑΚ. βολβοειδής. γεμάτος βολβός. (έπί φυτών) ό έχων ως βόλβος ό ΚΔ. ποτ. της Ρωσίας. βολετ (ρ.) Δ. είναι κατάλληλον. είναι δυνατον. υπάρχει άριστός χάρος. βόλεμα το Δ. τακτοποίησης. εξοικονόμησης. βολετάς - ή - ό Δ. κατορθωτός, εύχερης. βολετώ Δ. τακτοποιώ κάτι όπου υπάρχει δυσκολία τακτοποίησεως. κατορθώνω κάτι που είναι δύσκολον. β. σχετικά με τὰ μέσα της ζωής, αντιμετωπίζω τὰς οικονομικάς δυσχερείας. βολή ή ΑΚΔ. ρίψιμον. ό ήχος από την βολήν πυροβόλου όπλου. το βλήμα. ρίψιμον δικτύων εις την θάλασαν. βολή ή Δ. άνεσις, εύκολία. βόλι το Δ. σφαίρα όπλου. βολιθία ή ΚΔ. χώρα της Νοτ. 'Αμερικής. βολίδα ή Δ. ή βολίς. βολιδοβόλο(ν) το ΚΔ. είδ. πυροβόλου όπλου. βολιδοσκοπήσις - εως ή Κ. - ση ή Δ. βυθόμετροις με βολίδα. εξιχνίασις. βολιδοσκοπή - έω ΚΔ. βυθόμετρο με βολίδα. (μετ.) προσπαθώ να εξιχνίασω. βολιδοσχοινον το Κ. (ναυτ.) το σχοινί της βολίδος διά την βυθόμετροσιν. βολιδοφόρος - ον Κ. ό φέρον βολίδα. βολιδοτός - ή - ό(ν) ΚΔ. ό έχων βολίδα. βολίω ΑΚΔ. βυθόμετρο με βολίδα. βολικός - ή - ό, θηλ. κ. - κιά Δ. άνε-

τος. (έπί άνθρ.) καλόβολος, μαλακός. (έπι.) - ά. βολίς - ίβος ή ΑΚ, βολίδα ή Δ. σφαίρα όπλου, βόλι. (ναυτ.) όργ. βυθόμετροίσεως της θαλάσσης, σκαταόγιο. (φυσ.) είδ. διαττότος άλλή με μεγάλην λάμψιν. βολίσις - εως ή Κ. βυθόμετροις της θαλάσσης με βολίδα. βολισμα - στος το Κ. το εξαγόμενον της βολίσεως. βολιστήρ - ήρος ό Κ. (ναυτ.) μηχανική βολίς διά μεγάλην βάθη βολιστής ό Κ. ναύτης είδ. εις την βόλισην. βολιστικός - ή - όν Κ. ό της βολίσεως. βολιώτης ό, θηλ. - τισσα ΚΔ. ό κάτοικος του βόλου ή ό εξ αυτού. βολιώτικος - η - ο. ό του βόλου ή του βολιώτη ή ό εκ βόλου. βολκός ό Δ. όργ. άλιείας χελιδόν. βόλλευ - μπόλ το Δ. (άκλ. ξ. λ.) είδ. άγωνιστικής παιδείας, χειροσφαίρισις. βόλος ό Κ. όρθ. βώλος. βώλος ό ΚΔ. π. της Θεσσαλίας. βόλι το ΚΔ. (άκλ. ξ. λ.) μονάς μετρήσεως της τάσεως του ηλεκτρικού ρεύματος. βόλι ή Δ. (ξ. λ.) στροφή, γύρος. περιπατος. (ναυτ.) άνάπρωτος άλλαγή πορείας Ιστιοφόρου. ή όρμιά. βολιτάς το ΚΔ. (άκλ. ξ. λ.) αριθμός των βόλων ηλεκτρικού κυκλώματος. βολιταϊκός - ή - ό(ν) ΚΔ. (ξ. λ.) ηλεκτρικός ή ηλεκτροσχημικός. βολιταίρος ό ΚΔ. διάσημος Γάλλος συγγραφέας. βολιτόμετρο(ν) το ΚΔ. όργ. μετρήσεως της έντάσεως του ηλεκτρικού ρεύματος. βολταμπέρ το ΚΔ. (άκλ. ξ. λ.) τὸ βάττ. βολτάρω Δ. (ξ. λ.) κάτω βόλιτες. βολτόμετρο(ν) το κ. βολιτόμετρο(ν) ΚΔ. όργ. μετρήσεως της τάσεως ηλεκτρικού ρεύματος. βολφράμιον το Κ. στοιχείον εκ των μετάλλων (σπάνιον). Βολωνία ή Κ, Μπολόνια ή Δ. π. της Βορ. 'Ιταλίας. βόμβα ή Κ. (ξ. λ.) είδ. βλήματος έκρηγνυμένου, μπόμπα. βομβή ή ΚΔ. π. των 'Ινδιών. βομβάρδα ή Κ. (ξ. λ.) είδ. μηχανήμα-

Τι βλέπεις στην εικόνα δεξιά;



Τι βλέπεις στην εικόνα αριστερά;

---

---

---

---

---

---

---

---

Τι βλέπεις στην εικόνα δεξιά;

---

---

---

---

---

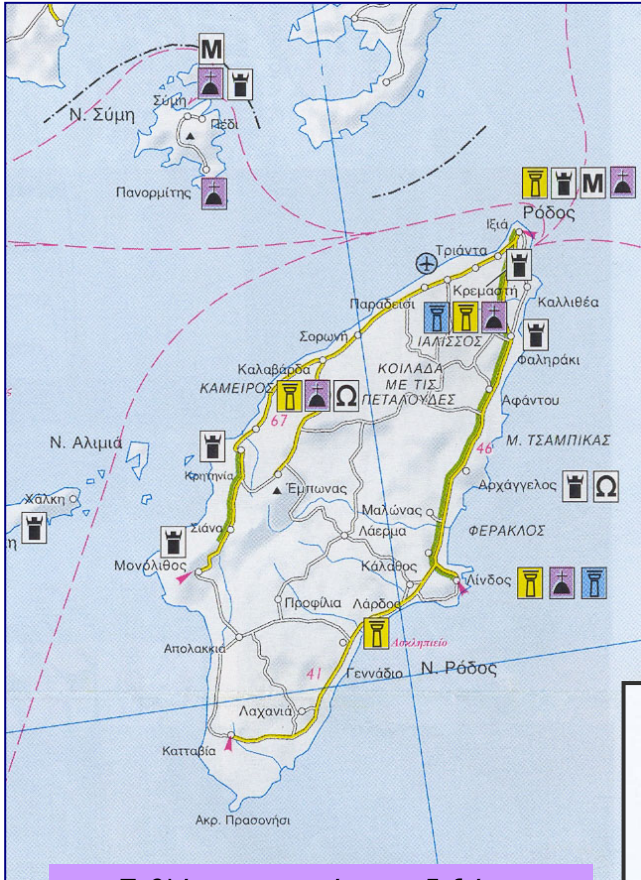
---

---

---







Τι βλέπεις στην εικόνα αριστερά;

---



---



---



---



---



---

Τι βλέπεις στο υπόμνημα δεξιά;

---



---



---



---



---



---

## Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

	Αυτοκινητόδρομος με διόδια		Προστατευόμενος φυσικός χώρος
	Αυτοκινητόδρομος χωρίς διόδια		Τάφοι-Νεκροταφεία
	Διακλάδωση, διακλάδωση με περιορισμό σταθμής με βενζινόδωκο και μπορ		Αρχαιολογικά Μουσεία
	Αριθμός αυτοκινητόδρομου, εθνικής, ευρωπαϊκής, επαρχιακής ή δευτερεύουσας οδού		Μονές-Εκκλησίες
	Διπλή λωρίδα κυκλοφορίας: εθνική, επαρχιακή, δευτερεύουσα οδός		Κάστρα - Φρούρια - Οχυρώσεις
	Μονή λωρίδα κυκλοφορίας: εθνική, επαρχιακή, δευτερεύουσα οδός		Αρχαίοι Οικισμοί-Πόλεις
	Αυτοκινητόδρομος υπό κατασκευή, Σήραγγα αυτοκινητόδρομου		Διεθνές αεροδρόμιο
	Δευτερεύουσα οδός, Οδός υπό κατασκευή, Οδική σήραγγα		Σημείο με θέα
	Χιλιμετρικές αποστάσεις αυτοκινητόδρομων και οδών		Σπήλαια
	Πανοραμικές διαδρομές, Κλίσεις		Προϊστορική περίοδος
	Διάβαση		Κλασική-ελληνιστική-ρωμαϊκή περίοδος
	Ορεινή διάβαση, υψόμετρο και περίοδος χειμερινού κλεισίματος		Βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδος
	Μεταφορά αυτοκινήτων με: φεριστόν, σιδηρόδρομο		
	Διεθνή σύνορα, Εθνικός δρόμος		

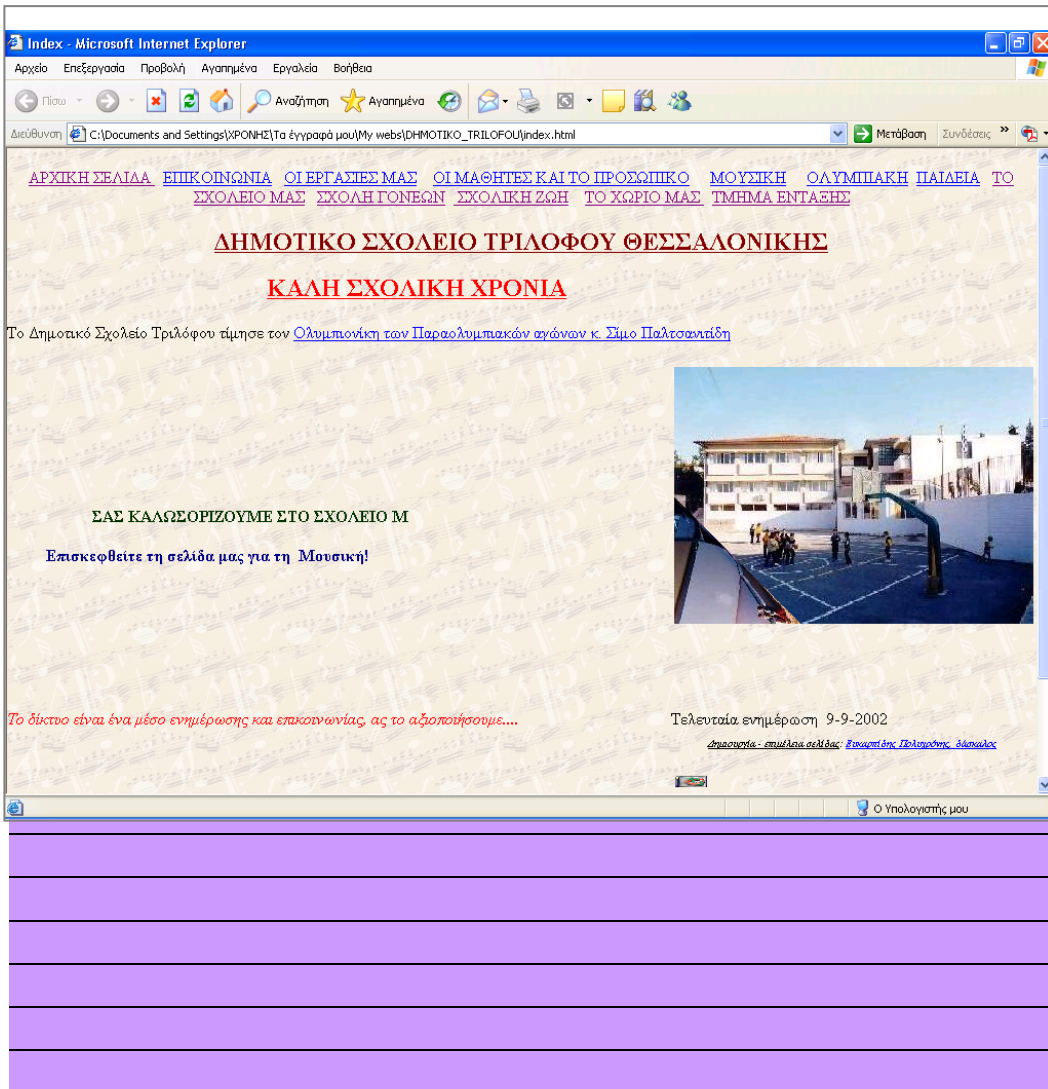
1 : 900 000 (1εκ. = 9χλμ.)

0 10 20 30 40 χλμ.

**Παρατήρησε το χάρτη της Ρόδου, και βρες σε ποια χωριά υπάρχουν σπήλαια και κάστρα**

Σπήλαια: \_\_\_\_\_

Κάστρα: \_\_\_\_\_



Μπορείς να συγκρίνεις μια σελίδα βιβλίου με μια σελίδα ιστοχώρου;

Σελίδα βιβλίου	Σελίδα ιστοχώρου

## Εξοικείωση με τη Μουσειακή αγωγή – επισκέψεις σε μουσεία και βιβλιοθήκες

**Στόχος:** Η εξοικείωση του μαθητή με τη Μουσειακή αγωγή και το ενημερωτικό υλικό των μουσείων και των βιβλιοθηκών.

Επιμέρους στόχοι:

Εξοικείωση των παιδιών με τους όρους «κάστρα, καστροπολιτεία».

Συσχέτιση του κάστρου με την τοποθεσία, την πολεοδομία, την ύδρευση και την τροφοδοσία ως παραγόντων διαμόρφωσής του.

Γνωριμία γενικά με τα εργαλεία, τα ρούχα, τα όπλα της εποχής.

Αναγνώριση του κάστρου ως αμυντικού μέσου των κατοίκων.

Επαφή με τον τρόπο διεξαγωγής των πολιορκιών.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Υλικά – παιδαγωγικά μέσα:** Φύλλα εργασίας κατασκευασμένα από το δάσκαλο σε συνεργασία με το εκπαιδευτικό τμήμα του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού

Ενδεικτική πορεία:

Έξω από την αίθουσα τα παιδιά παρατηρούν τον χάρτη με τα κάστρα στη Β. Ελλάδα.

Διαβάζουν τα ονόματα των τοποθεσιών που θα συναντήσουμε ένα κάστρο.

Βρίσκουν τη θέση που αυτά βρίσκονται.

Μέσα στην αίθουσα τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες.

Τους δίνονται τα φύλλα εργασίας.

Κάθε ομάδα αναλαμβάνει ένα θέμα εργασίας.

Κάθε ομάδα καλείται να παρατηρήσει, να συζητήσει, να συμπληρώσει τα ερωτήματα του φύλλου εργασίας.

Στο τέλος, κάθε ομάδα παρουσιάζει στους υπόλοιπους μαθητές τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματά της, ώστε όλοι να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για την αίθουσα που επισκέφθηκαν.

# ΤΑ ΚΑΣΤΡΑ - ΠΟΛΕΙΣ

## ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ



Παρατήρησε την εικόνα  
πού είναι κτισμένο το κάστρο;  
.....  
τι έχει κοντά του;  
.....



Παρατήρησε, πώς γινόταν η ύδρευση  
.....  
Περιέγραψε τα υλικά που βλέπεις  
.....  
.....

## ΕΡΜΗΝΕΙΑ



Γιατί είναι κτισμένα τα κάστρα  
σε λόφους;  
.....

.....  
ποια τα πλεονεκτήματα που παρέχει  
η θάλασσα στο κάστρο;  
.....  
.....

Πώς είναι κτισμένα τα σπίτια και πώς  
είναι οι δρόμοι;  
.....  
.....  
.....

Ποια είναι η σημασία της ύδρευσης  
γι' αυτούς που ήταν μέσα στο κάστρο;  
.....  
.....  
.....

## ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Εξυπηρετεί σήμερα το κτίσιμο ενός  
κάστρου;  
.....  
.....  
Τι αντίστοιχο υπάρχει σήμερα;  
.....  
.....

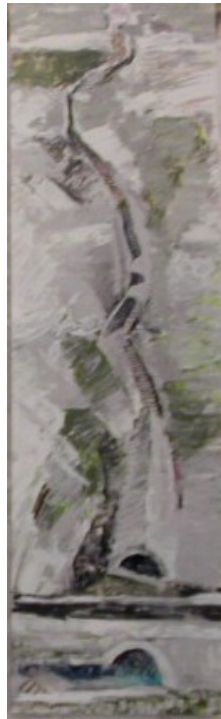


# ΤΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

## ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Προσπάθησε να παρατηρήσεις  
πώς μετέφεραν τότε το νερό  
για κατανάλωση

.....  
.....  
.....



Πιστεύεις ότι θα μπορούσαν να το  
φέρουν από πάρα πολύ μακριά;

.....  
.....

Τι άλλες γνώσεις πιστεύεις ότι είχαν;

.....  
.....  
.....

## ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Σήμερα το νερό υδροδοτεί με τον  
ίδιο τρόπο τις πόλεις και τα χωριά;

.....  
.....  
.....



# ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΣΚΕΥΗ

## ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ



Δες τα μικρότερα αγγεία. Πώς ονομάζονται; Με τι μοιάζουν;

.....  
.....  
.....

Από τι υλικό είναι φτιαγμένα;

.....  
.....

Τι σχέδια υπάρχουν πάνω στα πινάκια και στα αγγεία;

.....  
.....  
.....



## ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Σε τι νομίζεις ότι τα χρησιμοποιούσαν;

.....  
.....

Γιατί χρησιμοποιούσαν πηλό κι όχι κάποιο άλλο υλικό;

.....  
.....

Ποια είναι η σημασία της ύδρευσης γι' αυτούς που ήταν μέσα στο κάστρο;

.....  
.....  
.....  
.....

## ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Υπάρχουν σήμερα κάποια αντίστοιχα αντικείμενα; Γράψε μερικά.

.....  
.....  
.....

Στα σημερινά σκεύη κουζίνας τι υλικά χρησιμοποιούνται;

.....  
.....

Τι κοινά και τι διαφορές υπάρχουν με το τότε;

.....  
.....



# ΑΓΓΕΙΑ ΜΕΣΑΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ

## ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Παρατήρησε τα αγγεία με μεσαίο μέγεθος. Τι νομίζεις πως είναι;

.....  
.....  
.....



Τα μεγάλα αγγεία τι είναι;

.....  
.....

Που βρίσκονται τα μεγάλα αγγεία;

.....  
.....  
.....

## ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Σε ποιες δουλειές τα χρησιμοποιούσαν;

.....  
.....



Γιατί είναι τόσο μεγάλα;

.....  
.....

Γιατί τα μεγάλα αγγεία είναι «μισοθαμμένα» μέσα στη γη;

.....  
.....  
.....

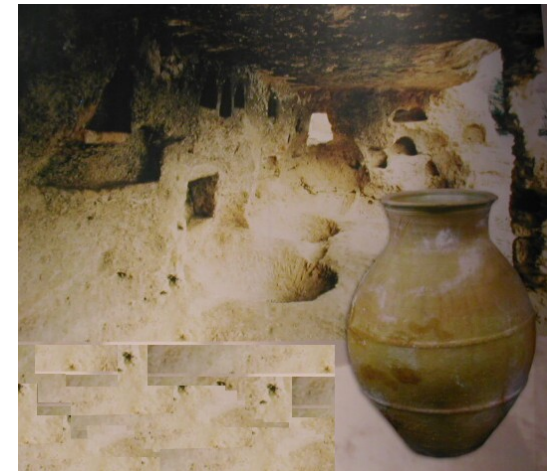
## ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Σήμερα έχουμε τέτοια σκεύη;

.....  
.....  
.....

Σήμερα τι χρησιμοποιούμε για να αποθηκεύσουμε μεγάλες ποσότητες;

.....  
.....



# ΟΧΥΡΑ ΠΟΛΙΟΡΚΙΕΣ

## ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τι μας παρουσιάζει η εικόνα1;  
.....

Ποιους ανθρώπους διακρίνεις  
μέσα και έξω από το κάστρο;  
.....  
.....

Το όπλα κρατούν;  
.....  
.....

Τι φορούν;  
.....  
.....

Τι άλλο εκτός από ανθρώπους  
ξεχωρίζεις; (εικ. 2)  
.....  
.....

Βρέθηκαν κάποια αντικείμενα  
κοντά σε ένα κάστρο τι νομίζεις ότι είναι;  
.....  
.....

## ΕΡΜΗΝΕΙΑ



Πώς γινόταν η πολιορκία  
μιας πόλης;  
.....  
.....

Τι χρειάζεται η σκάλα;  
.....  
.....

Πώς λέγονται αυτοί που είναι απ' έξω στην  
πολιορκία;  
.....  
.....

Πώς λέγονται αυτοί που είναι από μέσα  
στην πολιορκία;  
.....  
.....

## ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ



Σήμερα οι πόλεμοι γίνονται  
μέσα σε κάστρα;  
.....  
.....

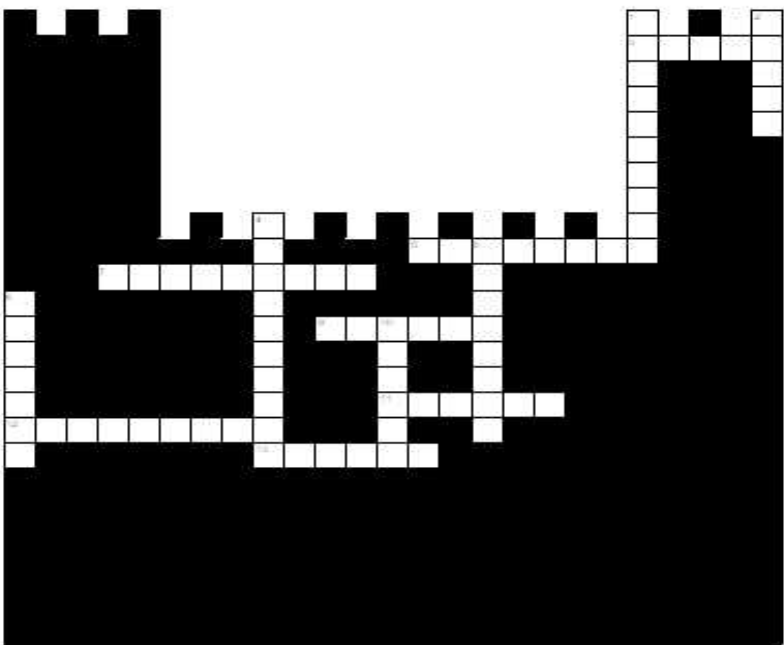
Εκείνα τα όπλα είναι αποτελεσματικά  
σήμερα;  
.....  
.....

Οι στολές και τα ρούχα των  
στρατιωτών είναι τα ίδια;  
.....  
.....



Συμπλήρωσε το σταυρόλεξο

**ΚΑΣΤΡΑ**



**ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ**

<p>3. ΗΤΑΝ ΓΥΡΩ - ΓΥΡΩ ΣΤΑ ΚΑΣΤΡΑ</p> <p>5. ΚΑΙ ΑΠΟ ΕΔΩ ΠΟΛΕΜΟΥΣΑΝ</p> <p>7. ΠΙΝΟΝΤΑΝ ΟΤΑΝ ΔΕΝ ΠΑΡΑΔΙΝΟΝΤΑΝ Η ΠΟΛΗ -ΚΑΣΤΡΟ</p> <p>9. ΥΠΗΡΧΑΝ ΠΟΛΛΑ ΣΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ</p> <p>11. ΤΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΣΑΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ</p> <p>12. ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΝ ΜΕ ΤΟ ΘΕΟ</p>	<p>13. ΑΡΕΣΑΝ ΠΟΛΥ ΣΤΟΥΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥΣ (ΟΧΙ ΚΡΕΑΤΑ)</p>
---	---

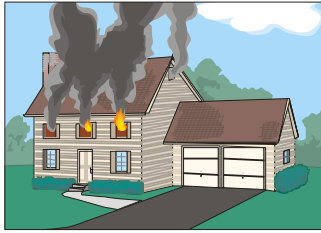
**ΚΑΘΕΤΑ**

<p>1. ΑΥΤΟΙ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΠΟΛΕΜΟΥΣΑΝ</p> <p>2. Μ' ΑΥΤΟΝ ΕΙΝΑΙ ΦΤΙΑΓΜΕΝΑ ΤΑ ΠΥΘΑΡΙΑ</p> <p>4. ΕΔΩ ΜΑΖΕΥΑΝ ΝΕΡΟ</p> <p>6. ΕΙΧΑΝ ΞΕΧΩΡΙΣΤΗ ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ</p> <p>8. ΕΔΩ ΑΠΟΘΗΚΕΥΑΝ ΠΡΟΪΟΝΤΑ</p> <p>10. ΒΑΣΙΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ</p>
---

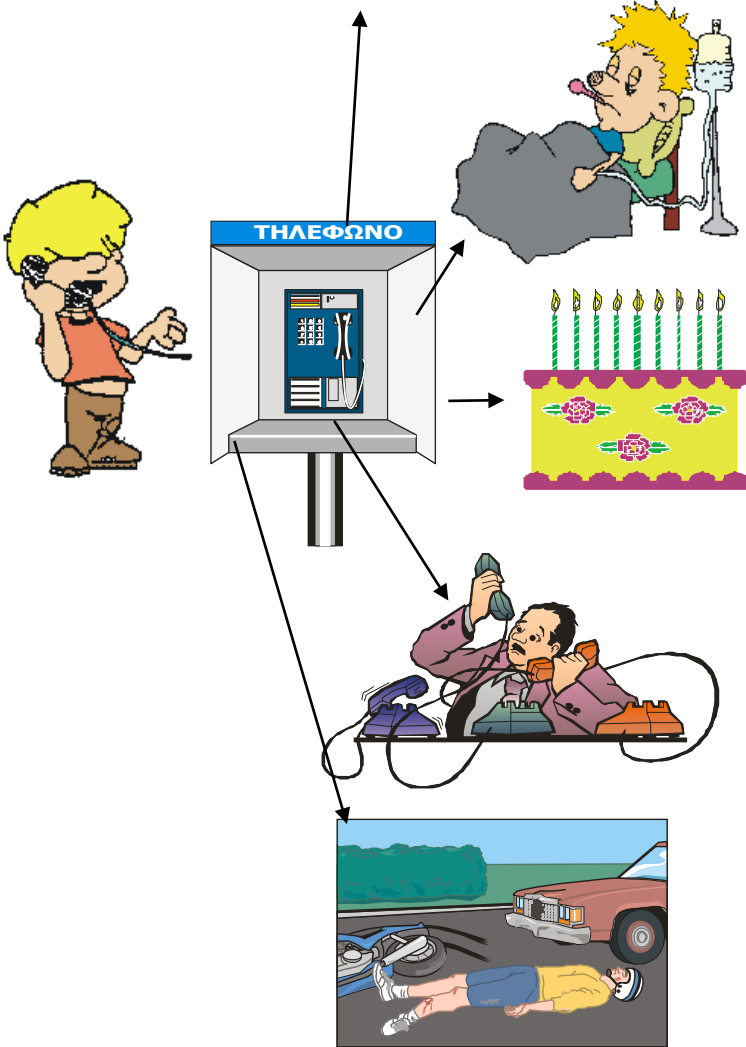
**Ενδεικτική πορεία:** Ο δάσκαλος δείχνει μία- μία τις εικόνες στο μαθητή και συζητά μαζί του για κάθε μία. Μέσα από τη συζήτηση θα πρέπει να γίνει κατανοητό στο μαθητή ότι οι εικόνες αναφέρονται σε πυρκαγιά σπιτιού, σε αρρώστια συμμαθητή, σε γιορτή γενεθλίων, σε συζήτηση με επιχειρηματία και σε τροχαίο δυστύχημα.

Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>

Πού τηλεφωνεί και τι λέει ο μαθητής σε κάθε περίπτωση;



Four horizontal lines for writing the student's response to the house fire scenario.



Four horizontal lines for writing the student's response to the sick person scenario.

Four horizontal lines for writing the student's response to the birthday cake scenario.

Four horizontal lines for writing the student's response to the man at the desk scenario.

Four horizontal lines for writing the student's response to the person on the ground scenario.

Γλωσσικά παιχνίδια ή προεργασία για τη δημιουργική γραφή

### Στόχος:

Σε πρώτο επίπεδο επιδιώκεται η ανάπτυξη δημιουργικότητας, της φαντασίας και άλλων ειδικών δεξιοτήτων που συνδέονται άμεσα και έμμεσα με τη σύνθεση, συγγραφή, μεταγραφή και διασκευή λογοτεχνικών κειμένων. Ο μαθητής αποκτά αίσθηση του χιούμορ και αντιλαμβάνεται ότι η γλώσσα πέρα από ένα μέσον επικοινωνίας και έκφρασης που υπακούει όμως σε αυστηρές συμβάσεις και θεσπισμένους κανόνες, αποτελεί ένα ευρύ πεδίο για ποικίλες παιγνιώδεις δραστηριότητες και του επιτρέπεται πολύ συχνά να υιοθετεί αποκλίσεις και παρεκκλίσεις από τους τυπικούς κανόνες. Σε απώτερο επίπεδο και σε πιο οργανωμένο πλαίσιο σε μεγαλύτερα παιδιά το σύνολο των δραστηριοτήτων αυτών μπορεί να στοχεύει και σε εκμάθηση βασικών κανόνων δημιουργικής γραφής που ξεκινούν από τη συγγραφή μικρών αφηγηματικών ή περιγραφικών κειμένων και καταλήγουν σε πιο σύνθετα λογοτεχνικά ακόμη και δοκιμακά κείμενα βιωματικά ή και όχι. Ταυτόχρονα και παράλληλα επιτυγχάνεται ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου, η κατανόηση της ειδικής χρήσης της λογοτεχνικής γλώσσας στα διαφορετικά της επίπεδα και στις διαφορετικές υφολογικές της αποχρώσεις (αφηγηματική γλώσσα, ποιητική γλώσσα, περιγραφική γλώσσα και λογοτεχνική γλώσσα).

### Εισαγωγή

Για τη συγγραφή μιας ιστορίας τα πράγματα είναι απλά.  
Η διαδικασία μοιάζει πολύ με τη μαγειρική.  
Πρέπει λοιπόν να κάνουμε πρώτα – πρώτα τις προμήθειες,  
στη συνέχεια να βρούμε μια καλή συνταγή,  
να χρησιμοποιήσουμε τα σωστά υλικά με τη σωστή αναλογία  
και βέβαια και λίγο περιέργεια δεν βλάφτει,  
για μια παραπάνω κουταλιά λαδιού  
ή λίγο μπαχαρικό παραπάνω  
ή παρακάτω για να αλλάξουμε  
ή να μπερδέψουμε κάπως τα πράγματα.  
Τι στην ευχή δεν θα ανανεώσουμε τη συνταγή κάπως;  
Μην ξεχνάτε η συγγραφή είναι πάντα μια υπέρβαση  
και μια απόκλιση από το στόχο που είχατε  
πριν ακόμη ξεκινήσετε να γράψετε.  
Γιατί μόλις ξεκινήσατε το μυαλό και το χέρι  
πηγαίνει αλλού...

### Δραστηριότητα 1<sup>η</sup> : τυχαία ζευγάρια

**Στόχος:** εξοικείωση με γλωσσικά παιχνίδια. Ταυτόχρονη προσέγγιση του ουσιαστικού και επιθέτου

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα :

### Ενδεικτική πορεία-ασκήσεις

Κατασκευάζουμε μικρά χαρτονάκια συγκεκριμένου χρώματος ή σχήματος και ζητούμε από τα παιδιά να γράψουν από ένα ουσιαστικό (έμψυχο ή άψυχο). Για παράδειγμα, ο γάτος, η πέτρα, ο κηπουρός, η θύελλα κ.λ.π. Κατασκευάζουμε επίσης και άλλα χαρτονάκια διαφορετικού χρώμα-

τος και σχήματος με την προηγούμενη ομάδα από χαρτονάκια και ζητούμε από τα παιδιά να γράψουν από ένα επίθετο που έρχεται τυχαία στο μυαλό τους, π.χ. ο μαύρος, η άσπρη, ο κίτρινος αλλά και ο χαζούλης κ.λ.π. Οι δυο διαφορετικές ομάδες από χαρτονάκια τοποθετούνται σε ξεχωριστά σημεία ή σε ξεχωριστά κουτάκια. Δημιουργούνται δυο πακέτα από χαρτόνια, από τα οποία τραβάμε από το καθένα ξεχωριστά στην τύχη ένα χαρτονάκι. Στη συνέχεια διαβάζουμε τα τυχαία ζευγάρια και τροποποιούμε τις πιθανές μορφοσυντακτικές αρρυθμίες, όπως η μαύρη γάτος που γίνεται ο μαύρος γάτος κ.λ.π. Δημιουργούνται απίθανα ζευγάρια όπως *ματαιόδοξο μολύβι*, *φλύαρη σουπιέρα*, *καταπιεσμένος γάτος*, κ.λ.π.

Ζητούμε από τους μαθητές:

Πείτε ό,τι ξέρετε για αυτό το παράξενο πλάσμα που δημιουργήσατε στην τύχη.

Διηγηθείτε τις περιπέτειές του.

Εάν τα παιδιά διστάζουν, τα παροτρύνουμε και κάνουμε εμείς την αρχή λέγοντας:

Π.χ. Νάτο! Το ματαιόδοξο μολυβάκι ξεμύτισε από την κασετίνα, έριξε μια ματιά τριγύρω και φώναξε:

Δεν είμαι εγώ για κασετίνες φυλακή και παιδικές τσάντες! Εμένα μου ταιριάζουν παλέτα, πινέλα και ανώτερη ζωγραφική!

Άσε τα πολλά και έλα εδώ που σε χρειαζόμαστε! Είπε μια λευκή κόλλα χαρτί.

Αυτά τα λευκά φύλλα δεν μου αρέσουν καθόλου! Αναφώνησε το μολύβι.

Η κασετίνα ανοιγόκλεισε με θυμό και το μολύβι πετάχτηκε έξω. Το ματαιόδοξο μολύβι άφησε πίσω του τα άλλα μολύβια- συντρόφια και κύλισε στο πάτωμα.

Ζητούμε και από άλλα παιδιά να μας αφηγηθούν σύντομα τη μικρή προφορική ιστορία που σκέφτηκαν.

Η προφορική ιστορία μπορεί να μετατραπεί και να γίνει γραπτή είτε ομαδική είτε ατομική.

Θυμήσου... Ουσιαστικά είναι οι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπα, ζώα, πράγματα, ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα

Θυμήσου... Επίθετα είναι οι λέξεις που φανερώνουν την ποιότητα ή την ιδιότητα που έχει το ουσιαστικό

### **Δραστηριότητα : Περίεργες συμπτώσεις:**

**Στόχος:** εξοικείωση με πιο σύνθετα γλωσσικά παιχνίδια. Ταυτόχρονη εξοικείωση με τη χρήση επιρρημάτων και προθέσεων.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

Ενδεικτική πορεία-ασκήσεις

Κατασκευάζουμε τρία πακέτα από χαρτονάκια. Στο πρώτο πακέτο από χαρτονάκια γράφουμε το όνομα ενός πολύ γνωστού και χαρακτηριστικού προσώπου, όπως ονόματα διασήμων και επωνύμων, όπως ονόματα αθλητών και καλλιτεχνών. Εννοείται ότι σε άλλες περιπτώσεις κυρίως αργότερα μπορούμε να προωθούμε και τα ονόματα των φίλων, των συμμαθητών μας αλλά και των δασκάλων μας και μάλιστα σε πιο εμπλουτισμένες φράσεις), π.χ. ο καπετάν φασαριάς της τάξης μας, ο κος Δημήτρης ( δάσκαλος του άλλου τμήματος), ο Νίκος ο φίλος μας κ.λ.π.

Στο δεύτερο πακέτο γράφουμε το όνομα ενός αντικειμένου, π.χ σπηλιά, φυλακή, τάξη, θρανίο, σκεπή, πλατεία, ένα κομμάτι σοκολάτας, μια νιφάδα χιονιού, μια αχτίδα του ήλιου, καμινάδα κ.λ.π.

Στο τρίτο πακέτο γράφουμε προθέσεις και επιρρήματα(επιρρηματικοί προσδιορισμοί): *μέσα σε πάνω σε, έξω από, δίπλα από, βαθιά χωμένος σε, κ.λ.π.*

Παίρνουμε στην τύχη από κάθε πακέτο ένα χαρτονάκι και σχηματίζουμε απίθανες φράσεις όπως: ο κος Δημήτρης, δάσκαλος του άλλου τμήματος, βαθιά χωμένος σε ένα κομμάτι σοκολάτα ή η Καλομοίρα δίπλα από μια χελώνα.

Ζητούμε από τα παιδιά να εξηγήσουν:

γιατί και πως (ομαδικά ή ξεχωριστά) ο κος Δημήτρης βρέθηκε εκεί

πώς συνέβη αυτό;

τι έχει στο μυαλό του να κάνει: να την καταβροχθίσει; να την κάνει να λιώσει από τη ζήλια της; να τη χαρίσει στους γείτονες;

Ζητούμε την ιστορία των παιδιών είτε προφορικά είτε γραπτά.

Θυμήσου... Επιρρήματα είναι οι άκλιτες λέξεις που προσδιορίζουν ένα ρήμα και φανερώνουν τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό κ.λ.π.

Θυμήσου... Οι άκλιτες λέξεις εμπρός από ονόματα και επιρρήματα για να φανερώσουν μαζί τους, χρόνο, τρόπο, αιτία και ποσό λέγονται προθέσεις..

### *Δραστηριότητα 3<sup>η</sup>: από το τυχαίο στο οργανωμένο*

**Στόχος:** αναγνώριση της δομής και ακολουθίας της πρότασης. και της υποτακτικής σύνδεσης.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

### *Ενδεικτική πορεία-ασκήσεις*

Κατασκευάζουμε δυο πακέτα από χαρτονάκια:

Στο πρώτο πακέτο γράφουμε ένα ουσιαστικό (αντικείμενο ή πρόσωπο), όπως ο Διευθυντής του Σχολείου, ο συμμαθητής μου ο Μίλτος, η γάτα, κ.λ.π.

Στο δεύτερο πακέτο γράφουμε ένα μεταβατικό ρήμα με αντικείμενο και επιρρηματικό προσδιορισμό. Προσδιορίζουμε τις συμβάσεις π.χ. ( το ρήμα να είναι σε τρίτο πρόσωπο, σε χρόνο ενεστώτα, ή παρατατικό ή και αόριστο, ), π.χ., κάνει τατουάζ επαγγελματικά, παίζει τη φλογέρα του αμίλητος, χτυπάει τα χέρια του θυμωμένα, κ.λ.π.

Φράσεις του τύπου *μεγαλώνει ασύμμετρα και ακανόνιστα, τραγουδάει κάθε πρωί και βράδυ*, που παραβιάζουν τις συμβάσεις του μεταβατικού ρήματος και της αναγκαίας παρουσίας αντικείμενου είναι απλά αφορμές για την καλύτερη επεξεργασία του γραμματικού φαινομένου. Κάτι ανάλογο επιχειρείται και σε προβλήματα ακολουθίας και συμφωνίας υποκειμένου, γένους και πτώσης

Παίρνουμε στην τύχη ένα χαρτονάκι από κάθε ομάδα, ανακοινώνουμε τη τυχαία φράση που έχει σχηματιστεί και έχει διορθωθεί από τα παιδιά και θέτουμε την ερώτηση:

Τι θα συνέβαινε εάν ο διευθυντής του σχολείου τραγουδούσε κάθε πρωί και βράδυ;

Τι θα συνέβαινε εάν ο Μίλτος παίζει τη φλογέρα του αμίλητος;

Στα πιθανές συντακτικές ή γραμματικές ανακολουθίες κάνουμε τις απαραίτητες διορθώσεις.

Είναι πολύ εύκολο να συνδεθεί η δραστηριότητα αυτή με τη διδασκαλία των χρόνων (μελλοντικών, παρελθοντικών και της ακολουθίας τους).

Π.χ.1 Στο παράδειγμα «Τι θα συνέβαινε εάν ο διευθυντής του σχολείου τραγουδούσε κάθε πρωί και βράδυ;» ζητούμε από τους μαθητές να το μετατρέψουν σε χρόνο ενεστώτα, μέλλοντα και αόριστο.

Ζητούμε από τα παιδιά να βρουν ρήματα που δέχονται ή δεν δέχονται αντικείμενα, τα ταξινομούμε.

Ζητούμε από τα παιδιά να βρουν στο κείμενο τα ρήματα που έχουν αντικείμενο ή δεν έχουν αντικείμενο.

#### **Δραστηριότητας 4<sup>η</sup> α: Φανταστική κατασκευή σύνθετων λέξεων**

**Στόχος:** Η κατανόηση των μηχανισμών παραγωγής των σύνθετων λέξεων με βάση απλά μορφήματα από μια άλλη παιγνιώδη διάσταση.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

Ενδεικτική πορεία:

Συγκεντρώνουμε μια λίστα σύνθετων λέξεων: караβίδα, οδοντόβουρτσα, οδοντόπαστα, ανεμόμυλος, στηθόδεσμος, υπνοδωμάτιο, ορθοφωνία, μαχαιροπίρουνο, τραπεζομάντιλο, αγριάνθρωπος.

Κάνουμε δυο πακέτα χαρτονάκια. Στο πρώτο πακέτο γράφουμε το πρώτο συνθετικό της λέξης. Στο δεύτερο γράφουμε το δεύτερο συνθετικό. Ανακατεύουμε τα χαρτάκια και τραβάμε ένα χαρτονάκι από κάθε πακέτο και κατασκευάζουμε καινούργιες λέξεις όπως :

Διαλέξτε στην τύχη μια κάρτα από κάθε πακέτο και σχηματίστε τις καινούργιες σύνθετες λέξεις π.χ. *οδοντοκιβώτιο, χρηματοπάστα, ζαχαροδωμάτιο, υπνόβουρτσα κ.α.*

Να ζητήσετε από τους μαθητές να σας πουν:

σε τι χρησιμεύουν αυτά τα απίθανα πράγματα, που προέκυψαν πού μπορούμε να τα βρούμε,

πού μπορούμε να τα κατασκευάσουμε,

ποιός τα χρησιμοποιεί και σε ποιές περιπτώσεις,

εάν μπορούμε να τα αγοράσουμε αμέσως ή αν πρέπει να τα παραγγείλουμε,

μήπως πρέπει να τα κλέψουμε ή να τα ανακαλύψουμε μόνοι μας κ.λ.π.

Θυμήσου...Τα σύνθετα χωρίζονται σε παρατακτικά ( αγγουροντομάτα: αγγούρι και ντομάτα) προσδιοριστικά ( άγριο περιστέρι ...αγριοπερίστερο), κτητικά ( γαλανός ματι...γαλανομάτης) και αντικειμενικά ( ανάφτω το καντήλι...καντηλανάφτης).

#### **Δραστηριότητα 4<sup>η</sup>β: Λεξιλόγιο**

**Στόχος:** Κατανόηση των μηχανισμών κατασκευής σύνθετων λέξεων, εμπλουτισμός λεξιλογίου.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

Ενδεικτική πορεία:

να βρούμε πολλές σύνθετες λέξεις και να διακρίνουμε τα διαφορετικά μορφήματα, π.χ. γυναικόπαιδα, μελισσοφάγος, βορειοανατολικός κ.λ.π.

τις διάφορες κατηγορίες, συνθέτων π.χ. *προσδιοριστικά, κτητικά* κ.λ.π.

να καταχωρίσουμε κατηγορίες συνθέτων λέξεων (σύνθετες ή παρασύνθετες)

να βρούμε σύνθετες λέξεις στα επίθετα των μαθητών

να βρούμε σύνθετα ονόματα τους ήρωες των λαϊκών παραμυθιών, όπως Κοκκινόσκουφίτσα, κοντορεβουθούλης, ασχημόπαπο κ.λ.π.

Να βρούμε τις πιθανές μεταβολές ή τη σταθερότητα στις σύνθετες λέξεις, π.χ. οδοντοστοιχία, οδοντόβουρτσα, οδοντόπαστα, οδοντογιατρός αλλά οδοντωτός, οδοντίατρος, κ.λ.π.

Σημείωση 1. Η άσκηση με αριθμό 3, δηλαδή η αναζήτηση σύνθετων και παρασύνθετων λέξεων μπορεί να συνδεθεί με τη λειτουργία του και την τεχνική του γλωσσικού παιχνιδιού ( λέξη βαλίτσα ) π.χ. αποσύνθεση των σύνθετων λέξεων, όπως μεγάλα με...γάλα, καραβίδα...έφυγε η βίδα και μείνανε τα κάρτα, κοντορεβουθούλης...έφυγε ο κοντός και έμεινε το ρεβουθούλι, ιπποπόταμος... έφυγε ο ίππος και έμεινε ο ποταμός και (νεολογισμός, κατασκευή νέων λέξεων που προκύπτουν από την ένωση δυο σχετικά ομόηχων λέξεων), π.χ. καρχαρίνι (καρχαρίας ...καναρίνι), ιπποπόταμος και μάτια...ιπποποταμομάτια.

Θυμήσου... Οι λέξεις που παράγονται από σύνθετες λέξεις λέγονται παρασύνθετες, όπως σιδηροδρομικός από τη σύνθετη λέξη σιδηρόδρομος

### **Δραστηριότητα 5<sup>η</sup> α : Λογικό και παράλογο (γιατί ...επειδή)**

**Στόχος:** Ανάπτυξη δημιουργικότητας, κατανόηση και χρήση γραμματικοσυντακτικών κανόνων : αιτιολογικές προτάσεις.

**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα.

Ενδεικτική πορεία:

Ζητούμε από τα παιδιά να χωριστούν σε δυο ομάδες. Η κατηγοριοποίηση μπορεί να στηριχτεί στη λογική του άρτιου και περιπτού αριθμού. Ζητούμε από τα παιδιά που ανήκουν στην πρώτη ομάδα των περιπτών αριθμών (1,3,5,7) να γράψουν από τρεις ευθείες ερωτηματικές προτάσεις που να ξεκινούν από το σύνδεσμο **γιατί**, π.χ. *γιατί ο ήλιος σήμερα κρύφτηκε στα σύννεφα, γιατί το φεγγάρι είναι χλωμό;, γιατί ο δάσκαλός μας χαμογελάει σήμερα;* Στη συνέχεια ζητούμε από τα παιδιά της ομάδας των άρτιων αριθμών (2,4,6,8) να γράψουν προτάσεις που να αρχίζουν με το σύνδεσμο **επειδή** ( αιτιολογικές προτάσεις). *Επειδή τα χιόνια έλιωσαν στα βουνά, επειδή τα χέρια μου θέλουν να πετάξουν, επειδή χθες το λεωφορείο της γραμμής είχε άλλο οδηγό κ.ο.κ.*

Στη συνέχεια διαλέγουμε στην τύχη από κάθε ομάδα παιδιών απαντήσεις και σχηματίζουμε απρόβλεπτες φράσεις π.χ. *γιατί ο ήλιος σήμερα κρύφτηκε στα σύννεφα; Επειδή χθες το λεωφορείο της γραμμής είχε άλλο οδηγό.*

Ακούγονται διάφορα ζευγάρια απαντήσεων και επιλέγουμε τα πιο κατάλληλα για την κατασκευή ιστοριών, πάντοτε προκαλώντας το ενδιαφέρον των παιδιών με ανάλογες ερωτήσεις:

Ποιός ήταν λοιπόν ο νέος οδηγός; τι συνέβη στον τακτικό οδηγό;

Ποιός είναι ο νεώτερος, ο ωραιότερος, ο ταχύτερος, ο πιο νευρικός;

Σημ. 1. Ξεκινούμε, αφήνοντας τα παιδιά να επιλέξουν τις προτάσεις μόνοι τους και στη συνέχεια τους ζητούμε να γράψουν πιο ελεύθερα, να σκέπτονται πιο αυθόρμητα. Στη συνέχεια για περισσότερη ανάπτυξη του χιούμορ και του κωμικού ζητούμε να επιλέγουν και οικεία και γνωστά ονόματα, π.χ. *γιατί η δασκάλα μας των Αγγλικών φοράει πάντα πανταλόνια, επειδή φοβάται τα ποντίκια που σκαρφαλώνουν στον τοίχο.*

Θυμήσου... αιτιολογικές προτάσεις ονομάζονται εκείνες που φανερώνουν

### **Δραστηριότητα 6<sup>η</sup> β: αιτιολογικές προτάσεις**

Οι δραστηριότητες αυτές είναι μια πρώτης τάξης ευκαιρία να οργανωθούν δραστηριότητες με στόχο την κατανόηση των αιτιολογικών προτάσεων, η αλλά και άλλων μορφοσυντακτικών φαινομένων, όπως η ακολουθία προσώπων, χρόνου κ.λ.π.

**Στόχος:** κατανόηση της λειτουργίας των αιτιολογικών προτάσεων και χρήση.

**Επίπεδο :** Δεύτερη ομάδα

*Ενδεικτική πορεία:*

Οργανώνουμε τη δραστηριότητα με τις ίδιες οδηγίες της προηγούμενης δραστηριότητας και προσανατολίζουμε τα παιδιά στη λειτουργία των αιτιολογικών προτάσεων με τις παρακάτω ασκήσεις.

Σχηματίστε προτάσεις με το σύνδεσμο γιατί και βρείτε τα αντίστοιχα επειδή.

Διορθώστε τα λάθη στα ζευγάρια των ερωτήσεων και απαντήσεων.

Μετατρέψτε όλα τα πρόσωπα σε τρίτο πρόσωπο και όλα σε ενικό αριθμό.

Μετατρέψτε όλα τα ζευγάρια φράσεων σε πληθυντικό αριθμό.

Γράψτε τρία ζευγάρια ερωτήσεων με γιατί και απαντήσεων με το σύνδεσμο επειδή.

Μια παραλλαγή της παραπάνω δραστηριότητας είναι ερωτήσεις και απαντήσεις που αρχίζουν με το «πότε» και οι απαντήσεις με το «όταν» ή ερωτήσεις που αρχίζουν με το εάν και οι απαντήσεις διαμορφώνονται κατάλληλα. Στην πρώτη περίπτωση ο στόχος της δραστηριότητας επικεντρώνεται στην κατανόηση των χρονικών προτάσεων, στη δεύτερη στην κατανόηση των υποθετικών προτάσεων με τις παρεπόμενες λογικές των υποθετικών λόγων.

*Δραστηριότητα 7<sup>η</sup> : απίθανοι ορισμοί*

**Στόχος:** εμπλουτισμός λεξιλογίου, επαφή με ιδιότυπα είδη κειμένου και ανάπτυξη δημιουργικότητας.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα.

*Ενδεικτική πορεία:*

Ψάχνουμε μαζί με τους μαθητές για λέξεις άγνωστες, περίεργες, συνήθως ξενικής προέλευσης αλλά και λόγιες αρχαιοτροπες και γενικά αναζητούμε σπάνιες λέξεις. Η αναζήτηση γίνεται πιο εύκολη είτε μέσα από το λεξικό ή μέσα από κάποιο ιδιότυπο κείμενο άλλων εποχών. Οι περίεργες και ασυνήθιστες λέξεις παρουσιάζονται στην τάξη, συνήθως από τη μεριά των μαθητών.

Ζητούμε από τα παιδιά να μας δώσουν έναν ορισμό κάποιων λέξεων, να μας πουν δηλαδή ποια περίπου είναι η σημασία για παράδειγμα των παρακάτω λέξεων : αιθεροβάμων, κλωνοποίηση, περονόσπορος, περικειμενικός. Στη συνέχεια κάποιοι επιχειρούν να συνθέσουν μια ιστορία με πιθανό ήρωα την απίθανη λέξη και πιθανό σενάριο τις ποικίλες σημασίες ή ορισμούς που δίνουν οι μαθητές στις σπάνιες και άγνωστες λέξεις.

Ζητούμε να οργανώσουν οι μαθητές καταλόγους επαφή με λόγιες λέξεις και να έρθουν σε επαφή με ιδιότυπα κείμενα άλλων εποχών, συνήθως από παλιές εφημερίδες ή λογοτεχνικά κείμενα άλλων εποχών ή κείμενα από διάφορα ετερόκλητα έντυπα.

Ζητούμε να ετοιμάσουν καταλόγους λέξεων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ξενότροπες, λόγιες, λαϊκές, ασυνήθιστες. Ζητούμε να βρουν όσες περισσότερους νεολογισμούς μπορούν ανιχνεύοντας ποιητικά κείμενα.

Θυμήσου... λόγιες λέξεις θεωρούνται εκείνες που ...

*Δραστηριότητα 8<sup>η</sup> : η κατασκευή εικόνων*

**Στόχος:** ανάπτυξη δημιουργικότητας, κατανόηση του μηχανισμού της παρομοίωσης και της εικόνας στη λογοτεχνική γλώσσα.



**Επίπεδο:** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

*Ενδεικτική πορεία:*

Συγκεντρώνουμε σε δυο ξεχωριστά πακέτα μικρά χαρτονάκια, δυο διαφορετικές φράσεις. Στο πρώτο πακέτο γράφουμε «είμαι ...και ακολουθεί ένα κατηγορούμενο», π.χ. είμαι ένας ψιλο-τεμπελάκος, είμαι δειλός, είμαι ένας απίθανα ωραίος, είμαι ένας τουρίστας μαθητής, είμαι μια γιαγιούλα με πατίνα, είμαι πάντα αργοπορημένος, κ.λ.π.

Στο δεύτερο πακέτο γράφουμε απλά ονόματα αντικειμένων και στη συνέχεια πιο περίπλοκες φράσεις. Για παράδειγμα στην αρχή γράφουμε *πεζοδρόμιο, κόκκινα φανάρια, κινηματογράφος, θρανίο* και αργότερα ανοίγουμε τη φαντασία μας και επιτρέπουμε στα παιδιά να γράφουν φράσεις όπως: *ο ήλιος που ξεχάστηκε στην ανηφόρα, το χέρι που δείχνει τον ουρανό, το άγαλμα της κεντρικής πλατείας κ.λ.π.*

Παίρνουμε στην τύχη και από τα δυο πακέτα φράσεις και τις ενώνουμε με το ομοιωματικό μόριο *σαν ή όπως* δημιουργώντας στην ουσία τυχαίες παρομοιώσεις και αναδεικνύοντας τον απλό μηχανισμό αυτού του κοινού λογοτεχνικού σχήματος. Π.χ. «Είμαι ένα τέρας δειλίας» σαν «το άγαλμα της κεντρικής πλατείας». Στη συνέχεια εξηγούμε, όπως θέλουμε τους λόγους για τους οποίους το άγαλμα έχει χάσει το θάρρος του. Επειδή λόγω παλαιότητας δεν διακρίνονται πια τα γαλόνια του ή λόγω της βροχής άρχισε να τρέμει και να φοβάται το κρύο ή γιατί ο ήρωας έχει βαρεθεί να τον φωνάζουν γενναίο και μια μέρα αποφάσισε να αλλάξει συμπεριφορά... Προσθέτουμε την άποψη ότι όλος ο κόσμος το ξέρει αλλά επισήμως κανείς δεν το παραδέχεται και μια βραδιά γεμάτη χιόνι ή μια νύχτα με φοβόκρουο, καθώς βαδίζετε αμέριμνος στην πλατεία ακούτε μια φωνή: «ψιτ...ψιτ...». Δεν υπάρχει ψυχή αλλά η φωνή επιμένει: «ψιτ...ψιτ...». Κοιτάτε καλύτερα αλλά πάλι δεν βλέπετε τίποτε. Και τότε η φωνή γίνεται πιο αποκαλυπτική : «Έλα μη φοβάσαι εγώ είμαι το άγαλμα...κ.λ.π.».

Λοιπόν ζητούμε από τα παιδιά να συνεχίσουν την ιστορία.

Σημείωση 1.

Εκτός από την επιλογή του πρώτου προσώπου ...είμαι... επιτρέπεται και συστήνεται στα παιδιά να γράφουν τις φράσεις και σε δεύτερο και σε τρίτο ενικό και πληθυντικό πρόσωπο.

Θυμήσου... Η παρομοίωση είναι μια μορφή σύγκρισης, π.χ. ψηλός σαν κυπαρίσσι και αναγνωρίζεται από τα μόρια σαν, όπως, καθώς και όμοια με

*Δραστηριότητα 9<sup>η</sup> : μεταφορικός λόγος*

**Στόχος:** κατανόηση της μεταφοράς

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

*Ενδεικτική πορεία:*

Επιχειρούμε την ίδια άσκηση και αναδεικνύουμε τον βασικό κανόνα της μεταφοράς. Π.χ. Είμαι τεμπελάκος σαν τα ακίνητα νερά της λίμνης, είμαι τέρας δειλίας σαν το άγαλμα της κεντρικής πλατείας. Στη συνέχεια μπορούμε να τα μετατρέψουμε τις φράσεις σε μεταφορές, αναδεικνύοντας το βασικό κανόνα της μεταφοράς και της προσωποποίησης, δηλαδή τη μεταφορά ανθρώπινων ιδιοτήτων (κοινωνικών, ψυχικών, συναισθηματικών) σε άψυχα αντικείμενα, ή και φυσικά; Φαινόμενα. Έτσι οι παραπάνω παρομοιώσεις μετατρέπονται σε τεμπέλικα νερά της λίμνης, άγαλμα γεμάτο σιωπή και δειλία κ.ο.κ.

Θυμήσου... Οι μεταφορές, οι παρομοιώσεις και οι προσωποποιήσεις διαφέρουν. Οι μεταφορές είναι μεταφορά ιδιοτήτων προσώπων(ζώων, πραγμάτων, αφηρημένη έννοιας) σε άλλο πρόσωπο(ζώο, πράγμα, αφηρημένη έννοια), οι προσωποποιήσεις είναι μεταφορά ανθρώπινων

ιδιοτήτων σε μη ανθρώπινα (ζώα, φυτά κ.λ.π.), ενώ οι παρομοιώσεις συσχετίζουν την ιδιότητα ενός προσώπου (ζώου, πράγματος, αφηρημένης έννοιας) με την ιδιότητα κάποιου άλλου προσώπου.

### Δραστηριότητα 10<sup>η</sup>: Ανατροπές

**Στόχος:** ανάπτυξη συγγραφικών ικανοτήτων, ανατρεπτική διασκευή μιας γνωστής ιστορίας.

Επίπεδο: Πρώτη ομάδα

#### Ενδεικτική πορεία - Ασκήσεις

Συγκεντρώνουμε πάλι δυο πακέτα με χαρτονάκια. Στο πρώτο πακέτο γράφουμε τα ονόματα κλασικών ηρώων γνωστών παραμυθιών, γνωστών εορτών, γνωστών τόπων. Γράφουμε ακόμη και κλασικές καθημερινές φράσεις που αρχίζουν να αποκτούν ένα ειδικό βάρος και μια πολυσημία. Π.χ. *η ωραία κοιμωμένη, ο Σούπερμαν, η γιορτή της μητέρας, η Κοκκίνοσκουφίτσα, η Χιονάτη και οι εφτά νάνοι κ.λ.π.*

Στο δεύτερο πακέτο γράφουμε είτε τα αντίθετα ορισμένων εκφράσεων, π.χ. η Μαυριδερή και οι εφτά γίγαντες, ή η άσχημη που δεν κοιμότανε ποτέ είτε αλλάζουμε όπως μπορούμε την οπτική γωνία προσέγγισης των παραπάνω γνωστών προσώπων ή και φράσεων.

Στη συνέχεια παίρνουμε στην τύχη κάποιο χαρτονάκια από αυτό το δεύτερο πακέτο και προκαλούμε ή ενισχύουμε τη συγγραφική διάθεση των μαθητών με ερωτήσεις του τύπου: *Τι συμβαίνει σε αυτή τη χώρα που ζει η μαυριδερή και οι εφτά γίγαντες; Πως επιβιώνουν οι πολλοί, δηλαδή οι νάνοι; Πως βρεθήκατε εκεί πέρα; Πως είναι η αντιστροφή της λύπης και της χαράς; Πως ερωτεύονται ή πως κλαίνε σε αυτή τη χώρα με τις πολλές ανατροπές;*

### Δραστηριότητα 11<sup>η</sup> : Οι δρόμοι της ιστορίας

**Στόχος:** ανάπτυξη φαντασίας και δημιουργικότητας

Επίπεδο: πρώτη και δεύτερη ομάδα

#### Ενδεικτική πορεία:

Κάνουμε δυο πακέτα από χαρτονάκια. Στο πρώτο πακέτο γράφουμε ονόματα διάσημων αντρών από την ιστορία, αρχαία, νεότερη βυζαντινή, ελληνική και παγκόσμια, δηλαδή ονόματα (καλλιτεχνών, βασιλιάδων, στρατηγών ακόμη και ονόματα ηρώων γνωστών κινηματογραφικών ταινιών (Ναπολέον, Λούκυ Λουκ, Μέγας Αλέξανδρος, Πολύφημος κ.λ.π.).

Στο άλλο πακέτο γράφουμε δραστηριότητες και καθημερινές συνήθειες (Υφαίνω στον αργαλειό ένα περίτεχνο υφαντό, κάνω βόλτα στην παραλία, μασάω τσίχλα κ.λ.π.).

Παίρνουμε στην τύχη από τα δυο πακέτα από ένα χαρτονάκι, τα ενώνουμε με το ρήμα... ξεκίνησε... και δημιουργούμε πιθανότατα ζευγάρια του τύπου: Ο Ναπολέον ξεκίνησε να υφαίνει στον αργαλειό ένα περίτεχνο υφαντό.

Στη συνέχεια επιλέγουμε την πιο γόνιμη φράση ίσως και την πιο προκλητική και προωθούμε την ιστορία με τις κατάλληλες ερωτήσεις.

### Διαθεματικό σχέδιο δράσης

**Στόχος:** να εξετάσουν τον τρόπο παρουσίασης (περιγραφή, χαρακτηρισμός) των διαφορετικών προσώπων από διαφορετικά είδη κειμένων. Να κατανοήσουν με ποιον τρόπο η ιστορία και με ποιον η λογοτεχνία αποτυπώνουν τις πράξεις και τα κατορθώματα των πρωταγωνιστών.

Επίπεδο: δεύτερη ομάδα

#### *Ενδεικτική πορεία:*

Α φάση:

Επιδιώκεται η πρόκληση ενδιαφέροντος σχετικά με βιογραφίες μεγάλων ανδρών της ιστορίας. Μοιράζεται υλικό με φωτογραφίες, κείμενα και αναφορές σε γεγονότα και πρόσωπα.

Β φάση:

Οι μαθητές αναζητούν πληροφοριακό υλικό σχετικό με τον ήρωα που προέκυψε, είτε ιστορικό πρόσωπο π.χ. Μέγας Αλέξανδρος, Κολοκοτρώνης, είτε πρόσωπο από τη μυθολογία Οδυσσεάς, Θησέας, είτε πρόσωπο- ήρωας από τη λογοτεχνία λαϊκή και έντεχνη, π.χ. Σταχτοπούτα.

Χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα αναλαμβάνει μια συγκεκριμένη περίπτωση. Σύμφωνα με τις τρεις κατηγορίες προσώπων εμπλέκονται τρία διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα, δηλαδή ιστορία, λογοτεχνία και μυθολογία.

Γ φάση:

Οι μαθητές συγκεντρώνουν υλικό που αφορά τα ιστορικά πρόσωπα και το ταξινομούν σε ιστορία, λογοτεχνία και μυθολογία.

Παρατηρείται ότι στα ιστορικά κείμενα η προτεραιότητα δίνεται στην καταγραφή γεγονότων και επεισοδίων και λιγότερο στην περιγραφή προσώπων και ηγετών. Προτείνεται η ερμηνεία και η ανάλυση των ιστορικών γεγονότων με όρους οικονομικούς και κοινωνικούς και όχι κάποια ψυχολογική ανάλυση των κύριων προσώπων. Αντίθετα στα λογοτεχνικά κείμενα ( βιογραφίες προσώπων, ιστορικά μυθιστορήματα) η προτεραιότητα δίνεται στην ανάλυση κινήτρων και αιτιών της συμπεριφοράς των ηρώων. Εμφαίνεται η περιγραφή των τοπίων, οι χαρακτηρισμοί και πολύ συχνά τα γεγονότα που καταγράφονται είναι ελάχιστα, ενώ η οπτική γωνία αφήγησης είναι τελείως υποκειμενική σε σχέση με αυτήν των ιστορικών κειμένων. Ο χρόνος της ροής των γεγονότων παραβιάζεται στα λογοτεχνικά κείμενα. Στα μυθολογικά κείμενα υπάρχουν υπερβολές και μεγεθύνσεις των ηρώων κ.λ.π.

Σημ. Η ιστορική αφήγηση, το ιστορικό μυθιστόρημα και η παραμυθητική αφήγηση είναι ευδιάκριτοι τύποι αφήγησης.

Δ' φάση:

Οι μαθητές καταλήγουν στην τυπολογία των τριών διαφορετικών αφηγήσεων. Επισημαίνουν τα κοινά σημεία και τις διαφορές. Προαιρετικά επιχειρούν να συγγράψουν μια ιστορική αφήγηση ενός πολύ γνωστού και αγαπημένου ήρωα, μια ιστορική λογοτεχνική αφήγηση και μια μυθολογική ή παραμυθητική αφήγηση

Καλό είναι οι ομάδες να συνεργάζονται και να επικοινωνούν μεταξύ τους

## **Παιδική ποίηση**

**Στόχος όλης της ενότητας:** Γνωριμία και εξοικείωση με τη μορφή και το περιεχόμενο των ποιητικών κειμένων. Ο μαθητής ψυχαγωγείται και απολαμβάνει με τα ποιητικά κείμενα ως ακροατής. Αντιλαμβάνεται τις εναλλακτικές δυνατότητες της γλώσσας τόσο στο σημασιολογικό όσο και στο φωνητικό-μορφολογικό επίπεδο. Αναγνωρίζει τα μορφολογικά, νοηματικά και ειδολογικά χαρακτηριστικά των ποιητικών κειμένων. Ενθαρρύνεται στη δημιουργία και έκφραση δικών του ιστοριών και δικών του ποιημάτων.

#### *Δραστηριότητα 1<sup>η</sup>: παιδική ποίηση*

**Στόχος:** Γνωριμία και εξοικείωση με τη μορφή και το περιεχόμενο της παιδικής ποίησης. Αναγνωρίζει τα μορφολογικά, νοηματικά και ειδολογικά χαρακτηριστικά της παιδικής ποίησης.

**Επίπεδο :** Πρώτη και δεύτερη ομάδα

**Κείμενα:** *Η σακαράκα* της Ρ. Καρθαίου και το *χρυσό καλοκαίρι* της Ν. Χατζηνικολάου

*Ενδεικτική πορεία*

Οι μαθητές διαβάζουν ή ακούνε τα ποιήματα.

*Κείμενο 53: Η σακαράκα*

Γκραν και γκραν και τρίκι-τράκα,  
δες περνάει μια σακαράκα.

Αγωνίζεται μπα-μπουμ!  
Παλιοσίδερα χτυπούν.

Τρίκι- τρακ στην ανηφόρα,  
προσπαθεί να πάρει φόρα.

Πουφ-πουφ-πουφ μέσα στην σκόνη,  
ξεφυσάει και ξεφουσκώνει.

Τρίκα-τρακ και γκραν και γκραν,  
ουφ, τα λάστιχα βογκούν.

Ξάφνου παφ! Έχουνε σκάσει  
κι έχει η γειτονιά ησυχάσει.  
«Το μονοπάτι του ήλιου», Πατάκης, 2000

*Κείμενο 54: Χρυσό καλοκαίρι*

Χρυσό καλοκαίρι,  
με κάνεις ξεφτέρι.  
Ξυπνώ δίνω σάλτο,  
βατράχι στο βάλτο.  
Τα ρούχα μου ανάποδα,  
μιλάω στα τετράποδα.  
Κλωτσάω την μπάλα  
πρωτιά στην τρεχάλα.  
Στη θάλασσα ψάρι  
στα βράχια κριάρι.  
Σκοτούρες, μαθήματα  
τα πήραν τα κύματα.  
Μουγκρίζω, γρυλίζω  
τον κόσμο αλωνίζω.  
Χρυσή κούνια δένω,  
στα ουράνια ανεβαίνω,

Αγόρι ατίθασο  
καβάλα στον Πήγασο!  
(Ντίνα Χατζηνικολάου, Χρυσό καλοκαίρι, Πατάκης, 1998)

Στη συνέχεια ζητούμε από τους μαθητές να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ποιημάτων αυτών όσον αφορά:

τη λειτουργία των σημείων στίξης,  
το συνδυασμό των λέξεων που φαίνεται να υπηρετεί και άλλα πράγματα εκτός από το νόημα ( π.χ. καλύτερη άρθρωση, ικανοποίηση του αυτιού, ενίσχυση μέτρου και ακουστικής αρμονίας)  
τη λειτουργικότητα του μέτρου ( ομοιοκαταληξίας, συνηχήσεων, παρηχήσεων και παραλληλισμών) στην ακρόαση του ποιήματος.

την παρουσία και λειτουργία των εικόνων, των μεταφορών, προσωποποιήσεων και γενικά όλων των λογοτεχνικών σχημάτων

την οπτική εικόνα του ποιήματος ως τυπογραφική αναπαράσταση

τις συμμετρίες στίχων, στροφών και ενοτήτων μεταξύ τους (ισοσυλλαβίες, ανισοσυλλαβίες κ.λ.π).

Θυμήσου... ο ρυθμός δημιουργείται από την κανονική και περιοδική εναλλαγή τονισμένων και άτονων συλλαβών με βάση τη λογική των ποικιλιών του μέτρου...η μελωδία του ποιήματος από την παρουσία παρηχήσεων και συνηχήσεων(περιοδική επανάληψη συμφώνων και φωνηέντων)και της ομοιοκαταληξίας

### *Δραστηριότητα 2<sup>η</sup> : παιδική ποίηση*

**Στόχος:** Γνωριμία και εξοικείωση με τη μορφή και το περιεχόμενο των της παιδικής ποίησης. Αναγνωρίζει τα μορφολογικά, νοηματικά και ειδολογικά χαρακτηριστικά της παιδικής ποίησης.

Επίπεδο: δεύτερη ομάδα

Κείμενα: Μονάχα γαλάζιο, Η πατρίδα, της Γ. Παρθενίου και Όλα τα αστέρια να φωτίζουν τα ταξίδια σου Ικπάλ του Β. Τασιόπουλου

### *Ενδεικτική πορεία:*

Οι μαθητές διαβάζουν ή ακούνε παιδικά ποιήματα διαφορετικής λογικής, γραφής και τεχνολογίας π.χ. ποιήματα με κωμικό περιεχόμενο, ποιήματα στα οποία η προτεραιότητα δίνεται στο σημαίνον και όχι στο σημαινόμενο\*, ποιήματα που ανήκουν στο θησαυρό της λαϊκής παράδοσης( γλωσσοδέτες, παροιμίες κ.λ.π), ποιήματα όπως είναι τα Limericks, σχηματοποιήματα και ποιήματα παραδοσιακής και νεότερης γραφής κ.λ.π.

### Κείμενο 55: Μονάχα γαλάζιο

Το ποτάμι τρέχει στη θάλασσα,  
ξυπόλητο τρέχει στη θάλασσα.  
Συναντηθήκανε, το ποτάμι  
κι η θάλασσα.

Φιληθήκανε.

Ύστερα γίναν  
λίγο ποτάμι, λίγο θάλασσα.  
Ύστερα γαλάζιο.

Τίποτα άλλο  
μονάχα  
γαλάζιο.

### Κείμενο 56: Η πατρίδα

Ένα παράθυρο  
Στο Σούνιο είναι η πατρίδα  
Κι ένα στεφάνι ελιάς να φορούν  
στα μαλλιά τα παιδιά.

δυόσμο και μέντα  
είναι η πατρίδα.

Όλα τ' αστέρια να φωτίζουν τα ταξίδια σου Ικπάλ

Είχε μια ψυχή που μας χωρούσε  
κι ένα βλέμμα που κοιτούσε μακριά,  
τι κι αν στα αδύνατα χεράκια του κρατούσε  
το νήμα και το έκανε θηλιά.

Πολλοί πατήσαν τα χαλιά του Ικπάλ  
Και άλλοι τόσοι κρεμαστά τα 'χουν στους τοίχους,  
Όμως το ταξίδι του παιδιού

Νιώθω πως δε χωρά σε λίγους στίχους.

Είναι που οι σίχοι δε βαστούν  
και ώρες, ώρες κλαίνε,  
ούτε μπορούν να μετρηθούν  
Κι ούτε πολλά να λένε.

Σε μια στροφή ένας κρότος τον βασίλεψε  
τ' αστέρια υποκλίθηκαν στο φως του  
κι έμεινε μόνο το ποδήλατο νεκρό,  
βαμμένο με το αίμα του Ανθρώπου.

.....  
Εσύ που είσαι του θεού Ικπάλ,  
πες Του  
τα δάχτυλα τα βράδια πως πονάνε  
και φώτιζε,  
φώτιζε την ψυχή μας, άγιε Ικπάλ.

.....  
Παντού, παντού είναι τώρα ο Ικπάλ,  
όπως το φως τις ανοιξιάτικες ημέρες. «Κόσμο λένε την αυλή μας», Σύγχρονοι Ορίζοντες,  
2001.

Ζητούμε από τους μαθητές να διακρίνουν τα βασικά μορφολογικά γνωρίσματα των ποιημάτων αυτών όσον αφορά:

τη λειτουργία των σημείων στίξης, ... (είναι συνήθως ασαφής και απύουσα, ώστε να επιτρέψει πολλαπλά νοήματα)

το συνδυασμό των λέξεων που φαίνεται να υπηρετεί και άλλα πράγματα εκτός από το νόημα... (κυρίως ευνοείται η μελωδία και ρυθμός του ποιήματος, π.χ. ο στίχος «τα δάχτυλα τα βράδια πως πονάνε» εάν οι λέξεις μπουν σε άλλη σειρά χάνουν σε μελωδία και ρυθμό.)

τη λειτουργικότητα του μέτρου (ομοιοκαταληξίας, συνηχήσεων, παρηχήσεων και παραλληλισμών) στην ακρόαση του ποιήματος. *9Το ποίημα ακούγεται καλύτερα και είναι το βασικό χαρακτηριστικό που ξεχωρίζει το πεζό από το ποίημα).*

την παρουσία και λειτουργία των εικόνων, των μεταφορών, προσωποποιήσεων και λογοτεχνικών σχημάτων. *Οι στίχοι που κλαίνε, το ποδήλατο νεκρό κ.λ.π.*

την οπτική εικόνα του ποιήματος ως τυπογραφική αναπαράσταση

τις συμμετρίες στίχων, στροφών και ενοτήτων μεταξύ τους (ισοσυλλαβίες, ανισοσυλλαβίες κ.λ.π).

### *Δραστηριότητα 3<sup>η</sup> : μετρικές αναγνώσεις*

**Στόχος:** Αναγνώριση της αξίας του ρυθμού στην ανάγνωση

**Επίπεδο:** πρώ τη ομάδα

**Κείμενα:** *Χρυσό καλοκαίρι*, της Ν. Χατζηνικολάου και Αποσπάσματα από *τα μήλα του γλυκού νερού* του Άρη Κούνα

### *Ενδεικτική πορεία:*

### *Κείμενο 57: Χρυσό καλοκαίρι*

Χρυσό καλοκαίρι,  
με κάνεις ξεφτέρι.  
Ξυπνώ δίνω σάλτο,  
βατράχι στο βάλτο.  
Τα ρούχα μου ανάποδα,  
μιλάω στα τετράποδα.  
Κλωτσάω την μπάλα  
πρωτιά στην τρεχάλα.  
Στη θάλασσα ψάρι  
στα βράχια κριάρι.  
Σκοτούρες, μαθήματα  
τα πήραν τα κύματα.  
Μουγκρίζω, γρυλίζω

τον κόσμο αλωνίζω.  
Χρυσή κούνια δένω,  
στα ουράνια ανεβαίνω,  
Αγόρι ατίθασο  
καβάλα στον Πήγασο!

Ίάμπαρα  
Τατάμπαρ  
Τάμπαρα τα βάρβαρα  
Α  
Βρα  
Γρα  
Δρα  
Στρα  
Κτρα  
Μπντρα

ανάγνωση των παραπάνω ποιημάτων αδιαφορώντας για τα σημεία στίξης  
Ανάγνωση με επιταχυνόμενο και επιβραδυνόμενο ρυθμό.  
Αν δεν καταλαβαίνετε το νόημα τι εικόνα θα σας ερχόταν στο μυαλό;  
Επισήμανση των διαφορετικών νοημάτων που πιθανόν προκύπτουν.  
Ανάγνωση των ποιημάτων ακολουθώντας το ρυθμό της ποιητικής γλώσσας και έμφαση  
στη διαφορετική ανάγνωση που απαιτεί το ποίημα από τα άλλα είδη γλώσσας.

### Σχεδιάγραμμα σχεδίου δράσης

**Στόχος:** Αναγνώριση και κατανόηση των χαρακτηριστικών της ειδικής χρήσης της γλώσσας σε διαφορετικά είδη κειμένων.

**Επίπεδο:** Δεύτερη ομάδα

1<sup>η</sup> φάση:

Α ομάδα: Να βρει διαφημιστικά μηνύματα, (ακουστικά και οπτικά) από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση.

Β Ομάδα: να βρει τίτλους αθλητικών εφημερίδων από τον ημερήσιο και περιοδικό τύπο.

Γ ομάδα: να βρει σύντομα πεζά λογοτεχνικά κείμενα

2<sup>η</sup> φάση: να παρουσιαστεί το υλικό στην τάξη και να εντοπιστούν χαρακτηριστικά που έχουν ήδη εντοπιστεί στα ποιήματα, δηλαδή η συχνή παρουσία λογοτεχνικών σχημάτων, όπως οι παρομοιώσεις και οι μεταφορές, αλλά και χαρακτηριστικές επιλογές που υποστηρίζουν τη λειτουργία του ρυθμού και του μέτρου, όπως οι συνηχήσεις, οι παρηχήσεις, οι ομοιοκαταληξίες και οι παραλληλισμοί, η ισοσυλλαβία στίχων, η συμμετρία στροφών κ.λ.π

3<sup>η</sup> φάση: να επισημανθούν οι διαφορές και οι ομοιότητες ανάμεσα στα διαφορετικά είδη κειμένου(διαφήμιση, τίτλοι, πεζογραφήματα). Να τονιστεί ο ρόλος του είδους της γλώσσας ανάλογα με το είδος του κειμένου, π.χ. συγκινησιακός, ενημερωτικός, περιγραφικός κ.λ.π.



#### *Δραστηριότητα 4<sup>η</sup> : παιδική ποίηση*

**Στόχος:** εξοικείωση και με ποιητικά είδη με άλογο στίχο.

**Επίπεδο:** πρώτη ομάδα

**Κείμενα:** Οι λεξοσκανταλιές, της Θ. Χορτιάτη, *Το στοιχειό από τη Χιό, του Γ. Μ. Μαρίνου*

Ενδεικτική πορεία:

Κείμενα:

#### *Κείμενο 58: Στης Χαλκιδικής τα πόδια*

Στης Χαλκιδικής τα πόδια  
Τρεις ψαρεύουν με χταπόδια

Πιάνουν όλοι έξι πόδια  
τ' άλλα το βαλαν στα πόδια  
κουτσοπόδαρο οχταπόδι  
με δυο πόδια παίρνει πόδι

βλέπει ένα καλοπόδι  
και το παίρνει καταπόδι

μέσα στην αναποδιά  
βρίσκει κεντητή ποδιά

την αναποδογυρίζει  
την ποδοπατεί, ποδίζει

με δυο πόδια βάζει πόδι  
στον καημό δίνει πόδι

και γιατρεύει πόδι πόδι  
πάλι να ναι οχταπόδι.

#### *Κείμενο 59: Το στοιχειό από τη Χιό*

Μια φορά στη Χιό Χιό  
Ήτανε λέει ένα στοιχειό  
Κι έτρωγε όλες τις κοπέλες  
Με τις δυό του τις μασέλες.

Και μια μέρα το στοιχειό  
Τρώει μασίχες μες στη Χιό

Και δεν τρώει κοπέλες  
Του κολήσαν οι μασέλες.

### Κείμενο 60: Λαϊκό

Ο τζιντζιρας, ο μίντζιρας  
Ο τζιντζιμιντζιχόντζιρας,  
Ανέβηκε στην τζιντζιριά, τη μιντζηριά  
Στην τζιντζιμιντζιχοντζιριά...

Ζητούμε από τους μαθητές στο άκουσμα των παρακάτω ποιημάτων να ανιχνεύσουν και να αναγνωρίσουν εκτός από τα κλασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ποιημάτων και κάποια άλλα, όπως το κωμικό στοιχείο, το παιγνίδι με τις λέξεις. Αναζητούμε τα κοινά τους μορφολογικά στοιχεία, όπως ρυθμός, μέτρο ομοιοκαταληξία, ισοσυλλαβία, την προτεραιότητα του σημαίνοντος έναντι του σημαινομένου, ( μορφής έναντι περιεχομένου) καθώς και την αίσθηση του παιγνιδιού και του χιούμορ που αναδύεται.

Σημειώνουμε το στίχο στον οποίο εμφανίζονται με χαρακτηριστικό τρόπο.  
Συγκρίνουμε τα ποιήματα αυτά με άλλα γνωστά ποιήματα.

### *Δραστηριότητα 5<sup>η</sup>: Λίμερικ*

**Στόχος:** γνωριμία και εξοικείωση με το Limerick, αναγνώριση βασικών γνωρισμάτων των ποιημάτων αυτών.

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα

**Κείμενα:** Λιμερικά των Γ. Σεφέρη, της Λ. Αρανίτου

### *Ενδεικτική πορεία:*

Ανάγνωση των Limericks.

1<sup>ο</sup>

Ήτανε μια γριά σ' ένα παζάρι,  
που έβγαλε μονομιάς ένα χαντζάρι,  
όταν έπεσε ένα τόπι,  
και της έσπασε το κόπι,  
καθώς έτρεχε αισκρίμι στο Παζάρι.

2<sup>ο</sup>

Ήτανε μια μικρή στη Βραζιλία,  
που φώναζε: «Για πες μου βράζει Ηλία  
το σινάπι πούχα βάλει  
προχτές βράδυ στο τσουκάλι,  
για να κάνει ποδόλουτρο η κυρία;

« Τα εντεψίζικα»

1<sup>ο</sup>

Ένας γατούλης έπλενε τη γούνα του  
όλο τύπο

μέσ' στις λιμνούλας το νερό που βρίσκεται  
στον κήπο.  
Ένα χρυσόψαρο τρελό που ήταν,  
όλο νάζι,  
για δαγκωνιά στη μύτη της τη δίνει  
και φωνάζει  
ο ΤΡΙΣΑΝΥΠΟΨΙΑΣΤΟΣ γάτούλης  
όλο τύπο.

2<sup>ο</sup>

Ήταν ένας γλάρος απ' την  
Πρέσπα  
κι ένα ταξίδι έκανε επάνω σε μια  
βέσπα.  
Τον πιάνει ο Τροχονόμος γιατί οδηγεί  
τρελά,  
κι εκείνος τα φτερά του ανοίγει  
και... το σκα!  
ο ΦΤΕΡΟΠΑΡΑΒΑΤΗΣ, γλάρος από  
την Πρέσπα.  
«19 παράλογα και ένα με δυο άλογα», Σύγχρονη Εποχή, 1987.)

Αναγνώριση των αφηγηματικών, περιγραφικών και κωμικών στοιχείων του ποιήματος, π.χ. οι περιπέτειες των ηρώων, τα απρόοπτα παθήματά τους, το κλείσιμο των ποιημάτων.

Αναγνώριση και κατανόηση της λειτουργίας και του ρόλου των σύνθετων λέξεων στον 5<sup>ο</sup> στίχο.

Αναγνώριση των μορφολογικών χαρακτηριστικών( πεντάστιχα ποιήματα, ομοιότητα 1<sup>ου</sup> και 5<sup>ου</sup> στίχου).

Αναγνώριση της τυπολογίας των στίχων σε κάθε ποίημα, π.χ. ο πρώτος παρουσιάζει τον ήρωα, ο 2<sup>ος</sup> την ιδιότητα ή παραξενιά του ήρωα, ο 3<sup>ος</sup> και ο 4<sup>ος</sup> τις περιπέτειες του ήρωα και ο 5<sup>ος</sup> το κλείσιμο της ιστορίας με την εύρεση του κατάλληλου νεολογισμού ή παρασύνθετου επιθέτου.

### **Δραστηριότητα 6<sup>η</sup>: δημιουργική γραφή**

**Στόχος:** Με βάση την κατανόηση και εξοικείωση των μαθητών στα χαρακτηριστικά του ποιήματος αυτού επιχειρούμε τη σύνθεση τέτοιων ποιημάτων.

**Επίπεδο:** δεύτερη ομάδα.

#### **Ενδεικτική πορεία:**

Ζητούμε από τα παιδιά να σκεφτούν έναν κωμικό τύπο, έναν ήρωα λαϊκών παραμυθιών ή έναν γείτονα κ.λ.π. με τον οποίο θα σχηματίσουν τον πρώτο στίχο.

Π.χ. Ο κυρ Γιώργος από τη Σαντορίνη θα αποτελέσει τον πρώτο στίχο φροντίζοντας με τις προσθήκες ή αφαιρέσεις να υπάρχει μια τυπική αίσθηση μέτρου:

Ήτανε μια φορά ένας κυρ Γιώργος από τη Σαντορίνη

Ο δεύτερος στίχος προκύπτει εάν ζητήσουμε από τα παιδιά να σκεφτούν μια ασυνήθιστη ατυχία που έπληξε τον κυρ Γιώργο, π.χ.

που δούλευε γκαρσόνι κάπου στην Κατερίνη.

Για την σύνθεση του δεύτερου στίχου ζητάμε από τα παιδιά να βρουν ομοιοκατάληκτες λέξεις με τη Σαντορίνη.

Συνεχίζουμε και ρωτάμε: τι έπαθε ο κύριος Γιώργος μια μέρα στην Κατερίνη;

Ξέχασε την παραγγελία πάνω στο τραπέζι.

Θεωρείται καλή απάντηση και προτιμάται αλλά θα πρέπει να βρούμε και ανάλογη ομοιοκαταληξία σε –έζι, π.χ. πετιμέζι, κινέζοι, παίζει. Εννοείται ότι όσο πιο απίθανη είναι η ομοιοκαταληξία τόσο πιο πετυχημένος είναι ο στίχος.

Κι αντί για τσίπουρα σέρβιρε πετιμέζι ή

κι άρχισε στα γρήγορα τα χέρια του να παίζει ή

νόμισε πως τον φώναζαν κινέζοι.

Περνάμε στον τελευταίο στίχο ρωτώντας: και τι έπαθε λοιπόν ο κυρ Γιώργος; Τι επίθετο να του κολήσουμε;

Ο ΚΙΝΕΖΟΑΦΗΡΗΜΕΝΟΣ κυρ Γιώργος από τη Σαντορίνη